

การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว

นางสาวมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๖

ISBN ๙๗๔-๑๗-๕๗๐๔-๒

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A DIACHRONIC STUDY OF /læǎw/, /yuù/ AND /yuùlæǎw/

Miss Mingmit Sriprasit

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-5704-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว
โดย	นางสาวมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์
สาขาวิชา	ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรวงเกียรติ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ม.ร.ว.กัลยา ติงศภัทย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรวงเกียรติ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข)

มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ : การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว (A DIACHRONIC STUDY OF /læəw/, /yuù/ AND /yuùlæəw/) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : อาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรุงเกียรติ, ๑๙๙ หน้า. ISBN ๙๗๔-๑๗-๕๗๐๔-๒.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคำว่า **แล้ว** **อยู่** **อยู่แล้ว** ในเชิงประวัติตั้งแต่สมัยสุโขทัย ยุคราชวรินทร์จนถึงรัตนโกสินทร์ โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารที่ตีพิมพ์และเผยแพร่แล้วในช่วงเวลาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๑๙๒๖-๒๕๔๖ ผลการวิจัยคำว่า **แล้ว** พบว่าปรากฏใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และมีหน้าที่ไม่เท่ากันในแต่ละสมัย คือ เพิ่มจำนวนขึ้นมาจาก ๓ หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์ เป็น ๗ หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ คำเชื่อมอนุพากย์ วลิตายตัวที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ วลิตายตัวที่เป็นคำกริยา วลิตายตัวที่เป็นคำบอกเวลา และดัชนีปริจเฉท ในด้านความหมาย คำว่า **แล้ว** ที่เป็นคำกริยามีหลายความหมาย แต่ความหมายที่น่าจะกลายมาเป็นความหมายบอกการณลักษณะ และความหมายของคำเชื่อมอนุพากย์ รวมทั้งวลิตายตัวน่าจะเป็นความหมายว่า “เสร็จสิ้น” มากกว่าความหมายอื่นๆ เนื่องจากความหมายต่างๆ เหล่านี้มีมีโนทัศน์ของการสิ้นสุดสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันอยู่

ผลการวิจัยคำว่า **อยู่** พบว่าปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย และมีหน้าที่ไม่เท่ากันในแต่ละสมัย คือ เพิ่มจำนวนขึ้นมาจาก ๑ หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา เป็น ๔ หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ วลิตายตัวที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์ ในด้านความหมาย คำว่า **อยู่** ที่เป็นคำกริยามีหลายความหมาย แต่ความหมายที่เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์น่าจะได้แก่ความหมาย “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ”

ผลการวิจัยคำว่า **อยู่แล้ว** พบว่าเริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา และมีหน้าที่เพิ่มขึ้นจาก ๑ หน้าที่ ได้แก่ คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์ เป็น ๒ หน้าที่ คือ มีหน้าที่ที่เป็นดัชนีปริจเฉทเพิ่มขึ้นมาในสมัยปัจจุบัน คำว่า **อยู่แล้ว** เกิดจากการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ **อยู่** กับคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ **แล้ว** ต่อมาจึงรวมเป็นหนึ่งหน่วยและมีความหมายแสดงความแน่ใจเพิ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ จากนั้นจึงพัฒนาไปทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉทซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของภาษาระดับข้อความเพื่อบอกความแน่ใจของผู้พูดในภาษาปัจจุบัน ส่วนหน้าที่เดิมก็ยังคงปรากฏใช้อยู่ในภาษาด้วยเช่นเดียวกัน

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า **แล้ว** **อยู่** **อยู่แล้ว** มีระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงไม่พร้อมกัน คำว่า **แล้ว** น่าจะเป็นคำที่เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ก่อนคำว่า **อยู่** และ **อยู่แล้ว** เนื่องจากพบใช้เป็นคำช่วยหลังกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย แสดงว่าอาจจะมีกรการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาแล้วในสมัยก่อนสุโขทัย ส่วนคำว่า **อยู่** เริ่มปรากฏใช้เป็นคำช่วยหลังกริยาในสมัยอยุธยา ในขณะที่คำว่า **อยู่แล้ว** มาจากคำที่ผ่านการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาแล้ว คือ กลายมาจากคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ **อยู่** และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ **แล้ว** เป็นคำใหม่ที่มีหน้าที่และความหมายทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น และพบใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของทั้งสามคำนี้มีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป และมีการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว ซึ่งสอดคล้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นสากล

ภาควิชา.....ภาษาไทย.....	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....ภาษาไทย.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....๒๕๔๖.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

438 01683 22 : MAJOR THAI

KEY WORD : GRAMMATICALIZATION / VERBS / AUXILIARIES / CONJUNCTIONS

MINGMIT SRIPRASIT : A DIACHRONIC STUDY OF /læǎw/, /yuù/ AND /yuùlæǎw/

THESIS ADVISOR : ASST.PROF.NATTHAPORN PANPOTHONG, Ph.D. THESIS

CO-ADVISOR : DEBI CARASCARUNGKIAT, Ph.D. 199 pp. ISBN 974-17-5704-2.

This thesis is a diachronic study of /læǎw/, /yuù/ and /yuùlæǎw/ from the Sukhothai period to the present. The data elicited is based on published documents between 1826 B.E.–2546 B.E.

According to the study, it is found that the functions of /læǎw/ are not identical in the 6 different periods. In the Sukhothai period /læǎw/ had 3 functions that is verbs, perfective aspect markers and conjunctions and the 4 new functions—idiomatic phrases functioned as adverbs, idiomatic phrases functioned as verbs, idiomatic phrases functioned as time markers and discourse markers are evolved at present. A semantic analysis indicates that /læǎw/ has 21 meanings including 4 content meanings and 17 functional meanings, but the meaning which has been grammaticalized to functional meanings is the meaning “finish”.

As for /yuù/, it is found that the functions of /yuù/ are not identical in the 6 different periods. In the Sukhothai period /yuù/ had 1 function that is verbs and 3 new functions— continuative/progressive aspect markers, idiomatic phrases functioned as adverbs and conjunctions are evolved in the present. A semantic analysis shows that /yuù/ which have been grammaticalized to functional meanings are the meaning “to stay, to live” and “to be in/at”.

In the case of /yuùlæǎw/, the finding shows that it functions only as a post-verbal auxiliary in every periods. In the Ayudhaya period, it co-occurs with 2 types of verbs whereas at the present period, /yuùlæǎw/ can co-occur with various verbs. A semantic study points out that /yuùlæǎw/ is a combination of the continuative/progressive aspectual meaning of /yuù/ and the perfective aspectual meaning of /læǎw/. Later on, the semantic feature ‘certainty’ is added to the item in the reign of King Rama I - King Rama III. Nowadays, it is found that /yuùlæǎw/ also functions as a discourse marker in a daily conversation with the meaning of ‘certainty’ and the post-verbal auxiliary with the aspectual meaning still can be found.

The findings suggest that the process of grammaticalization of /læǎw/, /yuù/ and /yuùlæǎw/ do not occur at the same period of time. The development of /læǎw/ into function words start earlier than the other 2 items as it is found as a post-verbal auxiliary and a conjunction since the Sukhothai period whereas /yuù/ has functioned as a post-verbal auxiliary in Ayudhaya period. As for /yuùlæǎw/, the item is found as a post-verbal auxiliary in the Ayudhaya period as it grammaticalized from 2 function words— continuative/progressive aspect marker /yuù/ and perfective aspect marker /læǎw/. The grammatical process found in the data coincide with the universal phenomenon of grammaticalization in terms of unidirection and gradual change.

Department of.....Thai..... Student’s signature.....

Field of study.....Thai..... Advisor’s signature.....

Academic year.....2003..... Co-advisor’s signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง และอาจารย์ ดร.เทพี จรัสจรวงเกียรติ ที่ได้ให้แนวคิดและคำแนะนำอันทรงคุณค่า ตลอดจนสละเวลาตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง อีกทั้งยังเมตตา และคอยปลอบโยนเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยในยามที่มีปัญหา มาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่านทั้งสองอย่างหาที่สุดมิได้ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์ ที่ทำให้ผู้วิจัยได้รู้จักและรักการศึกษารัฐศาสตร์ในเชิงประวัติ รวมทั้งได้กรุณาให้ความรู้ แนวคิดในการศึกษา และกรุณาชี้ข้อบกพร่องต่างๆ และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยนี้

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้คำแนะนำและข้อแก้ไขอันที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย และทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ อิงอร สุพันธ์ุณิข

กราบขอบพระคุณ Prof.Dr.Walter Bisang จาก Universität Mainz ประเทศเยอรมนี ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องกรณีลักษณะและการกลายเป็นคำไวยากรณ์อันมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ไกล่รุ่ง อามระดิษ อาจารย์ผู้เป็นกัลยาณมิตรที่คอยเอาใจใส่ดูแลผู้วิจัยอย่างดียิ่ง รวมทั้งคอยปลุกปลอบในยามทุกข์และสุขเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งอย่างยิ่ง และขอรำลึกถึงพระคุณครุตลอดไป

ในระหว่างศึกษา ผู้วิจัยได้รับทุนพัฒนาอาจารย์ประจำปี ๒๕๔๔-๒๕๔๕ จากทบวงมหาวิทยาลัย จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจให้แกกันเสมอ โดยเฉพาะอรรรรณ วังสมบัติ นฤมล อินทรลักษณ์ และอุทิศย์ แก้วไชย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณแม่รัชนี้ ศรีประสิทธิ์ และคุณลุง ไวกุณฐ์ ชัยศร ที่ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้าน รวมทั้งขอบคุณพี่บารมี น้องไพลดา น้องช่อฟ้า น้องบราลี ชัยศร และน้องอมศิริ จันท์หอม ที่ได้ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๒
๑.๓ สมมติฐานในการวิจัย.....	๒
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๓
๑.๕ ข้อมูลในการวิจัย.....	๓
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๔
๑.๗ นิยามศัพท์สำคัญที่ใช้ในงานวิจัย.....	๕
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๖
บทที่ ๒ ทบทวนวรรณกรรม	
๒.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับการจำแนกหมวดคำในภาษาไทย.....	๗
๒.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับคำบางหมวดในภาษาไทย.....	๑๓
๒.๒.๑ งานวิจัยภาษาเฉพาะสมัย.....	๑๓
๒.๒.๒ งานวิจัยภาษาเชิงประวัติ.....	๑๖
๒.๓ ทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	๑๙
๒.๓.๑ ความหมายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	๑๙
๒.๓.๒ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	๒๐
๒.๓.๓ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	๒๑
๒.๓.๔ สรุปลักษณะของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	๒๗
๒.๓.๕ ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	๒๙
๒.๔ งานวิจัยเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย.....	๒๙

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๒.๔.๑ งานวิจัยภาษาเฉพาะสมัย.....	๒๙
๒.๔.๒ งานวิจัยภาษาเชิงประวัติ.....	๓๖
<p>บทที่ ๓ ลักษณะทางวากสัมพันธ์และความหมายของคำว่า <u>แล้ว</u> ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน</p>	
๓.๑ การวิเคราะห์ลักษณะทางวากสัมพันธ์และความหมายของคำว่า <u>แล้ว</u> ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน.....	๔๑
๓.๒ ลักษณะทางวากสัมพันธ์และความหมายของคำว่า <u>แล้ว</u> ในสมัยต่างๆ.	๔๓
๓.๓ พัฒนาการด้านวากสัมพันธ์.....	๙๓
๓.๔ พัฒนาการด้านความหมาย.....	๙๖
๓.๕ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า <u>แล้ว</u>	๑๐๐
๓.๖ สรุป.....	๑๑๑
<p>บทที่ ๔ ลักษณะทางวากสัมพันธ์และความหมายของคำว่า <u>อยู่</u> ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน</p>	
๔.๑ การวิเคราะห์ลักษณะทางวากสัมพันธ์และความหมายของคำว่า <u>อยู่</u> ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน.....	๑๑๒
๔.๒ ลักษณะทางวากสัมพันธ์และความหมายของคำว่า <u>อยู่</u> ในสมัยต่างๆ.....	๑๑๔
๔.๓ พัฒนาการด้านวากสัมพันธ์.....	๑๕๗
๔.๔ พัฒนาการด้านความหมาย.....	๑๖๒
๔.๕ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า <u>อยู่</u>	๑๖๒
๔.๖ สรุป.....	๑๖๗

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ ๕ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

๕.๑ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว.....๑๖๘

๕.๒ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว
ในสมัยต่าง ๆ.....๑๖๘

๕.๓ พัฒนาการด้านวากยสัมพันธ์.....๑๗๗

๕.๔ พัฒนาการด้านความหมาย.....๑๗๘

๕.๕ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า อยู่แล้ว.....๑๘๑

บทที่ ๖ สรุปผลการวิจัย

๖.๑ สรุปผลการวิจัย.....๑๘๔

๖.๒ อภิปรายผล.....๑๘๑

๖.๓ ข้อเสนอแนะ.....๑๘๓

รายการอ้างอิง.....๑๘๔

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....๑๘๘

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑	ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า <u>แล้ว</u> ในสมัยต่างๆ..... ๙๔
๒	หน้าที่ของคำว่า <u>แล้ว</u> ในสมัยต่างๆ..... ๙๖
๓	แสดงความหมายของคำว่า <u>แล้ว</u> ที่ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน..... ๙๘
๔	แสดงลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า <u>อยู่</u> ในสมัยต่างๆ๑๕๘
๕	หน้าที่ของคำว่าอยู่ในสมัยต่างๆ๑๕๙
๖	ลักษณะทางความหมายของคำว่า <u>อยู่</u> ในสมัยต่างๆ ๑๖๐
๗	แสดงลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า <u>อยู่แล้ว</u> ในสมัยต่างๆ๑๗๗

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนพฏุมิ

แผนภูมิที่		หน้า
๑	กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า <u>แล้ว</u>	๑๒๕
๒	กระบวนการทำให้เป็นความหมายทั่วไปของคำว่า <u>แล้ว</u>	๑๒๗
๓	กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า <u>อยู่</u>	๒๓๘
๔	กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า <u>อยู่แล้ว</u>	๒๘๕

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปรากฏการณ์ทางภาษาอย่างหนึ่งที่พบในภาษาไทย คือ คำบางคำมีหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ได้หลายหน้าที่ เช่น อาจปรากฏเป็นทั้งคำนาม และคำกริยา เช่น คำว่า ร่ม ในตัวอย่างต่อไปนี้ ทำหน้าที่ได้ทั้งคำนาม ดังตัวอย่าง ก. และคำกริยา ดังตัวอย่าง ข.

ก. ฉัน กาง ร่ม

ข. แดด ร่ม แล้ว

นอกจากนี้ คำบางคำก็อาจปรากฏเป็นทั้งคำหลัก (lexical word) ซึ่งได้แก่คำนามและคำกริยา และปรากฏเป็นคำไวยากรณ์ (grammatical word) ที่ต่างชนิดกัน เช่นเป็นคำช่วยกริยา คำบุพบท และคำสันธาน ดังคำว่า อยู่ ในตัวอย่าง ค. และ ง. ทำหน้าที่ได้ทั้งอย่างคำกริยา และคำช่วยกริยา ตามลำดับ

ค. น้อง อยู่ บ้าน

ง. น้อง เล่น อยู่

ลักษณะเช่นนี้สามารถอธิบายได้โดยใช้แนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) ที่กล่าวว่า คำหลักหรือหน่วยสร้างในปริบทหนึ่งๆ สามารถกลายมามีหน้าที่ทางไวยากรณ์ หรือคำซึ่งมีหน้าที่ทางไวยากรณ์อยู่แล้วมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น (Kurylowics, ๑๙๖๕) ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าหน้าที่ของคำว่า อยู่ ในตัวอย่างข้างต้นที่เป็นกริยา และคำช่วยหลังกริยานั้นมีความหมายเกี่ยวโยงกันอยู่ ดังนั้นจึงไม่น่าจะเป็นคำคนละคำที่พ้องรูปและพ้องเสียงกัน หากแต่ น่าจะเป็นคำคำเดียวกันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นคำไวยากรณ์ ทำให้มีหน้าที่และความหมายเปลี่ยนแปลงไป

ปัจจุบัน งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย ยังมีไม่มาก โดยเฉพาะการศึกษาเชิงประวัติ งานวิจัยที่เผยแพร่แล้ว ได้แก่ งานวิจัยของปราณี กุลละวณิชย์ (Pranee Kullavanijaya, ๑๙๗๔) ที่ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับคำบุพบทที่มีรูปเดียวกับคำกริยา หรือที่เรียกว่า coverbs วิทยานิพนธ์ของไพทยา มีสัตย์ (๒๕๔๐)

ที่ศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย และวิทยานิพนธ์ของ รุ่งอรุณ ที่มชอุณหทัย (๒๕๔๖) ที่ศึกษาอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามในเชิง ประวัติ นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเชิงประวัติและเปรียบเทียบของดิลเลอร์ (Anthony Diller, ๑๙๙๔) ที่ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของภาษาตระกูลไท เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีคำอีกกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจและยังไม่มีใครศึกษาในเชิง ประวัติมาก่อน คือ กลุ่มคำที่ตำราโครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์ ของวิจิตรนทร์ ภาณุพงศ์ (๒๕๒๐) เรียกว่า คำช่วยหลังกริยา ซึ่งมี ๓ คำ ได้แก่ แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าคำทั้ง ๓ คำนี้มีลักษณะที่น่าสนใจ เนื่องจากสามารถทำหน้าที่ใน ประโยคได้หลายหน้าที่ทั้งหน้าที่เป็นคำหลัก และหน้าที่ที่เป็นคำไวยากรณ์ และหน้าที่ เหล่านี้ปรากฏใช้ไม่เท่ากันในแต่ละสมัย เช่น คำว่า แล้ว และ อยู่ ในสมัยปัจจุบัน สามารถเป็นได้ทั้งคำกริยา คำช่วยหลังกริยา คำเชื่อมอนุพากย์ และวลีตายตัว เป็นต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ก่อนที่จะมีหน้าที่ได้หลากหลายหน้าที่เช่นนี้ คำว่า แล้ว และ อยู่ มีเส้นทางการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ส่วนคำว่า อยู่แล้ว ก็ มีลักษณะที่น่าสนใจ คือ คำนี้เพิ่งปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา และมีลักษณะเป็นการ ปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยา ๒ คำ คือคำว่า อยู่ และคำว่า แล้ว ในขณะที่สมัย ปัจจุบันมีคำว่า อยู่แล้ว ที่รวมเป็นหน่วยเดียวกันและใช้เป็นคำช่วยหลังกริยาได้ รวมทั้งยัง ปรากฏใช้เป็นดัชนีปริจเฉทได้ด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของคำว่า อยู่แล้ว จากเดิมที่เป็นคนละหน่วยกัน แล้วมาปรากฏติดกันจนรวมเป็นหนึ่งหน่วย แล้วพัฒนาไปมี หน้าที่และความหมายทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้นนั้นมีลักษณะเฉพาะตัวที่น่าสนใจ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงต้องการศึกษาคำทั้ง ๓ คำนี้ในเชิงประวัติเพื่อให้เห็นว่า กลุ่มคำที่ไวยากรณ์โครงสร้าง จัดอยู่ในหมวดคำเดียวกันที่เรียกว่า “คำช่วยหลังกริยา” นั้น มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่ แตกต่างกันอย่างใดในภาษาแต่ละสมัย รวมทั้งเพื่อให้เห็นเส้นทางการเปลี่ยนแปลงของ คำ ๓ คำนี้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และ สมัยรัตนโกสินทร์

๑.๓ สมมติฐานในการวิจัย

๑.๓.๑ แล้ว อยู่ อยู่แล้ว มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่แตกต่างกันในภาษาแต่ละสมัย

๑.๓.๒ แล้ว อยู่ อยู่แล้ว มีลักษณะสอดคล้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นสากล

๑.๓.๓ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำเหล่านี้มีระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงไม่พร้อมกัน

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของกลุ่มคำซึ่งในภาษาไทยปัจจุบันจัดไว้ในหมวดคำช่วยหลังกริยา ได้แก่ คำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, ๒๕๒๐) โดยศึกษาในเชิงประวัติทางด้านวากยสัมพันธ์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบัน

๑.๕ ข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากเอกสารจริงที่ตีพิมพ์แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน หรือพ.ศ.๑๘๓๖ ถึง พ.ศ.๒๕๔๖ เอกสารเหล่านี้ประกอบด้วย เอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น จารึก จดหมายเหตุ พงศาวดาร และจดหมายเหตุต่าง ๆ เอกสารทางราชการ เช่น กฎหมาย หมายรับสั่ง ประกาศ และราชกิจจานุเบกษา นอกจากนี้ยังมีบทความ และความเรียงร้อยแก้วอีกด้วย มีรายละเอียดการจัดแบ่งสมัยและเลือกข้อมูลดังนี้

๑.๕.๑ ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลออกเป็น ๓ สมัยตามช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยาและธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ เอกสารที่พบและได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในแต่ละสมัยมีจำนวนไม่เท่ากัน กล่าวคือ เอกสารสมัยสุโขทัย และสมัยอยุธยา และธนบุรีมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสมัยรัตนโกสินทร์ และเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์เพียงประเภทเดียว ซึ่งได้แก่ จารึก จดหมายเหตุ พงศาวดาร และหมายรับสั่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลจากเอกสารเหล่านี้ทั้งหมด

๑.๕.๒ ในสมัยรัตนโกสินทร์มีเอกสารเพิ่มขึ้นอีกหลายประเภท เช่น บทความ และความเรียงร้อยแก้ว อีกทั้งยังมีจำนวนมากเกินกว่าจะศึกษาได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มเลือกเอกสารที่ใช้ในการศึกษาโดยไม่ได้จำกัดเฉพาะเอกสารประเภทใดประเภทหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าชนิดของเอกสารที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อข้อมูลที่ใช้ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ผลการสุ่มเลือกเอกสารในสมัยรัตนโกสินทร์มีทั้งเอกสารทางประวัติศาสตร์ บทความ และความเรียงร้อยแก้ว นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้เอกสารที่เก็บบันทึกเป็นฐานข้อมูลทาง

คอมพิวเตอร์เพื่อเป็นข้อมูลของภาษาในสมัยปัจจุบันอีกด้วย เอกสารเหล่านี้ประกอบด้วยข่าว บทความ ทวีป และบทความสารคดี เป็นต้น

๑.๕.๓ หลังจากการสุ่มเลือกเอกสารแล้ว ผู้วิจัยจึงเลือกข้อมูลอีกชั้นตอนหนึ่ง กล่าวคือ เอกสารที่มีไม่ถึง ๒๐๐ หน้า จะศึกษาทั้งหมด เอกสารที่มีจำนวนหน้าตั้งแต่ ๒๐๐ หน้าขึ้นไป ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาเฉพาะ ๒๐๐ หน้าแรกของเอกสารนั้น ๆ ส่วน เอกสารที่มีหลายเล่มในหนึ่งชุด เช่น จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ และสารสนสมเด็จ ผู้วิจัยจะ ศึกษาทุกเล่ม โดยเลือกศึกษาเพียงร้อยละ ๒๕ ของจำนวนหน้าทั้งหมดในแต่ละเล่ม

๑.๕.๔ หลังจากทีรวบรวมเอกสารแล้ว ผู้วิจัยจะนำเอกสารดังกล่าวมาเลือกข้อมูลที่มีการปรากฏคำที่ต้องการศึกษาทั้ง ๓ คำ คือ แล้ว อยู่ อยู่แล้ว วิธีการค้นหาคำสำคัญเหล่านี้ทำโดยการอ่านวิเคราะห์ และการค้นหาด้วยคอมพิวเตอร์

๑.๕.๕ การค้นหาโดยการอ่านวิเคราะห์นั้นใช้กับเอกสารตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึง รัชกาลที่ ๘ ที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ส่วนการค้นหาด้วยคอมพิวเตอร์นั้นใช้กับเอกสารสมัย ปัจจุบันที่เก็บบันทึกไว้เป็นฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมการค้นหาคำสำคัญจาก ฐานข้อมูล CU-Concordance Online ของภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑.๕.๖ ผู้วิจัยจะเก็บทั้งคำสำคัญทั้ง ๓ รวมทั้งบริบทแวดล้อมคำเหล่านั้นด้วย เพื่อ ช่วยให้สามารถเข้าใจความหมายและลักษณะทางวากยสัมพันธ์ได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น บริบทแวดล้อมส่วนใหญ่อยู่ในรูปของประโยค และมีบางกรณีที่ยกมาทั้งย่อหน้าด้วยถ้า คำนั้นจำเป็นต้องพิจารณาในระดับย่อหน้าและระดับปริจเฉท

๑.๕.๗ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ปรากฏคำ ๓ คำนี้ทุกลักษณะมา วิเคราะห์ ยกเว้นในกรณีที่คำเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของคำประสมของชื่อ เช่น คำว่า อยู่ ที่ ปรากฏในคำว่า พระเจ้าอยู่หัว และชื่อนายทองอยู่ เป็นต้น

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๖.๑ ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับคำช่วยหลังกริยา ในภาษาไทย ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้งทางด้าน วากยสัมพันธ์และความหมาย

๑.๖.๒ สํารวจเอกสารที่ใช้ในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเหล่านั้น

๑.๖.๓ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละสมัยทั้งด้านวากยสัมพันธ์และความหมาย

๑.๖.๔ เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมายของข้อมูลทั้ง ๓ สมัย

๑.๖.๕ วิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของข้อมูล

๑.๖.๖ สรุปภาพรวมวิวัฒนาการของคำเหล่านี้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน

๑.๗ นิยามศัพท์สำคัญที่ใช้ในงานวิจัย

คำศัพท์สำคัญที่ใช้ในงานวิจัยนี้ มีดังนี้

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ หมายถึง การที่คำหลักกลายมามีหน้าที่และความหมายทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น รวมทั้งการที่คำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์อยู่แล้วหรือคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์น้อยกลายมามีหน้าที่และความหมายทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น

การณลักษณะ หมายถึง ลักษณะของการเกิดขึ้นหรือลักษณะของเหตุการณ์ การปรากฏหรือการดำเนินไปของปรากฏการณ์ของการกระทำหรือสภาพของกริยา เช่น ลักษณะบอกการกระทำที่กำลังดำเนินอยู่ และลักษณะการเสร็จสมบูรณ์ของเหตุการณ์

กาล หมายถึง เวลา ลำดับเวลา สภาพเวลาของกริยาหรือการกระทำที่สัมพันธ์กับเวลาที่ใช้อ้างอิง กาลสามารถแบ่งออกเป็นชนิดตามความสัมพันธ์ของเวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้นกับเวลาที่ใช้อ้างอิง คือ เวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตรงกับเวลาในขณะที่พูด เรียกว่า ปัจจุบันกาล เวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเวลาที่พูด เรียกว่า อดีตกาล และเวลาของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นหลังเวลาที่พูด เรียกว่า อนาคตกาล

คำกริยา หมายถึง คำหลักของประโยค ซึ่งมีความหมายแสดงเหตุการณ์ สภาพ อาการ หรือการกระทำของประธานในประโยค

คำช่วยหลังกริยา หมายถึง คำไวยากรณ์ชนิดหนึ่งที่อยู่หลังกริยาลิทำหน้าที่ขยายความหมายทางไวยากรณ์ของคำกริยา

คำเชื่อมอนุพากย์ หมายถึง คำที่เชื่อมประโยคให้ต่อเนื่องกัน อาจจะเป็นเชื่อมประโยค ๒ ประโยคให้ต่อเนื่องกัน หรือเชื่อมกลุ่มประโยค (ประโยคที่เรียงกันมาตั้งแต่ ๒ ประโยคขึ้นไป) หรือที่เรียกว่าข้อความให้ต่อเนื่องกัน

คำหลัก หมายถึง คำที่มีความหมายประจำคำบอกสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม เหตุการณ์ การกระทำ สภาพ คุณสมบัติ สามารถสื่อความหมายเป็นใจความหลักได้อย่างชัดเจนโดยไม่ต้องอาศัยคำอื่นมาช่วย รวมทั้งยังสามารถปรากฏตามลำพังได้ และมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อย คำหลักนี้มักจัดอยู่ในหมวดคำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำวิเศษณ์ (วิจิตรพันธ์ ภาณุพงศ์, ๒๕๒๐)

คำไวยากรณ์ หมายถึง คำที่ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ระหว่างคำหรืออนุภาค หรือมีความหมายบอกลักษณะไวยากรณ์ เช่น บอกบุรุษ พจน์ กาล การณ์ลักษณะ เป็นต้น คำไวยากรณ์เป็นคำที่ไม่สามารถสื่อความหมายที่เป็นใจความหลักของประโยค รวมทั้งไม่สามารถปรากฏตามลำพังได้ ต้องอาศัยคำหลักหรือปริบทมาช่วย นอกจากนี้ คำไวยากรณ์ยังมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นมากอีกด้วย (วิจิตรพันธ์ ภาณุพงศ์, ๒๕๒๐)

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้วิจัยคาดว่าจะการวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์ดังนี้

- ๑.๘.๑ ให้ความรู้เกี่ยวกับคำที่มีรูปเดียวกันแต่ทำหน้าที่ต่างกันในภาษาไทย
- ๑.๘.๒ เป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์
- ๑.๘.๓ เป็นแนวทางการศึกษาการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายของคำหมวดอื่นๆในภาษาไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๒

ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถจำแนกเป็น ๔ หัวข้อ ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับการจำแนกหมวดคำในภาษาไทย งานวิจัยเกี่ยวกับคำบางหมวดในภาษาไทย ทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) และงานวิจัยเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทบทวนและนำเสนอตามลำดับในบทนี้

๒.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับการจำแนกหมวดคำในภาษาไทย

นักไวยากรณ์ไทยแต่ละคนได้จำแนกคำในภาษาไทย โดยใช้เกณฑ์แตกต่างกัน ดังนี้

พระยาอุปกิตศิลป์สาร (๒๕๓๙) ได้กล่าวถึงคำภาษาไทย ๗ หมวดไว้ในหนังสือ หลักภาษาไทย ท่านใช้เกณฑ์ ๓ เกณฑ์ด้วยกัน คือ ใช้เกณฑ์ความหมาย จำแนกคำนาม และกริยา ใช้เกณฑ์หน้าที่จำแนกคำสรรพนาม วิเศษณ์ และสันธาน และใช้เกณฑ์ตำแหน่งจำแนกคำบุพบท

ในหนังสือ หลักภาษาไทย นี้ พระยาอุปกิตศิลป์สาร ได้ให้ความหมายของคำกริยาไว้ว่า เป็นคำบอกอาการของคน สัตว์ สิ่งของ เป็นต้น และได้แบ่งคำกริยาออกเป็น ๔ ชนิดคือ

๑. อกรรมกริยา หมายถึง กริยาที่ไม่ต้องมีกรรมมารับ เช่น เขาไปเรามา

๒. สกรรมกริยา หมายถึง กริยาที่ต้องมีกรรมมารับข้างท้าย เช่น เขาเห็น..... เขาอยาก.....

๓. วิกตรรกกริยา หมายถึง กริยาที่ต้องอาศัยส่วนเติมเต็ม ได้แก่ เป็นเหมือน คล้าย เท่า คือ

๔. กริยานุเคราะห์ หมายถึง กริยาที่ใช้ช่วยกริยาอื่นให้ได้ความครบตามระเบียบของกริยา ได้แก่ คง จะ ถูก อย่า ซิ เกิด แบ่งเป็น ๒ พวก คือ

-พวกที่ใช้เป็นกริยานุเคราะห์อย่างเดี่ยว ได้แก่ คง ฟัง จง ซิ นะ เถอะ กำลัง ย่อม นำ อย่า อย่าเพอ จะ จัก ชะรอย เทอญ

-พวกกริยาอื่นที่นำมาใช้เป็นกริยานุเคราะห์ เช่น ต้อง ได้ ถูก ให้ ยัง อยู่ เคย แล้ว

จะเห็นได้ว่า คำว่า อยู่ แล้ว ที่ผู้วิจัยศึกษาในงานวิจัยนี้จัดอยู่ในหมวดคำกริยานุเคราะห์ ในกลุ่มย่อยชนิดที่เป็นกริยาทั่วไปที่นำมาใช้เป็นกริยานุเคราะห์ได้ อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวข้องเรื่องคำกริยานั้น พระยาอุปกิตติศิลปสารก็ไม่ได้กล่าวถึงคำว่า อยู่แล้ว เลย และเมื่อพิจารณาถึงการจัดจำแนกหมวดหมู่รวมทั้งความหมายของกริยาทำให้เห็นว่าคำว่า อยู่ แล้ว นี้ พระยาอุปกิตติศิลปสารเห็นว่าทั้งสองคำนี้ทำหน้าที่เป็นได้ทั้งกริยาแท้ และกริยาช่วยหรือกริยานุเคราะห์

วิจินต์ ภาณุพงศ์ (๒๕๒๐) ซึ่งเป็นนักไวยากรณ์โครงสร้าง เห็นว่าการจำแนกคำด้วยเกณฑ์ที่พระยาอุปกิตติศิลปสารใช้นั้นยังมีข้อบกพร่อง กล่าวคือ การจำแนกแบบนี้อาจจะเหมาะสมกับภาษากรีกและโรมัน ซึ่งเป็นภาษาที่มีการเติมวิภัติปัจจัย แต่ภาษาไทยเป็นภาษาในตระกูลคำโดด ซึ่งจะเรียงคำต่อกันไป อาศัยการปรากฏร่วมกับ คำอื่นในประโยคเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของคำ ไม่มีการเปลี่ยนรูปคำเพื่อแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์เหมือนภาษากรีกและละติน ดังนั้น วิจินต์จึงเสนอการจำแนกคำในภาษาไทยออกเป็นหมวดคำชนิดต่างๆ โดยอาศัยเกณฑ์ตำแหน่งและหน้าที่ของคำ โดยเฉพาะหน้าที่ของคำในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของประโยค วิจินต์ไม่ได้ใช้เกณฑ์ทางด้านความหมายมาใช้ในการจำแนกคำ เนื่องจากเห็นว่า การจำแนกคำโดยอาศัย “ความหมาย” ของคำเป็นวิธีที่ยังมีข้อบกพร่อง ความรู้เรื่องความหมายที่มียังไม่มากพอที่จะกำหนดความหมายของคำให้แน่นอนตายตัวลงไปได้ ทั้งนี้ เพราะการตีความจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความนึกคิด อารมณ์ และความรู้สึก ทำให้เข้าใจตรงกันได้ยาก

ส่วนเกณฑ์ “ตำแหน่ง” ก็คือ ตำแหน่งที่คำแต่ละคำปรากฏอยู่ คำที่เรียงกันอยู่จะมีตำแหน่งเกี่ยวข้องกัน วิจินต์ ภาณุพงศ์ (๒๕๒๐) ใช้ “กรอบประโยคทดสอบ” ซึ่งได้จากการสังเกตดูตำแหน่งของคำต่างๆ ในประโยคหลายประโยคในภาษาไทยเพื่อพิสูจน์และใช้เป็นหลักในการแบ่งออกเป็นหมวดคำต่างๆ โดยถือว่าคำใดก็ตามที่สามารถปรากฏแทนที่คำในกรอบประโยคทดสอบที่ใช้ตัดสินหมวดคำหนึ่งๆ ได้ ให้

ถือว่า คำนั้นเป็นสมาชิกในหมวดคำนั้นๆ การใช้เกณฑ์ “ตำแหน่ง” ทำให้สามารถ
จำแนกคำออกเป็น ๒๖ หมวด คือ

๑. หมวดคำนาม	๑๔. หมวดคำสรรพนาม
๒. หมวดคำกริยากรรม	๑๕. หมวดคำลักษณนาม
๓. หมวดคำกริยากรรม	๑๖. หมวดคำจำนวนนับ
๔. หมวดคำกริยาทวิกรรม	๑๗. หมวดคำลำดับที่
๕. หมวดคำกริยากรรมย่อ	๑๘. หมวดคำหน้าจำนวน
๖. หมวดคำช่วยหลังกริยา	๑๙. หมวดคำหลังจำนวน
๗. หมวดคำช่วยหน้ากริยา	๒๐. หมวดคำบอกกำหนดเสียงตรี
และจัตวา
๘. หมวดคำปฏิเสธ	๒๑. หมวดคำบอกกำหนดเสียงโท
๙. หมวดคำหน้ากริยา	๒๒. หมวดคำบอกเวลา
๑๐. หมวดคำหลังกริยา	๒๓. หมวดคำบุพบท
๑๑. หมวดคำลงท้าย	๒๔. หมวดคำเชื่อมนาม
๑๒. หมวดคำกริยาวิเศษณ์	๒๕. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์
๑๓. หมวดคำพิเศษ	๒๖. หมวดคำคุณศัพท์

นอกจากนี้ วิจินตน์ (๒๕๒๐ : ๕๗) กล่าวถึงหมวดคำที่เรียกว่า
“หมวดคำช่วยหลังกริยา” ว่าเป็นคำที่ปรากฏแทนที่คำว่า แล้ว ในกรอบประโยคทดสอบ
๓ ประโยคได้รวมทั้งคำว่า แล้ว ด้วย มีอยู่ทั้งหมด ๓ คำ คือ แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ดังใน
กรอบประโยคทดสอบทั้ง ๓ ประโยค ดังนี้

กรอบ ๑ ก. ฝน ตก อยู่

กรอบ ๒ ข. หน้า ทำ กับข้าว อยู่

กรอบ ๓ ก. ครู บอก คะแนน นักเรียน อยู่

เมื่อใช้เกณฑ์ “ตำแหน่ง” แบ่งคำได้เป็น ๒๖ หมวดแล้ว วิจินตน์ ยังใช้
เกณฑ์ “หน้าที่” เพื่อจัดแบ่งประเภทของหมวดคำ ๒๖ หมวดที่ได้แบ่งไว้แล้ว โดย
พิจารณาดูหน้าที่ของคำแต่ละหมวด โดยเฉพาะหน้าที่ในฐานะที่เป็นส่วนของประโยคได้ ๒
ประเภทใหญ่ คือ

๑. คำหลัก คือ คำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคตามลำพังในประโยคเริ่ม^๑ได้ มี ๗ หมวด ได้แก่ คำนาม คำกริยากรรม คำกริยากรรม คำกริยาทวิกรรม คำสรรพนาม คำบอกเวลาประเภทที่ ๑ ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยเสริมบอกเวลาตามลำพังได้ โดยอาจจะปรากฏต้นหรือท้ายประโยคก็ได้ และคำพิเศษซึ่งทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบประโยคประเภทหน่วยเสริมพิเศษได้ โดยอาจจะปรากฏต้นหรือท้ายประโยคก็ได้

๒. คำไวยากรณ์ คือ คำที่ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคตามลำพังในประโยคเริ่มได้ ต้องทำหน้าที่ร่วมกับคำหลัก แบ่งเป็น ๒ พวก คือ

๒.๑ คำขยาย ได้แก่ คำขยายนาม และคำขยายกริยา

คำขยายนาม แบ่งเป็น ๑๑ หมวด คือ คำลักษณนาม คำคุณศัพท์ คำจำนวนนับ คำลำดับที่ คำหน้าจำนวน คำหลังจำนวน คำบอกกำหนดเสียงโท คำบอกกำหนดเสียงตรีและจัตวาและคำไม่บอกกำหนด คำบอกเวลาประเภทที่ ๒ คำลงท้าย และคำพิเศษ

คำขยายกริยา แบ่งเป็น ๗ หมวด คือ คำช่วยหน้ากริยา คำช่วยหลังกริยา คำปฏิเสธ คำหน้ากริยา คำหลังกริยา คำกริยาวิเศษณ์ และคำลงท้าย

๒.๒ คำเชื่อม ได้แก่ คำเชื่อมนาม และคำเชื่อมอนุพยางค์

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาหมวดคำในภาษาไทยที่ไวยากรณ์โครงสร้างเรียกว่า คำช่วยหลังกริยา ซึ่งประกอบด้วยคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว โดยใช้เกณฑ์ตำแหน่งตามแนวของไวยากรณ์โครงสร้าง รวมทั้งใช้เกณฑ์ความหมายควบคู่กันไปด้วย

นววรรณ พันธุเมธา (๒๕๒๕) ได้จำแนกคำตามหน้าที่ในการสื่อสารและจำแนกประเภทย่อยตามความหมาย เนื่องจากเห็นว่าเกณฑ์ที่ควรใช้จำแนกคำได้ถูกต้องที่สุด คือ ความหมาย เพราะคำใช้สื่อความหมาย นววรรณ จำแนกคำออกเป็น ๖ หมวดใหญ่ คือ คำหลัก คำแทน คำขยาย คำเชื่อม คำเสริม และคำเรียก-ร้อง

^๑ ประโยคเริ่ม หมายถึง ประโยคซึ่งเราใช้เริ่มต้นบทสนทนาได้ เพราะเมื่อพูดแล้วผู้ฟังจะเข้าใจความหมายได้ทันที ไม่ต้องอาศัยคำพูดที่มาก่อน (วิจิตรพันธ์ ภาณุพงศ์, ๒๕๒๐)

นววรรณ พันธุเมธา (๒๕๒๕ : ๔๑-๔๕) ได้กล่าวถึง คำช่วยกริยา อยู่ และ แล้ว โดยเรียกว่า “คำบ่งเวลา” ซึ่งเป็นประเภทย่อยของคำที่ขยายคำกริยา นววรรณให้ความหมายของคำบ่งเวลาไว้ว่า หมายถึง คำที่แสดงเวลาที่เกิดกริยา ได้แก่ คำว่า ได้ เคย แล้ว กำลัง อยู่ จะ จวน เกือบ แทบ ชัก เพิ่ง คำบ่งเวลาทุกคำ เหล่านี้จะอยู่หน้ากริยา ยกเว้นคำว่า แล้ว และ อยู่ จะอยู่หลังคำกริยา

คำบ่งเวลาดังกล่าวข้างต้นสามารถจำแนกตามความหมายได้เป็น ๒ ประเภท คือ คำบ่งเวลาที่บอกชั้นของกริยา ได้แก่ จะ จวน เกือบ แทบ ชัก เพิ่ง แล้ว กำลัง อยู่ ยัง คำกลุ่มนี้จะช่วยแสดงว่ากริยาอยู่ในชั้นไหน ยังไม่ได้เริ่ม (จะ) ใกล้จะเริ่ม (เกือบ จวน แทบ) ได้เริ่มขึ้นเล็กน้อย (ชัก) เริ่มไปไม่นาน (เพิ่ง) ดำเนินไป (กำลัง อยู่) ดำเนินไปไม่เปลี่ยนแปลง (ยัง) และเสร็จสมบูรณ์ (แล้ว) คำบ่งเวลาอีกประเภทหนึ่ง คือ คำบ่งเวลาที่เกิดกริยา ได้แก่ คำว่า ได้ และ เคย ซึ่งใช้แสดงว่าเกิดกริยาในอดีต ได้ แสดงเวลาในอดีตที่แน่นอนและมุ่งกล่าวถึงเหตุการณ์หรือสภาพในเวลาใดเวลาหนึ่ง ส่วน เคย แสดงเวลาในอดีตที่ไม่แน่นอน และแสดงว่าเหตุการณ์เช่นนั้นได้เกิดขึ้น หรือสภาพเช่นนั้นได้มีอยู่ อาจเกิดขึ้นครั้งเดียวหรือหลายครั้งก็ได้

นววรรณไม่เห็นด้วยกับความคิดที่ว่า จะ กำลัง อยู่ แล้ว เป็นคำใช้บอก เวลาที่เกิดกริยา คือ จะ บอกอนาคตกาล กำลัง อยู่ บอกปัจจุบันกาล และ แล้ว บอก อดีตกาล แต่เห็นว่า คำเหล่านี้ใช้แสดงว่ากริยาอยู่ชั้นใด

นอกจากนี้ นววรรณยังยกตัวอย่างคำบ่งเวลา กำลัง อยู่ ที่แสดงให้เห็นว่าทั้งสองคำนี้สามารถแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตก็ได้ ในอดีตก็ได้ ไม่จำเป็นต้องแสดงปัจจุบันกาลเพียงอย่างเดียวอย่างที่เคยเข้าใจกัน ดังนี้

ตัวอย่าง

๑. พรุ่งนี้ ผมจะคอยอยู่ที่เชิงสะพาน
๒. เมื่อก็นี้ ฉันนั่งอยู่ที่หน้าต่าง เขาก็เดินมาทัก

คำว่า แล้ว ซึ่งถือกันว่าแสดงอดีตกาลนั้น นววรรณ เห็นว่าใช้แสดง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ด้วย ดังนี้

ตัวอย่าง

๑. ขนมหพวกนี้เก็บไว้ไม่ได้นานหรอก พรุ่งนี้ก็เสียแล้ว
๒. เดี่ยวคุณถึงบ้านแล้ว ช่วยโทรศัพท์บอกเขาหน่อยนะ

ในด้านวากยสัมพันธ์ นววรรณยกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าคำบ่งเวลาเหล่านี้ อาจใช้ร่วมกันก็ได้ ดังนี้

ตัวอย่าง

๑. ฉันชักจะหิว
๒. เจ้าเจ็บบจวนจะตายอยู่แล้ว
๓. พี่รู้อยู่แล้ว
๔. เรากกำลังจะไปอยู่แล้ว
๕. บ้านหลังนั้นสร้างเกือบจะเสร็จแล้ว
๖. ฝ่ายเรายังได้คะแนนน้อยกว่าฝ่ายตรงข้ามอยู่ ๒ คะแนน
๗. ฉันเคยไปบ้านเขาแล้ว

งานของนววรรณไม่ได้เน้นเรื่องของตำแหน่งที่คำเหล่านี้ปรากฏในประโยค เหมือนงานของวิจิตร แต่ทำให้เห็นลักษณะการจัดประเภทของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ในอีกลักษณะหนึ่งซึ่งใช้ความหมายเป็นเกณฑ์ รวมทั้งยังได้อธิบายการปรากฏร่วมกันของ คำเหล่านี้ในประโยคด้วย นอกจากนี้ ยังได้เสนอความคิดว่า จริงๆ แล้ว คำบ่งเวลาที่ แสดงเวลาตามที่เป็นจริงมีเพียง ๒ คำเท่านั้น คือคำว่า ได้ และ เคย ส่วนคำอื่นๆ เป็น คำที่แสดงว่ากริยาอยู่ในขั้นใดทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม นววรรณได้อธิบายไว้ว่าคำบ่งเวลาที่ ปรากฏอยู่หลังกริยามีเพียง ๒ คำ คือ อยู่ และ แล้ว ไม่ได้กล่าวถึงคำว่า อยู่แล้ว เลย แต่ในตัวอย่างที่ ๒, ๓, ๔ ที่นววรรณยกขึ้นมาเพื่อใช้อธิบายการปรากฏร่วมกันของคำบ่ง เวลาในประโยค มีคำว่า อยู่แล้ว ปรากฏอยู่ในตำแหน่งหลังคำกริยา ตาย รู้ และ ไป ด้วย ดังนั้น แสดงว่า นววรรณเห็นว่า อยู่แล้ว มาจาก คำว่า อยู่ + แล้ว ซึ่งเป็น คำช่วยหลังกริยาและสามารถปรากฏร่วมกันได้

นอกจากนี้ นววรรณยังจัดคำว่า แล้ว ไว้ในหมวดคำเชื่อมบอกเวลา ภายหลังด้วย โดยได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับคำเชื่อมบอกเวลาภายหลัง ดังนี้

คำเชื่อมบอกเวลาภายหลัง เป็นคำเชื่อมที่ใช้หน้าประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดภายหลัง ได้แก่ ก่อน กว่า ก่อนหน้า ก่อนที่ ตั้งแต่ก่อน ก่อนหน้าที่ เมื่อ ก่อนที่ เมื่อก่อน แล้ว แล้ว....ก็ แล้ว.....เลย แล้ว.....ถึง แล้ว.....ก็เลย ต่อมา

ตัวอย่าง

ฉันไปหาเพื่อน แล้ว ฉัน ก็เลย กินข้าวกลางวันกับเขา

จะเห็นว่าคำเชื่อมบอกเวลาภายหลังดังกล่าวข้างต้นมีทั้งลักษณะที่เป็นคำเชื่อมเดี่ยว ได้แก่ คำว่า แล้ว และลักษณะที่เป็นคำเชื่อมผสม ซึ่งเป็นคำเชื่อมที่ประกอบด้วย คำเชื่อมเดี่ยวตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป ได้แก่คำว่า แล้ว....ก็ แล้ว.....เลย แล้ว.....ถึง แล้ว.....ก็เลย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของวิจินต์ ภาณุพงศ์ (๒๕๒๐) ในเรื่องของหมวดคำช่วยหลังกริยาว่ามีอยู่ทั้งหมด ๓ คำ คือ แล้ว อยู่ อยู่แล้ว มาเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาวิเคราะห์คำทั้ง ๓ คำนี้ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน เนื่องจากเห็นว่าการจำแนกคำออกเป็นหมวดหมู่ต่างๆ ของวิจินต์นั้นมีเกณฑ์ในการทดสอบที่ชัดเจนอย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะอาศัยเกณฑ์ความหมายเป็นเกณฑ์สำคัญด้วย

๒.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับคำบางหมวดในภาษาไทย

๒.๒.๑. งานวิจัยภาษาเฉพาะสมัย

วลีย์ นิมไพบูลย์ (๒๕๐๙) ได้ศึกษาเรื่องคำช่วยกริยาในภาษาไทย โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมจากการสนทนากันระหว่างบุคคลต่างๆ ซึ่งพูดภาษากรุงเทพฯ แล้วนำมาทดสอบกับกรอบประโยคทดสอบตามแนวของวิจินต์ ภาณุพงศ์ (๒๕๒๐) ผลการศึกษา พบว่าคำช่วยกริยาในภาษาไทยมี ๔๒ คำ แบ่งตามตำแหน่งที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาได้เป็น ๓ ประเภท คือ ประเภทที่ปรากฏหน้าคำกริยา หลังคำกริยา และระหว่างคำกริยา

ประเภทของของคำช่วยหลังกริยานั้น วลัย นิมไพบูลย์ (๒๕๐๙ : ๕๘) อธิบายว่า “คือคำช่วยกริยาที่ปรากฏหลังกริยา” และสรุปว่ามีคำช่วยหลังกริยาอยู่ ๖ คำ คือ ขึ้น ลง แล้ว ไว้ เสีย อยู่ คำช่วยหลังกริยาทั้ง ๖ คำนี้อาจจะปรากฏร่วมกันทีละ ๒ คำ เป็น “วลีของคำช่วยหลัง” ได้ด้วย คำที่ปรากฏร่วมกันเป็นวลีนี้อาจอยู่ติดกันหรือห่าง

กันก็ได้ วลีของคำช่วยหลังกริยาที่วลียเสนอ ได้แก่ ขึ้นแล้ว ลงแล้ว ไว้แล้ว เสียแล้ว อยู่แล้ว ประโยคที่มีคำช่วยหลังและวลีของคำช่วยหลังปรากฏอยู่ ถ้าเป็นประโยคปฏิเสธ ตำแหน่งของคำ ไม่ จะไม่เปลี่ยนแปลง คืออยู่ในตำแหน่งเดิมของประโยคที่ไม่มีคำช่วยหลังหรือวลีของคำช่วยหลังปรากฏอยู่

สรุปลักษณะของคำช่วยหลังกริยาจากงานวิจัยนี้ได้ว่า คำช่วยหลัง ขึ้น ลง ไว้ เสีย และ อยู่ จะปรากฏเป็นคำที่ ๑ ในวลีของคำช่วยหลัง เช่น ขึ้นแล้ว อยู่แล้ว เป็นต้น คำช่วยหลัง แล้ว เมื่อปรากฏในวลีของคำช่วยหลัง จะปรากฏเป็นคำที่ ๒ ของวลีเสมอ เช่น ขึ้นแล้ว อยู่แล้ว เป็นต้น นอกจากนี้ คำช่วยหลัง อยู่ และวลีของคำช่วยหลัง ขึ้นแล้ว ลงแล้ว จะไม่ปรากฏในประโยคที่เป็นประโยคปฏิเสธ

แม้ว่างานของวลียจะอาศัยงานของวิจิตรนัน ฉันทวิบูลย์ (Chantavibulya, ๑๙๖๒) เป็นพื้นฐานในการวิจัย แต่วลียไม่ได้แยกคำช่วยหลังกริยา และคำหลังกริยาออกจากกันเหมือนอย่างงานวิจัยอื่นๆ ที่แยกคำช่วยหลังกริยากับคำหลังกริยาออกจากกัน เช่น งานของวิจิตรนัน ภาณุพงศ์ (๒๕๒๐) และงานของราตรี ธีนวารชร์ (๒๕๑๖) เป็นต้น

งานวิจัยของวลีย ฉิมไพบุลย์ แสดงให้เห็นตัวอย่างของการวิเคราะห์คำช่วยกริยาตามตำแหน่งที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาอีกรูปแบบหนึ่ง โดยเฉพาะคำช่วยหลังกริยาที่ประกอบด้วยคำว่า อยู่ แล้ว และ อยู่แล้ว ซึ่งเป็นคำที่ผู้วิจัยจะศึกษาอย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า งานวิจัยของวลียยังไม่ครอบคลุมเรื่องของคำหลังช่วยกริยาตามทิวลียเสนอ คือ หากพิจารณาตามลักษณะคำทั้ง ๖ คำที่วลียจัดให้เป็นคำช่วยหลังกริยา ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีคำอื่นๆ ที่สามารถจัดให้เป็นคำช่วยหลังกริยาตามเกณฑ์ที่วลียเสนอได้ เช่น ไป มา ได้ เข้า และ ออก นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่าควรแยกคำช่วยหลังกริยา และคำหลังกริยาออกจากกัน เนื่องจากคำทั้งสองกลุ่มนี้มีลักษณะแตกต่างกันอย่างชัดเจนทั้งในด้านความหมายและหน้าที่ของคำในประโยค

ราตรี ธีนวารชร์ (๒๕๑๖) ศึกษาเรื่องลักษณะของคำไวยากรณ์ในภาษาไทยด้านหน้าที่ในภาษาและความหมายของโครงสร้างแบบต่างๆ โดยเน้นให้เห็นลักษณะที่แตกต่างจากคำอีกประเภทหนึ่ง คือ คำหลัก ข้อมูลที่นำมาศึกษาเก็บรวบรวมจากภาษาพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษาพบว่าคำไวยากรณ์จำนวน ๘๗๖ คำ แบ่งเป็น ๒๓ ชนิด และมีลักษณะที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรก เป็นคำที่ไม่สามารถปรากฏ และทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบของประโยคในภาษาไทยได้ จะต้องทำหน้าที่ร่วมกับคำชนิดอื่นซึ่งต้องมีคำหลักอยู่ด้วยเสมอ จากข้อมูลพบว่า มีคำไวยากรณ์บางคำที่สามารถปรากฏและทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบของประโยคได้ แต่จะ

ปรากฏเฉพาะในประโยคไม่เริ่มเท่านั้น ประการที่สอง เป็นคำที่แสดงความหมายทางโครงสร้างได้ ๓ ประเภท คือ ความหมายทางโครงสร้างแบบขยาย ความหมายทางโครงสร้างแบบเชื่อม และความหมายทางโครงสร้างแบบบอกความหมายรวมๆ ของทั้งประโยคเป็นแบบมาลาต่างๆ

ราตรีได้กล่าวถึงคำไวยากรณ์ชนิดที่เรียกว่า คำช่วยหลังกริยา ซึ่งในงานวิจัยนี้พบ ๒ คำ คือ อยู่แล้ว ลักษณะของคำช่วยหลังกริยาตามงานวิจัยของราตรีมีลักษณะ คือ เป็นคำที่ไม่สามารถปรากฏและทำหน้าที่ตามลำพังเป็นส่วนประกอบของประโยคเริ่มได้ จะต้องมามีหน้าที่ร่วมกับคำกริยา เช่น เขาเขียนจดหมายแล้ว และเป็นคำที่มีความหมายขยายคำกริยาในกริยาวลีเพื่อบอกลักษณะไวยากรณ์ในภาษา คือ บอกอนาคตอันใกล้ เช่น ไปแล้ว และบอกการณลักษณะ อาจเป็นการกระทำที่ดำเนินอยู่ในขณะที่กล่าวถึง เช่น แดงพิมพ์จดหมายอยู่ หรือบอกลักษณะการกระทำที่เกิดขึ้นและเสร็จสิ้นไปในอดีต เช่น แดงซักผ้าแล้ว

งานวิจัยนี้แสดงโครงสร้างของประโยคที่มีคำไวยากรณ์ปรากฏร่วมกับคำกริยาในการแสดงความหมายอนาคตกาลอันใกล้ว่า มีเพียงแบบเดียว และคำไวยากรณ์เพียงคำเดียวที่สามารถปรากฏในโครงสร้างนี้ได้ คือ คำช่วยหลังกริยา แล้ว

นอกจากนี้ คำว่า แล้ว ยังแสดงความหมายที่บอกลักษณะการกระทำที่เกิดขึ้นและเสร็จสิ้นไปในอดีต และใช้แสดงความหมายทางโครงสร้างแบบเชื่อมความให้ต่อเนื่องกัน ชนิดที่เป็นแบบเชื่อมอนุพากย์ตั้งแต่สองอนุพากย์

งานวิจัยนี้ยังแสดงโครงสร้างอื่นที่มีคำช่วยหลังกริยา อยู่ และ แล้ว ปรากฏร่วมกับคำกริยา คือ โครงสร้างของประโยคที่แสดงความหมายของการกระทำที่ดำเนินอยู่ในขณะที่กล่าวถึง และในการแสดงมาลา พบว่าคำช่วยหลังกริยา อยู่ และ แล้ว ใช้แสดงมาลาบอกเล่าได้เพียงมาลาเดียว

งานวิจัยของราตรีได้อาศัยงานของวิจินต์ ภาณุพงศ์ (๒๕๒๐) เป็นพื้นฐานเช่นเดียวกับงานของวลีย์ ฉิมไพบูลย์ (๒๕๐๙) ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่งานของราตรี ก็ไม่ได้มีลักษณะเหมือนกั้งงานของวิจินต์ ภาณุพงศ์ทั้งหมด เนื่องจากราตรีกล่าวว่า คำช่วยหลังกริยาที่พบในงานวิจัยนี้มี ๒ คำ คือ คำว่า อยู่ และ แล้ว ไม่ได้รวมคำว่า อยู่แล้ว ไว้ด้วย นอกจากนี้ งานของราตรีก็ยังมีลักษณะแตกต่างจากงานของวลีย์ที่กล่าวว่าคำช่วยหลังกริยามี ๖ คำ คือ ขึ้น ลง แล้ว ไว้ เสีย อยู่ ด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่างานของราตรีให้ภาพของคำช่วยหลังกริยาที่ละเอียดและชัดเจนกว่างานของวลีย์มาก เนื่องจากราตรีได้พยายามแสดงโครงสร้างของประโยคที่มีคำเหล่านี้ปรากฏอยู่ในความหมายต่างๆ เช่น โครงสร้างความหมายแสดงอนาคตกาลอันไกล โครงสร้างความหมายบอกลักษณะการกระทำที่เกิดขึ้นและเสร็จสิ้นไปในอดีต โครงสร้างแบบเชื่อมความ และโครงสร้างแสดงมาลา เป็นต้น ในขณะที่งานของวลีย์เน้นที่ตำแหน่งในการปรากฏร่วมกับคำกริยาเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงการแสดงความหมายต่างๆ ของโครงสร้างที่มีคำช่วยหลังกริยาปรากฏอยู่ได้เลย

๒.๒.๒. งานวิจัยภาษาเชิงประวัติ

จิราพร โขติเธียรระวงศ์ (๒๕๒๔) ได้กล่าวถึงคำว่า แล้ว ในการศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัย ยุครยา กับสมัยปัจจุบัน และสรุปว่าคำว่า แล้ว ใช้เป็นสันธานเชื่อมประโยคที่มีความหมายคล้ายตามกัน หรือแสดงเหตุการณ์ต่อเนื่องกัน และปรากฏอยู่ต้นประโยคเชื่อมเหมือนกันทั้ง ๓ สมัย อาจปรากฏเป็นสันธานเดี่ยว หรือเป็นกลุ่มคำสันธานก็ได้ คือ ในสมัยสุโขทัยใช้ว่า แล้ว แล้วก็ แล้วจึง แล้วแล และ แล้วแลจึง ดังตัวอย่าง

“.....ผู้ใดกระทำบุญอันใดได้ไซ้ เทพยดา นั้นเขียนชื่อผู้นั้นในแผ่นทองสุกแล้ว ทูลใส่เหนือหัวไปถึงพระญายมราชๆ ก็จับใส่หัว แล้วก็สาธุการอนุโมทนาอันดีแล้วก็วางไว้แท่นทองอันประดับนี้ด้วยแก้วสัตตพิชรรัตนแลมีอันเรื่องงามแล”

(ไตร น.๑๕๐)

ในสมัยอยุธยา สันธานที่ใช้ได้แก่ แล้ว แล้วก็ แล้วจึง ครั้นแล้ว ครั้นแล้วจึง แล้วแล และ แล้วแลจึง ดังตัวอย่าง

“...ข้าหลวงทั้งปวงก็ถวายบังคมลานมัสการ ออกจากแม่น้ำ (ข้มเกลียว) ก็ไปถึงเทพารักษ์ย่างหนไปถึงตำบลทุ่งข้าหลวง ก็สิ้นเขตแดน....นับได้ ๓๐ วัน ครั้นแล้วจึงตั้งสัจจาอธิฐานอีกครั้งหนึ่งก็ยกออกจากที่นั่น”

(๒๐/จ.ศ.๗๑๓)

คำว่า แล้ว ในปัจจุบันปรากฏเป็นสันธานเดี่ยวหรือกลุ่มสันธานก็ได้ เช่น แล้วก็ แล้วจึง ดังตัวอย่าง

“..ผู้ฟังจึงควรทำใจเป็นกลาง รับฟังข้อคิดเห็นต่างๆ อย่างกว้างขวาง แล้ว นำมาไตร่ตรองพิจารณาให้รอบคอบในขั้นต่อมา”

(การใช้ภาษา น.๙๖)

กลุ่มสันธานบางคำ ได้แก่ แล้วก็ แล้วจึง อาจจะปรากฏขนาบประธานของประโยคเชื่อมได้ถ้าประโยคเชื่อมนั้นมีประธานปรากฏอยู่ เป็น แล้ว + ประธาน + ก็ หรือ แล้ว + ประธาน + จึง ดังตัวอย่าง

ฉันจะไปดูหนังแล้วฉันก็จะไปหาเธอด้วยพรุ่งนี้

งานของจิราพรแสดงให้เห็นว่า คำว่า แล้ว สามารถจัดเป็นคำสันธานได้ตามการปรากฏใช้ในตำแหน่งต้นประโยคเพื่อเชื่อมประโยคที่มีความหมายคล้องตามกัน

เทพี พันธุมเมธา (๒๕๒๙) ศึกษาการใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยแบ่งออกเป็น ๓ สมัย คือ รัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๓ รัชกาลที่ ๔ - รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ - ปัจจุบัน งานวิจัยของเทพีได้จัดให้คำว่า แล้ว เป็นสันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอกความหมายเดียว และใช้เชื่อมประโยคบอก ๒ ความหมาย สันธานแต่ละประเภทปรากฏใช้ไม่เท่ากันในแต่ละสมัย ดังนี้

๑. สันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอกความหมายเดียว

สันธาน แล้ว และกลุ่มสันธานแล้ว ได้แก่ ครั้นแล้ว ครั้นแล้วก็ แล้วก็ จัดเป็นสันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอกความหมายเดียวชนิดที่ใช้เชื่อมความบอกเวลาภายหลัง ซึ่งจะปรากฏต้นประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดภายหลัง สันธาน แล้ว และ แล้วก็ ปรากฏใช้ทุกสมัย สันธาน ครั้นแล้ว ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ และสมัยรัชกาลที่ ๗-ปัจจุบัน ส่วน สันธาน ครั้นแล้วก็ ปรากฏใช้สมัยเดียวคือ สมัยรัชกาลที่ ๗-ปัจจุบัน

นอกจากนี้ ยังมีสันธานที่ใช้เชื่อมความที่คล้องตามกัน คือคำว่า แล้วก็ ซึ่งปรากฏใช้ ๒ สมัย คือสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ และสมัยรัชกาลที่ ๗-ปัจจุบัน

๒. สันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอก ๒ ความหมาย

สันธาน แล้ว + แล เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเวลา ความหมายที่สองบอกความคล้ายตามกัน พบใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓

จะเห็นว่า งานวิจัยเชิงประวัติเกี่ยวกับคำสันธานของจิราพร และเทพี ต่างกันที่สมัยของข้อมูลที่ใช้ศึกษา งานของจิราพรแสดงให้เห็นหน้าที่ของคำสันธาน แล้ว ทั้งสมัยสุโขทัย อยุธยา และปัจจุบันว่ามีเพียงประการเดียว คือ เชื่อมประโยคที่มีความหมายคล้ายตามกัน หรือแสดงเหตุการณ์ต่อเนื่องกัน และแต่ละสมัยมีตำแหน่งที่ปรากฏและรูปแบบการใช้ไม่แตกต่างกัน งานของเทพีที่ศึกษาต่อมาในสมัยหลังได้กำหนดเฉพาะข้อมูลในสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ จนถึงปัจจุบัน งานวิจัยของเทพีได้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าหน้าที่ของคำสันธาน แล้ว สามารถจำแนกออกเป็นประเภทย่อยได้ ๒ ประเภท คือ ใช้เชื่อมประโยคบอกความหมายเดียว และใช้เชื่อมประโยคบอก ๒ ความหมาย นอกจากนี้ คำสันธาน แล้ว รวมทั้งกลุ่มคำสันธานที่มีคำว่า แล้ว ยังมีการปรากฏใช้แตกต่างกันในแต่ละสมัยอีกด้วย ซึ่งในส่วนนี้งานของจิราพรไม่ได้กล่าวถึง เนื่องจากจำกัดเฉพาะข้อมูลสมัยปัจจุบันเท่านั้น ทำให้ไม่เห็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์

งานวิจัยทั้งสองนี้เป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบภาษาต่างสมัย โดยเฉพาะเรื่องคำสันธาน แล้ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เรื่องหน้าที่และการปรากฏในประโยคของคำว่า แล้ว รวมทั้งลักษณะของการกลายเป็นคำไวยากรณ์แบบหนึ่งของคำนี้ในงานวิจัยของผู้วิจัยต่อไป

เทพี จรัสจรุงเกียรติ (๒๕๔๓) ศึกษาหน้าที่และความสัมพันธ์ทางความหมายของหน่วยเชื่อมโยงในปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาวิวัฒนาการของหน่วยเชื่อมโยงโดยใช้ข้อมูลจากเอกสารที่ตีพิมพ์และเผยแพร่แล้วของแต่ละสมัย

จากการศึกษาพบว่า คำว่า แล้ว ปรากฏใช้เป็นหน่วยเชื่อมโยงระดับจุลภาคทั้ง ๓ สมัย และคำว่า แล้วก็ ปรากฏใช้ ๒ สมัย คือ สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ในระดับมหภาค พบว่า คำว่า แล้ว แล้วจึง (แล้วจึง) ปรากฏใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์เพียงสมัยเดียว

นอกจากนี้ หากจำแนกตามเกณฑ์ทางด้านอรรถศาสตร์ พบว่าในระดับจุลภาค มีการใช้คำว่า แล้ว เป็นหน่วยเชื่อมโยงแสดงเวลาทั้ง ๓ สมัย แล้วก็ ใช้เป็นหน่วยเชื่อมโยงแสดงเวลาในสมัยอยุธยา และเป็นหน่วยเชื่อมโยงแสดงการเสริมในสมัย

รัตนโกสินทร์ แล้วจึง เป็นหน่วยเชื่อมโยงแสดงเวลาในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ เป็นหน่วยเชื่อมโยงแสดงวัตถุประสงค์และผลในสมัยอยุธยา และเป็นหน่วยเชื่อมโยงแสดงการเสริมในสมัยรัตนโกสินทร์

ส่วนในระดับมหภาคนั้น พบว่า แล้ว และ แล้วจึง (แล้วจึง) ใช้เป็นหน่วยเชื่อมโยงบอกการเปลี่ยนประเด็นในสมัยรัตนโกสินทร์สมัยเดียว

งานวิจัยของเทพีนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์หน่วยเชื่อมโยงในระดับปริจเฉท ซึ่งเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้นมาจากระดับประโยค ทำให้เห็นการวิเคราะห์คำว่า แล้ว และกลุ่มคำที่มีคำว่า แล้ว ในฐานะที่เป็นหน่วยเชื่อมโยงในปริจเฉท

๒.๓ ทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์

แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization) เป็นแนวคิดที่นักภาษาศาสตร์หลายคนได้ศึกษากันมานานแล้ว คนที่ใช้คำว่า Grammaticalization เป็นคนแรกคือ อังตวน ไมล์เยต์ (Antoine Meillet, ๑๙๑๒) อ้างถึงใน ดิลเลอร์ (Anthony Diller, ๒๐๐๐ : ๑๔๐) โดยกล่าวว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์ คือ การเปลี่ยนแปลงของคำหลักไปมีฐานะเป็นคำไวยากรณ์ นอกจากไมล์เยต์แล้ว ยังมีนักภาษาศาสตร์คนอื่นๆ อีกที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการนี้ เช่น คูรีโลวิช (Kuryl'owicz, ๑๙๖๕) บรินตัน (Brinton, ๑๙๘๘) สวีทเซอร์ (Sweetser, ๑๙๙๐) เทราก็อตต์และไฮเน (Traugott & Heine, ๑๙๙๑) ไฮเน เคลาดิ และฮันเนอเมเยอร์ (Heine, Claudi, and Hunnemeyer, ๑๙๙๑) และฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, ๑๙๙๓) เป็นต้น

๒.๓.๑ ความหมายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

นักภาษาศาสตร์ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ต่างให้ความหมายของคำนี้ไว้มากมายทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนี้

คูรีโลวิช (Kurylowics, ๑๙๖๕, ๑๙๗๕) ให้ความหมายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไว้ว่า เป็นการเพิ่มขอบเขตของหน่วยคำจากคำบอกเนื้อความเป็นคำไวยากรณ์หรือจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยไปสู่ความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น

ส่วน ฮอปเปอร์และเทราก็อดต์ (Hopper and Traugott, ๑๙๙๓) กล่าวว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์ เป็นกระบวนการที่คำบอกเนื้อความและหน่วยสร้าง (constructions) แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ในบางบริบทของภาษาและได้พัฒนาต่อมาจน กลายมามีหน้าที่ทางไวยากรณ์ไป

ไฮเนและเรห์ (Heine and Reh, ๑๙๙๔) ได้ให้ความหมายของการ กลายเป็นคำไวยากรณ์ว่า เป็นวิวัฒนาการที่หน่วยภาษาได้สูญเสียลักษณะความหลากหลาย ทางความหมาย ความโดดเด่นทางการใช้ภาษา อิสรภาพทางวากยสัมพันธ์ และลักษณะ ของเสียงไป

กล่าวโดยสรุปก็คือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ หมายถึง การที่คำหลักได้ สูญเสียความหมายที่เป็นเนื้อความไป และกลายมามีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้นมาในบาง บริบท จนพัฒนากลายเป็นคำไวยากรณ์ไปในที่สุด ทำให้มีรูปคำเติมปรากฏใช้ในภาษา ควบคู่กันไปกับรูปคำใหม่ แต่อาจจะใช้คำเติมน้อยลง หรือในบางกรณีอาจจะไม่ปรากฏ คำเติมที่เป็นคำหลักเหลืออยู่ในภาษาก็ได้

๒.๓.๒ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์

นักภาษาศาสตร์ได้กล่าวถึงปัจจัย ๒ ประการที่ทำให้เกิดกระบวนการ กลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาต่างๆ ไว้ว่า ได้แก่ ปัจจัยอุปลักษณ์ (metaphor) และ ปัจจัยการใกล้ชิดกัน (metonymy)

๒.๓.๒.๑. ปัจจัยอุปลักษณ์

อุปลักษณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคล้ายคลึงกันทางความหมาย (similarity of senses) ของสิ่ง ๒ สิ่ง คือ สิ่งที่ต้องการสื่อและสิ่งที่น่าสนใจ ซึ่งเป็น การอธิบายมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมในรูปของมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรม ไฮเนและคณะ (Heine, Claudi and Hunnemeyer, ๑๙๙๖b) ได้กล่าวถึงปัจจัยอุปลักษณ์ที่นำไปสู่ การ กลายเป็นคำไวยากรณ์ว่า อุปลักษณ์ทำให้เกิดการถ่ายโอนทางความหมาย (transfer) จากคำหลักที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมมาเป็นคำไวยากรณ์ที่แสดงความหมายบอก ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์และมีลักษณะที่เป็นนามธรรมมากขึ้น นั่นคือ เมื่อคำหลักมี มโนทัศน์เปลี่ยนแปลงไปและขยายขอบเขตไปมีความหมายเป็นนามธรรมมากขึ้นเท่าใด คำนั้นก็จะมี การโอนความหมายและมีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้นเท่านั้น

๒.๓.๒.๒. ปัจจัยการใกล้ชิด

การใกล้ชิดกันของคำคำหนึ่งกับคำอีกคำหนึ่งจะมีส่วนช่วยให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ ดังที่ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (๑๙๙๓ : ๘๑) ได้กล่าวถึงปัจจัยของการใกล้ชิดว่า มีผลทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยามาเป็นกริยาช่วยของคำว่า go ไปเป็น be going to ซึ่งมีความหมายแสดงอนาคต ปรากฏการณ์นี้เกิดจากการที่ be going to ปรากฏใกล้ชิดกับคำว่า to ในโครงสร้าง be going in order to V เพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย ต่อมาเกิดการละ in order เหลือเพียง be going to ทำให้ be going to กลายความหมายจากความหมายแสดงจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจจะทำ กลายเป็น ความหมายแสดงอนาคต

๒.๓.๓ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

นักภาษาศาสตร์ที่ได้เสนอกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ได้แก่ ไฮเนและเรห์ (Heine and Reh, ๑๙๘๔) ไบบี (Bybee, ๑๙๘๕) เลห์มันน์ (Lehmann, ๑๙๘๕, ๑๙๘๖) และฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper and Traugott, ๑๙๙๓) ดังนี้

๒.๓.๓.๑ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของไฮเนและเรห์

ไฮเนและเรห์ (Heine and Reh, ๑๙๘๔) ได้จำแนกกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามระดับองค์ประกอบของภาษามี ๓ ประการ คือ กระบวนการทางเสียง (phonological processes) กระบวนการทางวากยสัมพันธ์ (morphosyntactic processes) และกระบวนการทางหน้าที่ (functional processes)

๒.๓.๓.๑.๑ กระบวนการทางเสียง (phonological processes) คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงเสียง (phonetic substance) ของหน่วยภาษา (linguistic units) สามารถจำแนกได้หลายลักษณะ ได้แก่ กระบวนการทำให้เสียงกลมกลืนกัน (adaptation) กระบวนการที่ทำให้เสียงในหน่วยคำลดลง (erosion) กระบวนการรวมหน่วยคำ ๒ หน่วย เข้าเป็นหน่วยทางเสียง ๑ หน่วย (fusion) และกระบวนการสูญหน่วยคำในฐานะที่เป็นหน่วยทางเสียง (loss)

๒.๓.๓.๑.๒ กระบวนการทางวากยสัมพันธ์ (morphosyntactic processes) คือ กระบวนการที่มีผลต่อหน่วยคำและ/หรือวากยสัมพันธ์ของภาษา ได้แก่ กระบวนการเปลี่ยนการจัดลำดับของคำ (permutation) กระบวนการ

รวมหน่วยในภาษาตั้งแต่ ๒ หน่วยขึ้นไปเข้าเป็นหน่วยคำอิสระ ๑ หน่วย หรือคำเดี่ยว ๑ คำ (compounding) กระบวนการที่ทำให้คำเต็ม (full word) ไปติดอยู่กับคำอื่นและกลายเป็นคำย่อ (cliticization) กระบวนการที่ทำให้คำไวยากรณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของอีกคำ (affixation) และกระบวนการที่ทำให้หน่วยคำที่เคยใช้ได้ตามปกติกลายเป็นหน่วยคำที่มีข้อจำกัดในการใช้ (fossilization)

๒.๓.๓.๑.๓ กระบวนการทางหน้าที่ (functional processes) คือ กระบวนการที่มีผลกระทบต่อความหมายหรือหน้าที่ทางไวยากรณ์ ได้แก่ กระบวนการที่ทำให้คำศัพท์มีหน้าที่ทางไวยากรณ์และพัฒนาเป็นคำไวยากรณ์ในที่สุด (desemanticization) กระบวนการที่ทำให้คำไวยากรณ์มีหน้าที่พิเศษเพิ่มขึ้น (expansion) กระบวนการแทนที่ด้วยคำในชุด (paradigm) เดียวกัน (simplification) และกระบวนการรวมคำ (merger)

๒.๓.๓.๒. กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของไบบี

ไบบี (๑๙๘๕ : ๑๑) กล่าวว่า คำที่มีความหมายไปในทางเดียวกันมักปรากฏในตำแหน่งเดียวกันได้ และพบว่าหน่วยคำเติมกริยา (verbal inflections) ซึ่งเป็นหน่วยทางไวยากรณ์นั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคำกริยาที่เป็นคำต้น (verb stem) ไบบีเสนอ โครงสร้างลำดับความสัมพันธ์ (hierarchy of relevance) ระหว่างคำกริยาและหน่วยคำเติมเหล่านี้ว่าคำที่อยู่ใกล้ที่สุดคือ การณ์ลักษณะ กาล มาลา และบุรุษ ตามลำดับ

นอกจากนี้ ไบบี เเปอร์กิน และปากลิยูคา (Bybee et al., ๑๙๙๔) ยังได้เสนอผลกระทบทางความหมายจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไว้ ๕ ประการ ดังนี้

๒.๓.๓.๒.๑ การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension) คือ การเปลี่ยนแปลงความหมายแบบรูปธรรมของคำหลักมาเป็นความหมายในเชิงนามธรรมเมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์ การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์เป็นกระบวนการขั้นแรกและสำคัญที่สุดของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ที่ว่า คำหลักจะค่อยๆ พัฒนากลายเป็นคำไวยากรณ์เมื่อมโนทัศน์ของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งนั้นเปลี่ยนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งอยู่ใกล้ตัว ไปสู่ความเป็นนามธรรมซึ่งเป็นสิ่งไกลตัวออกไป ดังตัวอย่างคำว่า megbe หรือ “หลัง” ในภาษาเอเว (Heine et al., ๑๙๙๑ b อ้างถึงใน นันทริยา, ๒๕๓๙) ที่มีการขยายความหมายของคำเรียกอวัยวะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ไปสู่การแสดง ความหมายบอกสถานที่ซึ่งจัดเป็นคำไวยากรณ์และมีลักษณะเป็นคำไวยากรณ์มากขึ้น

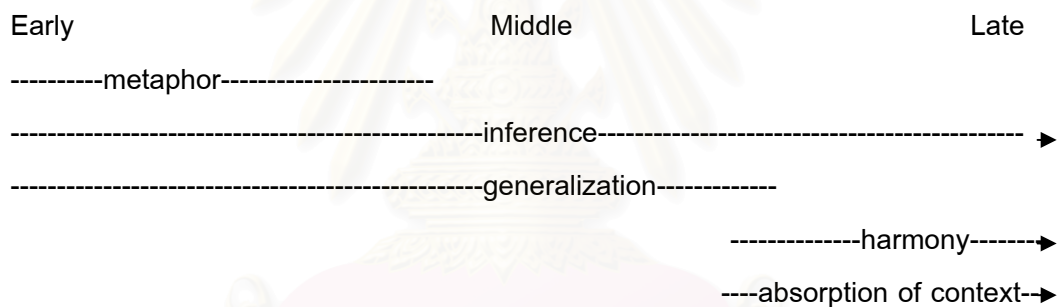
๒.๓.๓.๒.๒ การอนุมาน (*inference*) คือ การเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกิดขึ้นเมื่อคำหรือรูปภาษาสามารถปรากฏในตำแหน่งเดียวกันกับรูปภาษาบางรูปได้ และมีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ที่แสดงให้รู้ว่ารูปภาษาทั้งสองนั้นอยู่ในชุด (*paradigms*) เดียวกัน การที่รูปภาษานั้นสามารถอนุมานได้เป็นเพราะคำที่กลายเป็นคำไวยากรณ์ยังคงเค้าความหมายเดิมของคำหลักให้เห็นอยู่ ไบบีได้ยกตัวอย่างของคำว่า *go* และ *be going to* ว่า มีตำแหน่งอยู่หน้ากริยาเช่นเดียวกับ *will* และ *shall* ซึ่งเป็นคำช่วยหน้ากริยา ดังนั้น แม้ว่า *be going to* จะสามารถเปลี่ยนรูปไปตามกาลและการณ์ลักษณะได้เหมือนกริยาทั่วไป แต่ถ้ามองจากรูปภาษาแล้วก็จะทำหน้าที่เป็นคำช่วยกริยาแสดงอนาคตด้วย นอกจากนี้ จากการศึกษาวิวัฒนาการของคำช่วยกริยาบอกอนาคต *will shall* และ *be going to* นั้น ไบบีชี้ให้เห็นการคงเค้าความหมายเดิมของคำเหล่านี้ว่าทั้ง ๓ คำมาจากคำกริยาเดิมที่ต่างกันคือ *will* มาจากกริยาที่มีความหมายบอกความต้องการ *shall* มาจากกริยาที่มีความหมายแสดงความเป็นเจ้าของ และ *be going to* มาจากกริยาที่แสดงการเคลื่อนที่ ทำให้แม้ว่าทั้ง ๓ คำนี้จะใช้แสดงอนาคตเหมือนกัน แต่ก็มียันต์แตกต่างกัน กล่าวคือ *will* มียันต์แสดงความเต็มใจที่จะทำการในอนาคต ส่วน *shall* มียันต์เชิงบังคับ และ *be going to* มีความหมายแสดงอนาคตตามปกติ

๒.๓.๓.๒.๓ การเกิดความหมายทั่วไป (*generalization*) คือ กระบวนการที่ทำให้คำสูญเสียความหมายเดิมที่มีความซับซ้อนหรือมีลักษณะเฉพาะเจาะจงมา เป็นมีความหมายกลางๆ เพียงความหมายเดียว ทำให้สามารถใช้คำได้ในบริบทที่กว้างขึ้นและเกิดร่วมกับคำที่มีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์หลากหลายขึ้น เนื่องจากมีเงื่อนไขการเกิดร่วมกันน้อยลง ไบบีได้ยกตัวอย่างคำว่า *can* ซึ่งเดิมใช้เฉพาะกับคำกริยาที่มีความหมายแสดงความรู้สึกนึกคิดและสติปัญญา (*mental ability*) ต่อมามีความหมายกว้างขึ้น คือ สามารถปรากฏร่วมกับคำกริยาที่แสดงความสามารถต่างๆ ไปได้ (*general ability*)

๒.๓.๓.๒.๔ การกลมกลืนความหมาย (*harmony*) คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คำสูญเสียความหมายเดิมที่เป็นความหมายประจำคำจนเกือบหมด และแสดงความหมายที่สอดคล้องไปกับบริบทแทน เช่น คำว่า *avoir* “have” ในภาษาฝรั่งเศส เมื่อทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์จะมีความหมายแสดงกาลตามบริบทที่ปรากฏ ดังในประโยค *Il a mangé.* และ *Il mangera.* คำไวยากรณ์ *a* ในทั้ง ๒ ประโยคแสดงความหมายต่างกัน คือ ความหมายแสดงอดีตกาล และความหมายอนาคตกาล ตามลำดับ

๒.๓.๓.๒.๕ การดูดซับความหมายปริบท (*absorption of contextual meaning*) คือ การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คำสูญเสียความหมายเดิมไป แล้วไปดูดซับความหมายของปริบทที่ปรากฏร่วมอยู่ด้วย กระบวนการนี้เกิดขึ้นเป็นลำดับสุดท้ายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ตัวอย่างเช่น คำว่า *pas, personne, rien* และ *jamais* ในภาษาฝรั่งเศสซึ่งเดิมเป็นคำนาม ต่อมาเมื่อปรากฏร่วมกับคำแสดงการปฏิเสธ *ne* จนเป็นโครงสร้างปกติ ทำให้คำดังกล่าวสูญเสียความเป็นคำนามไปกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่แสดงความหมายปฏิเสธเหมือนกับ *ne*

ไบบี และคณะ (Bybee, perkins and pagliuca, ๑๙๙๔: ๒๙๗) ได้สรุปลำดับของการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เป็นผลมาจากกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่า ขั้นแรกจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงอุปลักษณ์ ต่อมาคือการอนุมานซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการ แล้วจึงเกิดความหมายทั่วไป ในขั้นสุดท้ายจะมีการกลมกลืนความหมาย และการดูดซับความหมายของปริบท ดังนี้

๒.๓.๓.๓. กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของเลห์มันน์

เลห์มันน์ (Lehmann, ๑๙๘๖ อ้างถึงใน McMahon, ๑๙๙๕) ได้อธิบายกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในมุมมองเชิงประวัติไว้ดังนี้

๒.๓.๓.๓.๑ การกร่อน (*attrition*) คือ กระบวนการที่ทำให้เสียงของคำกร่อนหรือสูญเสียลักษณะ และทำให้อรรถลักษณะประจำคำลดลง ดังที่เลห์มันน์ กล่าวว่า *attrition* คือ “the gradual loss of semantic and phonological substance” ตัวอย่างจากภาษากรีกโบราณ ‘*thelo hina*’ หมายความว่า “I want that [something should happen]” ต่อมาในภาษากรีกสมัยใหม่ได้ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทำให้เกิดการกร่อนเสียงกลายเป็น *tha* และมีอรรถลักษณะประจำคำลดลงเหลือเพียงใช้เป็นคำแสดงมาลาเงื่อนไข (subjunctive marker)

๒.๓.๓.๓.๒ การลดความเป็นองค์ประกอบของหน่วยสร้าง (condensation) คือ กระบวนการที่ทำให้หน่วยสร้าง (constituent) ในประโยคมีการใช้ที่ซับซ้อนน้อยลง เป็นการรวบรวมความสัมพันธ์ของคำที่ถูกทำให้เป็นคำไวยากรณ์ ตัวอย่าง คำว่า avoir ในภาษาฝรั่งเศส เมื่อผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จะลดความเป็นหน่วยสร้าง กลายมาเป็นหน่วยทางไวยากรณ์ทำหน้าที่แสดงกาลเท่านั้น

๒.๓.๓.๓.๓ การรวมเป็นชุดคำเดียวกัน (paradigmaticisation) คือ กระบวนการที่ทำให้คำซึ่งเคยอยู่ในชุดคำต่างกันมาอยู่ในชุดคำเดียวกัน เช่น être “be” และ avoir “have” ในภาษาฝรั่งเศส เดิมเป็นคำคนละชุดกัน เมื่อผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จึงกลายเป็นคำชุดเดียวกัน เรียกว่า ชุดคำที่ใช้กระจายกริยา (conjugation paradigm)

๒.๓.๓.๓.๔ การหลอมรวมกับคำหลัก (coalescence) คือ กระบวนการที่ทำให้คำซึ่งเดิมเป็นคำหลักกลายเป็นหน่วยคำไม่อิสระที่ต้องใช้ประกอบกับคำหลักอื่นๆ เช่น คำว่า clairement ในภาษาฝรั่งเศส มาจากหน่วยคำอิสระ ๒ คำ ในภาษาละตินว่า clara mante หมายถึง in a clear spirit คำนี้แสดงให้เห็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นหน่วยคำไม่อิสระของ คำว่า mante และการหลอมรวมกับคำหลัก clara กลายเป็นคำเดียวกันคือคำว่า clairement ซึ่งหมายถึง clearly

๒.๓.๓.๓.๕ การบังคับการปรากฏ (obligatorification) คือ กระบวนการที่ทำให้คำซึ่งเป็นสมาชิกในชุดคำเดียวกัน (members of a paradigm) สามารถปรากฏได้ทุกบริบท และสามารถใช้แทนกันได้ ถูกบังคับให้ปรากฏได้เพียงบางบริบทด้วยกฎทางไวยากรณ์ เลห์มันน์ได้ยกตัวอย่าง de ในภาษาละตินว่าสามารถใช้คำว่า ab ‘from’ หรือ ex ‘out of’ แทนที่ได้ เช่น cadere de /a / ex manibus ‘to drop from the hands’ แต่ de ในภาษาฝรั่งเศสจะแตกต่างออกไป คือ มีการบังคับการปรากฏไม่สามารถนำคำอื่นมาแทนที่ในตำแหน่งนั้นได้ เช่น le debut de l’annee ‘the beginning of the year’ เป็นต้น

๒.๓.๓.๓.๖ การจำกัดตำแหน่งของคำ (fixation) คือ กระบวนการที่ทำให้คำมีตำแหน่งที่แน่นอนในประโยค ไม่สามารถย้ายที่ได้ เช่น de และ ad ในภาษาละตินสามารถปรากฏในนามวลีได้หลายตำแหน่งเพราะภาษาละตินมีการเรียงคำอย่างอิสระ แต่ de และ à ในภาษาฝรั่งเศสจะสามารถปรากฏในตำแหน่งหน้าคำนามได้เพียงตำแหน่งเดียวเท่านั้น

๒.๓.๓.๔. กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของฮอปเปอร์ และ
เทราก็อตต์

ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการ
กลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้งในด้านรูปคำและความหมายไว้ ๕ ประการ ดังนี้

๒.๓.๓.๔.๑ กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป
(*generalization*) คือ กระบวนการที่ทำให้คำเปลี่ยนแปลงความหมายไปในลักษณะที่กว้างขึ้น
เช่น คำว่า *go* เดิมมีความหมายแสดงการเคลื่อนที่ ต่อมาเปลี่ยนแปลงความหมายไปเป็น
การแสดงความตั้งใจซึ่งเป็นนามธรรม และกลายเป็นคำแสดงอนาคตกาลในที่สุด นอกจากนี้
ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (อ้างถึงในนันทริยา ลำเจียกเทศ, ๒๕๓๙ : ๔๗) ยังกล่าวอีกว่า
คำที่จะกลายเป็นคำไวยากรณ์มักเป็นศัพท์พื้นฐาน (*basic words*) ของวงคำศัพท์นั้น และ
ความหมายที่เปลี่ยนแปลงมักเป็นลักษณะกว้างออกมากกว่าลักษณะแคบเข้า

๒.๓.๓.๔.๒ กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม
(*decategorization*) คือ กระบวนการที่สูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิมซึ่งสมาชิกของหมวด
พึงมีไป ทำให้คำนั้นไม่ใช่สมาชิกของหมวดเดิมอีกต่อไป เช่น คำว่า *while* ใน
ภาษาอังกฤษสมัยเก่าจัดเป็นคำนาม หมายถึง ความยาวของเวลา ต่อมาในภาษาอังกฤษ
สมัยปัจจุบันได้กลายเป็นคำเชื่อมมีความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางด้านเวลา และได้
สูญเสียคุณสมบัติของของหมวดคำนามไป คือ ไม่สามารถมีคำนำหน้านามหรือคำบอก
ปริมาณมาหน้าหน้าได้ ไม่สามารถนำคำคุณศัพท์หรือคำชี้เฉพาะมาขยายได้ เป็นประธาน
หรือเป็นกรรมของกริยาไม่ได้ ปรากฏได้เฉพาะหน้าอนุพากย์เท่านั้น และไม่สามารถมีรูป
แทนได้

๒.๓.๓.๔.๓ กระบวนการเจาะจงเลือก (*specialization*)
คือ กระบวนการเลือกคำที่มีลักษณะทั่วไป (*generalized*) มาทำให้เป็นคำไวยากรณ์
เนื่องจากมีคำที่สามารถทำให้เป็นคำไวยากรณ์ได้หลายคำ (*variety of formal choices*)
จึงต้องเลือกคำที่มีลักษณะทั่วไปหรือเป็นกลางๆ มากกว่าคำอื่นทั้งด้านการใช้และ
ความหมาย ฮอปเปอร์ (Hopper, ๑๙๙๑ : ๑๑๖) ได้ยกตัวอย่างการเลือกใช้คำว่า *pas*
ในภาษาฝรั่งเศสเป็นคำแสดงการปฏิเสธ แทนที่จะเลือกคำว่า *point* ซึ่งใช้ในการปฏิเสธ
ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจาก *pas* ซึ่งใช้คู่กับ *ne* มีความหมายเป็นกลางๆ และใช้บ่อยกว่า
point นอกจากนี้ ในภาษาพูดก็สามารถละ *ne* และใช้ *pas* แสดงความหมายปฏิเสธตาม
ลำพังได้ เช่น *Je sais pas* 'I don't know.'

๒.๓.๓.๔.๔ กระบวนการแยก (divergence) คือ

กระบวนการที่คำคำหนึ่งแยกออกเป็นคำใหม่ ๒ คำ คำแรกมีหน้าที่และความหมายเหมือนคำเดิม ส่วนอีกคำหนึ่งกลายเป็นคำไวยากรณ์ ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper and Traugott, ๑๙๙๓ : ๑๑๘) ยกตัวอย่าง คำลักษณนาม ekor ในภาษามาลายูว่ามีกระบวนการแยกคำ ekor ออกเป็น ๒ คำหรือ ๒ รูปแปร (variant) คำแรกเป็นคำนาม หมายถึง “หาง” ส่วนอีกคำหนึ่งเป็นคำไวยากรณ์ ทำหน้าที่เป็นคำลักษณนาม ปรากฏหน้านาม ดังนี้

Mati – iah tiga ekor tikus

dead-lah three <CL> rat

'Three <CL> rats were killed.'

๒.๓.๓.๔.๕ กระบวนการนำมาใช้ใหม่ (renewal) คือ

กระบวนการนำรูปคำใหม่ (new forms) มาใช้กับความหมายที่มีอยู่ เช่น คำขยาย แสดงการเน้น (intensifiers) ในภาษาอังกฤษ เดิมใช้เพียง very คำเดียว ต่อมาเกิดความนิยมใช้รูปใหม่คือ -ly เช่น truly, fearfully เป็นต้น ซึ่งใช้ขยายเพื่อเน้นเช่นกัน

๒.๓.๔ สรุปลักษณะของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้ง ๔ แนวคิดที่นักภาษาศาสตร์ได้กล่าวไว้ข้างต้นมีทั้งลักษณะที่ร่วมกันและต่างกันหลายลักษณะ นอกจากนี้บางกระบวนการก็ยังมีลักษณะที่คาบเกี่ยวกัน ความเหมือนและความต่างเหล่านี้ขึ้นอยู่กับมุมมองของนักภาษาศาสตร์แต่ละคนว่าเน้นจุดใด

กระบวนการที่นักภาษาศาสตร์ข้างต้นเสนอนั้นสามารถจำแนกได้เป็น ๓ กระบวนการหลัก คือ กระบวนการทางเสียง กระบวนการทางความหมาย และกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ ซึ่งนักภาษาศาสตร์แต่ละคนก็เสนอไว้แตกต่างกัน คือ ไฮเนและเรห์ จำแนกการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามระดับองค์ประกอบของภาษาว่ามี ๓ ประการ ได้แก่ กระบวนการทางเสียง กระบวนการทางวากยสัมพันธ์ และกระบวนการทางหน้าที่ ในขณะที่เลห์มันน์เน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเสียงและรูปคำ และรวมกระบวนการทางเสียงไว้ด้วยกัน ลักษณะเช่นนี้ต่างจากไฮเนและเรห์ที่แยกกระบวนการทั้งสองนี้ออกจากกัน ไปบีไม่ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียง แต่จะเน้นทางด้านความหมายของคำที่ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มากกว่า ส่วนฮอปเปอร์และเทราก็อตต์เน้นทางด้านรูปคำและความหมาย รวมทั้งให้ความสำคัญกับกระบวนการกลายความหมายและการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเป็นหลัก

กระบวนการทางความหมาย เป็นกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ นักภาษาศาสตร์กล่าวถึงกันมาก ลักษณะสำคัญโดยสรุป คือ เป็นกระบวนการลดความหมายที่เฉพาะเจาะจงลง โดยเปลี่ยนแปลงความหมายของคำให้กว้างขึ้น และมีลักษณะทั่วไปมากขึ้น ไฮเนและเรห์กล่าวว่า กระบวนการทางความหมายเป็นกระบวนการที่ทำให้คำศัพท์มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ ซึ่งจะพัฒนากลายเป็นคำไวยากรณ์ต่อไป ทั้งสองเรียกกระบวนการนี้ว่า desemantization ส่วนไบบี และฮอปเปอร์และเทราก็อตต์เห็นว่า กระบวนการทางความหมายจะทำให้คำสูญเสียความหมายเดิมที่เฉพาะเจาะจงมาเป็นความหมายที่กว้างขึ้น และมีลักษณะทั่วไปมากขึ้น ทั้งสองเรียกกระบวนการนี้ว่า generalization นอกจากนี้ ยังมีความเห็นของเลห์มันน์ที่กล่าวว่า กระบวนการทางความหมายจะทำให้รรถลักษณะประจำคำลดลงที่เรียกว่า กระบวนการ attrition

กระบวนการทางวากยสัมพันธ์ คือ กระบวนการที่เกี่ยวกับตำแหน่งของคำ ข้อจำกัดในด้านการปรากฏของคำ และการเปลี่ยนแปลงรูปคำหรือหมวดคำ ไฮเน เรห์ และเลห์มันน์ต่างกล่าวถึงกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ว่า จะทำให้คำหลักมีข้อจำกัดในด้านของตำแหน่ง คือ มีการเปลี่ยนการจัดลำดับของคำ และจะปรากฏในตำแหน่งที่แน่นอนดังที่ไฮเนและเรห์เรียกว่า กระบวนการ permutation และเลห์มันน์เรียกว่ากระบวนการ fixation นอกจากนี้ เลห์มันน์ก็ได้กล่าวถึงกระบวนการที่ทำให้คำมีข้อจำกัดในด้านการปรากฏเพิ่มขึ้นด้วย เรียกว่า กระบวนการบังคับการปรากฏ หรือ obligatorification

ในด้านการเปลี่ยนแปลงรูปคำนั้น ไฮเนและเรห์เห็นว่ามีการบวนการที่ทำให้คำไปติดอยู่กับคำอื่นได้ ๒ แบบ คือ ทำให้คำเต็ม (full word) ไปติดอยู่กับคำอื่นและกลายเป็นคำย่อ เรียกว่า กระบวนการ cliticization และกระบวนการที่ทำให้คำไวยากรณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของอีกคำเรียกว่า กระบวนการ affixation ส่วนเลห์มันน์ก็เสนอกระบวนการที่เรียกว่า การหลอมรวมกับคำหลัก หรือ coalescence ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้คำที่เดิมเป็นคำหลักกลายเป็นหน่วยคำไม่อิสระ ต้องใช้ประกอบกับคำหลักอื่น ๆ นอกจากนี้ ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ก็กล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงหมวดคำด้วยเช่นกัน โดยเรียกว่ากระบวนการ decategorization

อย่างไรก็ตาม ในด้านการเปลี่ยนแปลงของรูปคำและวากยสัมพันธ์นี้ยังมีกระบวนการอื่นๆ ที่นักภาษาศาสตร์แต่ละคนเสนอไว้แตกต่างกัน กล่าวคือ ไฮเนและเรห์มีกระบวนการที่เลห์มันน์ไม่มี เช่น กระบวนการทางหน้าที่ซึ่งทำให้คำไวยากรณ์มีหน้าที่พิเศษเพิ่มขึ้น (expansion) กระบวนการแทนที่ด้วยคำในชุด (paradigm) เดียวกัน (simplification) และกระบวนการรวมคำ (merger) เป็นต้น

กระบวนการทางเสียง หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เสียงของคำเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในด้านใดด้านหนึ่ง ไฮเนและเรย์กล่าวถึงกระบวนการทางเสียงหลายประการ ได้แก่ กระบวนการทำให้เสียงกลมกลืนกันเรียกว่า adaptation การสูญหน่วยคำในฐานะที่เป็นหน่วยทางเสียงเรียกว่า loss และการรวมหน่วยคำ ๒ หน่วยเข้าเป็น ๑ หน่วยเสียงเรียกว่า fusion กระบวนการหลังนี้คล้ายกับกระบวนการที่เลห์มันน์เรียกว่า attrition ซึ่งเป็นกระบวนการกร่อนเสียง ซึ่งจะเกิดร่วมกับการลดอรรถลักษณะ

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในด้านวากยสัมพันธ์ และความหมายเป็นสำคัญ

๒.๓.๕ ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

เลห์มันน์ (Lehmann, ๑๙๘๖) เสนอความคิดเกี่ยวกับทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไว้ว่าเป็นการกลายเป็นแบบทิศทางเดียว (unidirectionality) คือ กลายจากคำหลักซึ่งเป็นหน่วยคำอิสระเป็นคำไวยากรณ์ และกลายเป็นหน่วยเติม (affixes) ซึ่งเป็นหน่วยคำไม่อิสระในที่สุด

๒.๔ งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย

๒.๔.๑. งานวิจัยภาษาเฉพาะสมัย

จรัสดาว อินทรทัศน์ (๒๕๓๙) ศึกษากระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย ซึ่งเป็นกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์อย่างหนึ่ง ตามแนวคิดของคურიโลวิช (Kurylowicz, ๑๙๖๕) โดยใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ จำแนกคำบุพบทออกจากคำกริยาที่มีรูปเดียวกัน ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากภาษาเขียนที่สุ่มจากวารสารและนิตยสารที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ.๒๕๓๓-๒๕๓๗ และพิจารณาจากบริบทของคำตามที่ปรากฏรูปให้เห็นในโครงสร้างผิว ผลการวิจัยพบว่าคำบุพบทจำนวน ๒๓ คำเป็นคำบุพบทที่เกิดจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization) ของคำกริยารูปเดียวกัน ได้แก่ ใกล้ ข้าม ขึ้น เข้า คล้าย จาก ตรง ต่อ ตาม ถึง ประจำ เป็น ผ่าน ยัง ลง ลอด เลย สู่ เหนือ เหมือน ให้ อยู่ ออก คำเหล่านี้ทำหน้าที่ต่างกันในแต่ละหมวดคำ และมีลักษณะต่างกันทั้งทางด้านวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์อย่างชัดเจน

ในทางด้านวากยสัมพันธ์ คำบุพบทมีลักษณะต่างจากคำกริยา คือ คำบุพบทไม่ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ ไม่ ในขณะที่คำกริยาสามารถปรากฏได้ คำบุพบทจะ

ปรากฏนำหน้านามวลีเสมอ ไม่สามารถแยกออกจากนามวลีที่ปรากฏร่วมด้วยได้ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยองค์ประกอบเดียวกันคือ บุพบทวลี ซึ่งสามารถย้ายไปอยู่ต้นประโยคได้ทั้งวลี ในขณะที่คำกริยาไม่จำเป็นต้องปรากฏนำหน้านามวลีเสมอ เพราะสามารถแยกจากนามวลีที่ตามมาได้

ส่วนความแตกต่างทางด้านอรรถศาสตร์นั้น ผู้เขียนได้ยึดหลักอรรถศาสตร์ของเซฟ (Chafe, ๑๙๗๐) และทฤษฎีไวยากรณ์การกของฟิลล์มอร์ (Fillmore, ๑๙๖๘) เพื่อจำแนกคำกริยาออกจากคำบุพบท ผลการวิเคราะห์ คือ กริยาจะมีความหมายบอกสภาพหรือการกระทำของประธานโดยเฉพาะ ซึ่งมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกันในบริบท (selectional restriction) ของคำอย่างเฉพาะเจาะจง และคำกริยา ๑ คำจะมีความหมายประจำคำเพียงหนึ่งความหมาย แต่คำกริยาบางคำอาจมีความหมายแฝงแสดงทัศนคติ หรืออารมณ์ด้วย ส่วนคำบุพบทซึ่งมีรูปเดียวกับคำกริยาจะมีความหมายบ่งความสัมพันธ์เชิงการระหว่างนามวลีกับคำกริยา ดังนั้นจึงมีความหมายทั่วไปมากกว่าคำกริยา และมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกันในบริบทน้อยกว่าคำกริยา นอกจากนี้ ความหมายของคำบุพบทยังมีลักษณะเป็นความหมายทั่วไปเท่านั้น ไม่มีความหมายแฝงเหมือนคำกริยา

จรัสดาวใช้ทฤษฎีต้นแบบ (prototypical Theory)^๒ มาใช้วิเคราะห์การจัดหมวดหมู่คำโดยจัดให้คำที่มีลักษณะของหมวดคำครบถ้วนเป็นสมาชิกต้นแบบของหมวดคำ (prototypical member) และคำที่มีลักษณะไม่ครบถ้วนจัดเป็นสมาชิกรอบนอก (peripheral member) แนวคิดทฤษฎีต้นแบบนี้จะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหมวดหมู่ ซึ่งจะนำไปสู่การอธิบายการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่าสมาชิกรอบนอกของหมวดคำหลักว่าอาจกลายเป็นสมาชิกของหมวดคำไวยากรณ์ได้

จรัสดาวแสดงให้เห็นว่า คำบุพบทที่มีรูปเดียวกับคำกริยานั้น เป็นคำที่กลายมาจากคำกริยา โดยมีลักษณะของหมวดคำต่างจากหมวดคำเดิมซึ่งเป็นหมวดคำหลักทั้งในด้านวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม คำในหมวดคำบุพบทแต่ละคำก็มีลักษณะความเป็นบุพบทไม่เท่ากัน ซึ่งจรัสดาวได้แบ่งคำบุพบทเหล่านี้ออกเป็น ๓ ประเภทตามความถี่ของการปรากฏ และลักษณะการปรากฏในบริบท คือ คำบุพบทประเภทต้นแบบในทุกบริบท คำบุพบทประเภทรอบนอกในทุกบริบท และคำบุพบทประเภทต้นแบบและรอบนอกในบางบริบท

^๒ ทฤษฎีการจำแนกหมวดหมู่ โดยหมวดหนึ่งๆ มีคุณสมบัติประจำหมวดจำนวนหนึ่ง ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติต้นแบบที่สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมหรือมีเหมือนกัน แต่สมาชิกในหมวดนั้นอาจมีคุณสมบัติของหมวดไม่เท่ากัน

ลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ระหว่างคำบุพบทที่มีรูปเดียวกับคำกริยา และคำกริยาซึ่งเป็นแหล่งเดิมแสดงให้เห็นถึงกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จากคำกริยาเป็นคำบุพบท ดังนี้

กระบวนการทางด้านอรรถศาสตร์

๑. การคงเค้าความหมายเดิม

การคงเค้าความหมายเดิม คือ การที่คำบุพบทยังคงรักษาเค้าความหมายเดิมที่คำกริยารูปเดียวกันมี

ตัวอย่าง

- ก. นักสืบ **ตาม** ผู้ต้องสงสัย
ตาม [+กริยา] + [_สถานที่ + จุดหมาย + รูปธรรม]
ผู้ต้องสงสัย [+ นามวลี + จุดหมาย + รูปธรรม]
- ข. เลขานุการ สรุปราย **ตาม** ความเห็นของตน
ตาม [+ บุพบท] + [_จุดหมาย]
ความเห็นของตน [+ นามวลี + จุดหมาย + นามธรรม]

๒. การที่ความหมายจางลง

กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทจะทำให้ความหมายของคำบุพบทมีความหมายจางลง คือ เมื่อเปรียบเทียบกับคำกริยารูปเดียวกันแล้ว คำบุพบทจะสูญเสียความหมายบางส่วนซึ่งคำกริยาที่เป็นแหล่งเดิมมีอยู่

ตัวอย่าง

- ก. นักกีฬาคนนี้ วิ่งไกล **ถึง** หนึ่งหมื่นเมตร
ถึง [+กริยา + อัตวิสัย]
- ข. เขา โทรศัพท์ **ถึง** บ้าน หลังการแข่งขัน
ถึง [+บุพบท -อัตวิสัย]

๓. การเกิดความหมายทั่วไป

คำบุพบทบางคำมีความหมายต่างออกไปจากคำกริยารูปเดียวกันในลักษณะที่คำซึ่งแต่เดิมมีความหมายเฉพาะเจาะจง ต่อมาได้เพิ่มขยายให้มีความหมายทั่วไปมากขึ้น ทำให้คำบุพบทนั้นสามารถปรากฏในบริบทที่กว้างขึ้น และมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง

ตัวอย่าง

ก. ชาวเล จาก เกาะนี้ไปแล้ว

ชาวเล [+นามวลี +ผู้กระทำ +มีชีวิต]

จาก [+กริยา +เคลื่อนที่] + [ผู้กระทำ __+มีชีวิต]

+[_สถานที่ +จุดเริ่มต้น]

เกาะ [+นามวลี +สถานที่ +รูปธรรม]

ข. ผ้าแพรวา ทอขึ้น จาก เส้นไหม

จาก [+บุพบท] + [_จุดเริ่มต้น/แหล่งเดิม]

เส้นไหม [+นามวลี +จุดเริ่มต้น/แหล่งเดิม +รูปธรรม]

๔. การขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณ์

การขยายขอบเขตของอุปลักษณ์เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเป็นคำไวยากรณ์ (จรัสดาว อินทรทัศน์, ๒๕๔๑ : ๑๒) คำบุพบทบางคำก็มีการขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณ์จากความหมายเดิมของคำกริยารูปเดียวกัน กระบวนการนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ข้ามขอบเขต มโนทัศน์กัน ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นการเปรียบเทียบข้ามขอบเขตจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม

ตัวอย่าง

ก. ลูกรัก จาก รังเดิม เมื่อโตเต็มที่

จาก [+กริยา +เคลื่อนที่] + [_สถานที่ +จุดเริ่มต้น]

รัง [+วัตถุ +รูปธรรม]

- ข. จาก ยุคหิน มนุษย์ ใฝ่ฝัน อยากบินได้เหมือนนก
 จาก [+บุพบท] + [_จุดเริ่มต้น +/-นามธรรม]
 ยุคหิน [+เวลา +นามธรรม]
- ค. ตึก พังทลาย จาก แรงระเบิด
 จาก [+บุพบท] + [_เครื่องมือ/สาเหตุ]
 แรงระเบิด [+นามวลี +สาเหตุ +นามธรรม]

กระบวนการเกี่ยวกับโครงสร้าง

๑. การบังคับการปรากฏ

จรัสดาว อินทรทัศน์ (๒๕๓๙) ให้ความหมายของกระบวนการการบังคับการปรากฏไว้ว่า คือ ลักษณะที่ค่านั้นสูญเสียความสามารถในการปรากฏได้หลายบริบทเมื่อเป็นคำหลัก แต่จะต้องปรากฏในบริบทที่ตายตัวเพียงบริบทเดียวเมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์ ผลการวิเคราะห์บริบทของคำบุพบทพบว่า คำบุพบทจะปรากฏนำหน้านามวลีเท่านั้น ในขณะที่คำกริยารูปเดียวกันจะสามารถปรากฏได้หน้านามวลี และแยกจากนามวลีก็ได้

ตัวอย่าง

๑. ก. นักท่องเที่ยว ผ่าน น้ำตกแม่ยะ
 (ประธาน +กริยา +สถานที่)
 ข. น้ำตกแม่ยะ นักท่องเที่ยว ผ่าน
 (สถานที่ +ประธาน +กริยา)
 ค. นักท่องเที่ยว ไม่ ผ่าน น้ำตกแม่ยะ
 (ประธาน +ไม่ +กริยา +สถานที่)
๒. ก. เตาไฟฟ้า ส่ง ความร้อน ผ่าน ขดลวด
 (ประธาน +กริยา +ผู้ทรงรับ +บุพบท +เครื่องมือ)
 ข. *ขดลวด เตาไฟฟ้า ส่ง ความร้อน ผ่าน
 (เครื่องมือ +ประธาน +กริยา +ผู้ทรงรับ +บุพบท)
 ค. *เตาไฟฟ้า ส่ง ความร้อน ไม่ ผ่าน ขดลวด
 (ประธาน +กริยา +ผู้ทรงรับ +ไม่ +บุพบท +เครื่องมือ)

๒. การวิเคราะห์ใหม่

การวิเคราะห์ใหม่ คือ การที่คำซึ่งแต่เดิมมีฐานะเป็นหน่วยองค์ประกอบ (constituent) หนึ่งหน่วยหนึ่ง เพิ่มฐานะไปเป็นหน่วยองค์ประกอบหน่วยอื่น หรือกลายเป็นหน่วยหนึ่งของหน่วยองค์ประกอบหน่วยอื่น ทำให้หน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของคำนั้นๆ เปลี่ยนไปจากเดิม จรัสดาวกล่าวว่าคำกริยาทุกคำที่กลายเป็นคำบุพบทจะต้องผ่านกระบวนการนี้ คือ คำกริยานั้นซึ่งเดิมเป็นหน่วยองค์ประกอบของประโยคจะถูกวิเคราะห์ใหม่ กลายเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยองค์ประกอบหน่วยใหม่ ได้แก่ บุพบทวลี

งานวิจัยนี้สรุปว่า ทิศทางการเปลี่ยนแปลงจากคำกริยากลายเป็นคำบุพบทนี้เป็นไปในทิศทางเดียว คือ เปลี่ยนแปลงจากลักษณะความหมายที่เป็นรูปธรรมไปสู่ลักษณะความหมายที่เป็นนามธรรม นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงนี้ยังมีลักษณะต่อเนื่อง ซึ่งเห็นได้จากคำกริยาที่กลายเป็นคำบุพบททุกคำไม่ได้กลายเป็นคำบุพบทอย่างสมบูรณ์เท่าเทียมกันทั้งหมด หากแต่ยังมีคำบุพบทต้นแบบ และคำบุพบทรอบนอกซึ่งยังคงลักษณะของหมวดคำกริยาไว้มากกว่า แสดงให้เห็นว่า การกลายเป็นคำบุพบทของคำกริยามีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้พบคำที่มีลักษณะของคำกริยามากบ้างน้อยบ้างไม่เท่ากัน

นันทริยา ลำเจียกเทศ (๒๕๓๙) ได้ศึกษาคำไวยากรณ์ที่กลายมาจากคำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชในภาษาไทยล้านนา งานวิจัยนี้เป็นการรวบรวมและแยกประเภทคำไวยากรณ์ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนา กฎหมาย และตำนานเพื่อหาปัจจัยและกระบวนการที่ทำให้คำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชกลายเป็นคำลักษณนาม คำเชื่อมอนุพากย์ คำสรรพนาม และคำบุพบท

ผลการศึกษาพบว่า คำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืช ๒๘ คำ ได้แก่ คำว่า นิ้ว ตีน หัว ตา หน้า ข้าง หลัง ตน ตัว ขา ตึง ต้น ลูก เครือ ลำ ดอก ใบ หน่อ ยอด ปลี ห่อ ลิ้น กึ่ง ฝัก เม็ด รวง หน่วย ก้าน กวาง กลายเป็นคำไวยากรณ์ ๔ ประเภท คือ คำลักษณนาม คำเชื่อมอนุพากย์ คำสรรพนาม และคำบุพบท โดยกลายเป็นคำลักษณนาม มากกว่าคำไวยากรณ์ประเภทอื่น ดังนี้

๑. คำลักษณนาม ๒๗ คำ ได้แก่ นิ้ว ตีน หัว ตา หน้า ข้าง หลัง ตน ตัว ขา ตึง ลูก เครือ ลำ ดอก ใบ หน่อ ยอด ปลี ห่อ ลิ้น กึ่ง ฝัก เม็ด รวง หน่วย ก้าน กวาง

๒. คำเชื่อมอนุพากย์ ๕ คำ ได้แก่ ตน ตัว หลัง ต้น ลูก

๓. คำสรรพนาม ๔ คำ ได้แก่ ตัว ตน ขา ตึง

๔. คำพบท ๓ คำ ได้แก่ หน้า ข้าง หลัง

ปัจจัยที่ทำให้คำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชกลายเป็นคำไวยากรณ์มี ๓ ประการใหญ่ คือ ปัจจัยทางความหมาย ปัจจัยทางวากสัมพันธ์ และปัจจัยอุปลักษณะ

นอกจากนี้ กระบวนการที่ทำให้คำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชกลายเป็นคำไวยากรณ์มีทั้งสิ้น ๔ กระบวนการ คือ กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป กระบวนการอุปลักษณะ และกระบวนการเจาะจงเลือก ดังนี้

กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวด เป็นกระบวนการที่ทำให้คำเรียกอวัยวะและส่วนของพืชที่เป็นคำนามสูญเสียคุณสมบัติที่เป็นลักษณะบังคับของหมวดคำนามไป คือ ไม่มีความหมายประจำคำหมายถึงสิ่งที่ดำรงอยู่ และไม่เป็นหน่วยหลักของนามวลี

กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป เป็นกระบวนการทำให้รรถลักษณะเจาะจงของคำนามหายไป และอรรถลักษณะที่เหลืออยู่ถูกทำให้เป็นนามธรรมมากขึ้น คือ มีความหมายบอก “หน่วย” ซึ่งช่วยแสดงปริมาณ

กระบวนการอุปลักษณะ เป็นกระบวนการเปรียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง กระบวนการเปรียบเทียบประกอบด้วยองค์ประกอบ ๒ ส่วน คือ สิ่งที่ต้องการสื่อ (tenor) และ สิ่งที่น่ามาเปรียบ (vehicle)

กระบวนการเจาะจงเลือก เป็นกระบวนการเลือกคำที่มีลักษณะทั่วไปมาทำเป็นคำลักษณนาม

นอกจากนี้ นันทริยา ยังได้สรุปว่า ผลการวิจัยนี้ได้ให้แนวทางใหม่ในการศึกษาไวยากรณ์ของภาษาไทยถิ่นโดยใช้การจำแนกหมวดคำตามแนวทฤษฎีต้นแบบ (Prototype) ซึ่งเป็นการจำแนกคำตามคุณสมบัติที่คำมีอยู่ การจำแนกคำตามแนวทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่า หมวดคำมีลักษณะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไม่ได้แยกจากกันอย่างเด็ดขาด การเปลี่ยนแปลงไปเป็นคำไวยากรณ์ที่พบในงานวิจัยนี้มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและเป็นไป ในลักษณะที่ต่อเนื่อง คือ คำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชจะค่อยๆ กลายจากคำนามแท้เป็นคำนามไม่แท้ คำนามแท้ปรากฏเป็นหน่วยหลักของนามวลี ในขณะที่นามไม่แท้ไม่ปรากฏเป็นหน่วยหลักของนามวลี แต่ก็ยังมีคุณสมบัติของคำนามอยู่ เช่น ปรากฏร่วมกับคำคุณศัพท์ได้และมีตำแหน่งอยู่หน้าคำคุณศัพท์

๒.๔.๒. งานวิจัยภาษาเชิงประวัติ

ไพทยา มีสัจย์ (๒๕๔๐) ศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบเชิงประวัติของคำว่า **คง ควร ต้อง ได้ หน้า อาจ** ซึ่งเป็นคำที่ทำหน้าที่อย่างคำกริยา และคำช่วยหน้ากริยา ข้อมูลที่ใช้ นำมาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ตีพิมพ์แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน และนำมาวิเคราะห์หากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ผลการศึกษาพบว่าคำช่วยหน้ากริยาทั้ง ๖ คำนี้สามารถแบ่งตามหมวดคำย่อยของกริยาที่เป็นต้นเค้าได้ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่กลายมาจากกริยากรรม ได้แก่ **คง ต้อง ได้ อาจ** และกลุ่มที่กลายมาจากกริยากรรมนำเสนอนี้ ได้แก่ **ควร หน้า** สำหรับกระบวนการที่ทำให้รูปคำดังกล่าวกลายมาจากคำกริยามาเป็นคำช่วยหน้ากริยา คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ๓ ลักษณะ ได้แก่ การขยายความหมายแบบอุปลักษณะ การขยายความหมายให้กว้างขึ้น และการดูดซับความหมายของบริบท

รุ่งอรุณ ทิมชุนทเถียร (๒๕๔๕) ศึกษาความสัมพันธ์ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยต่างๆ ในด้านวากยสัมพันธ์ อรรถศาสตร์ และหน้าที่ รวมทั้งศึกษาพัฒนาการของอนิยมสรรพนามที่มีรูปเดียวกันในสมัยต่างๆ ข้อมูลที่ใช้มาจากเอกสารที่ตีพิมพ์และเผยแพร่แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามที่มีรูปเดียวกันจำนวน ๓๐ รูป แบ่งตามรูปภาษาได้ ๒ ประเภท คือ คำมูลและคำประสม ในสมัยสุโขทัยพบรูปภาษาทั้งสองประเภทนี้ ส่วนในสมัยอื่นๆ พบเฉพาะคำประสมเพียงประเภทเดียว

ในด้านวากยสัมพันธ์ พบว่า อนิยมสรรพนามสามารถปรากฏในบริบทต่อไปนี้ ได้แก่ ปรากฏหน้าหน่วยขยายนาม ตำแหน่งกรรมของกริยาวลีบอกปฏิเสธ ในประโยคที่มีคำสั่งท้ายแสดงการถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธ ในอนุประโยค และประโยคเชื่อม ในขณะที่ปฏิเสธสรรพนามปรากฏในบริบทเหล่านี้ไม่ได้

ในด้านอรรถศาสตร์ พบว่า อนิยมสรรพนามจะปรากฏในบริบทที่แสดงความหมายเจาะจงหรือไม่เจาะจงก็ได้ ผู้พูดรู้ข้อมูลหรือไม่ก็ไม่ และผู้พูดไม่ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง ส่วนปฏิเสธสรรพนามจะปรากฏได้เฉพาะในบริบทที่แสดงความหมายเจาะจง ผู้พูดไม่รู้ข้อมูล และต้องการคำตอบจากผู้ฟัง

ในด้านหน้าที่ พบว่าอนิยมสรรพนามเป็นคำที่กลายมาจากปฏิเสธสรรพนาม โดยผ่านกระบวนการวากยสัมพันธ์ ได้แก่ การแยกคำ การบังคับการปรากฏ การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำ การวิเคราะห์ให้ใหม่ และผ่านกระบวนการทางความหมาย ได้แก่ การทำให้มีความหมายทั่วไป และการขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณะ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ดังกล่าวนี้ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน แต่มีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป

งานวิจัยเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น มีลักษณะร่วมกันและต่างกันหลายประการ สิ่งแรกที่เห็นได้ชัดเจนคือ ลักษณะของการวิจัยซึ่งมีทั้งที่เป็นงานวิจัยภาษาเฉพาะสมัย และงานวิจัยภาษาเชิงประวัติ การศึกษาภาษาเฉพาะสมัยหรือการศึกษาภาษาในแนวนอน (synchronic study) เป็นการศึกษาภาษาในสมัยเดียวกัน ซึ่งได้แก่ งานของจรัสดาว อินทรทัศน และงานของนันทริยา ลำเจียกเทศ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเป็นการศึกษาภาษาเฉพาะสมัยเหมือนกัน แต่งานวิจัยทั้งสองก็ยังมีลักษณะที่แตกต่างกันในรายละเอียด กล่าวคือ งานของจรัสดาวเป็นการศึกษาภาษาสมัยปัจจุบัน ในขณะที่งานของนันทริยาเป็นการศึกษาภาษาโบราณ ส่วนการศึกษาเชิงประวัติหรือการศึกษาภาษาในแนวตั้ง (diachronic study) เป็นการศึกษาภาษาคนละสมัย ได้แก่ งานของไพทยา มีสตัย ซึ่งได้ศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย และงานของรุ่งอรุณ ทิพชุนหเถียร ซึ่งศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนามในภาษาไทย

ในส่วนของข้อมูลนั้นก็ยังมีลักษณะร่วมกันและแตกต่างกัน คือ งานของจรัสดาว ไพทยา และรุ่งอรุณ เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยมาตรฐาน ในขณะที่งานของนันทริยาที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับภาษาไทยล้านนาซึ่งเป็นภาษาถิ่น

นอกจากลักษณะของการศึกษาวิจัยและที่มาของข้อมูลแล้ว ลักษณะอีกประการหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดจากงานวิจัยที่กล่าวข้างต้น คือ งานวิจัยทั้งสามมีจุดมุ่งหมายในศึกษาไปในแนวเดียวกัน กล่าวคือ เพื่อศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของภาษาไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องหมวดคำว่ามีลักษณะแยกกัน (discrete morpheme classes) หรือมีลักษณะต่อเนื่องกัน (continuum) อย่างไร และวิเคราะห์ว่าหมวดคำที่นำมาศึกษามีกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอีกหมวดคำหนึ่งอย่างไร รวมทั้งมีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ด้านใดบ้าง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์นั้น มีผู้ที่กล่าวถึงเพียงคนเดียว คือ นันทริยา โดยกล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้คำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชในภาษาไทยล้านนากลายเป็นคำไวยากรณ์มี ๓ ประการ คือ ปัจจัยทางความหมาย ปัจจัยทางวากยสัมพันธ์ และปัจจัยอุปลักษณะ ส่วนจรัสดาว ไพทยา และรุ่งอรุณไม่ได้เน้นเรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดการกลายเป็น คำ

ไวยากรณ์เหมือนนั้นที่พยายามแต่อย่างไร หากแต่จะเน้นที่กระบวนการที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์มากกว่า

ทั้งจรัสดาว นันทริยา ไพทยา และรุ่งอรุณต่างใช้เกณฑ์ทางด้านวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ในการตัดสินหมวดคำและวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เหมือนกัน เพื่อให้ได้ผลสรุปที่ถูกต้องชัดเจนและครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทั้ง ๓ คนจะใช้เกณฑ์ชนิดเดียวกันมาวิเคราะห์ แต่ผู้วิจัยก็พบว่าเกณฑ์ทางด้านวากยสัมพันธ์ และเกณฑ์ทางด้านอรรถศาสตร์ที่ทั้ง ๓ คนใช้นั้นไม่ใช่เกณฑ์เดียวกัน และมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้

จรัสดาวนำทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้างของวิจินตัน ภาณุพงศ์ มาใช้จำแนกหมวดคำกริยาและบุพบท และใช้ทฤษฎีไวยากรณ์หน้าที่ของกิออน รวมทั้งทฤษฎีต้นแบบ (Prototype theory) มาใช้วิเคราะห์คำซึ่งได้จำแนกเป็นคำกริยาและคำบุพบทแล้ว (จรัสดาว อินทรทัศน์, ๒๕๓๙ : ๔๘) ส่วนนันทริยาใช้ทฤษฎีไวยากรณ์หน้าที่ของกิออนมาวิเคราะห์คำเรียกอวัยวะและส่วนของพืชที่กลายเป็นคำไวยากรณ์ รวมทั้งใช้ทฤษฎีต้นแบบมาช่วยวิเคราะห์ทางด้านวากยสัมพันธ์ด้วย แต่นันทริยาไม่ได้ใช้ไวยากรณ์โครงสร้างมาช่วยจำแนกหมวดคำเหมือนอย่างจรัสดาว เนื่องจากเห็นว่ากรอบประโยคทดสอบของไวยากรณ์โครงสร้างมีข้อบกพร่อง กล่าวคือ ตำแหน่งการปรากฏของคำในประโยคทดสอบหนึ่งไม่ใช่ตำแหน่งที่มีคำเพียงหมวดเดียวสามารถปรากฏได้ (นันทริยา ลำเจียกเทศ, ๒๕๓๙ : ๖๙) งานวิจัยของไพทยา ใช้ทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้างของวิจินตัน ภาณุพงศ์ มาเป็นเกณฑ์ในการจำแนกคำออกเป็นหมวดหมู่ รวมทั้งยังศึกษาปริบทแวดล้อม แล้วนำมาแบ่งกระสวนเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์หน้าที่ของคำต่อไปด้วย (ไพทยา มีสัตย์, ๒๕๔๐ : ๒๐) ส่วนงานวิจัยของรุ่งอรุณได้ใช้แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ที่ต่างกันของคำหลายหน้าที่มาใช้เป็นแนวทางในการจำแนกอนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนาม (รุ่งอรุณ ที่มชอุณหเชียร, ๒๕๔๕ : ๕๓)

การวิเคราะห์โดยใช้เกณฑ์ทางด้านอรรถศาสตร์นั้น ทั้งจรัสดาวและนันทริยาต่างก็ใช้ทฤษฎีต้นแบบมาช่วยวิเคราะห์ทางด้านอรรถศาสตร์ นอกจากนี้ จรัสดาวยังใช้ทฤษฎีไวยากรณ์การกของฟิลมอร์เพื่อช่วยจำแนกความหมายของคำบุพบท และใช้คำอธิบายความหมายคำกริยาของเซฟมาเป็นแนวทางจำแนกความหมายของคำกริยาออกจากคำบุพบท (จรัสดาว อินทรทัศน์, ๒๕๓๙ : ๖) ส่วนไพทยานั้นไม่ได้ใช้ทฤษฎีต้นแบบมาช่วยวิเคราะห์เหมือนอย่างจรัสดาวและนันทริยา หากแต่ใช้เกณฑ์ทางอรรถศาสตร์ที่กำหนดขึ้นเองมาจำแนกหมวดคำ (ไพทยา มีสัตย์, ๒๕๔๐ : ๒๑) ในขณะที่รุ่งอรุณใช้แนวคิดของ

ฮาสเปิลแมทซ์และไลออนส์มาเป็นแนวทางในการศึกษา (รุ่งอรุณ ที่ชมขุนหฤทัย, ๒๕๔๕: ๑๑๗)

ในการศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์นั้น ผู้วิจัยพบว่าทั้ง จรัสดาว นันทริยา ไพทยา และรุ่งอรุณต่างก็ไม่ได้ใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาเป็นเกณฑ์วิเคราะห์ หากแต่ได้นำทฤษฎีต่างๆ ที่ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และ อรรถศาสตร์เมื่อมี การกลายเป็นคำไวยากรณ์มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยของตนเอง

สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยก็จะประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับการกลายเป็น คำไวยากรณ์ของนักภาษาศาสตร์คนต่างๆ ทั้งทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมายมาช่วยวิเคราะห์ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงปัจจุบันเช่นเดียวกับงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ งานวิจัยทั้งสี่มีลักษณะแตกต่างกันดังนี้ จรัสดาว นันทริยา และรุ่งอรุณสรุปว่ากระบวนการ กลายเป็นคำไวยากรณ์มี ๒ กระบวนการหลัก ได้แก่ กระบวนการทางอรรถศาสตร์ และ กระบวนการเกี่ยวกับโครงสร้างหรือวากยสัมพันธ์ ในขณะที่ผลสรุปของไพทยามี กระบวนการหลักเพียงกระบวนการเดียว คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย

จากงานวิจัยทั้ง ๔ เรื่องนี้ ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการที่สำคัญของการ กลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย คือ กระบวนการอุปลักษณะ เนื่องจากเป็นกระบวนการ ที่ปรากฏทั้งในการกลายเป็นคำบุพบท การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำนามเรียกอวัยวะ และส่วนของพีช คำช่วยหน้ากริยาของคำกริยา และการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ ปฤจฉาสรรพนามดังที่ จรัสดาว นันทริยา ไพทยา และรุ่งอรุณเรียกว่า การขยายขอบเขต เชิงอุปลักษณะ กระบวนการอุปลักษณะ การขยายความหมายแบบอุปลักษณะ การขยาย ความหมายเชิงอุปลักษณะ ตามลำดับ

นอกจากนี้ ในตอนท้ายของงานวิจัย จรัสดาว นันทริยา ไพทยา และ รุ่งอรุณต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย ทั้งการศึกษาภาษาเฉพาะสมัย หรือการศึกษาภาษาต่างสมัยก็ดี และการศึกษาภาษาไทย มาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นก็ดี ต่างเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียว มีลักษณะ ค่อยเป็นค่อยไป และมีความต่อเนื่อง โดยแต่ละคำจะมีระดับพัฒนาการไม่เท่ากัน

งานวิจัยทั้ง ๔ เรื่องที่ได้กล่าวข้างต้นเป็นตัวอย่งให้เห็นการศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของหมวดคำในภาษาไทยในมิติต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงประวัติเพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ และการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว โดยใช้เกณฑ์ตำแหน่งตามแนวไวยากรณ์ โครงสร้างและใช้เกณฑ์ความหมายด้วยควบคู่กัน ทั้งนี้เนื่องจากจะเห็นได้ว่างานวิจัย เกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ผ่านมาได้ใช้กรอบทฤษฎีนี้เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ถึง ๒ เรื่องด้วยกัน ได้แก่ งานวิจัยของจรสดาว อินทรทัศน์ (๒๕๓๙) และงานวิจัยของไพทยา มีสัตย์ (๒๕๔๐) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้กรอบทฤษฎีนี้ในการวิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ รวมทั้งพิจารณาความหมายเมื่อคำเหล่านี้ปรากฏในบริบทต่างๆ ควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทยดังกล่าวข้างต้น ยังไม่มีงานใดที่ศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ซึ่งไวยากรณ์โครงสร้างจัดอยู่ในหมวดคำช่วยหลังกริยาไว้โดยตรงเลย ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการเริ่มศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของกลุ่มนี้ โดยอาศัยทฤษฎีและงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นแนวทางในการศึกษาด้านวากยสัมพันธ์และความหมายต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๓

ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ตั้งแต่สมัย สุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในทุกสมัยตั้งแต่สมัย
สุโขทัย อยุธา และรัตนโกสินทร์จำนวน ๓,๑๔๑ คำ มาวิเคราะห์ลักษณะทาง
วากยสัมพันธ์และความหมายว่า คำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในแต่ละสมัยนั้นทำหน้าที่อย่าง
หมวดคำใดในประโยค และปรากฏในโครงสร้างใดบ้าง รวมทั้งวิเคราะห์ความหมายของ
แต่ละโครงสร้างด้วย

๓.๑ การวิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ ๒ เกณฑ์ คือ ตำแหน่ง และความหมายเพื่อช่วย
ในการวิเคราะห์ลักษณะทางด้านวากยสัมพันธ์ของคำว่า แล้ว เกณฑ์ตำแหน่งใช้ในการ
วิเคราะห์ตำแหน่งที่ปรากฏใช้ว่าสามารถปรากฏหน้าหรือหลังหน่วยใดและทำหน้าที่ใดใน
ประโยค ส่วนเกณฑ์ความหมายใช้เพื่อช่วยจำแนกชนิดของกริยาและหน้าที่บางหน้าที่ของ
คำว่า แล้ว ดังรายละเอียดดังนี้

เกณฑ์ตำแหน่ง ประกอบด้วยตำแหน่งที่ปรากฏใช้เป็นกริยากรรม กริยา
สกรรม คำช่วยหลังกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์

เกณฑ์ความหมาย ใช้เพื่อแยกคำช่วยหลังกริยาออกจากหมวดคำกริยาและ
คำเชื่อมอนุพากย์ คือถ้าหากคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในประโยคนั้นทำหน้าที่ทางไวยากรณ์
ที่ช่วยขยายความหมายของกริยาเพื่อแสดงการณลักษณะก็จะจัดให้คำว่า แล้ว ในบริบทนั้น
ทำหน้าที่อย่างหมวดคำช่วยหลังกริยา และถ้าในบริบทนั้น คำว่า แล้ว ปรากฏในตำแหน่ง
ต้นประโยค และแสดงความหมายทางไวยากรณ์เพื่อเชื่อมความให้ต่อเนื่องกันก็จะจัดให้
คำว่า แล้ว ในประโยคนั้นทำหน้าที่อย่างหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ เป็นต้น

จากเกณฑ์ตำแหน่งและเกณฑ์ความหมายข้างต้น ทำให้ได้กรอบประโยค
ทดสอบเพื่อใช้ตัดสินหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในบริบทต่าง ๆ

เพื่อจำแนกคำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา คำช่วยหลังกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์ ออกจากกัน ดังนี้

กรอบประโยคทดสอบที่ ๑

นามวลี (ไม่) ____ (นามวลี)

ลักษณะของกรอบประโยคทดสอบที่ ๑ ได้แก่ ประโยคที่คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังนามวลีที่เป็นประธาน อาจมีคำบอกปฏิเสธ “ไม่” นำหน้า แล้วปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของประโยค หรือตามด้วยนามวลีก็ได้

คำว่า แล้ว ที่สามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบที่ ๑ ได้จัดเป็น คำกริยา

กรอบประโยคทดสอบที่ ๒

(นามวลี) กริยาหลัก/ ____ #

ลักษณะของกรอบประโยคทดสอบที่ ๒ ได้แก่ ประโยคที่คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังกริยาหลัก และเป็นหน่วยสุดท้ายของประโยค

กริยาหลัก ในที่นี้หมายถึง คำหลักของประโยคที่มีความหมายแสดง เหตุการณ์ สภาพ อากาศ หรือการกระทำของประธานในประโยค สามารถปรากฏเป็น กริยาเดี่ยวๆ ในประโยคที่เรียกว่า กริยาหลัก ได้ และสามารถปรากฏเป็นกริยาเรียงต่อกัน หลายตัว ซึ่งจะเรียกว่า กริยาหลักเรียงกัน ส่วนกริยาวลี ในที่นี้เป็นคำกลางๆ ที่ใช้เรียก คำกริยากับส่วนขยายซึ่งประกอบด้วย คำหน้ากริยา คำช่วยหน้ากริยา คำหลังกริยา และคำช่วยหลังกริยา

คำว่า แล้ว ที่สามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบที่ ๒ ได้จัดเป็น คำช่วยหลังกริยา

กรอบประโยคทดสอบที่ ๓

(คำเชื่อมอนุพากย์) ____ (คำเชื่อมอนุพากย์) อนุพากย์

ลักษณะของกรอบประโยคทดสอบที่ ๓ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏอยู่ต้นอนุพากย์ อาจปรากฏเดี่ยวๆ หรือปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ต่างๆ ในตำแหน่งหน้าหรือหลังคำเชื่อมอนุพากย์นั้นๆ

คำว่า แล้ว ที่สามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบที่ ๓ ได้จัดเป็น **คำเชื่อมอนุพากย์**

ส่วนขั้นตอนในการวิเคราะห์มี ๓ ขั้นตอน คือ วิเคราะห์ลักษณะวากยสัมพันธ์โดยดูปริบทแวดล้อมที่คำว่า แล้ว ปรากฏ แล้วทดสอบกับกรอบประโยคทดสอบที่ได้จากเกณฑ์ตำแหน่งและความหมาย จากนั้นนำมาสรุปหน้าที่ที่ปรากฏในประโยคแล้วจัดเป็นกระบวน

จากการวิเคราะห์ปริบทแวดล้อมของคำว่า แล้ว ในข้อมูลทุกสมัยโดยใช้เกณฑ์ตำแหน่ง และความหมายดังที่กล่าวแล้วข้างต้นพบว่า คำว่า แล้ว สามารถปรากฏในปริบทต่างๆ ได้ทั้งหมด ๗ กระบวน และทำหน้าที่ในประโยคได้ ๖ หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยา คำเชื่อมอนุพากย์ วลีตายตัวที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ วลีตายตัวที่เป็นคำกริยา วลีตายตัวที่เป็นคำบอกเวลา และดัชนีปริจเฉท ดังปรากฏในสมัยต่างๆ ดังนี้

๓.๒ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ในสมัยต่าง ๆ

๓.๒.๑ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ในสมัยสุโขทัย

จากการวิเคราะห์ปริบทของคำว่า แล้ว ในสมัยสุโขทัยพบว่า คำว่า แล้ว ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๓ หน้าที่ คือ คำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์ สามารถจำแนกเป็นกระบวนได้ ๓ กระบวน ดังนี้

๓.๒.๑.๑ กระบวนที่ ๑ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาในสมัยสุโขทัยสามารถปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวในประโยคตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ และปรากฏร่วมกับกริยา “เสร็จ” ในกริยาหลักเรียงกันก็ได้ มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” ดังนี้

๓.๒.๑.๑.๑ โครงสร้างที่ ๑ นามวลี + แล้ว

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏหลัง คำนามวลี “ที่” ทำหน้าที่เป็นคำกริยากรรม มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” ดังตัวอย่าง

- (๑) ปราบเบื้องตะวันออก รอด สรวง สองแคว ลุมบาจาย สคาท้าวฝั่งของเถิง เวียงจันทน์เวียงคำเป็นที่แล้ว

(ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง พ.ศ.๑๘๓๕ ด้าน ๔ บรรทัด ๑๙)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นสมัยแรกนั้น คำว่า แล้ว สามารถปรากฏกับนามวลีบอกสถานที่ “ที่” และมีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” ได้

๓.๒.๑.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง + แล้ว

ในสมัยสุโขทัย คำว่า แล้ว สามารถปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลา ภายหลัง ๒ คำ คือ “ก็” และ “จึง” และทำหน้าที่เป็นคำกริยากรรม มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” ดังตัวอย่าง

- (๒) ช่วยกันสร้างกันทำที่...พระเป็นเจ้าในพิหารก็แล้ว ก่อปลงพระพุทธรเจ้าทั้งมวล ก็แล้ว...หินพิหารก่อก่อเป็นหินแลงรองก็แล้ว รัสพังสองอันเป็นน้ำอาบน้ำกินแลให้ เป็นทรัพย์สาธารณก็แล้ว ก่อกำแพงทั้งสี่ด้าน โอยทานพระเป็นเจ้าก็แล้ว แต่เนี่ เจ้าเทพรุจี แต่งเครื่องสำรับไว้กับพระพุทธรเจ้าในพิหาร

(ศิลาจารึกวัดเขมา พ.ศ.๒๐๗๙ ด้าน ๑ บรรทัด ๑๒-๑๕)

- (๓) กระทำบูชาบำเรอแก่พระธาตุใต้เดือนหกวัน จึงเอาลงฝังในกลางเมืองศรีสัชชนาลัย ก่อพระเจดีย์เหนือหกเข้าจึงแล้ว

(ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้าน ๔ บรรทัด ๕-๗)

๓.๒.๑.๑.๓ โครงสร้างที่ ๓ กริยาหลักเรียงกัน + แล้ว + เสร็จ

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๓ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏใช้ ร่วมกับคำว่า “เสร็จ” เป็นกริยา “แล้วเสร็จ” และปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของ

กริยาหลักที่เรียงกัน เป็นโครงสร้าง กริยาหลักเรียงกัน + แล้วเสร็จ มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” ดังตัวอย่าง

- (๔) จึงพ้ออยู่หัวเจ้าธนิมนต์เข้าชุมนุมกับพระเชตุพน อยู่มาสบวันดีจึงพระมหาเถรเจ้าก็
ระบิตรีในใจและมารจนามหาเจดีย์มีข้างรอบ ประกอบด้วยพระเจ้าหย่อนดิน
และพระวิหารและหอพระแล้วเสร็จ

(ศิลาจารีกวดสรศักดิ์ บรรทัด ๑๗)

๓.๒.๑.๒ **กระสวนที่ ๒** คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา

โครงสร้าง กริยาหลัก/กริยาหลักเรียงกัน/กริยาวลี + แล้ว

ลักษณะปริบทของกระสวนนี้ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลัง
กริยาหลักหรือกริยาหลักเรียงกัน และอยู่ในตำแหน่งสุดท้ายของหน่วยกริยานั้นๆ ทำหน้าที่
เป็นคำช่วยหลังกริยาบอกการณลักษณะสมบูรณ์ ดังตัวอย่าง

- (๕) เมื่อพระมหาราชเจ้าเมืองแล้ว เพื่อซื้อนา (๘๔,๑๒๐,๐๐๐) สร้างเป็นสวน แลก
หมาก

(ศิลาจารีกวดหินตั้ง บรรทัด ๓๑)

๓.๒.๑.๓ **กระสวนที่ ๓** คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์

ลักษณะปริบทของกระสวนที่ ๓ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏ
ต้นอนุพากย์ และทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ โดยอาจปรากฏเป็นคำเชื่อมอนุพากย์
เดี่ยว หรือกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ก็ได้ ในสมัยสุโขทัย คำเชื่อมอนุพากย์ แล้ว แสดง
ความหมายบอกเวลาภายหลังได้เพียงความหมายเดียว ดังนี้

๓.๒.๑.๓.๑ โครงสร้างที่ ๑ แล้ว + อนุพากย์

- (๖) ใช้แต่สมเด็จพระราชเทวีสร้างอโศการามอันเดียนนี้ ทั้งทักษิณาราม เสด็จแม่อยู่หัว
ก็สร้างแก่มหาวันรัตนเถร แล้วทำนประดิษฐานาร้อยหนึ่งเป็นข้าวสิบเกวียน (น)

(ศิลาจารีกวดอโศการาม ด้าน ๑ บรรทัด ๒๙)

- (๗) จึงนายพันเทพรักษา พันสุริยามาตย์ อีกอำแดงคำกอง อำแดงคำแก้ว แผ้วในมั้น อันทรพรศรัทธาธยายสย ใจจำนงจงประโยชน์ โฆษณาแก้มหาสัพบุรุษทั้งหลาย หมายเป็นประธาน คือท่านเจ้าขุนหลวงมหาเพียรประญา และท้าวยอดท้าวไป อารธนา พระศรีสรรเพชญเสด็จมาจากวันนาวาส แล้วเสด็จสถิตในพระวิหาร สถานาคามอันนายพันทั้งสองปลงนี้แล

(ศิลาจารึกวัดพระเสด็จ ด้าน ๑ บรรทัด ๒๒)

๓.๒.๑.๓.๒ โครงสร้างที่ ๒ แล้ว + คำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ + อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ได้แก่ “ก็” และ “จึง” ในตำแหน่งต้นประโยคเชื่อม โดยอาจปรากฏติดกัน หรือห่างกันก็ได้ ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง ดังตัวอย่าง

- (๘) ท่านจึงลำดับปฏิภไตรถ่านสำหรับกับกรรมกถิกสององค์ องค์หนึ่งชื่อเจ้าญาณวังสราช บัณฑิตองค์หนึ่งชื่อเจ้าศรีวัง มีทั้งสมวัตธรรมตน ให้ชื่อเจ้าสังขสร แล้วท่านก็ช่วย ประดิษฐาผู้คนอันแต่งกับปีการพยาบาลทั้งหลายห้าสิบเรือน

(ศิลาจารึกวัดอโศการาม ด้าน ๑ บรรทัด ๑๖)

- (๙) ผิจักอุปมาไปตั้งมหาไฟชยนต์ปราสาทนั้นตายแลจึงสรงพระธาตุเป็นเจ้าด้วยน้ำสุคนธศรีสินธุธารา แล้วจึงบูชาพระธาตุด้วยเครื่องบูชาทั้งหลายอันพิเศษหนักหนา และครบถ้วนสามวัน

(ศิลาจารึกวัดพระยืน ด้าน ๒ บรรทัด ๓๐)

- (๑๐) ท่านสัพบุรุษและฝูงนั้น ท่านนักปราชญ์ทั้งหลายให้หาหินแลงแปลงเลียด แล้วท่านให้พิทธอุกฤษ์พารกาลฉายานาที่ตริยางค์นพวงศัลคณาอันเป็นมหามงคล แล้วพระ มหาเถรเป็นเจ้าจึงให้แรกทศกูปอนบัลลังก์พระยีนเป็นเจ้านี้

(ศิลาจารึกวัดพระยืน ด้าน ๒ บรรทัด ๙)

๓.๒.๒ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ในสมัยอยุธยา

จากการวิเคราะห์ปริบทของคำว่า แล้ว ในสมัยอยุธยาพบว่า คำว่า แล้ว ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๓ หน้าที คือ เป็นคำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะ

สมบูรณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์ สามารถจำแนกเป็นกระสวนได้ ๓ กระสวน ดังนี้

๓.๒.๒.๑ กระสวนที่ ๑ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

๓.๒.๒.๑.๑ โครงสร้างที่ ๑ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลา + แล้ว

ในสมัยอยุธยา คำว่า แล้ว สามารถปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง ๒ คำ คือ “ก็” และ “ครั้น” และทำหน้าที่เป็นคำกริยากรรม มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” ดังตัวอย่าง

(๑๑) แลพระมหากษัตริย์เจ้าทั้ง ๒ พระองค์ จึงปรารถนาเป็นพระยาพันธุมิต สมเด็จพระบิดพระเจ้ากรุงพระนครศรีอยุธยามหาดีลกเกล้าแต่อรราชายา แก่พระรัตนบุตถิธราชเจ้ากรุงพระมหานคร คือ กรุงนาคนะหุดสืบสุริยพันธุมิตพงษาวรรณวงษาธิราช สมเด็จพระกระษัตริย์ลีลาจากอันสันทลิมานในวันศุกร์ เดือน ๖ แรมค่ำ ๑ ก็แล้ว นาฬิกา ๓ บาท เสด็จไปยังพระนครจันทบุรี คือ กรุงนาคนะหุดมหานครปฐมจรรรมสมันตา
(จดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๑ หน้า ๓)

(๑๒) วันศุกร์เดือนอ้ายขึ้น ๑๐ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๑๔ (พ.ศ. ๒๒๙๕) ปีวอกจัตวาศก เพลาย่ำฆ้องแล้ว ๖ นาฬิกา เชิญพระมณฑปพระพุทธรูป หีบพระธรรม และพระราชสาสน์ และเครื่องมงคลบรรณาการ พระราชสาสน์ออกมาประตู่จักรมหิมาลง ณ ฉนวนท่าขึ้นใหม่ ณ ท่า ครั้นแล้ว เชิญมณฑปใส่พระราชสาสน์ เสด็จลงเรือพระที่นั่งศรีพิมานชัย พระอุบาลีหนึ่ง พระอริยมุนีหนึ่ง พระสงฆ์อันดับ ๑๕ รวม ๑๗ รูป ลงเรือสี่ฟ้าแดงไปบำรุงพระศาสนา ณ กรุงศิริวัฒนบุรี ถึงกำปั่นทรงพระราชสาสน์ทอดอยู่หน้าวัดรอเพลเข้า ๒ โมง กำปั่นนั้นยาว ๑๔ วา ปากกว้าง ๔ วา ๒ ศอก
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๕๘)

๓.๒.๒.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ แล้ว + แต่ + กริยาวลี

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับคำว่า “แต่” มีตำแหน่งตามหลังนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานของประโยค หรือตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ของประโยคผสมและประโยคซับซ้อน ส่วนหน่วยที่ปรากฏตามมาเป็นได้มีทั้งนามวลีและกริยาวลี คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้จะต้องปรากฏใช้คู่กับคำว่า “แต่” เป็นหน่วยเดียวกันหนึ่งหน่วย จึงจะแสดงความหมายในประโยคได้

ปริบทนี้ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา มีความหมายว่า “ขึ้นอยู่กับ” หรือ “ตามใจ” ดังตัวอย่าง

- (๑๓) แลณวัน ๘ ๖๙๓ คำ หลวงเทพวรชุนกราบทูลพระกรรณาฉลอง ฯ ว่าเมื่อสิ้นเกล้า ฯ จัเสด็จ ฯ เข้าไป อยู่ ถวายพระเพลิงนั้นแลพระที่นั่งจักระหวัดเช่นสมเด็จพระบรมศกอยู่แล้วจแต่งที่อรับเสด็จขณพระ ธิ่นองโดย แล้วแต่จทรงพระกรรณาจิ่ง ฯ ทรง ฯ สังก์หลวงเทพว่าพระธิ่นองจักระหวัดนั้นสมเด็จพระบรมศกอยู่แล้ว

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๓๔ หน้า ๑๐๘)

๓.๒.๒.๒ กระสวนที่ ๒ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาในสมัยอยุธยาสามารถปรากฏในโครงสร้างต่อไปนี้

๓.๒.๒.๒.๑ โครงสร้างที่ ๑ กริยาหลัก/กริยาหลักเรียงกัน/กริยาวลี + แล้ว

ลักษณะปริบทของโครงสร้างนี้ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของกริยาหลัก กริยาหลักเรียงกัน หรือกริยาวลี และทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะสมบูรณ์ ดังตัวอย่าง

- (๑๔) บัดนี้อาตมาภาพชราแล้ว จะขอถวายครั้งนี้เปนประโยชน์ ให้ทราบพระญาณจงยังแล้ว ด้วยพระราชสมภารเจ้าผู้ประเสริฐ จะแสวงหานิพพานอันดับสังขารทุกข์เพียงแท้

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๑๖ หน้า ๕๒)

- (๑๕) เมื่อเสร็จการอุปสมบทกรรมแล้ว พวกชาวลังกาที่มาพร้อมกันอยู่ ณ ที่นั้น มีพระเจ้าเกียรติศิริราชสิงหะเป็นประธานพากันสร้างสาธุการ และให้ประโคน ดุริยางค์ดนตรี และยิงปืนใหญ่เป็นสัญญาณให้ปรากฏความปีติปราโมทย์แก่ประชาชนชาวลังกาว่า ศาสนวงศ์ซึ่งได้เสื่อมสูญมาช้านาน ได้กลับตั้งหยั่งลงในลังกาวิปแล้ว

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๒๐ หน้า ๗๒)

๓.๒.๒.๓ **กระสวนที่ ๓** คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์

ลักษณะปริบทของกระสวนที่ ๓ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏต้นอนุพากย์ และแสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์เหล่านั้น จำแนกออกเป็น ๒ โครงสร้าง ตามการปรากฏร่วมกับอนุพากย์อื่นๆ ดังนี้

๓.๒.๒.๓.๑ **โครงสร้างที่ ๑** แล้ว + อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏต้นอนุพากย์ที่อาจจะละนามวลีที่เป็นประธานหรือไม่ก็ได้ และทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์เดี่ยว มี ๒ ความหมาย ได้แก่ บอกเวลาภายหลัง และบอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความ

ตัวอย่างคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง

(๑๖) แล้วอาณาประชาราษฎร์ยกมีอนมัสการ แล้วร้องสาธุ สาธุ พร้อมกันมีอึ่งคิ่งแล้ว ไพรยก้าวแหวนบ้างทองเงินบ้าง ผ้าเสื่อสำลีบ้างหมากพลูบ้าง เข้ามาบูชาพระทันตธาตุดตรงหน้าพระที่นั่งนั้น แต่เสด็จเชิญพระทันตธาตุดให้อาณาประชาราษฎร์โมทนาอยู่นั้น แต่เพลabayโมงหนึ่งจนเพลabay ๓ โมง แล้วพระเจ้ากรุงลังกาเชิญพระทันตธาตุดเสด็จไปณ หอพระเทียร พระทันตธาตุด

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๒๐ หน้า ๗๓)

(๑๗) ถ้าจะให้ความศุูนย์ เอาพระสร้งน้ำมันหอมเอาต่าย ๑๑ เส้นชุบน้ำมันหอมและทำให้เทียนตามถวายพระ แล้วพิธีฐานตามความปรารถนาเกิด

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๒๔ หน้า ๗๗)

ตัวอย่างคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความ

(๑๘) ถ้าบุคคลผู้ใดแลเอาคนข้าพระสืบแปดคนอันพระกัลปนา พ..... ท่านไว้เป็นข้าพระอารามพระจุลามาณี่ไปใช้สอยกิจราชการ.....ไปทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง.....บุท.....จงไปตกรรทหมกใหม่ใต้บาลได้ทุกขันธ์นั้รันดร แล้วอย่าได้พบพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ จงทุกชาติเลย

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๑๔ หน้า ๓๓)

๓.๒.๒.๓.๒ โครงสร้างที่ ๒ แล้ว + คำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ +
อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ปริบทที่ แล้ว ปรากฏอยู่ต้นอนุพากย์ร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ได้แก่ “ก็” “จึง” และ “แล” โดยอาจปรากฏติดกันหรือห่างกันก็ได้ และมี ๒ ความหมาย ได้แก่ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง และ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ ดังนี้

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ และแสดงความหมายบอกเวลาภายหลังในสมัยอยุธยาพบในปริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” และ “จึง” ในตำแหน่งต้นอนุพากย์ และอาจปรากฏติดกันหรือห่างกันก็ได้ ดังตัวอย่าง

(๑๙) กำปั่นไปถึงอ่าวแหลมเคบออฟกูดโฮป ได้ทอดสมอในที่นั้น พักอยู่ ๑๐ วัน แล้วก็ใช้
ใบต่อไป

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๗ หน้า ๒๑)

(๒๐) นางปติจรรย์นั้น ก็เฝ้ากิลเศรษฐมอันเปนมูลแห่งทุกข์อันมาก ดุจเมล็ดฝุ่นในแผ่นดิน
ทั้งปวงนั้นให้ไหม้พินาศไปด้วยเพลิงคือ โสตามรรคญาณแล้วก็ประดิษฐานอยู่ใน
โศดาปัตติผลนั้น แล้วจึงขอบวชเปนภิกษุณีในพระพุทธศาสนา

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๑๖ หน้า ๔๑)

(๒๑) ในครั้งที่สุดท้ายนั้นราชทูตถวายบังคมก้มศีรษะ ให้ยอดลำพอกจตุกชชายฉลอง
พระองค์ทั้งสามครั้ง แล้วคลานถอยหลังออกมาห่างพระแท่น ถึงท้ายเก้าอี้มหา
สังฆราชทั้ง ๘ รูป แล้วอุปทูตตรีทูตก็ผลัดกันคลานเข้าไปทำเช่นราชทูตนั้นทุก
คนแล้ว จึงคลานออกมาหมอบเรียงอยู่ตามลำดับ ตำแหน่งยศทูตานุทูตในกลางห้อง
พระโรงนั้น

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๗ หน้า ๒๔)

(๒๒) บาดหลวงตาซารดๆ มอบส่งให้บาดหลวงเจ้าพนักงานกรมวัง ๆ เชิญพระราชสาสน์
นั้นไปเก็บไว้ในห้องทรงพระอักษรของโปป แล้วบาดหลวงตาซารดจึงไปรับเครื่อง
ราชบรรณาการสิ่งสำคัญที่อุปทูต

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๗ หน้า ๒๔)

ตัวอย่าง (๑๙) และ (๒๐) แสดงคำว่า แล้ว ที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “ก็” และ “จึง” และปรากฏติดกัน ตามด้วยกริยาวลีของอนุพากย์ ทำหน้าที่เป็นกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง ส่วนตัวอย่าง (๒๑) และ (๒๒) แสดงคำว่า แล้ว ที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “ก็” และ “จึง” และปรากฏห่างกันเพราะมีประธานคั่น

นอกจากนี้ ยังพบว่าในสมัยอยุธยา มีปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังร่วมกับคำว่า “จึง” และปรากฏติดกัน แล้วตามด้วยนามวลีที่เป็นประธานของประโยค ปริบทนี้เป็นปริบทใหม่ที่เพิ่งปรากฏใช้ในสมัยอยุธยาเป็นสมัยแรก ดังตัวอย่าง

(๒๓) ครั้งนั้นฝ่ายกรุงพระนครศรีอยุธยาออกเอนพระราชไมตรี แลสมเด็จพระมหากษัตริเจ้าทั้งสองฝ่าย เสดจมาทำสัตยาธิษฐานล้งน้ำสินทกต่าบลัดพระเมรุ แล้ว จึงพระเจ้าหงษาขอเอาสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระราเมศวรเจ้า แลข้างเฝือก ๔ ช้างไปเมืองหงษา

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๓๑ หน้า ๙๙)

นอกจากปรากฏใช้เป็นกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” และ “จึง” แล้ว คำว่า แล้ว ในข้อมูลสมัยอยุธยายังสามารถปรากฏในปริบทร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “แล” ได้ด้วย และทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์แบบสองความหมาย คือ แสดงความหมายบอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ ดังตัวอย่าง

(๒๔) ครั้นถึงฉนวนประทับเรือท่าปราบ แล้ว จึง ๗ ทรง ๗ สั่งให้เขียนสมเด็จพระบรมศกขึ้นจากเรือพระที่นั่ง แล้ว แลเรือพระที่นั่งซึ่งล้นเกล้า ๗ ทรงมานั้น ถอยหลังลงไปประทับ ณ ขนานประจำทำพระราชวังหลวง

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับ ๓๔ หน้า ๑๐๗)

๓.๒.๓ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓

จากการวิเคราะห์ปริบทของคำว่า แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ พบว่า คำว่า แล้ว ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๓ หน้าที คือ เป็นคำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์ สามารถจำแนกเป็นกระสวนได้ ๓ กระสวน ดังนี้

๓.๒.๓.๑ **กระสวนที่ ๑** คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

๓.๒.๓.๑.๑ โครงสร้างที่ ๑ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง + แล้ว

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง “ครั้น” และทำหน้าที่เป็นคำกริยากรรม มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” ดังตัวอย่าง

(๒๕) ครั้นตรัสให้จัดสำรับ ชลู่ย่นาเพลง นายโรงยกสำรับหลวงตั้ง ดิมสำรับเอก หมิ่นจงกราบลุกขึ้นยืน ครั้นแล้วตั้งหมาก สมองพระโอรสูรยี่นดอกไม้แก่พระราชกุมาร แลตั้งหมากมหาบ่าเรอ

(กฎหมายตราสามดวง กฎมณเฑียรบาล ๑๖๖ หน้า ๖๙)

๓.๒.๓.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ กริยาวลี + แล้ว

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายกริยาวลี โครงสร้างนี้เป็นโครงสร้างที่มีปัญหาเนื่องจากคำว่า แล้ว ที่ปรากฏในตำแหน่งหลังกริยาวลี อาจจะเป็นกริยาตัวที่ ๒ ของกริยาหลักที่เรียงกัน หรือเป็นคำช่วยหลังกริยาก็ได้เนื่องจากคำช่วยหลังกริยาก็สามารถปรากฏในตำแหน่งนี้ได้เช่นเดียวกัน

เมื่อเกณฑ์ทางด้านวากยสัมพันธ์ไม่สามารถใช้วิเคราะห์เพื่อจำแนกหมวดคำกริยาและหมวดคำช่วยหลังกริยาในโครงสร้างนี้ออกจากกันได้ ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์ทางความหมายมาช่วยในการวิเคราะห์ คือ ในการทดสอบเพื่อแยกหมวดคำกริยา ผู้วิจัยใช้วิธีการทดสอบโดยใช้การแทนที่ด้วยคำที่มีความหมายพ้องหรือเกือบพ้องกัน ในที่นี้คำกริยาที่มีความหมายพ้องหรือเกือบพ้องกับคำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นกริยาในประโยค คือ กริยา “เสร็จ” ดังนั้นถ้าในบริบทใดที่สามารถนำกริยา “เสร็จ” มาแทนที่คำว่า แล้ว ได้ โดยที่ความหมายของหน่วยแกนของกริยาวลี หรือความหมายของประโยคไม่เปลี่ยนแปลงก็จะจัดว่าเป็นกริยากรรม สมัยอยุธยาปรากฏโครงสร้าง กริยาวลี + ให้ + แล้ว ดังตัวอย่าง

(๒๖) สมเด็จพระนารายณ์ทรงมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัวมีพระราชโองการดำหัดว่าถ้าอณาประชาราษฎร์มีคะดีแก่กันด้วยประการใดใดให้มุขมนตรีลูกขุนผู้พิพากษาคะดีอะนาประชาราษฎร์ให้แล้ว

(กฎหมายตราสามดวง พระไอยการลักษณะรับฟ้อง ๒๑ หน้า ๑๙๗)

๓.๒.๓.๑.๓ โครงสร้างที่ ๓ แล้ว + แต่

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๓ ได้แก่ โครงสร้างที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นคำกริยาร่วมกับคำว่า “แต่” มีความหมายว่า “ขึ้นอยู่กับ” หรือ “ตามใจ” ปริบทนี้ปรากฏใช้ในสมัยอยุธยาเป็นครั้งแรก ดังตัวอย่าง

- (๒๗) ข้าราชการกรมการจะเกาะ ชุนวิสุท นายสิงโต มาพิจารณา ว่ากลัว เกรงผิดแลชอบ จึงบอกส่งฟ้องกับตัวนายสมบุญ ลังมา แล้ว แต่จไปฎเกล้าฯ
(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๕ หน้า ๒๕)

๓.๒.๓.๑.๔ โครงสร้างที่ ๔ แล้ว + (ไป) + ด้วย

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๔ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นคำกริยา แล้วตามด้วยคำว่า “ด้วย” โดยอาจจะมีคำหลังกริยา “ไป” มาคั่นระหว่างคำว่า แล้ว กับคำว่า “ด้วย” ก็ได้ คำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้ใช้ในความหมายว่า “เต็มไปด้วย” ดังตัวอย่าง

- (๒๘) แลเรื่องราวในคัมภีร์อินทภาษนี้ มีเนื้อความตามอธิบายอันโบราณจารย์รจนาลิขิตไว้ว่า ตั้งจะรู้ว่ามีทิพพิมานอันหนึ่งประดิษฐานอยู่ในชั้นจาดุมหาราชิกะเทวะโลกยเปนอากาศวิมานแลวิมานนั้นแล้ว ไป ด้วย ทองประดับทิพรัตนมียอดได้แลพัน งามไปด้วยบุษบกบันไประกาแก้วแลมุขมาศบราลี
(กฎหมายตราสามดวง หลักอินทภาษ ๒ หน้า ๒๑)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงปริบทที่คำว่า แล้ว ทำหน้าที่เป็นคำกริยา หมายถึง “เต็มไปด้วย” ปรากฏตามหลังนามวลีที่เป็นประธานของประโยค “วิมานนั้น” ร่วมกับคำหลังกริยา “ไป” และมี “ด้วยทองประดับทิพรัตน” ตามมา

นอกจากนี้ ยังมีปริบทที่คำว่า แล้ว ตามด้วยคำว่า “ด้วย” และทำหน้าที่เป็นคำกริยาในประโยค หมายถึง “เต็มไปด้วย” ดังตัวอย่าง

- (๒๙) ขณะนั้นมีนางเทพธิดองค์หนึ่งทรงนามชื่อทุงษเทพีมาแต่จาดุมหาราชิกากระทำกฤษดาพิมลทรงพาหุรัต ทัดดอกทับทิม ทรงอาภรณ์แล้ว ด้วย แก้วไพฑูริราชภัทษาหารผลอุทุมพอร พระหัตขวา ทรงจักรพระหัตถ์ทร้ายทรงสังข์ เสด็จทรงเหนือหลังครุฑพาหน เปนมัคณายกนำอมระคะณาเทพยดาแสนโกฏิประชุมชวณกัน

มารับเศียรท้าวกระบิลมหาพรหม อันใส่สุพรรณพาชนะประดิษฐานอยู่ในถ้ำคันทุลี
ที่เขาไกรลาสแดนหิมวันตะประเทศนั้น

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๕ หน้า ๒๖)

๓.๒.๓.๒ กระสวนที่ ๒ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาบอกการณลักษณะสมบูรณ์ใน
สมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของกริยาหลัก/กริยาหลักเรียงกัน/กริยาวลี
ดังตัวอย่าง

- (๓๐) ด้วยพระบริรักษ์ภูเบศร์ผู้เป็นพระยานคร ฯ เข้าไปเฝ้าทูลละอองแจ้งราชการ ณ กรุง
ฯ ให้กราบทูลพระกรุณาว่า พระกบิตันพานิชได้ช่วยจัดซื้อปืนใหญ่ และจัดเรือมะเดา
พร้อมไปด้วยปืนใหญ่น้อย กระสุนดินประสิวเป็นเรือลำเลียงมาส่งกองทัพเมืองนคร
ไปตีอ้ายพม่าเมืองกลาง แล้วพระกบิตันพานิชจัดได้ปืนแฝด ๗ ลำกล้อง บอก ๑
หญาฝรั่งขวด ๑ ดินอารบ ๘ ขวบ ให้หลวงสุรินทามาตย์คุมเข้าไปทูลเกล้าฯ นั้น ได้
นำเอาสิ่งของทั้งนี้ขึ้นกราบบังคมทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว ทรงพระกรุณาตรัสเหนือ
เกล้าฯ สั่งว่า ซึ่งพระกบิตันพานิชมีความใจสวามีภักดีคิดถึงพระเดชพระคุณนั้นก็เป็นที่
ความชอบแก่พระกบิตันพานิชอยู่ จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชทาน
พระกบิตันพานิช แพร่มังกรเล่นน้ำ ๒ ม้วน แพร่กิน ๒ ม้วน ผ้าปุม ๒ ผืน ผ้าเชิงปุม
๒ ผืน เนื้อไม้หนัก ๑๐ ชั่ง

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๑๙)

๓.๒.๓.๓ กระสวนที่ ๓ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์

ลักษณะบริบทของกระสวนที่ ๓ ได้แก่ บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏต้น
อนุพากย์ และแสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์เหล่านั้น จำแนก
ออกเป็น ๒ โครงสร้าง ตามการปรากฏร่วมกับอนุพากย์อื่นๆ ดังนี้

๓.๒.๓.๓.๑ โครงสร้างที่ ๑ แล้ว + อนุพากย์

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็น
คำเชื่อมอนุพากย์เดี่ยวในตำแหน่งต้นอนุพากย์ แล้วตามด้วยอนุพากย์ที่อาจจะละประธาน
หรือไม่ก็ได้ และแสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์เหล่านั้น ในสมัย

รัชกาลที่ ๑-๓ คำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้แสดงความหมายได้ ๑ ความหมาย คือ เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง ดังตัวอย่าง

- (๓๑) ครั้นเสร็จ...รับพระบรมโกษาแลพนักงานตั้งเครื่อง...พระบรมศพ แล้วสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าจ้ิ่งสังข์การีนิมนต์พระสงฆ์สดับปกรณ์ ๑๕๐๐ รูป ถวายผ้าขาวตราองค์ละพับเป็นผ้าขาว ๑๕๐๐ พับ แล้วสังข์การีได้เชิญหีบพระอภิธรรมเอามาตั้งที่พระ (สงฆ์) สวดทั้ง ๒ เติง

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๑ หน้า ๒๒)

- (๓๒) แล้วถวายของพระศรีทองคำถมยาราชาวดีใส่เครื่องสกรารพระจุพามณีแล้วเชิญพระกับปาลิกะเสวตรพัตร ยาวหกศอกปูซ้อนเป็นหกแฉก แล้วเชิญพระบรมศพเสด็จทรงนั่งเหนือพระกับปาลิกะเสวตรพัตรหกชาย หุ้มเป็นปริมณฑล รวบชายประชุมเป็นหนึ่งเหนือพระอุตมางค์ลักษณะ แล้วพันธิการด้วยพระกับปาลิกะเสวตรสูตรเปน ชั้นบาท แต่โอภาคลำดับมันทุกชั้นตลอดถึงที่ประชุมชายพระกับปาลิกะเสวตรพัตรแล้วเหลือเศสพระกับปาลิกะเสวตรสูตรไว้พอผูกผ้าโยงสดับปกรณ์ แล้วเชิญพระเสวตรกับปาลิกะพัตรพับขนบกว้างคืบหนึ่งโดยยาวตลอดตราเป็นมหาพันธิก

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๑ หน้า ๑๗)

นอกจากนี้ยังมีปริบทใหม่ที่เริ่มปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ เป็นสมัยแรก ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏนำหน้าอนุพากย์ที่ขึ้นต้นด้วยกาลวลี และกริยาวิเศษณ์ แล้วทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง ดังตัวอย่าง

- (๓๓) อนึ่งมีคติเป็นฉันทให้ถ้อยคำแก่เสนามนตรีสู่ภากระลาการ ว่าตนทำผิดด้วยประการใด ๆ แลขอไถ่เงินแลทรัพย์สินทำชวันเป็นคำฉันทนี้ แล้วภายหลังมันกับถ้อยคินคำไม่รับเล่า แล

มันข้างหนึ่งมีคำว่ารับ ^{ผิด} } ต่อผู้มีชื้อคนนั้น ๆ ให้มุขลูกขุนสืบสวนจงถ่องแท้ถ้าสมคำมันเปนนจรรจ์ ให้พิพากษาตามพระราชกฤษฎีกา ๔

(กฎหมายตราสามดวง พระไอยการลักษณะรับฟ้อง ๒๗ หน้า ๒๐๐)

๓.๒.๓.๓.๒ โครงสร้างที่ ๒ แล้ว + คำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ +
อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ สามารถปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ได้ ๓ คำเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา ได้แก่ “ก็” “จึง” และ “แล” โดยอาจปรากฏติดกัน หรือห่างกันก็ได้ คำว่า แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้มีความหมายเพิ่มขึ้นจาก ๒ ความหมายในสมัยอยุธยาเป็น ๔ ความหมาย แบ่งเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ ความหมายเดียวและคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย คำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว ได้แก่ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง คำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความ และคำเชื่อมอนุพากย์แสดงผล ส่วนคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย ได้แก่ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ ดังนี้

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังพบในปริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” และ “จึง” เช่นเดียวกับสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยา ดังตัวอย่าง

(๓๔) ขณะนั้นเทพยดา กระทำการระวะด้วยสุคนธะวิเลปณะบุชยาอะวิถิอันควรด้วยดี ตามเทพวิไสยบุราณ แล้วก็แห่ทักขินาวัต เขาพระสุเมรุราชคำรพ ๖๐ นาทิ แล้วก็เชิญเข้าไปไว้ในถ้ำคันธุลีดังเก่า

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๕ หน้า ๒๖)

(๓๕) ขณะนั้นเทพยดา กระทำการระวะด้วยสุคนธะวิเลปณะบุชยาอะวิถิอันควรด้วยดี ตามเทพวิไสยบุราณ แล้วก็แห่ทักขินาวัต เขาพระสุเมรุราชคำรพ ๖๐ นาทิ แล้วก็เชิญเข้าไปไว้ในถ้ำคันธุลีดังเก่า แล้วเทพยูเจ้าก็นำมาซึ่งลัดดาวันอันชื่อชะมู นาดใส่สุวรรณภาชนะเอาไปล้างน้ำในโหนดาดสระเจดครั้ง เถาชะมูนาดก็ ละลายออกไปดูจน้ำมันเนย

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๕ หน้า ๒๖)

(๓๖) ถึงมาทว่าฝ่ายโจทฝ่ายจำเลยก็ดี จะเปนคนข้าศึกผิดกันกับตนอยู่ในกาลก่อน ก็อย่าได้ปล่อยซึ่งจิตไรให้ไต่ไปตามอำนาจโทษาคะติ ฟังตำเนนไปตามธรรมสาตราชสาตรา แลตั้งจิตไรไว้ในมัจฉะตุเบกขาให้แน่วแน่ แล้วจึงพิจารณาตัดสินเปนท่ามกลาง อย่าให้ฝ่ายโจทฝ่ายจำเลยแพ้ชนะกันด้วยอำนาจโทษจิตจรจงเวรแห่งตน

(กฎหมายตราสามดวง หลักอรรถาธิบาย ๓ หน้า ๒๕)

- (๓๗) สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้า ทรงถวายพระมหากฐินเป็นพระอาภรณ์พิไลยราชปฏิการ ตามบุราณราชประเพณีพระมหากษัตริราชเจ้าแต่ก่อนสืบมา แล้ว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าจึงมีรับสั่งให้ชาวที่เชิญพระเสลี่ยงแห่นฟ้าเข้าไปในพระที่นั่ง พระมหามณเฑียร

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๑ หน้า ๑๗)

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความ พบในปริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” และ “จึง” เช่นเดียวกับสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยา ดังตัวอย่าง

- (๓๘) ฝ่ายเมืองสงขลา กรมการบอกเข้ามาว่า เจ้าพระยาสงขลาป่วยถึงแก่สัณฺฑกรรมลงอีกเล่า แลเมืองนคร เมืองสงขลา เป็นเมืองใหญ่ แล้วก็เป็นทีที่อาศัยแก่เมืองทั้งปวง เขตแดนต่อกันกับเมืองแขก ลูกค้ำก็เคยไปมาค้าขายมิได้ขาด

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๘)

- (๓๙) กรุงเวียตนามคิดว่าเมืองเขมรแต่ก่อนมาเป็นข้าสองกรุงใหญ่ บัดนี้เมืองเขมรรุ่นวาย แล้วกรุงพระมหานครศรีอยุธยา ก็ทำการพระบรมศพแลมีการศึกด้วย กรุงเวียตนามจะนิ่งดูมิได้ จึงให้เจ้าเมืองไซ่ง่อนยกกองทัพขึ้นไปรักษาเมืองเขมรให้ราบคาบอย่าให้เขมรรุ่นวายกัน แนวนแคว้นกรุงเวียตนาม จะได้อยู่ปรกติ เมืองเขมรจะได้พึ่งอยู่เย็นเป็นสุข แล้วกรุงพระมหานครศรีอยุธยากับกรุงเวียตนาม สองพระนครจึงจะไม่มี ความวิตก

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๖๓)

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกผล พบในปริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” และ “จึง” เช่นเดียวกับสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยา ดังตัวอย่าง

- (๔๐) บัดนี้เมืองเขมรรุ่นวาย แล้วกรุงพระมหานครศรีอยุธยา ก็ทำการพระบรมศพแลมีการศึกด้วย กรุงเวียตนามจะนิ่งดูมิได้ จึงให้เจ้าเมืองไซ่ง่อนยกกองทัพขึ้นไปรักษาเมืองเขมรให้ราบคาบ อย่าให้เขมรรุ่นวายกัน แนวนแคว้นกรุงเวียตนาม จะได้อยู่ปรกติ เมืองเขมรจะได้พึ่งอยู่เย็นเป็นสุข แล้วกรุงพระมหานครศรีอยุธยากับกรุงเวียตนาม สองพระนครจึงจะไม่มี ความวิตก

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๖๓)

ส่วนคำว่า แล้ว ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย คือ แสดงความหมายบอกเวลาภายหลังและเพิ่มความควบคู่กัน พบในบริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “แล้ว” เช่นเดียวกับสมัยอยุธยา ดังตัวอย่าง

(๔๑) เหตุตั้งนักปราชญ์ก่อประท้วงปรีชาญาณ ฟังเว้นเสียซึ่งอะคติคะมะนะอันเรากล่าวมานี้แล้ว ฟังเลงแลดูซึ่งราชสาตราอันวินิจฉัยยมมหาอำมาตย์แต่โบราณ ดำริะตริตรองด้วย ปรีชบาย แล้วแลตั้งไว้เพんばんทัดตสันความสืบ ๆ มา โดยบรรยายโวหารว่าผู้พิจารณาคติการแห่งหมู่นิกรชนทั้งปวงนั้น เมื่อโจทจำเลยพร้อมกันแล้ว ให้กระลาการเอาพระธรรมสาตรา อันมะโนสารอำมาตย์นำมาแต่เขาจักรวาท มาส่องต่างแวน

(กฎหมายตราสามดวง หลักอันทภาษา ๖ หน้า ๒๙)

๓.๒.๔ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ในสมัยรัชกาล ที่ ๔-๕

จากการวิเคราะห์บริบทของคำว่า แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ พบว่า คำว่า แล้ว ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๔ หน้าที่ คือ เป็นคำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ คำเชื่อมอนุพากย์ และวลีตายตัวที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ สามารถจำแนกเป็นกระสวนได้ ๔ กระสวน ดังนี้

๓.๒.๔.๑ กระสวนที่ ๑ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ สามารถปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวในประโยค หรือปรากฏในกริยาเรียงก็ได้ มีความหมาย ๓ ความหมาย ได้แก่ “เสร็จสิ้น” “ขึ้นอยู่กับ, ตามใจ” และ “เต็มไปด้วย” จำแนกออกเป็น ๕ โครงสร้าง ดังนี้

๓.๒.๔.๑.๑ โครงสร้างที่ ๑ คำเชื่อมอนุพากย์ + แล้ว

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ในประโยคผสม แล้วทำหน้าที่เป็นกริยากรรม คำเชื่อมอนุพากย์เหล่านี้สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง และคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความ ดังนี้

ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ คำว่า แล้ว สามารถปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง “เมื่อ” และ “จน” และทำหน้าที่เป็นกริยากรรม มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” เช่นเดียวกับในสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัชกาลที่ ๑-๓ ดังตัวอย่าง

(๔๒) ข้าพระพุทธเจ้าไปนั่งโต๊ะเดียวกับตูกออฟยก เขาบอกว่านั่งที่ไหนก็ได้ ปรีนซ์ซาลส์ ออฟเดนมาร์ก แกพาไปนั่งโต๊ะนั้น เพราะแกอยากจะคุยด้วย ตามถึงเรื่องพีจีระ บอกว่าเสียใจที่จะไปเสียจากเดนมาร์ก แลตามถึงคุณพิน ได้คุยเคยกันมาตั้งแต่ได้อยู่ที่ โรงเรียนทหารเรือด้วยกัน เมื่อแล้วได้ไปประชุมสุมบุหรีแลคุยกันในห้อง ๆ หนึ่ง จนกวีนเสด็จออก

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๓๑ หน้า ๑๑๓)

(๔๓) เมื่อร้องหาของกินแต่สัก ๑๖ นิมิตได้মনาว ครึ่งชั่วโมงได้น้ำปลา แต่น้ำตาลเลยไม่ได้จนแล้ว เพราะไม่มีใครรู้ว่าอยู่แห่งใด

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๖ หน้า ๓๕)

ตัวอย่าง (๔๒) คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลา “เมื่อ” เป็นโครงสร้าง “เมื่อแล้ว” หมายถึง “เมื่อเสร็จสิ้น” ส่วนตัวอย่าง (๔๓) คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลา “จน” เป็นโครงสร้าง “จนแล้ว” หมายถึง “จนเสร็จ”

นอกจากปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังแล้ว คำว่า แล้ว ในข้อมูลสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ยังสามารถปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้ายตามกัน “ก็” แล้วตามด้วยคำว่า “กัน” ได้ด้วย คำว่า แล้ว ในบริบทนี้ทำหน้าที่เป็นกริยากรรม มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” ดังตัวอย่าง

(๔๔) การที่เปนดังนี้เพราะไม่มีใครรับผิดชอบในหน้าที่ของตัวเลย ไม่ใช่จะเปนเพราะไม่เอื้อเฟื้อของทุกอย่างเดียว เปนเพราะความเขลาอย่างหนึ่ง ความกลัวผู้ที่มีมือไม่พายเอาตีนราน้ำอย่างหนึ่ง เพราะคอเวอนเมนต์ต่างประเทศไม่เห็นเราเปนสำคัญที่จะต้องโต้ตอบ หนึ่ง ๆ เสียก็แล้วกันอีกอย่างหนึ่ง

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๕๒ หน้า ๒๕๐)

๓.๒.๔.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำเชื่อมอนุพากย์ขยายนาม “ที่” + แล้ว + (ไป/มา)

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์ขยายนาม (relative pronoun) “ที่” ทำหน้าที่เป็นคำกริยากรรมที่ตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ขยายนาม “ที่” แล้วอาจตามด้วยคำหลังกริยา “ไป” หรือ “มา” ก็ได้มีความหมายว่า “ผ่าน” หรือ “จบ” ดังตัวอย่าง

(๔๕) แกต้องการจีระอยากจะให้มาที่เมืองฝรั่งเศสบ้าง เพราะเขาไปรัสเซีย ฉันรับจะหาคนให้เรียนที่ฝรั่งเศส และพูดถึงลูกโตอย่างดี แล้วนำเจ้านายข้าราชการมาพบและไปเลี้ยงน้ำชาที่เมีย เมียกับลูกสาวนั้นหน้าเหลือสติกำลัง กลับมาเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวแล้วขึ้นรถไปเยี่ยมมองซิเออมลิน ซึ่งเป็นหัวหน้าเสนาบดี เพียงส่งก้าตเท่านั้น การที่แล้วไปนี้เป็นแต่เริ่มต้นยังเรื่องที่จะได้ไปถูกษากันมีอีกต่อไป

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๕๗ หน้า ๒๕๗)

๓.๒.๔.๑.๓ โครงสร้างที่ ๓ กริยาหลัก/กริยาวลี + (ไม่) + แล้ว + (เสร็จ)

ปริบทของโครงสร้างที่ ๓ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นกริยาร่วมกับกริยา “เสร็จ” มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” ดังตัวอย่าง

(๔๖) วันนี้ค่อยพินเมาคลื่น เขียนหมูฉบับของฉันทที่ยังค้างอยู่เป็นอันแล้วเสร็จ

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๘ หน้า ๔๘)

จากข้อมูลพบว่า ในปริบทที่คำว่า แล้ว ไม่ได้ปรากฏเป็นกริยาร่วมกับกริยา “เสร็จ” นั้น คำว่า แล้ว จะปรากฏหลังคำบอกปฏิเสธ “ไม่” จึงจะทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของประโยคได้ ดังตัวอย่าง

(๔๗) ที่พบกันวันนี้ก็วันสั่งให้มาบอกเรื่องรูปที่จะให้ฉันทยังไม่แล้ว เห็นจะถ่ายใหม่ทั้งสองพระองค์

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๒๗ หน้า ๑๑๑)

- (๔๘) เรือเดินมาตั้งแต่เข้ามาจนค้ำนี้ ไม่เห็นเกาะเห็นฝั่งเลย มากกลางดิ่งเหมือนคราวไปเกาะกง แต่ทลเรียบเปนแม่น้ำทีเดียว กระนั้นดิกลงมาไม่แล้วเลย จนต้องวางยานั้น

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๑ หน้า ๒)

๓.๒.๔.๑.๔ โครงสร้างที่ ๔ แล้ว + แต่

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๔ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับคำว่า “แต่” มีตำแหน่งตามหลังนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานของประโยค ตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ของประโยคผสมและประโยคซับซ้อน คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้จะต้องปรากฏใช้คู่กับคำว่า “แต่” เป็นหน่วยเดียวกันหนึ่งหน่วย จึงจะแสดงความหมายในประโยคได้ และมีความหมายว่า “ขึ้นอยู่กับ” หรือ “ตามใจ” ดังตัวอย่าง

- (๔๙) หนังสือทั้งหลายเหล่านี้ จะทรงเห็นควรลงพิมพ์ฉบับใดฤทังสิ้นก็แล้วแต่จะโปรด ไม่เปนที่ขัดขวางอันใด หม่อมฉันมาครั้งมีความสุขสบายดีมั่งกันแต่เวลาที่ขึ้นเกลาลังกานั้น อยู่ข้างเหน็จเหน้อยเป็นอันมาก

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๖ หน้า ๓๙)

- (๕๐) ถ้าแม่เล็กเห็นว่าดี จะเอาตั้งติดในที่แห่งใดแห่งหนึ่งสองวันสามวันให้คนเห็นมาก ๆ ก็จะได้ มันจะได้เชื่อว่ายังไม่ตายจริง ๆ ถ้าไม่ได้เจ็บไข้ชุดโทรมอันใด จะได้กินปากคนลือใส่ร้ายได้ต่าง ๆ แต่รูปอันใดจะควรให้คนดูแลไม่ควรนั้นแล้วแต่แม่เล็กจะเป็นคนเลือก

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๒๓ หน้า ๙๗)

๓.๒.๔.๑.๕ โครงสร้างที่ ๕ แล้ว + ด้วย

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๕ ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏนำหน้าบุพบทวลีที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ด้วย” และทำหน้าที่เป็นคำกริยากรรมในประโยค หมายถึง “เต็มไปด้วย” คำว่า แล้ว ในปริบทนี้สามารถปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์ขยายนาม และคำว่า “ล้วน” ได้ โครงสร้างที่ ๕ นี้ปรากฏใช้ ๒ สมัย คือ สมัยรัชกาลที่ ๑-๓ พบคำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ พบคำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังคำว่า “ล้วน” ดังตัวอย่าง

- (๕๑) ในวัดนี้ที่เป็นสำคัญอย่างยิ่งก็รูปพระพิมพ์ ทำเป็นกรอบกระจกสักเท่ารูปทูตเฝ้าใน พระที่นั่งจักรี แต่ล้วนแล้วด้วยทองคำ ประดับพลอยต่างๆ มีทับทิมเป็นต้น
(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๑๒ หน้า ๗๔)

๓.๒.๔.๒ ภาระสวนที่ ๒ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา สามารถปรากฏในโครงสร้าง ๒ โครงสร้าง ต่อไปนี้

๓.๒.๔.๒.๑ โครงสร้างที่ ๑ กริยาวลี/กริยาหลักเรียงกัน + แล้ว

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏใน ตำแหน่งสุดท้ายของหน่วยกริยา และทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาบอกการณัลักษณะ สมบูรณ์ ดังตัวอย่าง

- (๕๒) ผู้ครองฝ่ายไทยก็อยากจะใคร่เป็นไมตรีกับยวนเสีย ลูกค้ำวานิชจะได้ค้าขายโดย สดวก แต่ถ้ายวนพุดจายกตัวขึ้นสูงแล้ว จะอ่อนน้อมยอมตามนั้นไม่ได้
(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ เล่ม ๑ หน้า ๑๐)

๓.๒.๔.๓ ภาระสวนที่ ๓ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์

ลักษณะปริบทของภาระสวนที่ ๓ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏต้น อนุพากย์ และแสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์เหล่านั้น จำแนก ออกเป็น ๒ โครงสร้าง ตามการปรากฏร่วมกับอนุพากย์อื่นๆ ดังนี้

๓.๒.๔.๓.๑ โครงสร้างที่ ๑ แล้ว + อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏต้นอนุ พากย์และแสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์เหล่านั้น คำว่า แล้ว ที่ ปรากฏในปริบทนี้ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์เดี่ยว แสดงความหมายได้ ๒ ความหมาย คือ เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง และคำเชื่อมอนุพากย์บอกความ คล้อยตามกันหรือเพิ่มความ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำเชื่อมอนุภาคย์บอกเวลาภายหลัง

(๕๓) จีนซีว่าได้มาเท่านี้ อายจิ้นผู้ร้ายไม่เชื่อจีนซีจึงเอาบาญชีออกมาคิดให้ดู แล้ว อายจิ้นผู้ร้ายบอกกับจีนซีว่าเรือของอายจิ้นผู้ร้ายใหญ่ยาว ๙ วาบ้าง ๑๐ วาบ้าง มีปืนใหญ่น้อย กระสุนดินดำเครื่องสาตราวุธพร้อมทุกสิ่ง แล้วก็ปล่อยจีนซีไป ฯะ
(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ เล่ม ๑ หน้า ๗๓)

(๕๔) เรื่องที่ไซยันต์เข้ากระบวนนั้น ตกลงเปนอันเลิกด้วยเหตุว่า ตาเวอร์นี่ไม่ได้ชี้แจงให้ตลอด เขาจัดกระบวนเสียแล้ว จึงรับแต่ลูกโตคนเดียว ไซยันต์จะให้มาที่นี่แลไปเที่ยวเมืองโรมตามประสงค์ ครั้นจะให้ไปวีเอนนาด้วย ก็จะต้องขึ้นบาญชีที่ได้บอกเขาเสียแล้ว แต่เมื่อไปถึงเมืองบูดาเปสต์ กรมสมมติจะไปอิงแลนด์เพื่อรักษาโรคในตัว ไซยันต์จะไปกับลูกโตด้วยเรือมหาจักรี เข้ากระบวนที่เมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก แล้ว ไป สต็อกโฮมแลโคเปนเฮเกนต่อไป
(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๒๖ หน้า ๑๑๐)

(๕๕) มิสเตอร์เฮรติเยขอใ้รับตามธรรมเนียมรับพระราชสาสนแต่เมืองใหญ่แต่ก่อน จึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้จัดแจงการรับพระราชสาสนมาส่งในพระบรมมหาราชวัง แลให้มิสเตอร์เฮรติเยทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย แล้ว ใน วัน เสาร์ เดือน ห้า ขึ้น หก ค่ำ ได้ ยัง ปี รับ ๒๑ นัด เมื่อพระราชสาสนขึ้นท่าพระแลในพระบวรราชวังได้รับพระราชสาสนเมื่อวันใดยังไม่กำหนด ความในพระราชสาสน แลหนังสือถึงเจ้าพระยาพระคลังนั้นก็ไม่มีความเป็นสลักสำคัญไฉน
(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ หน้า ๑๘)

ตัวอย่างคำเชื่อมอนุภาคย์บอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความ

(๕๖) ลครนี้ไปล่องพระราชทรัพย์มิใช่เล่น เพราะเขาเลิกกันแล้ว ต้องไปหามาใหม่ คน ๔๐๐ เสียเงินเกือบ ๒,๐๐๐ ปอนด์ เล่นเขาเรียกว่าบาเลต์ คือ มีแต่ผู้หญิงบ้างผู้ชายบ้าง ออกมาฟ้อนรำไม่มีร้องหรือเจรจา เขาสือกันว่าผู้หญิงสวยไม่มีจะดียิ่งกว่านี้ เรื่อง นั้น โคม เปน แจกร กับ ยี่ ปุ่น แล้ว มี รำ ลคร อย่าง ไทย ด้วย
(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๓๐ หน้า ๑๒๐)

นอกจากนี้ ยังพบว่าในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ มีปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏนำหน้าอนุภาคย์ที่ขึ้นต้นด้วยคำถาม เช่น “อย่างไร” “ทำไม” “ใคร” “เมื่อไร” และ “อะไร” เป็นต้น โครงสร้างนี้ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ และสมัยปัจจุบัน คำว่า แล้ว

ในบริบทนี้ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกความที่คล้อยตามกันหรือเพิ่มความได้เพียงแบบเดียว ดังตัวอย่าง

(๕๗) แม่เล็กคงอยากรู้เต็มทีว่าเรื่องตุ๊กเล่นนั้น แล้วอย่างไรต่อไป

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๒ หน้า ๑๑)

๓.๒.๔.๓.๒ โครงสร้างที่ ๒ แล้ว + คำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ในตำแหน่งต้นประโยคเชื่อม ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ คำว่า แล้ว สามารถปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ รวม ๔ คำ ได้แก่ “ก็” “จึง” “แล” และ “เลย” โดยอาจปรากฏติดกัน หรือห่างกันก็ได้ และแสดงความหมายทางไวยากรณ์เพื่อเชื่อมความให้ต่อเนื่องกัน คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้จัดเป็นกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ มีความหมาย ๔ ความหมาย แบ่งเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว และคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย คำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว ได้แก่ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง และคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความ ส่วนคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย ได้แก่ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังและบอกผล และคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง พบในบริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” และ “จึง” เช่นเดียวกับสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ดังตัวอย่าง

(๕๘) เวลาประมาณ ๔ ทุ่ม พวกสวิตของเจ้านายแลทูตพิเศษได้เข้าเฝ้าทูลทูลเจ้านาย นำหน้าเข้าไปก่อน แล้วก็ไปยื่นคอยทูตขานชื่อพวกสวิตของตัว การใหญ่นานกว่าจะหมด ช่างน่าดูจริงๆ

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๓๑ หน้า ๑๒๒)

(๕๙) ที่วัดเซนต์ปอลมีร้องเพลงสวด เตะตัม แลสวดอ้อนวอนพระเจ้าให้ปกครองรักษาวิ้น แล้วร้องกอดเซฟที่กีวีน แล้วเดินกระบวนแห่ต่อไป ข้ามแม่น้ำไปฟากโน้นสำหรับให้คนชั้นเลวของคนเลวในลอนดอนอีกทีหนึ่งดู แล้วก็แห่กลับไปบ๊อคกิงฮัมแปเลส แล้วเข้าพระพุทเจ้าก็กลับมาบ้าน เปนจบการใหญ่วันนั้น

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๓๑ หน้า ๑๒๓)

(๖๐) ความที่ขอนั้นว่าเบลเยี่ยมเป็นชาติที่ไม่มีเรือรบจะไปขู่ แต่ฉันจับคำที่แกพูดก่อนว่ากรีกวิวาทกับเตอร์กี แล้วเดี๋ยวนี้ก็กลายเป็นฐานะของเมืองใหญ่ไปหมด ฉันจึงว่าถึงเรื่องนี้ก็เหมือนกัน ถ้ามีเหตุอะไรก็คงเป็นฐานะของเมืองใหญ่ เพราะเป็นทุนของเขา
(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๕๕ หน้า ๑๘๕)

(๖๑) ฉันคงเป็นแขกอย่างดีของเอมเปอเรอคนหนึ่งควรรับ แลว่าคงจะดีการรับรองดีมากนั่งอยู่ถึง ๑๐ นาทีก็ไม่บอกให้กลับ แลไม่หยุดพูด ตำราเขาว่าไม่มีใครเฝ้าซ้ายเลยฉันเห็นเหมาะช่องก็ลุกขึ้นลามา แลแล้วเลยไปที่ฝั่งศพอาชฎีกกรุดอล์ฟเคราน์ปรีนซ์ซึ่งเป็นลูกชายคนเดียวรักนัก เขาว่าถ้าใครไปเยี่ยมศพแล้วทรงยินดีมาก หอพระที่ในวังยังตามตะเกียงไว้ให้ดวงหนึ่งเสมอ ทางไม่ไกลจากในวังนัก เป็นซอกเข้าไป แล้วจึงลงในอุโมงใต้ดินเย็นเฉียบไม่ยักจัด เรียบร้อยดีเหมือนที่สุปารคา
(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๓๐ หน้า ๑๑๙)

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้ายตามกันหรือเพิ่มความ พบในบริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” ดังตัวอย่าง

(๖๒) คำซึ่งว่าดังนี้ก็ชอบเลย เพราะเงินนอกหางว่าวไม่ได้ยื่นให้เจ้าพนักงานรู้เห็นไม่ได้กราบทูลในหลวงนั้นแลไม่ได้มีจำนวนในตราตั้ง แล้วก็เชื่อว่าให้กันเองตามใจไม่เชื่อว่าเงินขึ้นเลย

(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ เล่ม ๑ หน้า ๖๐)

ส่วนบริบทที่คำว่า แล้ว เป็นคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย คือ แสดงความหมายบอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ ปรากฏหน้าอนุพากย์ร่วมกับคำว่า “แล” ดังตัวอย่าง

(๖๓) มีพระบรมราชโองการให้ประกาศ แก่ท่านทั้งปวงทั้งผู้ดีแลไพร่ ในพระบรมมหาราชวัง ว่าใครๆ จะช่วยคนแลให้กู้ยืม อย่าให้เชื่อคนที่มาหาเงินง่าย ๆ แล้วแลช่วยเหลือนลอย ให้มีนายประกันมั่นคง

(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ เล่ม ๑ หน้า ๙๕)

นอกจากนี้ ยังพบบริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏหน้าอนุพากย์ร่วมกับคำว่า “เลย” แล้วตามด้วยกริยาวลี ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังและบอกผลควบคู่กัน บริบทนี้เริ่มปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ เป็นครั้งแรก ดังตัวอย่าง

๓.๒.๕.๑ กระสวนที่ ๑ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ สามารถปรากฏเป็นกริยาเดียวในประโยค หรือปรากฏในโครงสร้างวลีกริยาเรียงกันได้ จำแนกเป็นโครงสร้างต่างๆ ได้ ๖ โครงสร้าง ดังนี้

๓.๒.๕.๑.๑ โครงสร้างที่ ๑ นามวลี + แล้ว

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานของประโยค ทำหน้าที่เป็นกริยาอาการ มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” ดังตัวอย่าง

- (๖๖) เวลาบ่ายทรงรถเสด็จประพาสตามในเมือง และทอดพระเนตรสถานที่ต่างๆ เสด็จที่ว่าการเมืองก่อน ที่ว่าการเมืองตามธรรมดาใช้ชั้นล่างพระที่นั่งรัตนรังสรรค์ ครั้นเตรียมจัดพระที่นั่งเป็นที่ประทับ จึงย้ายลงไปตั้งทำการอยู่ในศาลาชั่วคราว ทำเป็นรูปโรงนาอย่างที่ชุมพร ที่นี้แล้ว จะยกพื้นใช้เป็นโรงเรียนต่อไป

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ฉบับที่ ๓ หน้า ๔๓)

๓.๒.๕.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำเชื่อมอนุพากย์ + แล้ว

ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ คำว่า แล้ว สามารถปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง “ก็” ทำหน้าที่เป็นคำกริยาอาการ มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” หรือ “จบ” ดังตัวอย่าง

- (๖๗) ด้วยปีนี้มีการเปลี่ยนแปลง เขาคัดแต่เปรียญ ๙ ประโยคมาจน ๖ ประโยคเข้าไปรับต่อพระหัตถ์ รวมเบ็ดเสร็จ ๒๕ องค์ประเดี๋ยวเดียวก็แล้ว

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เล่ม ๔ หน้า ๓๙)

๓.๒.๕.๑.๓ โครงสร้างที่ ๓ คำเชื่อมอนุพากย์ + แล้ว + กัน

คำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้ปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง “ก็” แล้วตามด้วยคำว่า “กัน” ทำหน้าที่เป็นคำกริยาอาการ มีความหมายว่า “เสร็จสิ้น” หรือ “จบ” ดังตัวอย่าง

- (๖๘) พอบ่ายราว ๕ โมงก็ถึงเกาะอ่าวนาง ได้เสด็จขึ้นไปทีหาดทรายละเอียดและสะอาดดี มีถ้ำอยู่ริมหาดถ้ำหนึ่ง แต่ได้ดูดีมาเสียแล้ว ที่นี้ก็ดูจัดไปเป็นธรรมดา ซึ่งตกลงเป็นชุดเมืองเล่นทีหาด จนเย็นลงสงระน้ำทะเล ผู้ตามเสด็จก็ลงอาบกันอยู่ข้างจะสนุก ขากลับคลื่นอยู่ข้างจัด เพราะเป็นเวลาน้ำขึ้น แต่คลื่นใต้น้ำไม่มี เพราะฉะนั้นพอขึ้นเรือใหญ่แล้วก็แล้วกัน

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ฉบับที่ ๗ หน้า ๑๓๐)

๓.๒.๕.๑.๔ โครงสร้างที่ ๔ คำเชื่อมอนุพากย์ขยายนาม “ที่” + แล้ว + (มา)

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๔ ได้แก่บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์ขยายนาม (relative pronoun) “ที่” ทำหน้าที่เป็นคำกริยากรรมที่ตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ขยายนาม “ที่” เป็นโครงสร้าง “ที่แล้ว” และอาจมีคำว่า “มา” ตามมาหรือไม่ก็ได้ มีความหมายว่า “ผ่านพ้น” หรือ “จบ” ดังตัวอย่าง

- (๖๙) ตอนเมื่อเข้าในแดนอำเภอกระทุแล้วได้สักหน่อย ถนนผ่าไปในเขา พอโผล่ออกไปราวกับเปิดฉากละคร เขาซ้อนกันเป็นวงรอบ แลๆ ไปราวกับจะไม่มีทางออก ถนนเลี้ยววงไปตามไหล่เขาข้างหนึ่ง แลดูลงไปทีพื้นหุบคล้ายดูแผนที่ ซึ่งได้ดูเนินให้หนูๆ ขึ้นมาเพื่อให้แลเห็นง่าย ๆ ฉะนั้น ไปต่อไปอีกหน่อยถึงทางสามแพรกirimวัดเก็จมีโรงพักตำรวจอยู่ตรงนี้โรงหนึ่ง ได้ขับรถไปทางแพรกซ้าย เข้าไปในวงเขาอีกชั้นหนึ่งใหญ่กว่าวงที่แล้วมา แต่ไม่งามกว่า

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ฉบับที่ ๕ หน้า ๑๐๑)

- (๗๐) เขามีเรืออยู่บัดนี้ ๓ ลำ แต่ยังเสียอยู่ลำหนึ่ง คงใช้ได้อยู่ ๒ ลำ แต่ถึงกระนั้นยังได้เนื้อแรมมากมายหนักหนา ภายในสามวันที่แล้วมานี้ ได้เนื้อแรม ๘ ตัน ซึ่งเป็นอย่างประหลาด น่าชมความอุตสาหของเขาที่พยายามขุดแร่ขึ้นมาจากพื้นทะเล ทีตรงที่เรือซึ่งเสด็จไปทอดพระเนตรขุดอยู่นั้น เดิมพระพิไสยได้ขุดอยู่ แต่ต้องเลิกไปเพราะเปลืองโสหุ้มมากนัก ต้องใช้กุกุลิกว่าพัน

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ฉบับที่ ๕ หน้า ๑๑๒)

๓.๒.๕.๑.๕ โครงสร้างที่ ๕ กริยาวลี/กริยาหลักเรียงกัน +
(ไม่) + แล้ว + (เสร็จ)

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๕ ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏในตำแหน่งสุดท้ายของหน่วยกริยา หรืออาจปรากฏกับคำว่า “เสร็จ” รวมเป็นกริยา “แล้วเสร็จ” ก็ได้ โครงสร้างนี้มีปัญหาเนื่องจากคำว่า แล้ว ที่ปรากฏในตำแหน่งหลังกริยา อาจจะเป็นกริยาหลักของกริยาเรียง หรือเป็นคำช่วยหลังกริยาก็ได้ เนื่องจากคำช่วยหลังกริยาก็สามารถปรากฏในตำแหน่งนี้ได้เช่นเดียวกัน

เมื่อเกณฑ์ทางด้านวากยสัมพันธ์ไม่สามารถใช้วิเคราะห์ เพื่อจำแนกหมวดคำกริยาและหมวดคำช่วยหลังกริยาในโครงสร้างนี้ออกจากกันได้ ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์ทางอรรถศาสตร์มาช่วยในการวิเคราะห์ คือ ในการทดสอบเพื่อแยกหมวดคำกริยา ผู้วิจัยใช้วิธีการทดสอบโดยใช้การแทนที่ด้วยคำที่มีความหมายพ้องหรือเกือบพ้องกัน ในที่นี้คำกริยาที่มีความหมายพ้องหรือเกือบพ้องกับคำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นกริยาในประโยค คือ กริยา “เสร็จ” ดังนั้นถ้าในปริบทใดที่สามารถนำกริยา “เสร็จ” มาแทนที่คำว่า แล้ว ได้ โดยที่ความหมายของหน่วยแก่นของกริยาวลี หรือความหมายของประโยคไม่เปลี่ยนแปลงก็จะจัดว่าเป็นกริยาอาการ ดังนี้

คำว่า แล้ว สามารถปรากฏใช้ร่วมกับคำว่า “เสร็จ” เป็นกริยา “แล้วเสร็จ” และปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของกริยาเรียงได้ แต่บางครั้งพบว่ากริยานี้ อาจปรากฏใช้เป็นกริยาอาการเดียวในประโยคก็ได้ แต่จะพบน้อยกว่ากริยา “แล้วเสร็จ” ที่ปรากฏในกริยาวลี ดังตัวอย่าง

(๗๑) พอได้แสงอรุณก็ตั้งพิธีทำขวัญเสา แล้วลงมือปลุกเรือหนอแล้วเสร็จในวันนั้น

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรราชวรางกูร ฉบับพิมพ์ ๒๕๒๖ หน้า ๓๖)

นอกจากนี้ ถ้าคำว่า แล้ว ไม่ปรากฏเป็นกริยาร่วมกับกริยา “เสร็จ” ก็จะปรากฏหลังคำบอกปฏิเสธ “ไม่” จึงจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาในปริบทนี้ได้ ดังตัวอย่าง

(๗๒) ตอนนี้อย่างไปไม่ได้เพราะตะพานยังทำไม่แล้ว

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักข์ใต้ ฉบับที่ ๕ หน้า ๙๒)

๓.๒.๕.๑.๖ โครงสร้างที่ ๖ แล้ว + แต่

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๖ ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับคำว่า “แต่” มีความหมายว่า “ขึ้นอยู่กับ, ตามใจ” ดังตัวอย่าง

(๗๓) ที่ทรงหรือถึงลายพื้นด้วยยอส่วนลงเป็นโปสการ์ดจะยิบเกินไปนั้นเป็นความจริง หม่อมฉันขอมอบถวายเป็นเด็ดขาด แล้วแต่จะทรงแก้ไขเอาลายออกเสียที่เดียวหรือจะทำอย่างไรแล้วแต่จะทรงพระดำริเห็นควร

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ หน้า ๒๒)

(๗๔) หม่อมฉันคิดถึงหญิงงาม นึกอยากจะชวนให้ออกมาดูแห่ อาจจะมาและกลับไปด้วยกันกับหญิงมารยาตรได้ง่ายๆ ที่คิดถึงหญิงงามก็เห็นจะเกิดแต่คิดถึงพระองค์ท่านนั่นเอง แต่ทางโน้นจะขัดข้องอย่างไรบ้างหม่อมฉันทราบไม่ได้ แล้วแต่พระหฤทัย ถ้าหญิงงามมาอยู่ด้วยแม้เพียงสักสองสามวัน คณะดิศกุลจะชื่นชมยินดีกันทั่วหน้า.

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ หน้า ๑๓)

(๗๕) ลูกดูภูนี้ชอบกลมีจะเพาะทางแหลมมะลายู มีใครเคยเอาพรรณขึ้นไปปลูกในกรุงเทพฯ ก็ไม่เปนรส แต่สังเกตดูแปลกอยู่อย่าง ๑ ที่ลูกดูภูทางเมืองตรังگانู เหมือนกับกลางสาด ผิดกันแต่เปลือกหนากว่ากลางสาดสักหน่อย ลอกเปลือกปอกง่ายกว่ากลางสาด และดูเหมือนรสจะดีกว่ากลางสาดสักหน่อย ๑ แต่ลูกดูภูทางปีนังนี้เปลือกหนามาก รสจะดีหรือไม่นั้นแล้วแต่สมาชิกตำหนักเชิงเนินจะเห็นกัน

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ หน้า ๔๓)

๓.๒.๕.๒ กระบวนที่ ๒ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา สามารถปรากฏในโครงสร้าง ๒ โครงสร้าง ดังนี้

๓.๒.๕.๒.๑ โครงสร้างที่ ๑ กริยาวลี/กริยาหลักเรียงกัน + แล้ว

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของกริยาวลีหรือกริยาหลักที่เรียงกัน และทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ ดังตัวอย่าง

(๗๖) ตามปกติเรื่อนั้นก็ปักเสามุงหลังคาเหมือนกันหมด แต่การใส่ฝานั้นทำกันอยู่ ๒ อย่าง หวังว่าคงจะได้ทอดพระเนตรเห็นมาทั้งสองอย่างแล้ว

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ หน้า ๘๔)

๓.๒.๕.๒.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำเชื่อมอนุพากย์ + นามวลี + แล้ว + อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏหลัง คำเชื่อมอนุพากย์ และนามวลี แล้วมีอนุพากย์อีกอนุพากย์หนึ่งตามมา โครงสร้างนี้เป็นโครงสร้างใหม่ที่ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘

เมื่อพิจารณาทั้งในด้านตำแหน่งและความหมายของอนุพากย์ทั้ง ๒ อนุพากย์ในโครงสร้างประโยคผสมนี้แล้ว พบว่าในอนุพากย์ที่มีคำว่า แล้ว ปรากฏอยู่ มีการละคำกริยาของประโยคไป ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าคำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้น่าจะทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาของกริยาหลักที่ละไปมากกว่าจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาหลักของประโยคเอง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าโครงสร้างนี้ยังมีลักษณะที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือมีลักษณะของการให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากเดิมอีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(๗๗) นอกจากเรื่องพระราชวังและเมืองแล้ว ก็ยังมีเหลือที่สงสัยอยู่อย่างเดียวแต่พระศพเหตุใดจึงฝังบ้างเผาบ้าง

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ หน้า ๘๖)

จากตัวอย่างข้างต้น หากแปลงอนุพากย์ “นอกจากเรื่องพระราชวังและเมืองแล้ว” ให้สมบูรณ์จะได้เป็น “นอกจากสงสัยเรื่องพระราชวังและเมืองแล้ว” กริยาหลักที่ละไป คือ กริยา “สงสัย” และมีคำว่า แล้ว ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณ์ลักษณะสมบูรณ์

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าโครงสร้างนี้แสดงให้เห็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่กล่าวถึงแล้ว คือ การสงสัยเกี่ยวกับเรื่องพระราชวังและเมือง มาเป็นการให้ข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้นว่ายังมีอีกเรื่องหนึ่งที่สงสัย ก็คือเรื่องเหตุผลของการฝังและเผาพระศพ โครงสร้างนี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว

ได้อย่างชัดเจนเนื่องจากเป็นโครงสร้างที่เพิ่งปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ เป็นช่วงแรก นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า หากพิจารณาในอีกมุมมองหนึ่งที่ไม่ใช่การละกรียาก็สามารถวิเคราะห์ได้ว่า คำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้อาจจะใช้ประกอบกับนามวลี โดยไม่มีการละกรียา เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลที่กำลังกล่าวก่อนเพื่อจะนำไปสู่ข้อมูลใหม่ที่จะกล่าวต่อไป ดังเช่นในโครงสร้างที่ (๗๗) คำว่า แล้ว ใช้ประกอบกับนามวลี “เรื่องพระราชวังและเมือง” และแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงข้อมูลเก่า คือ “เรื่องพระราชวังและเมือง” เพื่อนำไปสู่สิ่งที่จะพูดคือ “การฝังพระศพ”

๓.๒.๕.๓ ภาระงานที่ ๓ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์

ลักษณะปริบทของภาระงานที่ ๓ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏต้นอนุพากย์ และแสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์เหล่านั้น จำแนกออกเป็น ๒ โครงสร้าง ตามการปรากฏร่วมกับอนุพากย์อื่นๆ ดังนี้

๓.๒.๕.๓.๑ โครงสร้างที่ ๑ แล้ว + อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏต้นอนุพากย์และแสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์เหล่านั้น คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในปริบทนี้ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์เดี่ยว แสดงความหมายได้ ๒ ความหมาย คือ เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง และคำเชื่อมอนุพากย์เชื่อมความที่คล้อยตามกันหรือเพิ่มความ ดังนี้

ตัวอย่างคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง

- (๗๘) ถ้าหากเป็นคำของพระเจ้ามนุษย์คงเข้าใจได้ง่าย แต่ถ้าเอาแต่คำความเรื่องสร้างโลกในคัมภีร์ไบเบิลพิจารณา กล่าวว่พระเจ้าสร้างโลกก่อน แล้วสร้างสัตว์และสิ่งอื่นๆ ต่อมาเป็นลำดับ

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ เล่ม ๖ หน้า ๒๔)

- (๗๙) พรุ่งนี้วันที่ ๒๖ จะกลับสงขลา แล้ววันที่ ๒๘ จะลงเรือกลับกรุงเทพฯ

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ เล่ม ๕ หน้า ๔๕)

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกเวลาภายหลังที่ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ มีลักษณะที่น่าสนใจและไม่ปรากฏในข้อมูลสมัยก่อนหน้า นี้ คือ มักจะมีคำบอกเวลา เช่น “ก่อน” และวันที่ต่างๆ ปรากฏอยู่ในบริบทด้วย เพื่อช่วยให้เห็นเวลาที่เกิดเหตุการณ์ก่อนหลังได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างคำเชื่อมบอกความคล้ายตามกันหรือเพิ่มความ

(๘๐) ผู้แต่งตั้งใจจะกล่าวถึงเมืองแก้วให้วิถิตถารน่าฟังใจ มีกำแพงแก้วมีปราสาทมีสวน พรรณาสวนมี “ตตถนิจ พลารุกษา” “มยุร โภฏจา” “โกกิลา” เหมือนใน ภาณยักษ แล้วมีกล่าวถึงกระดิ่งใบโพธิ์ เมื่อต้องลมกับบรรเลงศัพทที่วังเวงใจด้วย หนังสือที่อ่านจับใจ

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เล่ม ๙ หน้า ๒๓)

๓.๒.๕.๓.๒ โครงสร้างที่ ๒ แล้ว + คำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ +
อนุพากย์

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ในตำแหน่งต้นอนุพากย์ ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ คำว่า แล้ว สามารถปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ รวม ๔ คำ ได้แก่ “ก็” “จึง” “แล” และ “เลย” โดยอาจปรากฏติดกัน หรือห่างกันก็ได้ และแสดงความหมายทางไวยากรณ์เพื่อเชื่อมความให้ต่อเนื่องกัน คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้จัดเป็นกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ มีความหมาย ๔ ความหมาย แบ่งเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว และคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย คำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว ได้แก่ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง และคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้ายตามกันหรือเพิ่มความ ส่วนคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย ได้แก่ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังและบอกผล และคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ ดังนี้

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง พบในบริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” และ “จึง” ดังตัวอย่าง

(๘๑) เมื่อวันที่ ๑ เกล้ากระหม่อมกำลังทำการนวดอยู่ หญิงงามเข้ามาถามว่า “พี่ดิศมาถามว่าก้าดขริสทมัสของเสด็จลุนะ เต็จพ่อทรงพิมพ์แล้วหรือยัง” เกล้ากระหม่อมตอบว่า “ยังไม่ได้พิมพ์ ยังให้เขาไปเขียนลอกรูปภาพอยู่” แล้วก็ก้มหน้าทำงานต่อไป เมื่อเสร็จงานแล้วจึงได้ชักหญิงงามที่หลัง ว่าชายดิศมาว่ากระไร หญิงงาม

ชี้แจงว่า “เด็จพระประทานคำโคลงให้พืดิศมารับก้าดที่เด็จพระทรงพิมพ์ลายไปพิมพ์หนังสือคำโคลง พืดิศถามว่าพิมพ์ลายแล้วหรือยัง”

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๖ หน้า ๔๒)

(๘๒) ความนี้ตรงกันกับวิชาก่อนประวัติศาสตร์ด้วยค้นพบหลักฐานว่ามีโลกขึ้นก่อน แล้วจึงมีสัตว์และพรรณพฤกษ แลที่สุดจึงมีมนุษย์

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๖ หน้า ๒๔)

(๘๓) เมื่อพระมหาอุปราชประทับที่และปิดประตู (ขาลาพระราชมณฑลเศียร) แล้วจึงเสด็จออก เมื่อเสด็จขึ้นแล้วก็ต้องให้พระมหาอุปราชเสด็จกลับก่อน แล้วผู้อื่นจึงตามออกจากห้องพระโรงตามลำดับยศ

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๗ หน้า ๙)

(๘๔) แกว่่าที่จะเปนลำดับว่าอะไรก่อนอะไรหลังนั้นไม่ไหว ยุงเหยิงนัก เอาเปนแน่ได้แต่ว่านับถือสิ่งที่เป็นธรรมชาติ (คือ nature) มาก่อน แล้วทีหลังจึงนับถือเทวดา

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๙ หน้า ๕๓)

ตัวอย่างข้างต้น นอกจากจะแสดงคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังแล้วยังแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ว่า คำว่า แล้ว ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ จะปรากฏคำบอกเวลา เช่น คำว่า “ก่อน” ในอนุพากย์ที่เกิดขึ้นก่อนด้วย

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความ พบในบริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” และ “จึง” ดังตัวอย่าง

(๘๕) สมเด็จพระพันวัสสาตรัสว่าทรงคิดแล้วเปนเสียเงินน้อยกว่าที่จะเสด็จประพาสอย่างอื่นทุกอย่าง แล้วก็ได้อากาศทะเลบ่ารุงพระองค์ตลอดเวลาด้วย

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๙ หน้า ๖๓)

(๘๖) พอผมแต่งเสร็จแล้ว คุณหลวงอภิบาลนั่งอยู่นั้นด้วย ผมก็อ่านให้ท่านฟัง ท่านจึงพูดขึ้นว่า “แต่งอีกบทเถิดน่า” แล้วท่านก็ชี้ให้ผมดูท่านอาจารย์ เห็นลงเอนอยู่บนเตียง ผ้าใบประเดี๋ยวกก็ลุกขึ้นนั่งหลับตานิ่งนึกออกฆ่า ลงท้ายก็เลยได้โคลงอีกบทหนึ่ง

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ฉบับที่ ๔ หน้า ๗๗)

- (๘๗) ถ้ามองว่า ลิงค์ เป็นของเก่าหรือใหม่ เก่ากว่าเก่ามากทีเดียว ไม่ใช่มีแต่ของพราหมณ์ของชาติอื่นก็มี จึงถามแก่ว่าก็เก่าเป็นไหนๆ แล้วทำไมจึงว่าเพนตีวลิงค์ (สาส์นสมเด็จ เล่ม ๙ หน้า ๕๓)

คำว่า แล้ว ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมายบอกเวลาภายหลังและเพิ่มความควบคู่กัน พบในปริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “แล” เช่นเดียวกับข้อมูลตั้งแต่สมัยอยุธยา ดังตัวอย่าง

- (๘๘) ตรวจหนังสือเรื่องพระอภัย มีฎาณหยั่งเหนความขึ้นอย่างหนึ่ง ที่สุนทรภู่เขียนชื่อพระยโสภา ว่า เยวโห นั้น ไม่ใช่เพราะฟังไม่ทันได้ศัพท์ แล้วแลจับเอามากระเดียด (สาส์นสมเด็จ เล่ม ๒ หน้า ๔๒)

คำว่า แล้ว ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมายบอกเวลาภายหลังและบอกผลควบคู่กัน พบในปริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “เลย” เช่นเดียวกับในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ นอกจากนี้ ยังมีปริบทใหม่ที่เริ่มปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ เป็นช่วงแรก ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ร่วมกับคำว่า “จึงเลย” และปริบทที่ปรากฏใช้เพียงสมัยเดียวเท่านั้น ดังตัวอย่าง

- (๘๙) ข้าราชการที่นุ่งผ้ามาทำงานเวลานี้ก็นุ่งแต่สีน้ำเงินและสีกรมท่าเป็นการที่ตั้งใจเคารพต่อราชการอยู่แล้ว ทำให้สวดใจว่าคำสีกรมท่ายังดำรงมาจนถึงบัดนี้ได้ผู้พูดจะรู้หรือไม่ว่าแต่ก่อนมีสีมหาดไทยสีกลาไหมอีก แล้วเลยนึกว่ามีสีอะไรบ้างก็นึกได้ว่ามีสีมหาดไทย สีกลาไหม สีกรมท่า สีมหาดเล็ก กับสีเจ้า (สาส์นสมเด็จ เล่ม ๕ หน้า ๕๘)

- (๙๐) อังกฤษฟังดูว่าสำเนียงคล้ายๆ ชื่อเกาะลังกาซึ่งฝรั่งเศสเรียกว่า “เซลัง” อังกฤษเรียกอยู่ว่า “เซลอน” แล้วจึงเลยเหยียด “สะลัง” ลงเป็น “เซลอน” เสียด้วย เกาะกลางนี้จึงกลายเป็น “ยังก์เซลอน” ไปได้ (จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษใต้ ฉบับที่ ๕ หน้า ๙๙)

๓.๒.๕.๓.๓ โครงสร้างที่ ๓ คำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ + แล้ว + อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๓ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏ หลังคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ได้แก่ คำว่า “แต่” และทำหน้าที่เป็น กลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ แสดงความหมายบอกเวลาภายหลังและเพิ่มความที่แสดงความ ขัดแย้ง โครงสร้างนี้ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ เป็นสมัยแรก ดังตัวอย่าง

(๙๑) การพลาดพลังเรื่องรับแขกคิดจะเล่าถวายมาเหมือนกัน แต่แล้วระงับเสียด้วยเห็น เปนเรื่องเล็กน้อย

(สาส์นสมเด็จ เล่ม ๔ หน้า ๓๕)

๓.๒.๕.๔ กระสวนที่ ๔ คำว่า แล้ว ที่เป็นวลีตายตัว ทำหน้าที่เป็น คำกริยาวิเศษณ์

๓.๒.๕.๔.๑ โครงสร้างที่ ๑ รู้ + แล้ว + รู้ + รอด

วลีตายตัว “รู้แล้วรู้รอด” ทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ หมายถึง “จบสิ้น” “หมดปัญหา” “สิ้นสุด” ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ดังตัวอย่าง

(๙๒) ผมเห็นว่าที่ไทยและฝรั่งรู้สึกละอย่างไรในส่วนคนครึ่งชาติ ก็ดูเหมือนจะรู้สึกคล้ายๆ กัน ในส่วนเรือน ที่เป็นฝรั่งก็ไม่ใช่ไทยก็ไม่เชิง เพราะฉะนั้นผมจึงเห็นว่าที่ว่าการชั่วคราว ของเมืองชุมพรนี้ ทำเป็นโรงนาเสีย รู้แล้วรู้รอดไป

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ฉบับที่ ๑ หน้า ๑๘)

๓.๒.๕.๔.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำเชื่อมอนุพากย์บอกความ คล้อยตามกัน + แล้ว + กัน

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏ ตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกัน “ก็” แล้วตามด้วยคำว่า “กัน” เป็น โครงสร้าง “ก็แล้วกัน” และใช้เป็นวลีตายตัว ทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ มีความหมาย แสดงการสรุปผลเพื่อเน้นย้ำสิ่งที่กล่าวมาข้างหน้า และหวังว่าเหตุการณ์นั้นจะเป็นอย่างที่พูด ดังตัวอย่าง

- (๙๓) นี่ก็พอจะรอดได้แล้วว่าราษฎรในแดนอังกฤษต้องมาเล่าเรียนในเมืองไทย เคยได้ยินแต่ไทยไปเรียนที่เมืองอังกฤษ นี่กลับตรงกันข้ามเสียบ้างก็ดี แต่ถ้าจะรอดอย่างขยายขึ้นว่าคนในแดนอังกฤษจังหวัดไหนก็แล้วกัน เป็นแต่ทำขริ่มๆ ไว้ว่า แดนอังกฤษเท่านั้น

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักข์ใต้ ฉบับที่ ๒ หน้า ๓๐)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า วลีตายตัว “ก็แล้วกัน” ไม่ได้แสดงความหมายว่าเป็นการสิ้นสุดเหตุการณ์นั้นจริงๆ เพียงแต่เป็นพูดคาดคะเนถึงเวลาในท้ายที่สุดของสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้น คำว่า แล้ว ในวลีตายตัว “ก็แล้วกัน” ที่ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ นี้ แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากที่เคยปรากฏใช้เป็นคำกริยากรรมที่มีตำแหน่งอยู่หลังคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” แล้วตามด้วยคำว่า “กัน” ดังที่ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ และ ๖-๘ มาเป็นส่วนหนึ่งของวลีตายตัว “ก็แล้วกัน” และทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ ทำให้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ คำว่า แล้ว มีทั้งโครงสร้าง “ก็แล้วกัน” ซึ่งเป็นคำกริยา และ โครงสร้าง “ก็แล้วกัน” ที่เป็นส่วนหนึ่งของวลีตายตัวที่เป็นกริยาวิเศษณ์ปรากฏใช้ควบคู่กันทั้ง ๒ โครงสร้าง

๓.๒.๕.๕ ภาระส่วนที่ ๕ คำว่า แล้ว ที่เป็นวลีตายตัว ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

ลักษณะปริบทของภาระส่วนที่ ๕ ได้แก่ โครงสร้างที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นวลีตายตัว “แล้วไปด้วย” และทำหน้าที่เป็นคำกริยาในประโยค หมายถึง “เต็มไปด้วย” ภาระส่วนนี้ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ เป็นสมัยแรก และแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว จากที่เคยปรากฏใช้เป็นคำกริยา และมีตำแหน่งตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ หรือนามวลีก็ได้ มาเป็นสามารถปรากฏหลังคำว่า “แล้ว” ได้คำเดียว รวมทั้งจะต้องมี “ไปด้วย” ปรากฏร่วมเป็นหน่วยเดียวกันเสมอ และทำหน้าที่เป็นวลีตายตัวที่เป็นคำกริยา ดังตัวอย่าง

- (๙๔) เครื่องใช้ในที่สรงนั้นใช้เครื่องไทยล้วน ใช้ระหัดแทนสูบ ส่วนท่อแล้วไปด้วย ล้าไม้ไผ่

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักข์ใต้ ฉบับที่ ๒ หน้า ๒๒)

(๙๕) ชื่อพระนครวัดยิ่งใหญ่ลงมาอีกมาก เห็นความเป็นอยู่มีคูมีกำแพงดูพระนครชม แต่ภายในลั่วนแล้วไปด้วยพระปรารักษ์พระระเบียงและศาลาอันเป็นเครื่องอุปกรณ์ สำหรับวัดทั้งนั้น

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๔ หน้า ๓๓)

๓.๒.๖ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ในสมัย ปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์ปริบทของคำว่า แล้ว ในสมัยปัจจุบัน พบว่า คำว่า แล้ว ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๗ หน้า ที่ คือ เป็นคำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณ์ ลักษณะสมบูรณ์ คำเชื่อมอนุภาคย์ วลีตายตัวที่เป็นกริยาวิเศษณ์ วลีตายตัวที่เป็นกริยา วลีตายตัวที่เป็นคำบอกเวลา และดัชนีปริจเฉท สามารถจำแนกเป็นกระบวนได้ ๗ กระบวน ดังนี้

๓.๒.๖.๑ กระบวนที่ ๑ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาในสมัยปัจจุบันมีความหมาย ๓ ความหมาย ได้แก่ “เสร็จสิ้น” “ขึ้นอยู่กับ, ตามใจ” และ “เต็มไปด้วย” ดังนี้

๓.๒.๖.๑.๑ โครงสร้างที่ ๑ กริยาวลี/กริยาหลักเรียงกัน +
(ไม่) + แล้ว + เสร็จ

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏ ร่วมกับกริยา “เสร็จ” เป็นกริยา “แล้วเสร็จ” และปรากฏเป็นกริยากรรมเดียวในประโยค หรือปรากฏตามหลังกริยาวลีหรือกริยาหลักที่เรียงกันก็ได้ ดังนี้

(๙๖) โครงการนี้ได้รับความเห็นชอบจากสำนักพระราชวังแล้ว และจะเริ่มดำเนินการ ในวันที่ ๑๐ เมษายนนี้ คาดว่าจะแล้วเสร็จก่อนวันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคมนี้ เมื่อแล้วเสร็จ ประชาชนที่ไปวิ่งออกกำลังกายจะไม่กระทบกับแปลงดอกไม้แต่อย่างใด

(CU-Concordance)

- (๙๗) เชียงรายจึงได้รับการบูรณะขึ้นใหม่ ได้สร้างกำแพงเมืองใหม่แล้วเสร็จในปี ๒๕๐๐ และเสร็จสิ้นบริบูรณ์ในปี.....

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

จากตัวอย่างข้างต้น ตัวอย่าง (๙๖) แสดงให้เห็นคำว่า แล้ว ที่ปรากฏร่วมกับกริยา “เสร็จ” และเป็นกริยาเดี่ยวของประโยค ส่วนตัวอย่าง (๙๗) แสดงให้เห็นคำว่า แล้ว ที่ปรากฏร่วมกับกริยา “เสร็จ” และปรากฏตามหลังกริยา “สร้าง” ซึ่งเป็นกริยาหลักของประโยคอีกตัวหนึ่ง

นอกจากนี้ ในบางบริบทคำว่า แล้ว ก็ปรากฏหลังคำบอกปฏิเสธ “ไม่” และใช้เป็นกริยาร่วมกับกริยา “เสร็จ” ได้ ดังตัวอย่าง

- (๙๘) โครงการดังกล่าวยังไม่แล้วเสร็จในปัจจุบัน คาดว่าคงต้องใช้เวลาก่อสร้างต่ออีกหลายปี

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ แล้ว + แต่

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับคำว่า “แต่” มีตำแหน่งตามหลังนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานของประโยค ตามหลังคำเชื่อมอนุภาคของประโยคผสมและประโยคซับซ้อน และตามหลังคำว่า “ล้วน” ได้ คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในกระบวนนี้จะต้องปรากฏใช้คู่กับคำว่า “แต่” เป็นหน่วยเดียวกันหนึ่งหน่วยจึงจะแสดงความหมายในประโยคได้ มีความหมายว่า “ขึ้นอยู่กับ, ตามใจ” เหมือนกันทุกสมัย ดังตัวอย่าง

- (๙๙) เรื่องนี้คนดูสามารถคิดได้หลายแง่มุม ขึ้นอยู่กับที่คุณจะไปตีความ ซึ่งแล้วแต่ ประสบการณ์ของแต่ละคน แต่ที่แน่ๆ เรื่องนี้ยากสำหรับคนทำ

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

- (๑๐๐) เทศกาลอาหารจะจัดหมุนเวียนแตกต่างกันไป อาจมีอาหารอิหร่าน อียิปต์ สวิส หรือโปรตุเกส แล้วแต่เซฟจะสรรคสร้าง ผู้รู้เรื่องโภชนาการแนะนำควรกินให้หลากหลาย

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๒ กระแสที่ ๒ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา สามารถปรากฏใน
โครงสร้างได้ ๒ โครงสร้าง ดังนี้

๓.๒.๖.๒.๑ โครงสร้างที่ ๑ กริยาวลี/กริยาหลักเรียงกัน + แล้ว

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็น
ในตำแหน่งสุดท้ายของหน่วยกริยา ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาบอกการณ์ลักษณะ
สมบูรณ์ โครงสร้างนี้ปรากฏใช้ทุกสมัยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

(๑๐๑) เขาเล่าว่าตอนนี้หมู่บ้านของเขาไม่มีใครจับลูกนกเงือกไปขายแล้ว เพราะเขา
ขอร้องชาวบ้านไว้

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๒.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำเชื่อม + นามวลี + แล้ว + อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏอยู่ใน
โครงสร้างของประโยคผสม มีตำแหน่งตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ และนามวลี แล้วมี
อนุพากย์อีกอนุพากย์หนึ่งตามมา

ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อพิจารณาทั้งในด้านตำแหน่งและความหมายของอนุพากย์
ทั้ง ๒ อนุพากย์ในโครงสร้างประโยคผสมนี้แล้ว พบว่าในอนุพากย์ที่มีคำว่า แล้ว ปรากฏ
อยู่ มีการละคำกริยาของประโยคไป ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าคำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้น่าจะ
ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาของกริยาหลักที่ละไป มากกว่าจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาหลัก
ของประโยคเอง นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า คำเชื่อมอนุพากย์ที่สามารถปรากฏใน
โครงสร้างนี้ได้มีเพียงแค่ ๔ คำเท่านั้นคือคำว่า “แม้” “นอกจาก” “ยิ่ง” และ “
สำหรับ” ตัวอย่างปริบทที่พบในข้อมูลสมัยปัจจุบันมีดังนี้

(๑๐๒) ที่บ้านตำบลมหาหงษ์ เมืองปากน้ำ นอกจากเด็กหมู่บ้านประยูรและห้อง ๆ แล้ว ยังมี
ผู้ใหญ่อยู่กันอีกหลายคนหลายชั้น ทั้งปู่ ย่า พ่อ แม่ กับป้า ๆ ที่ยังไม่ได้แต่งงาน

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

การที่โครงสร้างนี้มีการละกริยาในอนุพากย์ดังที่กล่าวแล้วน่าจะเกิดจากลักษณะการเขียนที่ต้องการให้มีรูปประโยคที่หลากหลายขึ้น นอกจากจะมีประโยคสมบูรณ์ที่มีหน่วยของประโยคครบทุกหน่วยแล้วก็สามารถมีประโยคที่มีการละหน่วยบางหน่วยในประโยคไปได้ เช่นในโครงสร้างนี้ที่กริยาของอนุพากย์แรกกับอนุพากย์หลังในประโยคผสมเป็นตัวเดียวกัน คือ กริยา “มี.....อยู่” ทำให้เกิดการละกริยาของอนุพากย์แรก และคงกริยาของอนุพากย์หลังไว้ จากลักษณะเช่นนี้ทำให้คำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้หลังคำนามในโครงสร้างนี้ปรากฏตำแหน่งเดียวกับคำว่า แล้ว ที่เป็นคำกริยา ทั้งๆ ที่คำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้ จัดเป็นคำช่วยหลังกริยาของกริยาที่ละไป

นอกจากนี้ โครงสร้างข้างต้นยังแสดงให้เห็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่กล่าวถึงแล้ว คือ ที่บ้านตำบลหมากแข้งมีเด็กๆ รุ่นประยูรและน้องๆ อยู่กันหลายคนมาเป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพิ่มเติมขึ้นว่า ยังมีผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า พ่อ แม่ และป้า อยู่ที่บ้านนี้อีกด้วย โครงสร้างนี้เป็นโครงสร้างใหม่ที่เริ่มปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ และแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ได้อย่างชัดเจน การให้ข้อมูลเพิ่มเติมนี้อาจเกิดจากการที่คำว่า แล้ว สามารถปรากฏเป็นส่วนประกอบของนามวลี และแสดงการเชื่อมโยงข้อมูลที่กล่าวก่อนเพื่อจะนำไปสู่ข้อมูลใหม่ที่จะกล่าวต่อไป เช่นเดียวกับข้อมูลในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘

๓.๒.๖.๓ กระสวนที่ ๓ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์

ลักษณะปริบทของกระสวนที่ ๓ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏนำต้นอนุพากย์ และแสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์เหล่านั้น จำแนกออกเป็น ๒ โครงสร้าง ตามการปรากฏร่วมกับอนุพากย์อื่นๆ ดังนี้

๓.๒.๖.๓.๑ โครงสร้างที่ ๑ แล้ว + อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏต้นอนุพากย์และแสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์เหล่านั้น คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในปริบทนี้ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ แสดงความหมายได้ ๒ ความหมาย คือ เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง และคำเชื่อมอนุพากย์บอกความที่คล้ายตามกัน และเพิ่มความ ดังนี้

ตัวอย่างคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง

(๑๐๓) ลูกตายก่อน **แล้ว**แม่ตายทีหลัง

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

ตัวอย่างนี้ก็แสดงให้เห็นว่าในสมัยปัจจุบัน โครงสร้างที่คำว่า **แล้ว** ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังจะปรากฏคำบอกเวลา “ก่อน” อยู่ด้วย เช่นเดียวกับในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘

(๑๐๔) เขาเริ่มจากว่าตัวเล็ก **แล้ว**ขยายให้ใหญ่ขึ้นเป็นเครื่องร่อนขนาดเล็ก ทดลองปล่อยที่เนินเขาข้างบ้าน

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

ตัวอย่างคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้ายตามกันหรือเพิ่มความ

(๑๐๕) ถ้าหากมีใครจับลูกของเธอไปขายทุกครั้งที่มีลูก **แล้ว**เธอจะมีลูกไว้สืบสกุลใหม่ นกเงือกก็เหมือนกัน

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๑๐๖) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเสี้ยวหนึ่งของความทรงจำ ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะบรรจุเป็นประวัติศาสตร์ชาติไทย **แล้ว**มีใครบ้างที่จะคิดถึงผู้ที่ต่อสู้เพื่อปกป้องประเทศไทยในยามนั้น

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๓.๒ โครงสร้างที่ ๒ **แล้ว** + คำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ

+ อนุพากย์

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่บริบทที่คำว่า **แล้ว** ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ในตำแหน่งต้นอนุพากย์ ในสมัยปัจจุบัน คำว่า **แล้ว** สามารถปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ รวม ๔ คำ ได้แก่ “ก็” “จึง” “เลย” “ถึง” โดยอาจปรากฏติดกัน หรือห่างกันก็ได้ และแสดงความหมายทางไวยากรณ์เพื่อเชื่อมความให้ ต่อเนื่องกัน คำว่า **แล้ว** ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้จัดเป็นกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ แสดง ความหมายได้ ๔ ความหมาย แบ่งเป็น คำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว และ คำเชื่อม อนุพากย์สองความหมาย คำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว ได้แก่ คำเชื่อมอนุ

พากย์บอกเวลาภายหลัง และคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้ายตามกันหรือเพิ่มความ ส่วน คำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย ได้แก่ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังและบอกผล และ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ ดังนี้

คำว่า แล้ว ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังพบในปริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” และ “จึง” เช่นเดียวกับสมัยที่ผ่านมา ดังตัวอย่าง

(๑๐๗) การสนทนาของเราวนเวียนอยู่ตรงประเด็นนี้สักครู แล้วก็ก้าวข้ามไปยังปัญหาของ "ทหารเถื่อน" ที่กุสเมว่ากักกันผู้คนของท่านไว้ในติมอร์ตะวันตกในฐานะตัวประกัน เพื่อเอาไว้ต่อรอง

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๑๐๘) เมื่อดอกสุก กาบจะคลี่ออก แล้วกลิ่นหอมก็ขจรขจาย

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๑๐๙) วิธีการทำเริ่มด้วยการมัดด้วยไม้บดแบ่งที่ทำจากปล้องไม้ไผ่สั้น ๆ จากนั้นคลึงแผ่แบ่งจนได้ขนาดเท่ากับกันชนลงหิน แล้วจึงบีบบนกระทะร้อนจนสุกเสมอกัน

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๑๑๐) เมื่อลงจากกุฎก็เดินตัดเมืองเก่าไปวัดเชียงทอง เดินดูรอบ ๆ วิหารและลวดลายประดับกระจกอันสดใสรอบหอพระ แล้วผมจึงค่อย ๆ เลียบคั้งน้ำวัดเชียงทอง ผ่านปากคาน กลับไปที่เขาชิงชัยกลางสายน้ำ

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๑๑๑) หลังสำเร็จการศึกษาจากรั้วเหลืองแดง สุชาติไปเป็นครูโรงเรียนราษฎร์อยู่พักหนึ่ง แล้วต่อจากนั้นจึงได้เข้าร่วมงานในกองบรรณาธิการของสังคมศาสตร์ปริทัศน์วารสารที่ทรงพลังยิ่งในกลุ่มหนุ่มสาวหัวก้าวหน้า

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

นอกจากนี้ จากข้อมูลสมัยปัจจุบันยังพบว่าคำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังสามารถปรากฏร่วมกับคำว่า “ถึง” ได้ด้วย ถือเป็นปริบทใหม่ที่เพิ่งปรากฏใช้ในสมัยปัจจุบันเป็นสมัยแรก ดังตัวอย่าง

(๑๑๒) ตอนนี้นำพวกเราสองคนเข้ามาแอบอยู่ในไร่อ้อยก่อน ต้องรอจนกว่าคนอื่น ๆ จะตามมาสมทบ แล้วถึงจะเข้าไปในหมู่บ้านได้

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

คำว่า แล้ว ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความพบในบริบทที่ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” และ “จึง” เช่นเดียวกับสมัยที่ผ่านมา ดังตัวอย่าง

(๑๑๓) เหล้าไม่ใช่ภูมิปัญญาของไทย เป็นที่ส่วนไหนของโลกก็ได้ถ้ามีรัฐญูพีช เป็นเครื่องดื่มพื้นฐาน เป็นยา(ถ้าปริมาณเหมาะสม) เป็นโลหิตพระเยซู(ไวน์แดง) แต่ทำไมเราไม่เคยพัฒนาเรื่องรสชาติ เพราะโดนผูกขาด จนไร้ความคิดสร้างสรรค์เรื่องรสชาติมานาน ฝรั่งเศสมีไวน์หมื่นยี่ห้อ เยอรมันมีโรงเบียร์นับพัน ญี่ปุ่นทุกหมู่บ้านทำสาเก ทุกยี่ห้อ พัฒนาสำและรสชาติ แข่งขันกันจนเป็นที่ยอมรับ คนทำก็ระดับชาวบ้าน ทำไมเราไม่ปล่อยให้ชาวบ้านทำกันดู แล้วสรรพสามิตก็วิ่งไล่ขายเสต็มแปะขวด แทนที่จะวิ่งไล่จับคนต้มอย่างทุกวัน เงินก็ได้ ชาวบ้านก็ได้มีเวลาพัฒนารสชาติ ไม่ต้องวิ่งหนีอย่างทุกวันนี้

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๑๑๔) ถ้ากล่าวว่เอาน้ำตาลมาตั้งแล้วก็เป็นเหล้าได้ ฝรั่งเศสก็คงกรณีเดียวกัน คือเอาองุ่นมาตั้งแล้วเดี๋ยวก็นั่นเอง แล้วทำไมจึงมีไวน์ที่อร่อย กับไม่อร่อยด้วยละ เหล้าไทยก็เช่นกัน คนไทยมีประวัติศาสตร์การทำเหล้าหลายอย่าง เช่น อุ กระแช่ ฯลฯ ซึ่งทั้งหลายนี้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน รสชาติของเหล้าแต่ละประเภทก็แตกต่างกัน

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

นอกจากนี้ คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายบอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความยังสามารถปรากฏร่วมกับคำว่า “ถึง” ได้อีกด้วย ถือเป็นบริบทที่เพิ่มขึ้นมาในสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

(๑๑๕) นักท่องเที่ยวจากกทม.ที่จะเข้าไปเสี่ยงโชคที่ปอยเปต กล่าวว่า "ไหนว่ารัฐบาลไทยไม่สนับสนุนบ่อนชายแดนที่ตั้งอยู่ในเขมร แล้วทำไมถึงใช้ชื่อ อำเภออรัญ เป็นชื่อบ่อนได้ หากมีคนประเทศอื่นมาเห็นต้องเข้าใจว่าคนไทยกับคนเขมรร่วมกันเปิดบ่อน

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

คำว่า แล้ว ที่มีความหมายแสดงผลพบในบริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “จึง” ดังตัวอย่าง

(๑๑๖) ผมอ่านความเห็นของดร.ลลิตาที่คัดค้าน แล้วจึงค้นไม้ค้นมืออยากจะได้สักหน่อย
(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๑๑๗) เราไม่สามารถรอให้ไฟฟ้าขาดแคลนเสียก่อน แล้วจึงสร้างโรงไฟฟ้า ทุกคนรู้ว่าโรงไฟฟ้ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างไร
(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายบอกเวลาภายหลังและผลควบคู่กันพบในบริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์ “จึง” “เลย” “ก็เลย” และ “ถึง” บริบทที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “ก็เลย” และ “ถึง” เป็นบริบทที่เพิ่งปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

(๑๑๘) บรรดาเรือสินค้าต่างประเทศ เมื่อจะแล่นเข้าไปยังท่าเรือกรุงเทพฯ พอผ่านด่านศุลกากรที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาเยื้องกับศาลากลางจังหวัด ก็จะต้องชลอความเร็วลง บางลำก็จอด ปล่อยให้พวกศุลกากรตรวจสอบกันจนทั่ว แล้วหลังจากนั้นจึงปล่อยให้เข้ากรุงเทพฯ ได้ ด้วยเหตุนี้ พ่อจึงใกล้ชิดกับพวกฝรั่งกับตันเรือสินค้าจนคุ้นเคยกันดี ถึงแก่ได้ไปขลุ่ยดูกุกในเรือจนจดจำวิชาทำกับข้าวฝรั่งมาได้หลายอย่าง
(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๑๑๙) “ครั้นวันฤกษ์พร้อมกันคอยหาฤกษ์ และนิมิตกึ่งฤกษ์เวลากลางวัน พอหญิงมีครรภ์คนหนึ่งเดินมาริมหลุม คนทั้งปวงพร้อมกันว่าได้ฤกษ์ แล้วก็ผลักหญิงนั้นลงในหลุม แล้วจึงยกเสาปราสาทนั้นลงหลุม” บางทีจะเป็นเรื่องนี้เองก็ได้ ที่คนเอาไปโจษขานเล่าลือกัน แล้วเลยหลงเข้าใจผิดไปว่า การฝังหลักเมืองจะต้องฝังคนทั้งเป็นอย่างโหดร้ายทารุณ
(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๑๒๐) สุริยันเล่าว่า เขาเป็นคนที่อยู่กับดนตรีโฟล์ค อะคูสติค ก็ต้าร์ตลอด ประกอบกับตัวเองชอบเรื่องตำนาน และเทพนิยายมากและก็เคยเขียนอยู่บ่อยๆ จึงลองเขียนดู แล้วก็เลยออกมาเป็นเพลง'ในคำคืน' ส่วนเพลง 'เรือใบไม้' ชื่ออาจจะฟังๆ เหมือนกับให้เกียรติเขาเพลงเชลติดิ จะเกี่ยวกับทะเล เกี่ยวกับเรือ
(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

- (๑๒๑) ก้อนประหลาดที่คอโตของเธอขึ้นเรื่อย ๆ หมอวินิจฉัยว่าไม่น่าจะใช้ต่อมน้ำเหลืองโต จึงได้เจาะชิ้นเนื้อที่คอไปตรวจเพื่อให้แน่ใจ แล้วในวันฟังผลสองสัปดาห์ต่อมาถึง ได้รู้ว่าก้อนที่คอก้อนนั้นคือมะเร็งในระยะเริ่มต้นนั่นเอง

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๓.๓ โครงสร้างที่ ๓ คำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ + แล้ว + อนุพากย์

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๓ ในสมัยปัจจุบัน ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏหลังคำว่า “ก็” “แต่” และ “ครั้น” โดยเป็นหน่วยเชื่อมหนึ่งหน่วยในตำแหน่งต้นอนุพากย์ แล้วตามด้วยนามวลี กริยาวลี หรือคำแสดงการถาม คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้เป็นกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย ได้แก่ คำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ คำเชื่อมอนุพากย์บอกความขัดแย้งและบอกเวลาภายหลัง และคำเชื่อมอนุพากย์บอกความขัดแย้งและเพิ่มความ ดังนี้

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายบอกเวลาภายหลังและเพิ่มความพบในปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏหลังคำว่า “แต่” แล้วตามด้วยกริยาวลี คำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ในประโยคผสม แสดงความหมายบอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ นอกจากนี้ยังมีความหมายที่แสดงความผิดคาดด้วย ปริบทนี้ปรากฏใช้ ๒ สมัย คือ สมัยรัชกาลที่ ๖-๘ และสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

- (๑๒๒) ประยูรเข้าไปสำรวจวัดมเหยงคณ์ ซึ่งเดี๋ยวนี้บูรณะกันจนเอี่ยมอ่อง แถมมีถนนให้รถเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย แต่ในสมัยที่กล่าวถึงนี้ วัดมเหยงคณ์ยังปกคลุมด้วยป่ารกกว่าจะเดินลุยเข้าไปถึงกำแพงวัดได้ก็ต้องนั่งพักเหนื่อยกัน แต่แล้วได้ยินเพลงวิทยุดังแว่วออกมาจากข้างใน เข้าใจว่าจะมีคนอยู่ จึงแหวกพงไม้ไต่เถาวัลย์ปีนขึ้นไปบนกำแพงอันสูงท่วมหัว

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายบอกความขัดแย้งและบอกเวลาภายหลัง ควบคู่กันพบในปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏหลังคำว่า “แต่” และคำว่า “ก็” โครงสร้างนี้ปรากฏใช้ในสมัยปัจจุบันเป็นสมัยแรก ดังตัวอย่าง

- (๑๒๓) ความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องนี้เห็นได้จากการที่ ธรรมเกียรติ กันอริ หนึ่งในผู้ร่วมเหตุการณ์เดือนตุลา รับจะเป็นผู้เขียนหนังสือเรียนสำหรับชั้นมัธยมปลาย แต่แล้ว

เขาก็เปลี่ยนใจเพราะ "ไม่ประสงค์จะยอมจำนนกับวัฒนธรรมประเพณีระบอบอย่าง ราชการ ระแวดระวังไม่กล้า 'ขัดแย้ง' จนเกินไป อีกทั้งยังยากที่จะเขียนเรื่องราวว่า ด้วยความ ขัดแย้งใหญ่ในประเทศอย่างกรณี ๑๔ ตุลาคมโดยไม่ให้ขัดแย้ง อีกทั้ง ข้อมูล ความเห็นที่จะนำมาให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรองเองให้ครบถ้วน รอบด้านทุกฝ่ายก็ กระทำได้ยากยิ่ง"

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

คำว่า แล้ว ที่แสดงความหมายบอกความขัดแย้งและเพิ่มความพบใน บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏหลัง คำว่า "ก็" ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ในประโยค ผสม แสดงความหมายบอกความขัดแย้งและเพิ่มความ ปรากฏใช้ในสมัยปัจจุบันสมัยเดียว ดังตัวอย่าง

(๑๒๔) ก็ไหนว่าความรักไม่มีข้อผูกมัด ไม่มีข้อแม้ Unconditional Love ที่พร่ำพูด ก็แล้ว ทำไมหน้าตาถึงรุ่งมาเป็นสายแบบอันไว้ไม่อยู่ เขาเอาอกอุ่นๆ บุด้วยขนนุ่มๆ แบนแก้มเปี้ยกๆ ของฉัน น้ำตาพรังพรู ฉันสะอื้นแบบเด็กตัวเล็กๆ

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

นอกจากนี้ ในสมัยปัจจุบันยังพบบริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลัง คำเชื่อมอนุพากย์ "ครั้น" และแสดงความหมายบอกเวลาภายหลัง ผู้วิจัยพบว่าคำว่า แล้ว ที่ปรากฏในบริบทนี้ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นกริยากรรมแสดงความหมายว่า "เสร็จสิ้น" เหมือนในสมัยที่ผ่านมา หากแต่จะปรากฏรวมเป็นหน่วยเดียวกันกับคำว่า "ครั้น" เป็น คำเชื่อมอนุพากย์ "ครั้นแล้ว" และทำหน้าที่เป็นเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง ดัง ตัวอย่าง

(๑๒๕) หลังจากเหตุการณ์วันนั้นแล้ว เขาก็มั่นใจและพูดกับภรรยาว่า ลูกชายคงจะกลับมา ขอโทษพ่อกับแม่ในวันสองวันนี้ ครั้นแล้ววันนั้นลูกชายของเขา ก็กลับบ้านมาจริงๆ อย่างที่เขาได้คิดไว้

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๔ กระสวทที่ ๔ คำว่า แล้ว ที่เป็นวลิตายตัว ทำหน้าที่เป็น คำกริยาวิเศษณ์

๓.๒.๖.๔.๑ โครงสร้างที่ ๑ กริยาหลัก/ลักษณนาม + แล้ว + กริยา หลัก/ลักษณนาม + แล้ว

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏใน ปริบทแล้วเล่า จากการศึกษาพบว่า คำที่สามารถปรากฏนำหน้าคำว่า แล้ว และ เล่า ได้มี ๒ หมวดคำ คือ คำกริยา และคำลักษณนาม ดังนี้

คำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในปริบท กริยา + แล้ว + กริยา + เล่า นี้ใช้ขยาย ความหมายของคำกริยานั้นว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว และเกิดขึ้นหลายครั้ง ซ้ำๆ กับ เหตุการณ์เดิม วลีตายตัวนี้ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ และใช้เรื่อยมาจนถึง ปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

(๑๒๖) ความโลภนี้สำคัญมาก ทำคนให้จมมากต่อมากนะความโลภ เรายังเป็นบ้ากับความ โลภอยู่นี้ พูดแล้วพูดเล่า พาคนให้โลภมากขนาดไหนความโลภ บ้านเมืองเรา กำลังจะจมอยู่ตะกี้ี้เพราะอะไร ความโลภนั้นแหละ มันเป็นภัย

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

ส่วนคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในปริบท ลักษณนาม + แล้ว + ลักษณนาม + เล่า เช่น คนแล้วคนเล่า คันแล้วคันเล่า วันแล้ววันเล่า นั้นก็มีความหมายคล้ายกับแล้วเล่า ที่ขยายกริยา กล่าวคือ จะแสดงความหมายที่เป็นพหุพจน์และเป็นสิ่งที่มี ซ้ำๆ กัน โครงสร้างนี้ปรากฏใช้ในสมัยปัจจุบันเพียงสมัยเดียว ดังตัวอย่าง

(๑๒๗) ในที่สุดรั้วสีฟ้าก็ปรากฏอยู่ตรงหน้า แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่มารออย่างที่หวัง นาที่แล้ว นาที่เล่าผ่านไปท่ามกลางความเจียบสัดของป่า อาจเป็นไปได้ว่าฝั่งโน้นเกิด bear traffic ทำให้มารับไม่ได้ ...คิดไปใจยิ่งว่าวุ่น

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๔.๒ โครงสร้างที่ ๒ รู้/จน + แล้ว + รู้/จน + รอด

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏใน ปริบทแล้วรอด จากการศึกษาพบว่า วลีตายตัวที่จัดอยู่ในโครงสร้างนี้มี ๒ วลี คือ รู้แล้วรู้รอด และ จนแล้วจนรอด

วลีตายตัว “รู้แล้วรู้รอด” ใช้เป็นกริยาวิเศษณ์ หมายถึง “จบสิ้น” “หมดปัญหา” “สิ้นสุด” ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ และใช้มาจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

(๑๒๘) ก็ในเมื่อไม่สามารถควบคุมเรื่องโชนตามที่ตั้งใจไว้ บริษัทผู้ผลิตก็เลย จ่ายตามหน้าไป เสียให้รู้แล้วรู้รอด

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

วลีตายตัว “จนแล้วจนรอด” ใช้เป็นกริยาวิเศษณ์ หมายถึง “เป็นอยู่อย่างนั้นเรื่อยๆ ไป” หรือใช้ในความหมายว่า “ในที่สุด” ก็ได้ วลีตายตัวนี้เริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

(๑๒๙) ที่น่าเสียใจที่สุดยังคงเป็นปัญหาที่ดินซึ่งจนแล้วจนรอดก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๔.๓ โครงสร้างที่ ๓ กริยาหลัก + แล้ว + กริยาหลัก + อีก

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๓ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏใน วลีตายตัวแล้วอีก จากการศึกษาพบว่า คำที่สามารถปรากฏนำหน้าคำว่า แล้ว และ อีก ได้มี ๑ หมวดคำ ได้แก่ คำกริยา คำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในวลีตายตัว กริยา + แล้ว + กริยา + อีก นี้ใช้ขยายความหมายของคำกริยานั้นว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว และเกิดขึ้นหลายครั้ง ซ้ำๆ กับเหตุการณ์เดิม วลีตายตัวนี้ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

(๑๓๐) เมื่อมานพทราบข่าวที่ลูกชายของตนได้ไปก่อคดีไว้ ก็รู้สึกเสียใจมาก เขาพยายาม พูดแล้วพูดอีกเพื่อให้ลูกชายสำนึกผิด และกลับไปมอบตัวแก่ตำรวจ แต่ลูกชายของเขาก็ไม่สนใจ

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๔.๔ โครงสร้างที่ ๔ คำเชื่อมอนุพากย์บอกความ คล้อยตามกัน “ก็” + แล้ว + กัน

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๔ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกัน “ก็” แล้วตามด้วยคำว่า “กัน” เป็นโครงสร้าง “ก็แล้วกัน” และใช้เป็นวลีตายตัว ทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ มีลักษณะเป็นการสรุปผลเพื่อเน้นย้ำว่า เหตุการณ์ที่นำมาข้างหน้าควรจะเป็นอย่างที่พูด หรือแสดงความคาดหวังว่าเหตุการณ์ที่กล่าวจะเป็นจริงอย่างนั้น ดังตัวอย่าง

- (๑๓๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการกล่าวว่าขอให้ยกตัวอย่างว่ารัฐบาลชุดใดบ้างที่ทำงานเร็ว แต่ขออย่าให้มีการจับแพะรับบาปก็แล้วกัน และขอยืนยันว่าขณะนี้ครูและนักเรียนในภาคใต้ไม่ได้เสียชีวิต

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า วลีตายตัว “ก็แล้วกัน” ไม่ได้แสดงความหมายว่าเหตุการณ์นั้นสิ้นสุดลงจริงๆ เช่นในข้อมูลที่พบในสมัยก่อนหน้านี หากแต่มีลักษณะเป็นการสรุปเพื่อเน้นย้ำเหตุการณ์ข้างหน้า และหวังว่าเหตุการณ์ที่กล่าวมาจะเป็นอย่างนั้น ในที่นี้ วลีตายตัว “ก็แล้วกัน” แสดงความหมายสรุปหรือเน้นย้ำว่าเหตุการณ์ “จับแพะรับบาป” คงจะไม่เกิดขึ้น

คำว่า แล้ว ในวลีตายตัว “ก็แล้วกัน” ที่ปรากฏใช้ในสมัยปัจจุบันนี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว ว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากที่เคยปรากฏใช้เป็นคำกริยากรรมที่มีตำแหน่งอยู่หลังคำเชื่อมอนุพากย์ “ก็” แล้วตามด้วยคำว่า “กัน” ดังที่ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ และ ๖-๘ มาเป็นส่วนหนึ่งของวลีตายตัว “ก็แล้วกัน” และทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ ทำให้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ มีทั้งคำว่า แล้ว ในโครงสร้าง “ก็แล้วกัน” ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา และมีโครงสร้างที่เป็นวลีตายตัว “ก็แล้วกัน” ปรากฏใช้ ๒ โครงสร้างควบคู่กัน ต่อมาในสมัยปัจจุบันพบว่า โครงสร้างที่คำว่า แล้ว ทำหน้าที่เป็นคำกริยากรรม และปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกัน “ก็” แล้วตามด้วยคำว่า “กัน” นั้นไม่มีปรากฏใช้ในสมัยปัจจุบันอีกแล้ว คงเหลือแต่ “ก็แล้วกัน” ที่ใช้เป็นวลีตายตัวโครงสร้างเดียวเท่านั้น

๓.๒.๖.๔.๕ โครงสร้างที่ ๕ คำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกัน “ก็” + แล้ว

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๕ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกความคล้อยตามกัน “ก็” เป็นโครงสร้าง “ก็แล้ว” และใช้เป็นวลีตายตัว ทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ มีความหมายว่าเหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นแล้ว ได้ทำไปแล้ว หรือผ่านไปแล้ว ไม่ได้ใช้เป็นคำกริยาที่หมายถึง “เสร็จสิ้น” เหมือนข้อมูลสมัยที่ผ่านมา

นอกจากนี้ยังพบว่า วลีตายตัว “ก็แล้ว” มักปรากฏต่อเนื่องกันเป็นชุด และมีกริยาที่กล่าวถึงมากกว่า ๑ คำ ดังตัวอย่าง

(๑๓๒) พุดก็แล้ว บ่นก็แล้ว ทำไมยังไมเชื่อฟังอีก

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ความหมายของคำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้จะมีนัยยะถึงความขัดแย้ง การปฏิเสธ หรือสิ่งที่ไม่ดี และจะใช้ในบริบทที่ผู้พูดรู้สึกว่าได้ทำกริยาต่างๆ แล้ว แต่ผลที่ได้รับก็ยังไม่พอใจ หรือไม่ได้ดังที่ต้องการด้วย

๓.๒.๖.๕ ภาระงานที่ ๕ คำว่า แล้ว ที่เป็นวลีตายตัว ทำหน้าที่เป็นคำบอกเวลา

ลักษณะบริบทของภาระงานที่ ๕ ได้แก่ บริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์ขยายนาม (relative pronoun) “ที่” คำว่า แล้ว ในบริบทนี้ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔-๕ จนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าคำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านหน้าที่และความหมาย คือ ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ และสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ คำว่า แล้ว ปรากฏใช้เป็นคำกริยากรรมที่ตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ขยายนาม “ที่” เป็นโครงสร้าง “ที่แล้ว” มีความหมายว่า “ที่ผ่านมา” หรือ “ที่จบสิ้นไปแล้ว” แต่ในข้อมูลภาษาปัจจุบันกลับพบว่าโครงสร้าง “ที่แล้ว” ได้กลายเป็นวลีตายตัวบอกเวลาที่ผ่านพ้นมาแล้ว เช่น เดือนที่แล้ว ปีที่แล้ว เป็นต้น ดังที่วิจิตรนธ์ ภาณุพงศ์ (๒๕๒๐) ได้จัดให้ “ที่แล้ว” เป็นวลีตายตัว อยู่ในหมวดคำกาลวลี ดังตัวอย่าง

(๑๓๓) ชั้นตะกอนจากถ้ำผาไท จังหวัดลำปาง ที่เราเก็บมาศึกษา ก็เป็นตะกอนถ้ำถ่านของภูเขาไฟเมื่อ ๙.๓ ล้านปีที่แล้ว แสดงให้เราเห็นว่า ถ้ำผาไทมีอายุมากกว่านั้น และมีภูเขาไฟที่คุกรุ่นอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๖ ภาระงานที่ ๖ คำว่า แล้ว ที่เป็นวลีตายตัว ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

๓.๒.๖.๖.๑ โครงสร้างที่ ๑ วลีตายตัว ล้วนแล้วไปด้วย

ลักษณะบริบทของโครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ โครงสร้างที่คำว่า แล้ว ปรากฏเป็นวลีตายตัว “ล้วนแล้วไปด้วย” และทำหน้าที่เป็นคำกริยาในประโยค หมายถึง

“เต็มไปด้วย” โครงสร้างนี้ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ และปรากฏมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

(๑๓๔) พระอุโบสถแห่งนี้ล้วนแล้วไปด้วยข้าวของมีค่ามากมาย โดยเฉพาะพระพุทธรูปเก่าแก่อายุหลายร้อยปี

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๖.๒ โครงสร้างที่ ๒ วลีตายตัว แล้วไปแล้ว

ลักษณะปริบทของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ ปริบทที่คำว่า แล้ว ปรากฏในวลีตายตัว “แล้วไปแล้ว” และทำหน้าที่เป็นคำกริยาในประโยค หมายถึง “จบสิ้น” “ผ่านพ้น” โครงสร้างนี้ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

(๑๓๕) เรื่องแล้วไปแล้ว อย่าไปรื้อฟื้นถึงมันอีกเลย

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

๓.๒.๖.๗ กระสวนที่ ๗ คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉท

จากข้อมูลในสมัยปัจจุบันพบว่า คำว่า แล้ว สามารถทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉท (discourse markers) ได้ด้วย ดังตัวอย่าง

(๑๓๖) ในฐานะปัจเจกบุคคลมีอำนาจมากขึ้นในการไปต่อรอกับรัฐ เช่นเราไม่พอใจรัฐบาล ชาวเราก็เปิด website คนเกลียดชวขึ้นในอินเทอร์เน็ต แล้วก็.....ใครทุกคนต่างพากันเข้ามาช่วยตำคุณชวในอินเทอร์เน็ต

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในปริบทนี้ ปรากฏร่วมกับคำว่า “ก็” ในตำแหน่งต้นอนุพากย์ และทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉท แสดงความสัมพันธ์ของปริบทในการสื่อสารระดับปริจเฉทเพื่อเชื่อมโยงข้อความดำเนินต่อไป

ชิฟพริน (๑๙๘๗ : ๓๑ อ้างถึงใน สิริลักษณ์ หุ่นศรีงาม, ๒๕๔๔) กล่าวว่า ดัชนีปริจเฉท หมายถึง รูปภาษาชนิดหนึ่งซึ่งปรากฏหน้าหรือหลังหน่วยถ้อย (unit of talk) โดยมีได้เป็นองค์ประกอบทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยถ้อยที่ปรากฏร่วม หน้าที่สำคัญของดัชนีปริจเฉทคือ เชื่อมโยงข้อความหรือถ้อยคำกับปริบทในการใช้ถ้อยคำนั้น (contextual

coordinates) ทำให้ปริจเฉทมีความเป็นเอกภาพ และทำให้ผู้ร่วมสนทนารู้ว่าบริบทของการสนทนาเป็นอย่างไร และจะตีความถ้อยคำที่ได้ยินอย่างไร ตัวอย่างของดัชนีปริจเฉทอาจมาจากคำประเภทต่อไปนี้

๑. pragmatic particles	เช่น	oh, well
๒. temporal adverbs	เช่น	now, then
๓. lexcicalized items	เช่น	you know, I mean
๔. conjunctions	เช่น	so, because, but, and, or

จะเห็นได้ว่า “แล้วก็” ในตัวอย่าง (๑๓๖) มีลักษณะสอดคล้องกับตัวอย่างดัชนีปริจเฉทข้างต้น กล่าวคือ เป็นดัชนีปริจเฉทที่มาจากคำเชื่อมอนุพากย์หรือ conjunctions ดังที่ชิฟพรินเสนอ

คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในกระสวนที่ ๗ นี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมายของ “แล้วก็” จากเดิมที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์แสดงความหมายบอกเวลาภายหลัง และบอกความที่คล้ายตามกันหรือเพิ่มความ มาเป็น ดัชนีปริจเฉทที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงข้อความหรือถ้อยคำกับบริบทในการใช้ถ้อยคำนั้น การเปลี่ยนแปลงนี้ปรากฏในสมัยปัจจุบันเป็นสมัยแรก และดัชนีปริจเฉท “แล้วก็” นี้ก็ยังปรากฏใช้ในภาษาควบคู่กับ “แล้วก็” ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ด้วย

๓.๓ พัฒนาการด้านวากยสัมพันธ์

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าคำว่า แล้ว ที่ใช้ในแต่ละสมัยปรากฏในบริบททางวากยสัมพันธ์ที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๑ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า แล้ว ในสมัยต่างๆ

กระบวนที่/หน้าที่	ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ โครงสร้างที่	สมัยที่ปรากฏ					
		สุโขทัย	อยุธยา	ร.๑-๓	ร.๔-๕	ร.๖-๘	ปัจจุบัน
๑. คำกริยา	๑.๑ นามวลี + <u>แล้ว</u>	/				/	
	๑.๒ คำเชื่อมอนุพากย์ + <u>แล้ว</u>	/	/	/	/	/	
	๑.๓ คำเชื่อมอนุพากย์ขยายนาม + <u>แล้ว</u>				/	/	
	๑.๔ กริยาหลัก/กริยาหลักเรียงกัน/กริยาวลี + (ไม่) + <u>แล้ว</u> + (เสร็จ)	/		/	/	/	/
	๑.๕ <u>แล้ว</u> + แต่		/	/	/	/	/
	๑.๖ <u>แล้ว</u> + (ไป) + ด้วย			/	/	/	
๒. คำช่วยหลังกริยา	๒.๑ กริยาหลัก/กริยาหลักเรียงกัน/กริยาวลี + <u>แล้ว</u>	/	/	/	/	/	/
	๒.๒ คำเชื่อมอนุพากย์ + นามวลี + <u>แล้ว</u> + อนุพากย์					/	/
๓. คำเชื่อมอนุพากย์	๓.๑ <u>แล้ว</u> + อนุพากย์	/	/	/	/	/	/
	๓.๒ <u>แล้ว</u> + คำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ + อนุพากย์	/	/	/	/	/	/
	๓.๓ คำเชื่อมอนุพากย์อื่น + <u>แล้ว</u> + อนุพากย์					/	/
๔. วลีตายตัว-คำกริยาวिเศษณ์	๔.๑ <u>แล้ว</u>เล่า				/		/
	๔.๒ <u>แล้ว</u>รอด					/	/
	๔.๓ <u>แล้ว</u>อีก						/
	๔.๔ ก็ <u>แล้ว</u> กัน					/	/
	๔.๕ ก็ <u>แล้ว</u>						/
๕. วลีตายตัว-คำกริยา	๕.๑ ล้วน <u>แล้ว</u> ไปด้วย					/	/
	๕.๒ <u>แล้ว</u> ไปแล้ว						/
๖. วลีตายตัว-คำบอกเวลา	ที่ <u>แล้ว</u>						/
๗. ตัชนีปริจเฉท	<u>แล้ว</u> ก็						/
รวม	๑๘	๖	๕	๗	๙	๑๓	๑๖

ตารางนี้แสดงให้เห็นพัฒนาการด้านปริบททางวากยสัมพันธ์ของคำว่า แล้ว ในภาษาแต่ละสมัย ผู้วิจัยได้สรุปพัฒนาการของคำว่า แล้ว เป็นข้อๆ ดังนี้

ประการแรก จำนวนปริบทของคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในแต่ละสมัยมีจำนวนไม่เท่ากัน ในสมัยสุโขทัยมีน้อยที่สุด และค่อยๆ เพิ่มจำนวนขึ้นตามลำดับจนสมัยปัจจุบันพบจำนวนปริบทมากที่สุด ดังนี้ จากจำนวนกระบวนทั้งหมด ๗ กระบวน ในสมัยสุโขทัยพบ ๓ กระบวน สมัยอยุธยาพบ ๓ กระบวน สมัยรัชกาลที่ ๑-๓ พบ ๓ กระบวน สมัยรัชกาลที่ ๔-๕ พบ ๔ กระบวน สมัยรัชกาลที่ ๖-๘ พบ ๕ กระบวน และสมัยปัจจุบันพบ ๗ กระบวน

ประการที่สอง โครงสร้างที่พบใช้ทุกสมัยมีทั้งหมด ๓ โครงสร้าง ปรากฏในกระสวนคำช่วยหลังกริยา ๑ โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างที่คำว่า แล้ว ปรากฏในตำแหน่งสุดท้ายของหน่วยกริยา และกระสวนคำเชื่อมอนุพากย์ ๒ โครงสร้าง ได้แก่ คำเชื่อมอนุพากย์เดี่ยว และกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์

ประการที่สาม คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยามีปริบทการใช้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ จาก ๓ ปริบท เป็น ๖ ปริบท และลดลงเหลือ ๓ ปริบทในสมัยปัจจุบัน คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาก็มีปริบทการใช้เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน คือเพิ่มจาก ๑ ปริบทในสมัยสุโขทัย เป็น ๒ ปริบทในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ จนถึงสมัยปัจจุบัน คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์มีปริบทการใช้เพิ่มขึ้นจาก ๒ ปริบทในสมัยสุโขทัย เป็น ๓ ปริบทในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ และสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้เป็นวลิตายตัว ทั้งวลิตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ วลิตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา และวลิตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นคำบอกเวลาก็แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงด้านปริบทการใช้ได้อย่างชัดเจนเช่นกัน เนื่องจากเป็นปริบทใหม่ที่เพิ่งปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ เป็นสมัยแรก กล่าวคือ เดิมมีเพียง ๑ ปริบท แล้วเพิ่มเป็น ๗ ปริบทในสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีปริบทที่คำว่า แล้ว ทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉทปรากฏใช้เพิ่มขึ้นมาในสมัยปัจจุบันด้วย

ปริบทของการปรากฏใช้คำว่า แล้ว ในภาษาสมัยต่างๆ ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และหน้าที่ในประโยค คำว่า แล้ว มีแนวโน้มที่จะใช้ เป็นคำไวยากรณ์ และวลิตายตัวมากขึ้น เนื่องจากมีจำนวนการปรากฏใช้เพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัดในสมัยปัจจุบันเมื่อเทียบกับสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นสมัยเริ่มต้น รวมทั้งยังมีปริบทเกิดใหม่ที่เพิ่งเริ่มใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๕-๖ และปรากฏเพิ่มขึ้นอีกหลายปริบทในสมัยต่อมา ด้วย ในขณะที่คำว่า แล้ว ที่ใช้เป็นคำหลักในประโยคซึ่งได้แก่ แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยานั้นเป็นหมวดคำเดี่ยวที่มีจำนวนและปริบทการปรากฏใช้ลดลงในภาษาสมัยปัจจุบัน

หน้าที่ของคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในแต่ละสมัย สรุปได้ดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ หน้าที่ของคำว่า แล้ว ในสมัยต่างๆ

หน้าที่	สมัยที่ปรากฏ					
	สุโขทัย	อยุธยา	ร.๑-๓	ร.๔-๕	ร.๖-๘	ปัจจุบัน
๑. คำกริยา	/	/	/	/	/	/
๒. คำช่วยหลังกริยา	/	/	/	/	/	/
๓. คำเชื่อมอนุพากย์	/	/	/	/	/	/
๔. วลีตายตัว-กริยาวิเศษณ์				/	/	/
๕. วลีตายตัว-กริยา					/	/
๖. วลีตายตัว-คำบอกเวลา						/
๗. ดัชนีปริจเฉท						/
รวม	๓	๓	๓	๔	๕	๗

จากตารางจะเห็นภาพรวมของคำว่า แล้ว ว่าสามารถทำหน้าที่ในประโยคได้ทั้งหมด ๖ หน้าที่ใน ๗ กระบวน ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยา คำเชื่อม อนุพากย์ วลีตายตัวที่เป็นกริยาวิเศษณ์ วลีตายตัวที่เป็นคำกริยา วลีตายตัวที่เป็นคำบอกเวลา และ ดัชนีปริจเฉท สามารถสรุปพัฒนาการด้านหน้าที่ได้ดังนี้

ประการแรก หน้าที่ของคำว่า แล้ว มีไม่เท่ากันในแต่ละสมัย และเพิ่มจำนวนขึ้นมาจาก ๓ หน้าที่ มาเป็น ๗ หน้าที่ในปัจจุบัน โดยมีวลีตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ กริยา คำบอกเวลา และดัชนีปริจเฉทปรากฏใช้เพิ่มขึ้นมาใน ๓ สมัยหลังตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔-๕ จนถึงสมัยปัจจุบัน

ประการที่สอง จากผลการศึกษาพบว่า ในสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นสมัยแรก แล้ว ทำหน้าที่ได้ ๓ หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์ และต่อมาสมัยจึงสามารถใช้เป็นวลีตายตัวและดัชนีปริจเฉทเพิ่มขึ้นด้วย ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าคำว่า แล้ว เริ่มกลายเป็นคำไวยากรณ์ในสมัยก่อนสุโขทัย จึงทำให้พบในข้อมูลสมัยแรกที่ศึกษานี้ว่า คำว่า แล้ว มีทั้งคำหลักและคำไวยากรณ์ปรากฏใช้ควบคู่กันมาตั้งแต่ต้น และมีการเปลี่ยนแปลงที่จะใช้เป็นคำไวยากรณ์อันได้แก่ คำช่วยหลังกริยา คำเชื่อมอนุพากย์ วลีตายตัว และดัชนีปริจเฉทมากขึ้นกว่าใช้เป็นคำกริยาด้วย

๓.๔ พัฒนาการด้านความหมาย

คำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในบริบทต่างๆ ทั้ง ๗ กระบวน สามารถแสดงความหมายได้ทั้งความหมายที่เป็นคำหลักในประโยค และความหมายทางไวยากรณ์ จากข้อมูลภาษาทุกสมัยพบว่า คำว่า แล้ว สามารถแสดงความหมายได้ทั้งสิ้น ๒๑

ความหมาย แบ่งเป็นความหมายเมื่อเป็นคำกริยาของประโยค ๔ ความหมาย ได้แก่ “เสร็จสิ้น” “จบ, ผ่าน” “ขึ้นอยู่กับ, ตามใจ” และ “เต็มไปด้วย” ความหมายเมื่อเป็นคำช่วยหลังกริยา ๑ ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกการณลักษณะสมบูรณ์ ความหมายเมื่อเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ ๗ ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกเวลา ภายหลัง บอกความที่คล้ายตามกันหรือเพิ่มความ บอกผล บอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ บอกเวลาภายหลังและผล บอกความขัดแย้งและเวลา รวมทั้งบอกความขัดแย้งและเพิ่มความ ส่วนความหมายที่ปรากฏใช้เป็นวลีตายตัวมีจำนวน ๗ ความหมาย ได้แก่ ความหมายในโครงสร้าง “แล้ว...เล่า” “แล้ว...รอด” “แล้ว...อีก” “ก็แล้วกัน” “ก็แล้ว” “ล้วนแล้วไปด้วย” และ “ที่แล้ว” และความหมายบอกความสัมพันธ์ระดับปริเจทเมื่อทำหน้าที่เป็นดัชนีปริเจท

ความหมายของคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ในภาษาแต่ละสมัย สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๓ แสดงความหมายของคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย	สมัย					
		สุโขทัย	อยุธยา	ร.๑-๓	ร.๔-๕	ร.๖-๘	ปัจจุบัน
คำกริยา	เสร็จสิ้น	/	/	/	/	/	/
	จบ	/			/	/	/
	ขึ้นอยู่กับ/ตามใจ		/	/	/	/	/
	เต็มไปด้วย			/	/	/	
คำช่วยหลังกริยา	บอกการณณ์ลักษณะสมบูรณ์	/	/	/	/	/	/
คำเชื่อมอนุพากย์	บอกเวลาภายหลัง	/	/	/	/	/	/
	บอกความที่คล้อยตามกันหรือเพิ่มความ		/	/	/	/	/
	บอกเวลาภายหลัง-เพิ่มความ		/	/	/	/	/
	บอกผล			/	/		/
	บอกเวลาภายหลัง-ผล				/	/	/
	บอกความขัดแย้ง-เวลา						/
	บอกความขัดแย้ง-เพิ่มความ						/
วลิตายตัว-กริยาวิเศษณ์	ลักษณะที่เกิดขึ้นแล้วซ้ำๆ กันหลายครั้ง (<u>แล้ว...แล้ว</u>)				/		/
	ลักษณะที่เป็นอยู่อย่างนั้นเรื่อยไป(<u>แล้ว...รอด</u>)					/	/
	ลักษณะที่เกิดขึ้นแล้วซ้ำๆ กันหลายครั้ง (<u>แล้ว...อีก</u>)						/
	สรุปผลเพื่อเน้นย้ำเหตุการณ์ที่กล่าวแล้ว (<u>ก็แล้วกัน</u>)					/	/
	เสร็จสิ้น/ผ่านพ้น/ได้ทำแล้ว (<u>ก็แล้ว</u>)						/
วลิตายตัว-กริยา	เต็มไปด้วย (ล้วน <u>แล้ว</u> ไปด้วย)					/	/
	จบสิ้น/ผ่านพ้น (<u>แล้วไปแล้ว</u>)						/
วลิตายตัว-คำบอกเวลา	ที่ <u>แล้ว</u> มา						/
ดัชนีปริจเฉท	บอกความสัมพันธ์ของข้อความระดับปริจเฉท						/
รวมทั้งหมด	๒๑	๔	๖	๘	๑๑	๑๒	๒๐

ภาพรวมของคำว่า แล้ว ที่ใช้ในภาษาแต่ละสมัยว่ามีปริบททางความหมายต่างๆ ดังนี้

ความหมายของคำว่า แล้ว ที่ใช้เป็นคำกริยามีแนวโน้มว่าจะลดลงในปัจจุบัน ความหมายที่เคยปรากฏใช้ในสมัยสุโขทัย คือ ความหมาย “เสร็จสิ้น หรือ สิ้นสุด” ซึ่งบอกการสิ้นสุดของพื้นที่ (space) ไม่มีปรากฏใช้อีกเลยในสมัยหลังสุโขทัย

ส่วนความหมายของกริยา แล้ว ที่หมายถึง “เต็มไปด้วย” ซึ่งปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๘ ก็ยังคงปรากฏใช้อยู่ในสมัยปัจจุบัน หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และไปปรากฏใช้เป็นส่วนหนึ่งของวลิตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา มีความหมายว่า “เต็มไปด้วย” และในทางกลับกัน ก็มีความหมายที่ปรากฏใช้ในสมัยหลังสมัยสุโขทัยเช่นกัน ได้แก่ ความหมาย “ขึ้นอยู่กับ, ตามใจ” และ “เต็มไปด้วย” ซึ่งปรากฏใช้ในสมัยอยุธยา และสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ตามลำดับ

ความหมายของคำว่า แล้ว ที่ใช้เป็นคำช่วยหลังกริยามีเพียงความหมายเดียว คือ บอกการณ์ลักษณะสมบูรณ์ และเป็นความหมายที่ปรากฏใช้ในภาษาทุกสมัย

ความหมายของคำว่า แล้ว ที่ใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีจำนวนความหมายเพิ่มขึ้นจาก ๑ ความหมายในสมัยสุโขทัย มาเป็น ๗ ความหมายในสมัยปัจจุบัน และความหมายที่เพิ่มขึ้นมาแสดงให้เห็นความซับซ้อนในการใช้มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในสมัยสุโขทัยพบเพียงคำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว ได้แก่ ความหมายบอกเวลาภายหลัง แต่ในสมัยต่อมาพบว่า คำว่า แล้ว ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์สามารถเป็นทั้งคำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว และคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมายก็ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะเกิดจากการที่ในสมัยหลังๆ คำว่า แล้ว ที่ใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์สามารถปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ได้มากขึ้น เช่น “ถึง” “เลย” “ก็เลย” “จึง” “เลย” และ “แต่” เป็นต้น ทำให้สามารถแสดงความหมายได้หลากหลายขึ้น

ส่วนคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้เป็นวลิตายตัว และแสดงความหมายต่างๆ ดังได้กล่าวแล้วข้างต้นนั้นก็มีความหมายที่เริ่มปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ เป็นสมัยแรก และใช้เรื่อยมา จาก ๑ ความหมาย เพิ่มขึ้นเป็น ๘ ความหมายในสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ คำว่า แล้ว ก็ยังสามารถแสดงความหมายบอกความสัมพันธ์ของข้อความระดับปริจเฉท ซึ่งเป็นความหมายที่เพิ่งปรากฏใช้ในสมัยปัจจุบันเป็นสมัยแรกด้วย

ความหมายของคำว่า แล้ว ทั้ง ๒๑ ความหมายที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้นมีเพียง ๓ ความหมายเท่านั้นที่สามารถปรากฏใช้ได้ทุกสมัย ได้แก่ ความหมาย “เสร็จสิ้น” เมื่อใช้เป็นคำกริยา ความหมายบอกการณ์ลักษณะสมบูรณ์ เมื่อใช้เป็นคำช่วยหลังกริยา และความหมายบอกเวลาภายหลัง เมื่อใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ ความหมายเหล่านี้ถือเป็นแบบภาษานิยม และเป็นความหมายพื้นฐานของคำว่า แล้ว ที่ใช้ในแต่ละหมวดคำ

ผลการศึกษพบว่าคำว่า แล้ว ที่ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน มีหลายหน้าที่และหลายความหมายตั้งแต่เริ่มต้น แต่ปัจจุบันมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ คำว่า แล้ว ที่เป็นคำกริยาสามารถแสดงความหมายได้หลายความหมาย แต่ความหมายที่น่าจะกลายมาเป็นความหมายบอกการณลักษณะ และความหมายของคำเชื่อมอนุพากย์ วลีตายตัว รวมทั้งดัชนีปริจเฉทน่าจะเป็นความหมายว่า “เสร็จสิ้น” มากกว่าความหมายอื่นๆ เนื่องจากความหมายต่างๆ เหล่านี้มีมีโนทัศน์ของการสิ้นสุดสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันอยู่ ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโครงสร้างที่คำว่า แล้ว ตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์ ซึ่งยังคงมีขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางด้านหน้าที่และความหมายให้เห็นได้มากกว่าโครงสร้างอื่นๆ คือ จากเดิมในสมัยสุโขทัย คำว่า แล้ว ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นคำกริยา หมายถึง “เสร็จสิ้น” และต่อมาก็มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำมาเป็นคำบอกการณลักษณะว่าเหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นแล้ว กลายเป็นวลีตายตัวบอกเวลา “ที่แล้ว” ในสมัยปัจจุบัน และปรากฏรวมกับคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลา “ครั้น” กลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์เดียวกันหนึ่งหน่วย แสดงความหมายบอกเวลาภายหลัง ดังจะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อการกลายเป็นคำไวยากรณ์

๓.๕ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า แล้ว

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า แล้ว ประกอบด้วยกระบวนการทางวากยสัมพันธ์และความหมาย ดังนี้

๓.๕.๑ กระบวนการทางวากยสัมพันธ์

การที่คำว่า แล้ว สามารถทำหน้าที่ในประโยคได้ ๗ หน้าที่ ทั้งหน้าที่ที่เป็นคำหลัก และหน้าที่ที่เป็นคำไวยากรณ์นั้นเป็นเพราะคำว่า แล้ว ได้เกิดกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ระยะ ดังนี้

ระยะแรก กริยา แล้ว ที่หมายถึง “เสร็จสิ้น” เกิดการเปลี่ยนแปลงในช่วงก่อนสมัยสุโขทัย คำหนึ่งมีหน้าที่และความหมายเหมือนเดิมคือ เป็นกริยา แล้ว ส่วนอีกคำหนึ่งมีหน้าที่และความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม คือ คำว่า แล้ว ที่เป็นคำช่วยหลังกริยา แสดงการณลักษณะสมบูรณ์ ทำให้มีตำแหน่งการปรากฏแตกต่างไปจากเดิมด้วย คือ เมื่อเป็นคำกริยาจะมีตำแหน่งอยู่หลังนามวลี หรือคำเชื่อมอนุพากย์ และหากปรากฏเป็นกริยา

ในกริยาวลีหรือกริยาหลักเรียงกันก็จะปรากฏหลังคำหน้ากริยา คำช่วยหน้ากริยา หรือคำบอกปฏิเสธ รวมทั้งปรากฏเป็นกริยาร่วมกับกริยา “เสร็จ” ด้วยก็ได้

เมื่อเกิดการกลายคำเป็นคำช่วยหลังกริยา คำว่า แล้ว ที่ผ่านกระบวนการนี้จะไม่สามารถปรากฏเป็นกริยาเดี่ยวในประโยคได้อีก และมีปริบทหรือตำแหน่งใหม่ในประโยค คือ ต้องปรากฏตามหลังกริยาหลักและเป็นหน่วยสุดท้ายของกริยาวลีหรือกริยาหลักเรียงกัน ไม่สามารถปรากฏตามหลังคำหน้ากริยา คำช่วยหน้ากริยา หรือคำบอกปฏิเสธได้

นอกจากเกิดการแยกคำออกเป็นคำช่วยหลังกริยาแล้ว คำว่า แล้ว ยังกลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ด้วย ทำให้ตำแหน่งการปรากฏและความหมายแตกต่างไปจากเดิมด้วยเช่นกัน คือ คำว่า แล้ว ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์จะปรากฏในตำแหน่งต้นอนุพากย์ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์สองอนุพากย์ที่เกี่ยวข้องกัน

เหตุผลที่ผู้วิจัยจัดให้คำว่า แล้ว ที่เป็นคำช่วยหลังกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์เกิดการกลายคำในระยะเดียวกัน คือ ช่วงก่อนสมัยสุโขทัยนั้นเนื่องจากพบว่า ในสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นสมัยแรกของข้อมูลที่ใช้ศึกษานั้นปรากฏว่ามีคำช่วยหลังกริยา แล้ว และคำเชื่อมอนุพากย์ แล้ว ปรากฏใช้อยู่แล้วทั้ง ๒ หน้าที่ไม่สามารถระบุได้ว่าหน้าที่ใดเกิดกระบวนการแยกคำก่อนกัน

ระยะที่สอง เกิดในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ คำใหม่ที่ได้เป็นผลจากการกลายคำกริยา แล้ว กลายเป็นวลีตายตัว “...แล้ว.....เล่า” ซึ่งอยู่ในลักษณะของคำประสม และเปลี่ยนหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ คำว่า แล้ว ในวลีตายตัวนี้น่าจะได้ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาก่อนหน้านี้แล้ว และได้พัฒนาจากคำไวยากรณ์ไปเป็นส่วนประกอบของคำกริยาวิเศษณ์ที่ปรากฏอยู่หลังคำกริยาในประโยค ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของครอฟท์ (Croft, ๑๙๙๐) ที่เรียกว่า การทำให้กลายเป็นสำนวน (idiomaticization)

ระยะที่สาม เกิดในสมัยรัชกาลที่ ๖-๗ คำใหม่ที่ได้จากการกลายคำในระยะนี้คือวลีตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา “ล้วนแล้วไปด้วย”

ระยะที่สี่ เกิดในสมัยปัจจุบัน คำว่า แล้ว ในวลีตายตัวที่เป็นคำบอกเวลา “ที่แล้ว” ได้กลายมาจากคำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา ส่วนอีกคำหนึ่ง คือ คำว่า แล้ว ในคำเชื่อมอนุพากย์ “แล้วก็” ได้เกิดการกลายคำออกเป็นคำใหม่ที่มีหน้าที่และ

ความหมายแตกต่างไปจากเดิม คือ ทำหน้าที่เป็นดัชนีปริเฉท “แล้วก็” ซึ่งแสดง
ความหมายบอกความสัมพันธ์ของข้อความระดับปริเฉท

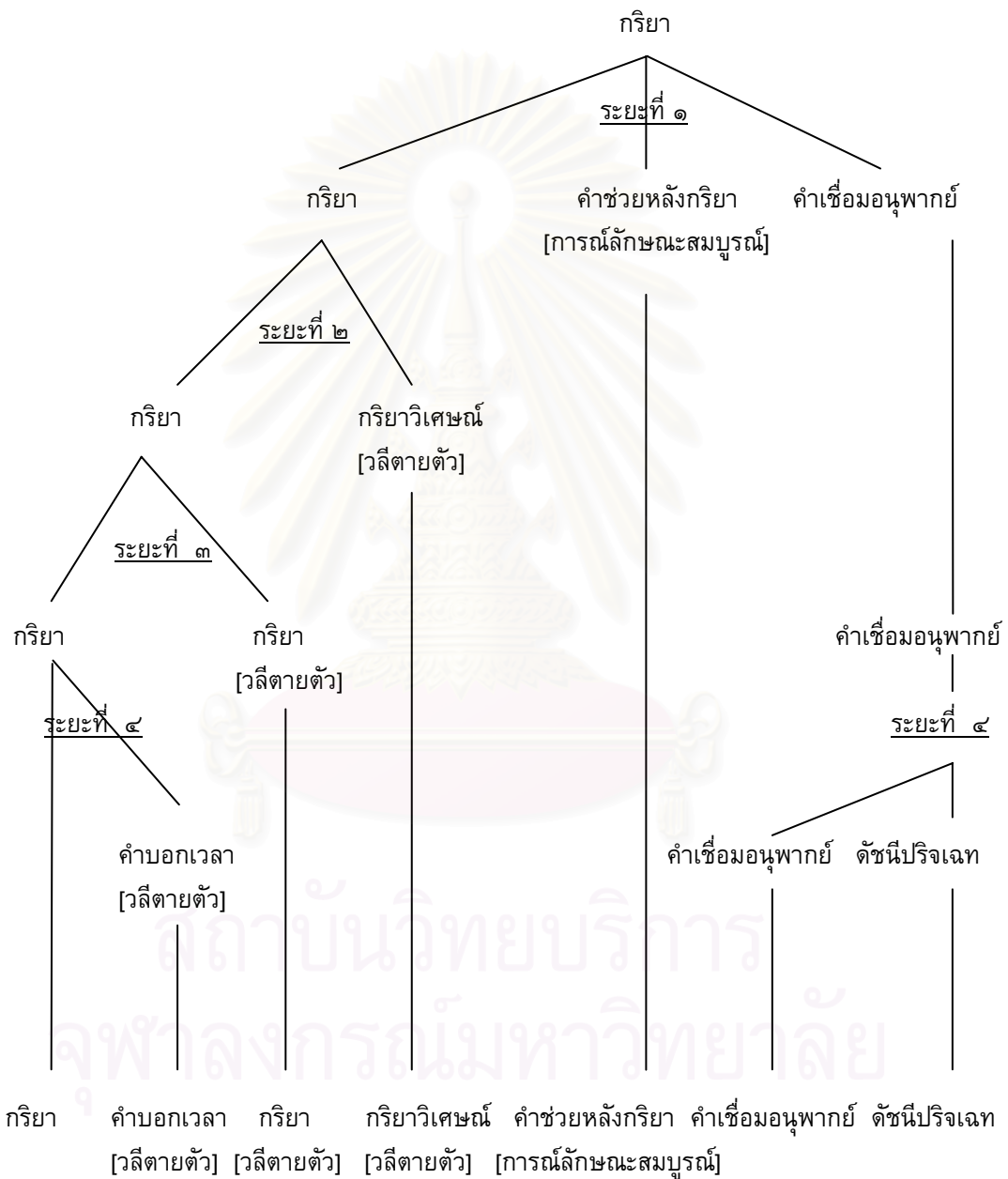
กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้ง ๔ ระยะสามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้
ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ ๑ กระบวนการกลายเป็นคำไวเยากรณ์ของคำว่า แล้ว

แล้ว “เสร็จสิ้น”

๓.๕.๒ กระบวนการทางความหมาย

กระบวนการทางความหมายที่ทำให้คำว่า แล้ว กลายเป็นคำไวยากรณ์ มี ๓ ลักษณะ ดังนี้

๓.๕.๒.๑ การทำให้มีความหมายทั่วไป (generalization) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้คำเปลี่ยนแปลงความหมายไปในลักษณะที่กว้างขึ้น ทำให้สามารถใช้ในความหมายได้กว้างขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากอรรถลักษณะของคำลดลง สอดคล้องกับแนวคิดของไบบี เเปอร์กิน และปากลิยูคา (Bybee et al, ๑๙๙๔) ว่าการเกิดความหมายทั่วไปเป็นผลกระทบทางความหมายประการหนึ่งจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ทำให้คำสูญเสียความหมายเดิมที่มีความซับซ้อนหรือมีลักษณะเฉพาะเจาะจง มาเป็นมีความหมายกลางๆ สามารถใช้ในบริบทที่กว้างขึ้น และเกิดร่วมกับคำที่มีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ได้หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากมีเงื่อนไขการเกิดร่วมกันน้อยลง

เมื่อคำว่า แล้ว กลายเป็นคำไวยากรณ์จะทำให้ความหมายขยายกว้างมากขึ้น จากความหมาย “เสร็จสิ้น” “จบ” ไปเป็นความหมายบอกการณลักษณะสมบูรณ์ที่แสดงว่าเหตุการณ์นั้นๆ ได้เกิดขึ้นและจบลงไปแล้ว หรือเกิดขึ้นในอดีตและยังส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน ณ เวลาที่อ้างอิง การแสดงการณลักษณะสมบูรณ์นี้ยังคงมีความหมายของการสิ้นสุดของเหตุการณ์ ซึ่งเป็นความหมายที่แสดงมโนทัศน์เดียวกับความหมายเมื่อเป็นกริยา หากแต่เป็นการบอกลักษณะการดำเนินเหตุการณ์แทนที่จะแสดงเหตุการณ์เอง และความหมายของคำว่า แล้ว ก็ยังได้ขยายกว้างไปถึงการเชื่อมเหตุการณ์ต่างๆ เข้าด้วยกันในสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นสมัยแรกของข้อมูลที่ใช้ศึกษานั้นพบว่า คำว่า แล้ว ปรากฏใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว แสดงความหมายบอกเวลาภายหลัง ในสมัยอยุธยาสามารถใช้แสดงความหมายบอกความที่คล้อยตามกันหรือเพิ่มความ และสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ก็ปรากฏความหมายบอกผลเพิ่มขึ้นมาด้วย นอกจากนี้ ยังสามารถใช้ในความหมายที่กว้างขึ้นเป็นคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมายได้อีกด้วย กล่าวคือ ในสมัยอยุธยาสามารถใช้เป็นคำเชื่อม อนุพากย์บอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ ต่อมาสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ใช้บอกเวลาภายหลังและแสดงผล ส่วนในสมัยปัจจุบันก็ใช้เป็นคำเชื่อมบอกความขัดแย้งและบอกเวลาภายหลัง และคำเชื่อมบอกความขัดแย้งและแสดงการเพิ่มความ การที่คำเชื่อมอนุพากย์ แล้ว สามารถใช้ในความหมายที่หลากหลายขึ้นเกิดจากการที่ในสมัยหลัง คำว่า แล้ว สามารถปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ได้มากขึ้น ทำให้แสดงความหมายได้หลากหลายขึ้น และการที่สามารถปรากฏในบริบทที่หลากหลายขึ้นได้นั้น ก็แสดงว่า คำว่า แล้ว มีการขยายความหมายให้กว้างขึ้นที่เรียกว่า การทำให้มีความหมายทั่วไป (generalization) นั่นเอง

นอกจากนี้ การที่คำว่า แล้ว สามารถใช้เป็นสำนวนและวลีตายตัวได้มากขึ้นในสมัยหลังๆ ก็แสดงให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงความหมายไปในลักษณะที่กว้างขึ้นเช่นเดียวกัน การทำให้เป็นความหมายทั่วไปของคำว่า แล้ว สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ ๒ แสดงกระบวนการทำให้เป็นคำหมายทั่วไปของคำว่า **แล้ว**

แล้ว

แล้ว

แล้ว

- ๑.กริยา
[เสร็จสิ้น/จบ]
- ๒.คำช่วยหลังกริยา
[การณั้ลักษณะสมบูรณ์]
- ๓.คำเชื่อมอนุพากย์
[เวลาภายหลัง]

- ๑.กริยา
[เสร็จสิ้น/จบ]
- ๒.คำช่วยหลังกริยา
[การณั้ลักษณะสมบูรณ์]
- ๓.คำเชื่อมอนุพากย์
[เวลาภายหลัง]
[คล้อยตามกัน/เพิ่มความ]
[เวลาภายหลัง-เพิ่มความ]

- ๑.กริยา
[เสร็จสิ้น/จบ]
- ๒.คำช่วยหลังกริยา
[การณั้ลักษณะสมบูรณ์]
- ๓.คำเชื่อมอนุพากย์
[เวลาภายหลัง]
[คล้อยตามกัน/เพิ่มความ]
[ผล]
[เวลาภายหลัง-เพิ่มความ]

แล้ว

แล้ว

แล้ว

- ๑.กริยา
[เสร็จสิ้น/จบ]
- ๒.คำช่วยหลังกริยา
[การณั้ลักษณะสมบูรณ์]
- ๓.คำเชื่อมอนุพากย์
[เวลาภายหลัง]
[คล้อยตามกัน/เพิ่มความ]
[ผล]
[เวลาภายหลัง-เพิ่มความ]
[เวลาภายหลัง-ผล]
- ๔.วลีตายตัว
[ลักษณะที่เกิดซ้ำแล้วซ้ำอีก]

- ๑.กริยา
[เสร็จสิ้น/จบ]
- ๒.คำช่วยหลังกริยา
[การณั้ลักษณะสมบูรณ์]
- ๓.คำเชื่อมอนุพากย์
[เวลาภายหลัง]
[คล้อยตามกัน/เพิ่มความ]
[ผล]
[เวลาภายหลัง-เพิ่มความ]
[เวลาภายหลัง-ผล]
- ๔.วลีตายตัว
[เป็นอยู่อย่างนั้นเรื่อยไป/
ในที่สุด]
[การคาดคะเนตอนจบ
ของเหตุการณ์]

- ๑.กริยา
[เสร็จสิ้น/จบ]
- ๒.คำช่วยหลังกริยา
[การณั้ลักษณะสมบูรณ์]
- ๓.คำเชื่อมอนุพากย์
[เวลาภายหลัง]
[คล้อยตามกัน/เพิ่มความ]
[ผล]
[เวลาภายหลัง-เพิ่มความ]
[เวลาภายหลัง-ผล]
[ขัดแย้ง-เวลา]
[ขัดแย้ง-เพิ่มความ]
- ๔.วลีตายตัว
[ลักษณะที่เกิดซ้ำแล้วซ้ำอีก]
[เป็นอยู่อย่างนั้นเรื่อยไปในที่สุด]
[การคาดคะเนตอนจบของเหตุการณ์]
[เต็มไปด้วย]
[จบสิ้นผ่านพ้น]
[ที่ผ่านมา]
- ๕.ดัชนีปริจฉา
[ผู้พูดแสดงความแน่ใจ]

๓.๕.๒.๒ การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension)

ไบบี เปอร์กิน และปากลียูคา (Bybee et al., ๑๙๙๔) กล่าวว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายแบบรูปธรรมของคำหลักมาเป็นความหมายในเชิงนามธรรมเมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์ การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์เป็นกระบวนการขั้นแรกและสำคัญที่สุดของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ที่ว่า คำหลักจะค่อยๆ พัฒนากลายเป็นคำไวยากรณ์เมื่อมโนทัศน์ของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งนั้นเปลี่ยนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งอยู่ใกล้ตัวไปสู่ความเป็นนามธรรมซึ่งเป็นสิ่งไกลตัวออกไป สอดคล้องกับแนวคิดของไลออนส์ (Lyons, ๑๙๗๗: ๗๑๘) ที่กล่าวว่ามโนทัศน์ทางด้านรูปธรรมเป็นมโนทัศน์ขั้นพื้นฐานที่สุดที่มนุษย์เรียนรู้ และเป็นมโนทัศน์ใกล้ตัวมนุษย์มากที่สุด ส่วนมโนทัศน์ที่อยู่ไกลตัวออกไปและสังเกตเห็นได้ยากจัดเป็นมโนทัศน์ทางด้านนามธรรม ซึ่งมนุษย์จะใช้วิธีเปรียบเทียบมโนทัศน์ด้านนามธรรมกับมโนทัศน์ด้านรูปธรรมเพื่อให้สามารถอธิบายและเข้าใจได้ง่ายขึ้น ถ้อยคำที่ใช้ในการเปรียบเทียบดังกล่าวนี้เรียกว่า อุปลักษณ์

นอกจากนี้ ไฮเน และคณะ (Heine et al., ๑๙๙๖: ๕๕) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับอุปลักษณ์ว่า เป็นการถ่ายโอนความหมายพื้นฐานที่เป็นรูปธรรมและอยู่ใกล้ตัวมนุษย์ ไปสู่ความหมายนามธรรมที่อยู่ไกลตัวมนุษย์ ระดับความเป็นรูปธรรมจากมากไปหาน้อยมีลำดับดังนี้ มนุษย์ (person) > วัตถุ (object) > กิจกรรม (activity/process) > พื้นที่ (space) > เวลา (time) > คุณสมบัติหรือลักษณะนามธรรม (quality)

จากข้อมูลพบว่า เมื่อคำว่า **แล้ว** ทำหน้าที่เป็นคำกริยาหลักในประโยคจะมีการเปลี่ยนแปลงความหมายเชิงอุปลักษณ์ จากเดิมที่เป็นกริยาเดี่ยวแสดงความหมายว่าการกระทำนั้นได้เสร็จสิ้นลงแล้ว หรือเกิดร่วมกับกริยาแสดงอาการ (activity/process) เพื่อบอกว่าการกระทำนั้นได้เสร็จสิ้นหรือสำเร็จลงแล้ว มาเป็นเกิดร่วมกับกริยาที่แสดงสภาพหรือคุณสมบัติ (quality) ของนามวลีที่เป็นประธาน เพื่อบอกว่าอาการนั้นได้ผ่านไปแล้วหรือสิ้นสุดลงแล้ว ดังตัวอย่าง

(๑๓๗) นอกนั้นก็ไปนั่งให้ช่างเขียนสองแห่งเขียนรูป รูปหมู่ ๗ คนทั้งคร้ว จะต้องปีหนึ่ง **จึงจะแล้ว** มันเขียนดี เว้นแต่คงจะเกิดกาหพด้วยเรื่องไม่เห็นด้วยแลเห็นเครื่องแต่งตัว

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๙๓)

(๑๓๘) ตอนนี้อย่างไปไม่ได้เพราะตะพานยังทำไม่แล้ว

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักข์ใต้ ฉบับที่ ๕ หน้า ๙๒)

ตัวอย่างที่ (๑๓๗) และ (๑๓๘) กริยา แล้ว ปรากฏเป็นกริยาเดียว และ เกิดร่วมกับกริยาหลักในกริยาหลักที่เรียงกัน แสดงความหมายว่า “เสร็จสิ้น” หรือ “สิ้นสุด เหตุการณ์ หรือการกระทำนั้น” ในที่นี้ คือ กริยา “เขียนรูป” และ กริยา “ทำตะพาน” ทั้ง ๒ คำนี้จัดเป็นกริยาที่มีความหมายแสดงกิจกรรม (activity/process) ตามแนวคิดของ ไฮเน และคณะ (Heine et al., ๑๙๙๑b) ในขณะที่คำว่า แล้ว ในตัวอย่าง (๑๓๘) ข้างล่างนี้ ปรากฏกับกริยา “เมา” ซึ่งเป็นกริยาบอกรสภาพหรือคุณสมบัติ (quality) ของ นามวลีที่เป็นประธาน มีความหมายว่าอาการนั้นได้ผ่านไปแล้วหรือสิ้นสุดลงแล้ว ดังตัวอย่าง

(๑๓๙) เรือเดินมาตั้งแต่เข้ามาจนคำนี้ ไม่เห็นเกาะเห็นฝั่งเลย มากกลางดิ่งเหมือนครวไป เกาะกง แต่ทะเลเรียบเปนแม่น้ำทีเดียว กระนั้นดิลกเมาไม่แล้วเลยจนต้องวางยานั้น

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๑ หน้า ๒)

ตัวอย่างที่ (๑๓๗)-(๑๓๙) แสดงให้เห็นการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ จากกิจกรรม (activity/process) ไปสู่คุณสมบัติ (quality) ซึ่งมีระดับความเป็นรูปธรรม จากมากไปหาน้อย ซึ่งสอดคล้องกับระดับความเป็นรูปธรรมตามแนวคิดของไฮเน และคณะ (Heine et al., ๑๙๙๑b) ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ ยังพบว่าคำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาและปรากฏตามหลังคำเชื่อมอนุภาคขยายนาม “ที่” จะมีการเปลี่ยนแปลงความหมายเชิงอุปลักษณะ โดยขยายจากการปรากฏร่วมกับประธานที่มีความหมายรูปธรรมมาเป็นนามธรรมได้ ดังตัวอย่าง

(๑๔๐) แกตต้องการจิริระอยากจะให้มาที่เมืองฝรั่งเศสบ้าง เพราะเขาไปรัสเซีย ฉันทรับจะหาคนให้เรียนที่ฝรั่งเศส และพูดถึงลูกโตอย่างดี แล้วนำเจ้านายข้าราชการมาพบและไปเลี้ยงน้ำชาที่เมีย เมียกับลูกสาวนั้นหน้าเหลือสติกำลัง กลับมาเปลื้องเครื่องแต่งตัวแล้วขึ้นรถไปเยี่ยมมองซิเออมลิน ซึ่งเป็นหัวหน้าเสนาบดี เพียงส่งก้าตเท่านั้น การที่แล้วไปนี่เปนแต่เริ่มต้นยังเรื่องที่จะได้ปรึกษากันมีอีกต่อไป

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๕๗ หน้า ๒๕๗)

ตัวอย่างที่ (๑๔๐) คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับนามวลี “การ” ซึ่งมีความหมายเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต กิจกรรม รูปธรรม

(๑๔๑) ตอนเมื่อเข้าไปในแดนอำเภอกะทู้แล้วได้สักหน่อย ถนนผ่าไปในเขา พอโผล่ออกไปราวกับเปิดฉากละคร เขาซ้อนกันเป็นวงรอบ แลๆ ไปราวกับจะไม่มีทางออก ถนนเลี้ยววงไปตามไหล่เขาข้างหนึ่ง แลดูลงไปทีพื้นหุบคล้ายดูแผนที่ ซึ่งได้คุ้นเคยให้หนูๆ ขึ้นมาเพื่อให้แลเห็นง่าย ๆ ฉะนั้น ไปต่อไปอีกหน่อยถึงทางสามแพรกirimวัดเก็จมีโรงพักตำรวจอยู่ตรงนี้โรงหนึ่ง ได้ขับรถไปทางแพรกซ้าย เข้าไปในวงเขาอีกชั้นหนึ่งใหญ่กว่าวงที่แล้วมา แต่ไม่งามกว่า

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ฉบับที่ ๕ หน้า ๑๐๑)

ตัวอย่างที่ (๑๔๑) คำว่า แล้ว ปรากฏร่วมกับนามวลี “วง” ซึ่งมีความหมายเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต สถานที่ รูปธรรม ในขณะที่คำว่า แล้ว ในตัวอย่างที่ (๑๔๒) และ (๑๔๓) ข้างล่างนี้ปรากฏใช้กับเวลาซึ่งมีความหมายเป็นนามธรรม ได้แก่ “ภายในสามวัน” และ “เมื่อ ๙.๓ ล้านปีที่แล้ว” ตามลำดับ

(๑๔๒) เขามีเรืออยู่บัดนี้ ๓ ลำ แต่ยังเสียอยู่ลำหนึ่ง คงใช้ได้อยู่ ๒ ลำ แต่ถึงกระนั้นยังได้เนื้อแรมมากมายหนักหนา ภายในสามวันที่แล้วมาได้เนื้อแรม ๘ ตัน ซึ่งเป็นอย่างประหลาด น่าชมความอุตสาหของเขายี่พยายามขุดแร่ขึ้นมาจากพื้นทะเล ที่ตรงที่เรือซึ่งเสด็จไปทอดพระเนตรขุดอยู่นั้น เดิมพระพิไลยได้ขุดอยู่ แต่ต้องเลิกไปเพราะเปลือกโสหุ่ยมากนัก ต้องใช้กลักกว่าพัน

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ฉบับที่ ๕ หน้า ๑๑๒)

(๑๔๓) ชั้นตะกอนจากถ้ำผาไท จังหวัดลำปาง ที่เราเก็บมาศึกษา ก็เป็นตะกอนถ้ำถ่านของภูเขาไฟเมื่อ ๙.๓ ล้านปีที่แล้ว แสดงให้เราเห็นว่า ถ้ำผาไทมีอายุมากกว่านั้น และมีภูเขาไฟที่คุกรุ่นอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

จะเห็นได้ว่า คำว่า แล้ว ในตัวอย่างที่ (๑๔๓) ซึ่งเป็นข้อมูลภาษาในสมัยปัจจุบันสามารถปรากฏกับคำบอกเวลาซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมได้ ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากรูปธรรมเป็นนามธรรมได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการใช้ “ที่แล้ว” ในโครงสร้างลักษณะเช่นนี้เสมอ การปรากฏใกล้ชิดกันนี้เองมีผลทำให้เกิดการรวมเป็นหน่วยเดียวกัน กลายเป็นวลิตายตัว มีความหมายว่า “ที่ผ่านมา” ดังเช่นปรากฏใช้อยู่ในภาษาสมัยปัจจุบัน

๓.๕.๒.๓ การดูดซับความหมายบริบท (absorption of contextual meaning) ไบบี เบอร์กิน และปากลียูคา (Bybee et al, ๑๙๙๔) กล่าวว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คำสูญเสียความหมายเดิมไป แล้วไปดูดซับความหมายของบริบทที่ปรากฏร่วมอยู่ด้วย กระบวนการนี้เกิดขึ้นเป็นลำดับสุดท้ายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ไบบี ยกตัวอย่างคำว่า pas, personne, rien และ jamais ในภาษาฝรั่งเศสที่สูญเสียความเป็นคำนามไป กลายเป็นคำไวยากรณ์ที่แสดงความหมายปฏิเสธเหมือนกับ ne เนื่องจากปรากฏร่วมกับคำแสดงการปฏิเสธ ne จนเป็นโครงสร้างปกติ

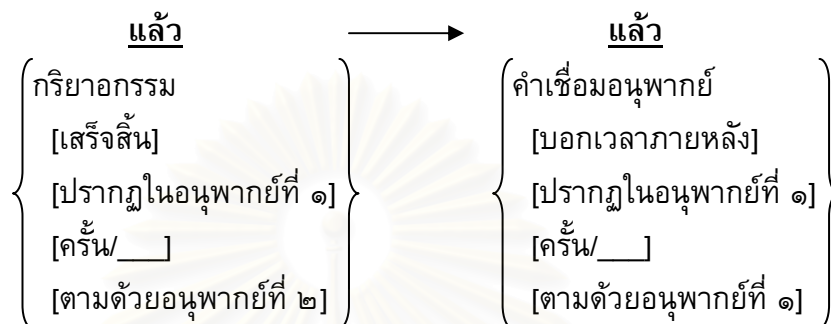
กระบวนการนี้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า แล้ว ที่ปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง “ครั้น” ว่าได้กลายจากกริยากรรมมาเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ผสมที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “ครั้น” ทั้งนี้เนื่องจากในสมัยแรกคำว่า แล้ว ที่เป็นคำกริยาสามารถปรากฏในตำแหน่งหลังคำเชื่อมอนุพากย์ “ครั้น” เป็นอนุพากย์ที่ ๑ แล้วตามด้วยอนุพากย์ที่ ๒ ต่อมาเมื่อปรากฏร่วมกับคำว่า “ครั้น” เสมอ จนเป็นโครงสร้างปกติ ส่งผลให้เกิดการดูดซับความหมายทางบริบท คือ ดูดซับความหมายของคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง “ครั้น” จนในที่สุดก็กลายมารวมเป็นหน่วยเดียวกับคำว่า “ครั้น” และทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลาภายหลัง “ครั้นแล้ว” ดังตัวอย่าง

(๑๔๔) วันศุกร์เดือนอ้ายขึ้น ๑๐ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๑๔ (พ.ศ. ๒๒๙๕) ปิวอกจัตวาศก เพลาย่าฆ้องแล้ว ๖ นาฬิกา เชิญพระมณฑปพระพุทธรูป หีบพระธรรม และพระราชสาสน์ และเครื่องมงคลบรรณาการ พระราชสาสน์ออกมาประตู่จักรมहिมาลง ณ ฉนวนท่าขึ้นใหม่ ณ ท่า ครั้นแล้ว เชิญมณฑปใส่พระราชสาสน์ เสด็จลงเรือพระที่นั่งศรีพิमानชัย พระอุบาลีหนึ่ง พระอริยมุนีหนึ่ง พระสงฆ์อันดับ ๑๕ รวม ๑๗ รูป ลงเรือสีผ้าแดงไปบำรุงพระศาสนา ณ กรุงศรีวิวัฒนบุรี
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๕๘)

(๑๔๕) ครั้นตรัสให้จัดสำรับ ขลุ่ยนำเพลง นายโรงยกสำรับหลวงตั้ง ดิมสำรับเอก หมื่นจงกราบลุกขึ้นยืน ครั้นแล้ว ตั้งหมาก สนองพระโอษฐ์ยื่นดอกไม้แก่พระราชกุมาร แลตั้งหมากมหาบ่าเรอ
(กฎหมายตราสามดวง กฎมณเฑียรบาล ๑๖๖ หน้า ๖๙)

(๑๔๖) เขารู้แล้วว่า แม่พลอยจะมาบ้านวันนี้ เขายังบอกฉันเลยว่า จะกลับแต่วัน ครั้นแล้ว วันนั้นพ่อเพิ่มก็กลับบ้านแต่วันจริงๆ อย่างที่บอกกับคุณเซย์ไว้
(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

คำว่า แล้ว ในตัวอย่างที่ (๑๔๔)–(๑๔๖) ปรากฏหลังคำเชื่อมอนุพากย์ “ครั้น” และทำหน้าที่เป็นคำกริยาของอนุพากย์ ต่อมาเกิดกระบวนการดูดซับความหมาย ปรับทของคำว่า “ครั้น” ที่ปรากฏอยู่ติดกัน จนรวมกันเป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกเวลา ภายหลัง “ครั้นแล้ว” ดังในตัวอย่างที่ (๑๔๖) และสามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

๓.๖ สรุป

ลักษณะโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์และความหมาย รวมทั้งพัฒนาการด้านต่าง ๆ และขั้นตอนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า แล้ว ที่ได้กล่าวไปข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า คำว่า แล้ว มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายที่เหมือนและแตกต่างกันในภาษาแต่ละสมัย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน หากแต่เกิดขึ้นเป็นลำดับอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน กระบวนการกลายเป็น คำไวยากรณ์ของคำว่า แล้ว ก็มีทั้งกระบวนการทางวากยสัมพันธ์และความหมาย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียวจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ สอดคล้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นสากล

บทที่ ๔

ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในทุกสมัยตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์จำนวน ๓,๐๗๒ คำมาวิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายว่า คำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในแต่ละสมัยนั้นทำหน้าที่อย่างหมวดคำใดในประโยค และปรากฏในโครงสร้างใดบ้าง รวมทั้งวิเคราะห์ความหมายของแต่ละโครงสร้างด้วย แล้วจึงกล่าวถึงพัฒนาการของคำว่า อยู่ รวมทั้งกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

๔.๑ การวิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ ๒ เกณฑ์ คือ ตำแหน่งและความหมายเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ลักษณะทางด้านวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่ เกณฑ์ตำแหน่งใช้ในการวิเคราะห์ตำแหน่งที่ปรากฏใช้ว่าสามารถปรากฏหน้าหรือหลังหน่วยใดและทำหน้าที่ใดในประโยค ส่วนเกณฑ์ความหมายใช้เพื่อช่วยจำแนกชนิดของกริยาและหน้าที่บางหน้าที่ของคำว่า อยู่ ดังรายละเอียดดังนี้

เกณฑ์ตำแหน่ง ประกอบด้วยตำแหน่งที่ปรากฏใช้เป็นกริยา คำช่วยหลังกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์

เกณฑ์ความหมาย ใช้เพื่อแยกคำช่วยหลังกริยาออกจากหมวดคำกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์ คือถ้าหากคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในประโยคนั้นทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่ช่วยขยายความหมายของกริยาเพื่อแสดงการณลักษณะก็จะจัดให้คำว่า อยู่ ในบริบทนั้นทำหน้าที่อย่างหมวดคำช่วยหลังกริยา และถ้าในบริบทนั้น คำว่า อยู่ ปรากฏในตำแหน่งต้นประโยค และแสดงความหมายทางไวยากรณ์เพื่อเชื่อมความให้ต่อเนื่องกันก็จะจัดให้คำว่า อยู่ ในประโยคนั้นทำหน้าที่อย่างหมวดคำเชื่อมอนุพากย์

จากเกณฑ์ตำแหน่งและเกณฑ์ความหมายข้างต้น ทำให้ได้กรอบประโยคทดสอบเพื่อใช้ตัดสินหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในบริบทต่างๆ เพื่อ

จำแนกคำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา คำช่วยหลังกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์ ออกจากกัน ดังนี้

กรอบประโยคทดสอบที่ ๑

คำช่วยหน้ากริยา (กริยาหลัก) _____ (กริยาหลัก) #

ลักษณะของกรอบประโยคทดสอบที่ ๑ ได้แก่ ประโยคที่คำว่า อยู่ ปรากฏ หลังคำช่วยหน้ากริยา หรือ กริยาหลักอีกตัวหนึ่ง และอาจมีกริยาอีกตัวหนึ่งตามมาหรือไม่ก็ได้

คำว่า อยู่ ที่สามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบที่ ๑ ได้ จัดเป็น คำกริยา

กรอบประโยคทดสอบที่ ๒

กริยาหลัก/กริยาหลักเรียงกัน _____ #

ลักษณะของกรอบประโยคทดสอบที่ ๒ ได้แก่ ประโยคที่คำว่า อยู่ ปรากฏ ตามหลังกริยาหลักหรือกริยาหลักเรียงกัน และอาจมีคำหลังกริยาตามมาหรือไม่ก็ได้

คำว่า อยู่ ที่สามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบที่ ๒ ได้ จัดเป็น คำช่วยหลังกริยา

กรอบประโยคทดสอบที่ ๓

_____ มา อนุพากย์

ลักษณะของกรอบประโยคทดสอบที่ ๓ ได้แก่ ประโยคที่คำว่า อยู่ ปรากฏ ร่วมกับคำว่า “มา” ในตำแหน่งต้นประโยค แล้วตามด้วยอนุพากย์

คำว่า แล้ว ที่สามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบที่ ๓ ได้ จัดเป็น คำเชื่อมอนุพากย์

ขั้นตอนในการวิเคราะห์มี ๓ ขั้นตอน คือ วิเคราะห์ลักษณะวากยสัมพันธ์ โดยพิจารณาปริบทที่คำว่า อยู่ ปรากฏ แล้วทดสอบกับกรอบประโยคทดสอบที่ได้จาก เกณฑ์ตำแหน่งและความหมาย จากนั้นนำมาสรุปหน้าที่ที่ปรากฏในประโยค

จากการวิเคราะห์ปริบทแวดล้อมของคำว่า อยู่ ในข้อมูลทุกสมัยโดยใช้ เกณฑ์ตำแหน่ง และความหมายดังที่กล่าวแล้วข้างต้นพบว่า คำว่า อยู่ สามารถทำหน้าที่ ในประโยคได้ทั้งหมด ๔ หน้าที่ และปรากฏในกระสวน ๔ กระสวน ดังปรากฏในสมัย ต่างๆ ดังนี้

๔.๒. ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่ ในสมัยต่าง ๆ

๔.๒.๑. ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่ ในสมัย สุโขทัย

จากการวิเคราะห์ปริบทของคำว่า อยู่ ในสมัยสุโขทัยพบว่า คำว่า อยู่ ทำหน้าที่ในประโยคได้หน้าที่เดียว คือ เป็นคำกริยา จำแนกเป็น ๔ โครงสร้าง ดังนี้

๔.๒.๑.๑ โครงสร้างที่ ๑ คำว่า อยู่ ที่เป็นกริยาเดี่ยว

คำว่า อยู่ ที่ใช้เป็นกริยาเดี่ยวในสมัยสุโขทัยมี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่”

- (๑) ท่านจึงว่าดังนี้ให้ไว้แก่...นี้...แกผ.สมกว่าทั้งหลายแล...นี้ให้พ...แทนกูอยู่สี่ห้าหกวันกู อยู่นานบมิได้ จึงให้ไปบอกแก่มหาธรรมราชาผู้ปู่ถึงสุโขทัย
(ศิลาจารึกวัดป่าแดง แผ่นที่ ๑ พ.ศ.๑๙๔๙ บรรทัด ๒๙)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (บุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

- (๒) อรรถญาณมหาเถรธรรมกิตติเถรกับภิกษุทั้งหลายชุกกันในกระลาอุโบสถอันอยู่ใน ทะเลฉาง

(ศิลาจารึกวัดป่าแดง พ.ศ.๑๙๔๙ แผ่นที่ ๓ บรรทัด ๒๒)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (บุพพทวลีบอกสถานที่ที่เป็นนามธรรม)

- (๓) ที่แท้เราอยู่ในสัตย์ประดิษฐ์.....ด้วยอำนาจกุศลสัตย์ จงเฝ้าหน้าหลานปฏิพัทธ์
ไมตรี มี...พาน อย่ามีปฏิมะเวราอนุเวร สักเมื่อเลยๆ
(ศิลาจารึกเจดีย์น้อย พุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ ด้าน ๒ บรรทัด ๑๒)

จะเห็นได้ว่า ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” สามารถปรากฏได้ทั้งกับบุพพทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

นอกจากนี้ คำว่า อยู่ ในสมัยสุโขทัยยังมีความหมายว่า “มีชีวิต” ด้วย
ดังตัวอย่าง

- (๔) พระยาเถิงเท่าเป็นเจ้าอยู่ยี่นเห็นตาย ดั่งวันทันดั่งเคียวเขี้ยว เห็นอเวจिनรกตกอบาย
เวทนา
(ศิลาจารึกปฐมจิตขุนจอต พ.ศ.๑๙๓๕ ด้าน ๑ บรรทัด ๑๙)

๔.๒.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่

ลักษณะของโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ โครงสร้างที่คำว่า อยู่ ทำหน้าที่เป็น
กริยาหลักในกริยาวลี มีตำแหน่งการปรากฏหลังคำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้มี ๒ ความหมาย ได้แก่ ความหมายว่า
“พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ซึ่งปรากฏในบริบทที่ตามด้วยนามวลีบอกสถานที่ และกริยาวิเศษณ์
ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่”

- (๕) พระมาตุจฉาเจ้ามาอยู่ตำหนักหัวสนามเก่า ตะวันตกวัดสรศักดิ์
(ศิลาจารึกวัดสรศักดิ์ พ.ศ.๑๙๖๐ บรรทัด ๑๙)
- (๖) บางคนเข้ามาบวชจำศีลกระทำวีระอันดีแห่งสำนักพระมหาเถรเป็นเจ้า แต่นั้นจึง
บังเกิดเป็นบุญกรรมหนักหนา พระมห(าเถรเป็น)เจ้ามาอยู่บมิทานเท่าใด ท่านจึง
รำพึงไปมาพิจารณา)...าสนี้ กับพระพุทธรูปยืนอันสถิตอยู่ด้านปลา....ก นี้
(ศิลาจารึกวัดพระยืน พ.ศ.๑๙๑๓ ด้าน ๑ บรรทัดที่ ๓๕)

ส่วนความหมายที่ ๒ นั้น คือ ความหมายว่า “มี, ปรากฏ ณ ที่นั้น” ปรากฏกับนามวลีที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

- (๗) ลูกหนึ่งมีพรรณงามดังทองรัสมิ่เท่าลูกหมาก....เสด็จมาแต่กลางหาว ลงมาฉวัดรอบ
 ตนท่านแล จึงเสด็จขึ้นอยู่เหนือหัวแล พระรัตนธาตุจึงเสด็จมาอยู่กึ่งหน้าผาก
 (ศิลาจารึกวัดศรีชุม ประมาณพ.ศ.๑๘๘๔-๑๘๙๐ ด้าน ๒ บรรทัด ๖๖)

๔.๒.๑.๓ โครงสร้างที่ ๓ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่ + กริยา
 หลัก

ลักษณะของโครงสร้างที่ ๓ ได้แก่ ปรียบที่คำว่า อยู่ ทำหน้าที่เป็น
 กริยาหลักที่ปรากฏระหว่างคำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา กับกริยาหลักอีกตัวหนึ่ง
 และมีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

- (๘) พระมหาเถรเจ้ามาอยู่เอาพรรษาในนี้
 (ศิลาจารึกวัดสระศักดิ์ พ.ศ.๑๘๖๐ บรรทัด ๑๒)
- (๙) ผู้มนตรีมาอยู่จำนำแต่งกระทำการด้วยพระมหาเถรเป็นเจ้า
 (ศิลาจารึกวัดพระยืน พ.ศ.๑๘๑๓ ด้าน ๒ บรรทัด ๕)

๔.๒.๑.๔ โครงสร้างที่ ๔ กริยาหลัก + อยู่

ในสมัยสุโขทัย คำว่า อยู่ ที่ปรากฏหลังกริยาหลัก และทำหน้าที่เป็น
 คำกริยาในประโยคได้จะมีหน่วยที่ตามมาได้เพียงหน่วยเดียว คือ บุพบทวลีบอกสถานที่
 และมีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี,ปรากฏ” ดังตัวอย่าง

- (๑๐) จักให้แก่ท่านแต่งแ่งสะอาดงามหนักหนา จึงโอยทานบิณฑบาต โอยทานบมิขาด
 สักวัน โอย...สิบห้าคาบแล...มักฉันทุกวันดังอันแล มักจำศีลภาวนาอยู่กลางป่า
 กลางดง หลงอดฉันใบพง...นลูกหมากรากไม้
 (ศิลาจารึกวัดศรีชุม ประมาณ พ.ศ.๑๘๘๔-๑๘๙๐ ด้าน ๑)

- (๑๑) พระมห(าเถรเป็น)เจ้ามาอยู่บมินานเท่าใด ท่านจึงรำพึงไปมาพิจารณา)...าสนี้
 กับพระพุทธรูปยืนอันสถิตอยู่ด้านปลา...ก นี้
 (ศิลาจารึกวัดพระยืน พ.ศ.๑๘๑๓ ด้าน ๑ บรรทัด ๓๖)

ตัวอย่างข้างต้น แสดงความหมายของคำว่า อยู่ ๒ ความหมาย คือ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า คำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในโครงสร้างนี้ นอกจากจะทำหน้าที่เป็นคำกริยา หมายถึง “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” แล้ว ยังมี ความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้ อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เรียกว่า semantic bleach ทำให้คำว่า อยู่ ที่ปรากฏใน ตำแหน่งนี้เริ่มมีความหมายของการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่เพิ่มขึ้นมา ลักษณะเช่นนี้ อาจเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาไปเป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอก การดำเนินอยู่ในสมัยอยุธยาก็ได้

๔.๒.๒ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่ ในสมัย อยุธยา

จากการวิเคราะห์ปริบทของคำว่า อยู่ ในสมัยอยุธยาพบว่า คำว่า อยู่ ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๒ หน้าที่ คือ คำกริยา และคำช่วยหลังกริยา จำแนกเป็น ๒ กระบวน ดังนี้

๔.๒.๒.๑ กระบวนที่ ๑ คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาในสมัยอยุธยา มี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ดังนี้

๔.๒.๒.๑.๑ โครงสร้างที่ ๑ คำว่า อยู่ ที่เป็นกริยาเดี่ยว

คำว่า อยู่ ที่ใช้เป็นกริยาเดี่ยวในสมัยอยุธยา มี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในปริบทที่คำว่า อยู่ เกิด ร่วมกับนามวลีหรือบุพบทลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๑๒) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์องค์นี้อยู่วัดพุทไธสวรรย์

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๑๕ หน้า ๓๔)

- (๑๓) แลบรรเทศคนหนึ่งอยู่ในเมืองนั้น ยิงปืนออกไปต้องญาติตายกับคอช้าง
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๓๑ หน้า ๑๐๐)

ส่วนความหมาย “มี, ปรากฏ” นั้นสามารถปรากฏร่วมกับนามวลีและบุพบทวลีบอกสถานที่ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (บุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

- (๑๔) แลเรือเจ้ากรมปลัดกรมทั้งนั้นอยู่ชั้นสอง
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๙ หน้า ๙๐)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (บุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นนามธรรม)

- (๑๕) แล้วอยู่ณะปีขานอัญศก มีโกหกชื่ออายนักโสมตั้งตัวเปนใหญ่ในเมืองลานช้าง แล้วลาวลานช้างอยู่ในอำนาจมันสิ้น แลให้ลาวลานช้างแขงบ้านเมืองแล้วจะเข้ามาณะกรุงศรีอยุธยา แล้วยกทัพเข้ามาถึงตำบลณะเข้าพังเหยแขวงเมืองนพบุรี ท่านออกพระทำยน้ำเมื่อยังเปนหลวงทรงพล อยู่่นั้น จึงอาสาออกไปจับได้สัပ္ยุทธกับอายนักโสม ๆ

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๒ หน้า ๗๕)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า คำว่า อยู่ ที่เป็นคำกริยาในสมัยอยุธยาสามารถปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่มีความหมายบอกบุคคลได้ด้วย นับเป็นปริบทใหม่ที่ปรากฏในสมัยอยุธยาเป็นสมัยแรก จากเดิมที่สามารถปรากฏกับสถานที่ได้อย่างเดียว ดังตัวอย่าง

- (๑๖) แลมีอุปมาดุจใดอันว่าบุทคลอยู่ด้วยคนพาลนั้น ก็อยู่เปนทุกขในกาลทั้งปวง ดุจอยู่ด้วยข้าศึกแลอยู่ด้วยงูสรพิษนั้นแล เหตุดังนี้จึงว่าอย่าให้โยคาวจร เอาคนพาลมาเปนอุปการแก่อาตมาภาพนั้นแล

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๑๖ หน้า ๔๕)

๔.๒.๒.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของประโยค ปรากฏหลังคำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา และมี ๒ ความหมาย ได้แก่ ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ ณ ที่นั้น” ดังตัวอย่าง

(๑๗) แลมีหนังสือ พณ หัวเจ้าท่านโกษาธิบดีมาถึงเียนตรา นั้น แลมรตึงว่าจะขึ้นไปอยู่ตึก
ณ เมืองไยกะตรา แล้วให้ท่านอยู่จงดีเถิด

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๖๑)

(๑๘) เหตุว่าช่างทั้งหลายนี้มิได้ยินดีจะอยู่ในเมือง และช่างทั้งปวงนี้ยอมยินดีอยู่ในป่า

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๑๖ หน้า ๔๖)

ตัวอย่างทั้ง ๒ ตัวอย่างข้างต้นแสดงคำว่า อยู่ ที่ปรากฏร่วมกับนามวลี
และบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม และมีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่”

ส่วนคำว่า อยู่ ที่มีความหมายว่า “มี, ปรากฏ” นั้นสามารถปรากฏกับ
บุพบทวลีบอกสถานที่ทั้งที่มีความหมายเป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (บุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

(๑๙) พระจันทร์เจ้าตกลงมาอยู่เหนือแผ่นดินอันนี้เทอญ

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๑ หน้า ๓)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (บุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นนามธรรม)

(๒๐) เหตุว่าทิวภูมิวิจิตรวิจิตรพิสดารปรางนี้ เปนแผ่นดินแห่งโสดาปัตติผล เหตุว่าทิวภูมิ
วิจิตรวิจิตรพิสดารปราง ยังอยู่ในสันดานนั้น โสดาปัตติผลมิได้บังเกิด

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๑๖ หน้า ๔๗)

๔.๒.๒.๑.๓ โครงสร้างที่ ๓ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่ +
กริยาหลัก

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของประโยค
ปรากฏระหว่างคำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยากับกริยาหลัก มีความหมายว่า “พักอาศัย,
, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

(๒๑) ถ้าเสด็จไปแห่งใด ๆ มีที่ประทับรื้อนั้น หัวหมื่นตัวสีพันทนายได้อยู่รักษาประตู

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๙ หน้า ๙๑)

๔.๒.๒.๑.๔ โครงสร้างที่ ๔ อยู่ + กริยาหลัก

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักในโครงสร้างกริยาหลักที่เรียงกันของประโยค ปรากฏหน้ากริยาหลักอีกตัวหนึ่ง มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

(๒๒) แลสามเณรล้งกาอยู่ปรนนิบัติสงฆ์ เพลาคำพระอุปาลี พระอริยมุนี พระสงฆ์อันดับพร้อมกันสวดมนต์สามเณรล้งกามา นั่งฟังสวดพร้อมกันทุกวัน

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๗๐)

๔.๒.๒.๑.๕ โครงสร้างที่ ๕ กริยาหลัก + อยู่ + กริยาหลัก

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักที่ปรากฏระหว่างกริยาหลักตัวอื่นๆ ในกริยาหลักที่เรียงกัน มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

(๒๓) ข้าพเจ้าทั้งนี้มีความยินดีหาที่สุดมิได้ ข้าพเจ้าจะขออยู่ปรนนิบัติพระผู้เป็นเจ้า จะได้เล่าเรียนในสำนักพระผู้เป็นเจ้า แลพระอุปาลีสนทนาด้วยสามเณรนั้นแล้ว

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๖๙)

(๒๔) ๗. ข้อหนึ่งว่า ถ้าแลกุมบันหฎิฝรั่งจะต้องการไปตั้งตึกอยู่ซื้อขาย ณ หัวเมืองจังหวัดกิติ แลเมืองขึ้นกรุงศรีอยุธยาไซร์ ก็ให้ฟ้องแก่เสนาบดีออกไปตั้งอยู่ซื้อขายเถิด

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๔ หน้า ๑๕)

จะเห็นได้ว่า คำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้เป็นกริยาหลักในสมัยอยุธยานั้นมี ๒ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” ความหมาย “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” สามารถปรากฏร่วมกับนามวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรมเช่นเดียวกับในสมัยสุโขทัย นอกจากนี้ ยังสามารถปรากฏร่วมกับคนได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย ส่วนความหมาย “มี, ปรากฏ” นั้นสามารถปรากฏร่วมกับสถานที่ได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม แต่ไม่สามารถปรากฏร่วมกับคนได้

๔.๒.๒.๑.๖ โครงสร้างที่ ๖ กริยาหลัก + อยู่

ในสมัยอยุธยา คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาและมีตำแหน่งหลังกริยาหลัก มี ๒ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ซึ่งจะปรากฏกับสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๒๕) ศักราช ๙๒๓ รกาศก พระศรีสุนทรอยู่วัดมหาธาตุ แล้วหนีออกไปอยู่ตำบลมวงมดแดง

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๓๑ หน้า ๙๙)

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า หากพิจารณาในด้านตำแหน่งและความหมายของคำว่า อยู่ ที่ปรากฏในบริบทนี้พบว่า นอกจากจะทำหน้าที่เป็นคำกริยา หมายถึง “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” แล้ว ยังมีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และความหมายแสดงความสัมพันธ์กับนามวลีหรือเป็นบุพบทควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้ อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เรียกว่า semantic bleach ทำให้คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในตำแหน่งนี้เริ่มมีความหมายของการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และความหมายแสดงความสัมพันธ์กับนามวลีเพิ่มขึ้นมาด้วย เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในบริบทนี้อาจจะตีความได้ว่า ประธานได้ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” หรือ “มี, ปรากฏ” อยู่ ณ ที่นั้น และแสดงให้เห็นระยะเวลาว่าได้ทำกริยานั้นหรือเกิดเหตุการณ์นั้นอย่างต่อเนื่อง ความหมายนี้ปรากฏในหน้าที่ที่เป็นคำกริยา และคำช่วยหลังกริยาบอกการณลักษณะตามลำดับ นอกจากนี้ ตำแหน่งของคำว่า อยู่ ที่ปรากฏหน้านามวลีในบริบทนี้ มีตำแหน่งเดียวกับบุพบท ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าคำว่า อยู่ ในบริบทนี้น่าจะทำหน้าที่เป็นคำบุพบทและแสดงความสัมพันธ์กับนามวลีที่ตามมา ลักษณะเช่นนี้ปรากฏตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑-๓ จนถึงปัจจุบัน

(๒๖) ขณะเมื่อราชทูตานุทูตสยามพักอยู่ในกรุงโรมนั้น ได้ไปเที่ยวชมถิ่นฐานบ้านเมืองแลตึกใหญ่น้อยแล้ววัดอารามทุก ๆ แห่งในจังหวัดกรุงโรม

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๗ หน้า ๒๔)

ส่วนความหมาย “มี, ปรากฏ” ปรากฏได้ทั้งกับสถานที่ที่มีความหมายเป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (บุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

- (๒๗) วัน ๑๓ ๖๔๔ คำมีอุบาทวเหนเลือดติดอยู่ณประตูบ้าน แลเรือนแวดทั้งปวงในเมืองแลนอกเมืองทั่วทุกตำบล
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๓๑ หน้า ๙๘)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (บุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นนามธรรม)

- (๒๘) เหตุว่าบุพทลผู้ก่อประดัวกามศุขนั้นก็เที่ยวตายเที่ยวเกิดเวียนว่ายอยู่ในวิภูสงสาร หากกาลที่จะถึงที่สุดมิได้
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๑๖ หน้า ๓๖)

นอกจากจะปรากฏร่วมกับสถานที่ทั้งที่มีความหมายเป็นรูปธรรมและนามธรรมแล้วได้แล้ว โครงสร้างนี้ยังแสดงให้เห็นว่า คำว่า อยู่ ในสมัยอยุธยายังสามารถปรากฏร่วมกับเวลาได้ด้วย แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่ จากเดิมที่เคยปรากฏกับสถานที่เพียงอย่างเดียวในสมัยสุโขทัย มาเป็นสามารถปรากฏร่วมกับคนและเวลาได้ในสมัยอยุธยา ดังตัวอย่าง

- (๒๙) ศักราช ๙๔๗ รกาศก พระเจ้าสาวถียกพลลงมาครั้งหนึ่งเล่า ตั้งทับตำบลสะเกษ แลตั้งอยู่แต่เดือนญี่ถึงเดือนสี่
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๓๑ หน้า ๑๐๑)

๔.๒.๒.๒ ภาระสอนที่ ๒ คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาปรากฏใช้เป็นครั้งแรกในสมัยอยุธยา แสดงความหมายบอกการณลักษณะดำเนินอยู่ มีตำแหน่งอยู่หลังกริยาหลัก และอาจเป็นหน่วยสุดท้ายของอนุพากย์หรือประโยค หรือตามด้วยส่วนขยาย เช่น กริยาวิเศษณ์ เป็นต้น

คำว่า อยู่ ในบริบทนี้สามารถปรากฏร่วมกับกริยาบอกอาการ (dynamic verbs) และกริยาบอกสภาพ (stative verbs) ได้ ดังตัวอย่าง

- (๓๐) ครั้นรุ่งเช้าเศรษฐีรูดานนั้นเลงเห็นสามีตายล้มอยู่ เศรษฐีรูดานนั้นบังเกิดโศกาทูรร้องให้รำไปมา
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๑๖ หน้า ๓๙)

(๓๑) แลให้บอกแก่ท่านผู้จ้ทูลพระราชสาสน์ว่า ซึ่งจะเชิญพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า พระราชสาสน์ขึ้นไป ณ กรุงลังกานั้น ฝนตกหนักน้ำมากอยู่ ถ้าฝนงดน้ำถอยลงจึงเชิญพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้าขึ้นไป

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๗๐)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงการปรากฏของคำช่วยหลังกริยา อยู่ ร่วมกับกริยาบอกอาการ “ตายล้ม” และกริยาบอกสภาพ “มาก” ตามลำดับ เหตุผลที่ในบริบทนี้ผู้วิจัยต้องแยกกริยาหลักออกเป็นกริยาบอกอาการ และกริยาบอกสภาพ เนื่องจากในสมัยต่อมาผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าคำว่า อยู่ ที่ปรากฏตามหลังกริยาบอกสภาพสามารถแสดงความหมายบอกการเน้นความได้ด้วย

๔.๒.๓ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่ ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓

จากการวิเคราะห์บริบทของคำว่า อยู่ ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ พบว่า คำว่า อยู่ ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๒ หน้าที คือ คำกริยา และคำช่วยหลังกริยา สามารถจำแนกเป็นกระบวนได้ทั้งหมด ๒ กระบวน ดังนี้

๔.๒.๓.๑ กระบวนที่ ๑ คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นกริยาในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ปรากฏใช้เป็นกริยาเดี่ยวในประโยค หรือปรากฏเป็นกริยาหลักในกริยาวลี หรือกริยาหลักที่เรียงกันได้ และมี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ดังนี้

๔.๒.๓.๑.๑ โครงสร้างที่ ๑ อยู่ ที่ใช้เป็นกริยาเดี่ยว

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักในประโยคมี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๓๒) ถ้าจริงดูหนึ่งถ้อยคำเจ้าหมุ่แลสมุบาญชีจำหน่ายแล้วไซ้ จึงให้เจ้าหมุ่แลสมุบาญชีย
ทำเป็นหนังสือทานบนว่าเลขซึ่งตายแลหนีพิกลจริตนั้นอยู่บ้านนั้น ตำบลนั้น
(กฎหมายตราสามดวง พระไอยการบานผแนก ๔ หน้า ๑๘๙)

(๓๓) ถ้าโจทจำเลยอยู่ณหัวเมืองทั้งปวง แลแขวงจังหวัดก็ได้ใช้ตราพระราชสีห์ไปเอา
คู่ความ
(กฎหมายตราสามดวง พระธรรมนูน ๑๘ หน้า ๘๒)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบบริบทที่นามวลีที่ตามหลังกริยา อยู่ ได้ผ่าน
กระบวนการทำเป็นหัวเรื่อง (Topicallization) แล้วย้ายที่ไปปรากฏอยู่หน้านามวลีที่เป็น
ประธานของอนุภาคย์หรือประโยค ทำให้ดูเหมือนว่าในบริบทนั้นไม่มีหน่วยใดปรากฏ
ตามหลังคำว่า อยู่ มา ดังตัวอย่าง

(๓๔) อนึ่ง ดำหนักสมเด็จพะอรรมเหสีพระภรรยา อนึ่งดำหนักแม่หยัวเจ้าเมืองทั้ง ๒
อนึ่งเรือนหลังลูกเธอ หลังหลานเธอ พระสนมอยู่
(กฎหมายตราสามดวง กฎมณเฑียรบาล ๑๖๙ หน้า ๖๙)

นอกจากนี้ คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ก็
สามารถปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงคนได้เช่นเดียวกับในสมัยอยุธยาด้วย
ดังตัวอย่าง

(๓๕) นายบุญรอดให้การว่า นายบุญรอดเป็นชาวเกาะปลิบงไปเก็บรังนก ณ เกาะหน้า
เมืองมะริด อ้ายพม่าจับได้ส่งไป ณ เมืองอังวะ นายบุญรอดอยู่ด้วยอินแชะช้านาน
ประมาณสิบสองปีแล้วหนีเข้ามาทางเมืองเชียงใหม่เห็นว่านายบุญรอดเป็นชาติ
ภูมิชาวเกาะปลิบงเมืองตรัง อ้ายพม่าจับไปได้อุตสำหรับหนีกลับเข้ามาได้สืบเอาข่าว
ราชการ นายบุญรอดมีความชอบอยู่
(จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ หน้า ๒๙)

นอกจากปรากฏร่วมกับสถานที่ และคน แล้ว คำว่า อยู่ ในสมัยรัชกาลที่
๑-๓ ยังปรากฏร่วมกับเวลาได้เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่าง

(๓๖) ครั้นกลับมาจึงเห็นลูกอีเกิดซึ่งใส่แก้วนั้นตกจมน้ำอยู่ เอาขึ้นมาประคบผงม แลอยู่
ประมาณครู่หนึ่งลูกอีเกิดนั้นตายแลจะลงโทษประการใดจะขอรับ
(กฎหมายตราสามดวง พระไอยการพรมศักดิ์ ๑ หน้า ๙๓)

ความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับ สถานที่ที่เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

(๓๗) มะโนสาระว่าอำมาตยจึงบังคับว่าไร้แดงมีถนกลาง แลแดงอยู่ในไร้ของผู้ใดก็เป
นของผู้นั้น

(กฎหมายตราสามดวง พระธรรมสาตร หน้า ๗)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นนามธรรม)

(๓๘) ข้อ ๖ ว่า เมื่อชนอังกฤษกับพม่าทำศึกกันอยู่ คนพม่ามารับใช้สอยอยู่ในอังกฤษ
คนพวกอังกฤษก็มารับใช้สอยอยู่กับพม่า คนเหล่านี้อยู่ในโทษเดียวนี้การชู้รบก็
เลิกกันแล้ว ให้ยกโทษคนเหล่านั้นเสียทั้ง ๒ ฝ่าย

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๒๔)

๔.๒.๓.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำหน้า/คำช่วยหน้า + อยู่

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของประโยค ปรากฏหลัง
คำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา มี ๑ ความหมาย คือ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ
สามารถปรากฏร่วมกับสถานที่ที่มีความหมายเป็นรูปธรรม และบุพบทวลีที่หมายถึงคน
ดังตัวอย่าง

(๓๙) ปานนิพญาพิไชรณฤททีจะถึงเมืองนารแล้ว ครอบคร้วทาวพินเสมอใจ จัยยังอยู่ใน
แขวงเมืองนำปาด ฤจะภากันไปอยู่แขวงเมืองนารฤจะภากันหนีต่อไปอีก

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๔ หน้า ๓๑)

(๔๐) อนึ่งต่างประเทศสพไสมยเข้ามาอยู่ในประเทศเมืองใด มีถ้อยคดีความให้
พิจารณาว่ากล่าวราชประเพณีจารีตเมืองนั้น

(กฎหมายตราสามดวง พระธรรมนูน ๘ หน้า ๗๙)

(๔๑) ถ้าข้าหลวงกองสักๆ หมายหมู่ครั้งนี้เสร็จแล้ว ไพร่สมัครไปอยู่ข้างผู้ใดอย่าให้
ตามใจเป็นอันขาดทีเดียว

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๑๔)

ตัวอย่าง (๓๙) และ (๔๐) แสดงคำว่า อยู่ ที่ปรากฏร่วมกับสถานที่ ซึ่งอาจเป็นนามวลีบอกสถานที่ หรือบุพบทวลีบอกสถานที่ก็ได้ ส่วนตัวอย่าง (๔๑) แสดงคำว่า อยู่ ที่ปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงคน

๔.๒.๓.๑.๓ โครงสร้างที่ ๓ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่ + กริยาหลัก

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักในวลีกริยาเรียง ปรากฏอยู่ระหว่าง คำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา กับกริยาหลัก และมีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

- (๔๒) ที่เมืองกำแพงนครมาทำบายูชียเรือเสาเรือไปว่าจะเกบไปลำเลียงเข้าสาร แล้วเมืองไส้งอน เกนไพรญูวไรพร่เชมรว่าจะมารักษาเมืองพุทไทมอด แล้วเจ้าเมืองพุทไทมอดให้เกบเบี้ยแก่ราษฎรชาวบ้านเรือนละหาพวงว่าจะเอาไว้เลี้ยงกองทัพหลวงซึ่งจะยกลงมาณะเมืองพุทไทมอดให้จัดเรือรบเรือลำเลียงไว้ให้พร้อม ยังหารู้ว่าจะอยู่รักษาเมือง หฤจะยกไปข้างไหน ยังหารู้ความแนไม่
(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๓ หน้า ๑๘)
- (๔๓) อนึ่งข้างต้นม้านั้นใช้แลมิได้อยู่รักษา ให้จำจงหนัก อนึ่งให้ไหมทวิคุณ
(กฎหมายตราสามดวง กฎมณเฑียรบาล ๙๔ หน้า ๕๒)

๔.๒.๓.๑.๔ โครงสร้างที่ ๔ อยู่ + กริยาหลัก

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลัก และปรากฏหน้ากริยาหลักอีกตัวหนึ่ง มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

- (๔๔) หนังสือ นายควรรู้อัญนายมหาดไทย มาถึงกรมการอยู่รักษาเมืองพิไช
(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๔ หน้า ๒๑)

๔.๒.๓.๑.๕ โครงสร้างที่ ๕ กริยาหลัก + อยู่ + กริยาหลัก

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักที่ปรากฏระหว่างกริยาหลักตัวอื่นๆ ในกริยาหลักที่เรียงกัน มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

- (๔๕) กรุงฯ คิดถึงทางพระราชไมตรีกรุงเวียดนามยิ่งหนัก จึงหามกองทัพไวกวาทิติดตาม
 อนุเจ้าเมืองเวียงจันทน์เข้าไปในแดนกรุงเวียดนามไม่ ด้วยรักษาทางใต้โดยสุจริตห
 นีให้ราวจนกัน จึงแบ่งกองทัพอยู่รักษาเมืองเวียงจันทน์อยู่แต่น้อย ทัพหลวงพระราช
 วังบวอระย ก็เสด็จกลับลงมาณกรุงฯ ในเดือนแปดปีกฤษณพงศ์
 (จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๔ หน้า ๑๖)

๔.๒.๓.๑.๖ โครงสร้างที่ ๖ กิริยาหลัก + อยู่

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกิริยาหลัก และปรากฏในตำแหน่ง
 หลังกิริยาหลักอีกตัวหนึ่ง มี ๒ ความหมาย ได้แก่ ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่”
 ซึ่งปรากฏกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

- (๔๖) ราชวงษ์เมืองเวียงจันทน์คุมกองทัพมาห่มินเสศ มาตั้งอยู่เมืองหล่มคัก
 (จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๓ หน้า ๒๑)

- (๔๗) อนึ่งเลิกเดิมสักเมืองนคร เมืองพัทลุง เมืองสงขลา ซึ่งมีได้หลบหนี ไปอาศัยตั้ง
 บ้านเรือนทำไร่นาอยู่ ณ ที่ตรังถูราเป็นภาคภูมิมูลนายเดิมได้ใช้สอยก็ให้คงอยู่แก่
 นายเดิม
 (จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๑๔)

นอกจากนี้ยังปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงคนได้อีกด้วย ดังตัวอย่าง

- (๔๘) ข้อ ๖ ว่า เมื่อขณะอังกฤษกับพม่าทำศึกกันอยู่ คนพม่ามารับใช้สอยอยู่ในอังกฤษ
 คนพวกอังกฤษก็มารับใช้สอยอยู่กับพม่า คนเหล่านี้อยู่ในโทษเดียวนี้การชู้รบก็
 เลิกกันแล้ว ให้ยกโทษคนเหล่านั้นเสียทั้ง ๒ ฝ่าย
 (จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๒ หน้า ๒๔)

ส่วนความหมายที่ ๒ คือ “มี, ปรากฏ” ปรากฏได้ทั้งกับนามวลีหรือ
 บุพบทวลีบอกสถานที่ที่มีความหมายเป็นรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

- (๔๙) เรือสามลำนี้ไปเที่ยวลาดกระแวนอยู่เกาะกูด ภาเรือ อ้ายแขก ๒ ลำ
 (จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๓ หน้า ๑๙)

- (๕๐) พญากรบัตร กรมการ มีไว้ใจแก่ราชการ แต่งให้ขุนด่านล่าจากกับไพร่ขึ้นไปสืบยังหากลับมาไม่ พญากระบัตร์จึงให้หลวงเทพคุณเอาหนังสืออภัยสุทธิสาร ๒ ฉบับลงมา ข้อราชการแจ้งอยู่ในหนังสือบอกทุกประการ แล้วทรงตรัสถามถึงระเบียบอาหาร ณ เมืองโคราช แลกกองทัพทางเมืองปราจิณพญากลาง
(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๓ หน้า ๑๔)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นนามธรรม)

- (๕๑) ฝ่ายบุตรมหาอำมาตย์นั้นตั้งอยู่ในทิวเขา พิภพเกษม บันชาความทวยนิกร ประชาธารษฎร์โดยยุติธรรม
(กฎหมายตราสามดวง หลักอรรถาธิบาย ๑๓ หน้า ๓๓)

นอกจากนี้ยังปรากฏร่วมกับบุพบทวลีบอกเวลาได้ด้วย ดังตัวอย่าง

- (๕๒) ถึงมาทว่าฝ่ายโจทฝ่ายจำเลยก็ดี จะเป็นคนข้าศึกผิดกันกับตนอยู่ในกาลก่อน ก็อย่าได้ปล่อยซึ่งจิตให้โตไปตามอำนาจโทษาคะติพึงดำเนินไปตามธรรมสาตราชราษาสตร แลตั้งจิตไว้ให้มีชณะตุเบกขาให้แน่นแน่ แล้วจึงพิจารณาตัดสินเป็นท่ามกลาง อย่าให้ฝ่ายโจทฝ่ายจำเลยแพ้ชนะกันด้วยอำนาจโทษจิตจรจงเวรแห่งตน
(กฎหมายตราสามดวง หลักอรรถาธิบาย ๓ หน้า ๒๕)

๔.๒.๓.๒ กระสวนที่ ๒ คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในกระสวนนี้ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา จำแนกได้ ๒ โครงสร้างตามตำแหน่งและการปรากฏร่วมกับกริยาอื่นๆ ในหน่วยกริยา ได้แก่ ปรากฏระหว่างกริยาหลักกับคำหลังกริยา และปรากฏหลังกริยาหลัก อาจเป็นหน่วยสุดท้ายของอนุพากย์หรือประโยค หรือตามด้วยส่วนขยาย คำว่า อยู่ ที่ใช้ในบริบทเหล่านี้มีเพียงความหมายเดียว คือ ความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ ดังนี้

๔.๒.๓.๒.๑ โครงสร้างที่ ๑ กริยาหลัก + อยู่ + คำหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา ปรากฏหลังกริยาหลัก แล้วตามด้วยคำหลังกริยา มีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ ดังตัวอย่าง

- (๕๓) กรุงเวียตนามอยู่ใกล้ว่างเปล่าไม่มีการ ฐเหตุแล้วจะนิ่งอยู่มิได้ จึงให้เจ้าเมือง ไช่ฮ่อนยกกองทัพซึ่งตั้งรักษาเขตแดนขึ้นไปเมืองเขมรหวังจะระงับดับความไว้มิให้ เขมรร่วนวาย คิดทั้งนี้เหมือนช่วยบำรุงกรุงพระมหานครศรีอยุธยา
(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๕๕)

๔.๒.๓.๒.๒ โครงสร้างที่ ๒ กริยาหลัก + อยู่

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา ปรากฏหลัง กริยาหลัก และเป็นหน่วยสุดท้ายของประโยค หรือตามด้วยหน่วยขยายต่างๆ เช่น บุพบท วลีบอกเวลา และกริยาวิเศษณ์ เป็นต้น ทุกบริบทมีความหมายแสดงการณลักษณะบอก การดำเนินอยู่ ดังตัวอย่าง

- (๕๔) ครั้นกลับมาจึงเห็นลูกอี่เกิดซึ่งใส่เกล้านั้นตกจมหน้าอยู่ เอาขึ้นมาประคบผวมแลอยู่ ประมาณครู่หนึ่งลูกอี่เกิดนั้นตายและลงโทษประการใดจะขอรับ
(กฎหมายตราสามดวง พระไอยการพระมศักดิ์ ๑ หน้า ๙๓)
- (๕๕) อนึ่งพระพุทธรูปพระสถูปพระเจดีย์พระวิหาร การเปรียญ วัดวาอาราม ณ เมืองนคร แขวงเมืองนครแห่งใดตำบลใดชำรุดปรักหักพังเสร้างหมองอยู่ ก็ให้พระยา นครศรีธรรมราชมีน้ำใจอยู่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธรศาสนา ชักชวนกรมการแล อาณาประชาราษฎรปฏิสังขรณ์ขึ้นให้รุ่งเรืองสุกใสถวายพระราชกุศลเข้าไป ณ กรุงเทพพระมหานคร
(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๕๒)
- (๕๖) โปรดให้หลวงสมบัติภิรมย์เป็นพระยาศรีสมบัติจางวาง ให้พระวิเศษสุนทรเป็นพระยา วิเศษภักดีศรีสุรสงครามพระยาสงขลา ให้นายเซ่งผู้น้องพระยาสงขลาเป็นหลวง สุนทรนุรักษ์ ผู้ช่วยราชการ ออกมาว่าราชการรักษาบ้านเมืองตามขนบธรรมเนียม เมืองสงขลา สืบมาแต่ก่อน แจ้งมาในท้องตราตั้งนั้นแล้ว และเมืองกลันตันนั้น แต่ ก่อนเมืองนครได้ทำนุบำรุงชักนำให้เข้าไปเป็นข้าขอบขัณฑสีมาพึ่งพระบรมโพธิ สมภาร แต่งดอกไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการเข้าไปทูลเกล้าฯ ถวายอยู่ ทุกปี บัดนี้เจ้าพระยานครเลื่อนขึ้นเป็นเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี
(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๑๖)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่าคำว่า อยู่ ที่ปรากฏตามหลังกริยาหลักที่ เป็นกริยาแสดงสภาพ (stative verbs) และปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของอนุพากย์ หรือ

ประโยคนั้น นอกจากจะแสดงความหมายบอกการณัลักษณะดำเนินอยู่แล้ว ยังมี ความหมายแสดงการเน้นความอีกด้วย ลักษณะเช่นนี้เริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ เป็นสมัยแรก ดังตัวอย่าง

(๕๗) นายบุญรอดอยู่ด้วยอินแะช้านานประมาณสิบสองปีแล้ว หนีเข้ามาทางเมือง เชียงใหม่ นั้นเห็นว่านายบุญรอดเป็นชาติภูมิชาวเกาะปลิงเมืองตรัง อ้ายพม่าจับไป ได้อุตสาห์หนีกลับเข้ามาได้สืบเอาข่าวราชการ นายบุญรอดมีความชอบอยู่ ทรง พระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อมให้ส่งตัวนายบุญรอดออกมาให้พระยา นครจัดแจงตั้งนายบุญรอดเป็นกรมการ ณ เมืองตรังภูราตามสมควรแก่สติปัญญา คุณานุรูป

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๒๙)

(๕๘) พญาสุวรรณคโลกกรมการฯ เจบร้อนต่อราชการแผ่นดินจึงบอกลงมาก็ชอบอยู่

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๔ หน้า ๓๐)

(๕๙) บัดนี้พระอภัยนุราชเข้าไปเฝ้าทูลละอองฯ ให้กราบทูลพระกรุณา ถวายที่สตูล ละงู คีน จะพาครอบครัวยกลงไปอยู่ ณ ที่ปะระโปะแล้ว และที่สตูล ละงู นั้นเปล่าที่อยู่ เป็นท่าทางข้าศึกที่จะขึ้นตั้งมั่นกันทัพมิให้ลงไปช่วยกันได้ สำคัญอยู่ จะไว้ใจแก่ ราชการมิได้

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๑๔)

ลักษณะสำคัญที่แตกต่างจากคำว่า อยู่ ที่แสดงความหมายบอก การณัลักษณะดำเนินอยู่ คือ คำว่า อยู่ ที่มีความหมายเน้นความด้วยจะต้องปรากฏ ร่วมกับกริยาบอกสภาพเท่านั้น จึงจะสามารถแสดงความหมายบอกการเน้นความได้ นอกจากนี้ก็ต้องปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของอนุพากย์หรือประโยคด้วย ในขณะที่คำว่า อยู่ ที่แสดงความหมายบอกการณัลักษณะเพียงอย่างเดียวส่วนใหญ่จะปรากฏร่วมกับกริยา แสดงอาการ และอาจจะปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของอนุพากย์หรือประโยค หรือมีส่วน ขยายตามมาก็ได้

๔.๒.๔ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่ ในสมัย รัชกาลที่ ๔-๕

จากการวิเคราะห์ปริบทของคำว่า อยู่ ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ พบว่า
คำว่า อยู่ ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๓ หน้าที คือ คำกริยา คำช่วยหลังกริยา และ
คำกริยาวิเศษณ์ สามารถจำแนกเป็นกระบวนได้ทั้งหมด ๓ กระบวน ดังนี้

๔.๒.๔.๑ กระบวนที่ ๑ คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นกริยาในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ปรากฏใช้เป็นกริยา
เดี่ยวในประโยค หรือปรากฏเป็นกริยาหลักในกริยาวลีหรือกริยาหลักที่เรียงกันก็ได้
สามารถแยกออกเป็น ๘ โครงสร้างตามตำแหน่งและการปรากฏร่วมกับกริยาอื่นๆ ในหน่วย
กริยา มี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต”
ดังนี้

๔.๒.๔.๑.๑ โครงสร้างที่ ๑ คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นกริยา เดี่ยว

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักในประโยค มี
๒ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ ณ ที่นั้น” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิด
ร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๖๐) จีนกิจเฉียงแจ้งว่าจีนเล่าแซซึ่งอยู่กรุงเทพฯ แต่งให้จีนกิจเฉียงคุมเรือตีศะฉวนยาว
๙ วา ปาก ๙ ศอก บันทุกใบจากแลเกลือออกไปจำหน่ายณเมืองขลุ้ง
(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ หน้า ๗๖)

(๖๑) ในหลวงเมื่อทราบเหตุดังนี้ก็ต้องช่วยผู้อยู่ในพระบรมมหาราชวังให้มากกว่าการ
ร้อนของราษฎรสามัญ เพราะคนที่อยู่ในพระบรมมหาราชวังนั้น ไม่มีที่พึ่งอื่น
นอกจากในหลวงเลย

(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ หน้า ๙๙)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบบริบทที่นามวลีที่ตามหลังกริยา อยู่ ได้ผ่านกระบวนการทำเป็นหัวเรื่อง (Topicallization) แล้วย้ายที่ไปปรากฏอยู่หน้านามวลีที่เป็นประธานของ อนุประโยคหรือประโยค ทำให้ดูเหมือนว่าในบริบทนั้นไม่มีหน่วยใดปรากฏตามหลังคำว่า อยู่ มา ดังตัวอย่าง

(๖๒) ลอดแลเลดีเบรดดัลเบน ที่สวีส์ดีแนะนำว่าเป็นคนรู้จักกับลูกโตนั้น มาอยู่ที่บ้าน
อาดมอที่มีสเตอร์แอนเดอชันอยู่

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๑ หน้า ๔)

ความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับสถานที่ที่เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

(๖๓) ห้องสมุดนั้นอยู่ตรงกระโถกกลางขึ้นมา

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๑ หน้า ๕)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นนามธรรม)

(๖๔) ชาวเมืองเป็นคนใจอารีด้วยอยู่ในได้บังคับกรรมการฝ่ายอังกฤษ มณฑลมะละบา
ในประเทศอินเดียอยู่ในแขวงเจ้าเมืองซึ่งอยู่ที่กาลักัด

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๖ หน้า ๓๗)

นอกจากนี้ คำว่า อยู่ ที่มีความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ สามารถปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงคนได้ด้วย ดังตัวอย่าง

(๖๕) กล้องก็อยู่กับตาแก่นั่นเอง

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๘ หน้า ๔๘)

๔.๒.๔.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของประโยค ปรากฏหลังคำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา มี ๒ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๖๖) เจ้าแสนหวิฟ้าแตกหนีไปอยู่เมืองพม่า แต่เจ้ามหาอุปราชามาอยู่เมืองหลวงพระบาง

(ราชกิจจานุเบกษา ร.๔ เล่ม ๑ หน้า ๕๐)

(๖๗) คนนอกประเทศคือฝรั่งอังกฤษแขกเทศแลจีนแมนซึ่งเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ นี้ ก็ไม่มีใครกินแลใช้พลูมิได้เปนสินค้าออกไปนอกพระราชอาณาเขตเลย

(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ เล่ม ๑ หน้า ๗๑)

นอกจากนี้ยังปรากฏร่วมกับนามวลีบอกเวลาได้เช่นเดียวกับสมัยอยุธยาและสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ดังตัวอย่าง

(๖๘) เเรลิตนต์บอกฉันว่ามาอยู่ ๒ ปีแล้วยังไม่เคยเห็นมีน้ำฝนชั่งอยู่ในสระสักหยดเดียว

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๖ หน้า ๓๖)

ความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับสถานที่ที่เป็นได้ทั้งรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๖๙) จนภายหลังเห็นเหมือนผีตากผ้าอ้อม แต่ลงมาอยู่ริมขอบฟ้า

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๘ หน้า ๔๙)

นอกจากนี้ยังสามารถปรากฏกับบุพบทวลีที่หมายถึงคนได้เช่นเดียวกับสมัยอยุธยา และสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ดังตัวอย่าง

(๗๐) หนังสือราชกิจจานุเบกษา ร.๔ นี้เมื่อตกไปอยู่กับผู้ใดขอให้เก็บไว้อย่าให้ฉีกทำลายล้างเสีย

(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ หน้า ๔)

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลัก ปรากฏอยู่ระหว่าง คำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา กับกริยาหลักอีกตัวหนึ่ง มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

(๗๑) เขาจะอยู่เล่นเหยี่ยวจับสัตว์ต่อไป

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๙ หน้า ๕๗)

๔.๒.๔.๑.๔ โครงสร้างที่ ๔ อยู่ + กริยาหลัก

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลัก และปรากฏหน้า กริยาหลักอีกตัวหนึ่ง มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

(๗๒) ถ้าเปนครูแล้งแล้วจะหาที่เอาไครยยาก เพราะเรือไปจอดไม่ได้ก็ให้คิดหาที่ไว้ที่สวน ในเมืองลพบุรี เป็นที่ของในกรมเจ้านายแลเป็นของตัวของท่านขุนนางนั้นๆ เอง แล้วเข้าไปในกรมแลบ่าวไพร่อยู่รักษาปลุกพลับพลาต่าหนักกัก ถาทำเนียบ ถา เรือนที่พักไว้ในที่นั้นๆ

(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ หน้า ๒๔)

(๗๓) แลอยู่เฝ้าประจำในเวลาที่มีผู้มาเฝ้า

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๑ หน้า ๘)

๔.๒.๔.๑.๕ โครงสร้างที่ ๕ อยู่ + คำหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลัก และปรากฏ หน้าคำหลังกริยา มีความหมายว่า “มีชีวิต” ดังตัวอย่าง

(๗๔) ลูกนั้นเป็นผู้ชายอยู่ได้ ๕ ชั่วโมงตาย เดียวนี้ไปอยู่ยะโฮ

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๑ หน้า ๖)

ความหมายว่า “มีชีวิต” ปรากฏใช้อีกครั้งในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ นี้หลังจาก ที่ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยสุโขทัย แต่ไม่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓

๔.๒.๔.๑.๖ โครงสร้างที่ ๖ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่ +
คำหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลัก และปรากฏระหว่างคำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา กับคำหลังกริยา มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

- (๗๕) ถ้าแม่้นเจ้านายใด ๆ มีข้าในกรมจะอยู่ได้ที่เมืองลพบุรี แลข้าราชการพวกใด ๆ จะมีญาติพี่น้องญาติพวกรจะอยู่ได้ที่เมืองลพบุรี ถ้าเจ้านายแลขุนนางพวกนั้นคิดว่าถ้าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะเสด็จพระราชดำเนินไปประพาสประทับอยู่ที่พระนารายณ์ราชนิเวศวังเมืองลพบุรีนาน ๆ แล้วจะต้องโดยเสด็จพระราชดำเนินไปอยู่ด้วย ถ้าเป็นรูดุแลงกล้วจะหาที่อาไศรยยาก เพราะเรือไปจอดไม่ได้ก็ให้คิดหาที่ไรที่สวนในเมืองลพบุรี

(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ หน้า ๒๔)

๔.๒.๔.๑.๗ โครงสร้างที่ ๗ กริยาหลัก + อยู่

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นคำกริยา ปรากฏในตำแหน่งหลังกริยาหลัก มี ๒ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

- (๗๖) เจ้าเมืองแสนหวีฟ้าได้กลับมาตั้งอยู่เมืองเชียงรุ่ง แล้วจึงแต่งให้นายพิศณุวงศ์ ท้าวพระยาสี่คุมตันไม้เงินตันไม้ทองเครื่องราชบรรณาการมาทูลเกล้าฯ ถวาย ขอเจ้ามหาอุปราชากับมารดาแลมหาไชยครอบครัวซึ่งตกอยู่ที่เมืองหลวงพระบางเมืองน่านกลับคืนไป

(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ หน้า ๕๑)

- (๗๗) ฝ่ายมหาไชยก็มีหนังสือลงมายังเมืองหลวงพระบางว่าเงินส่วยเจ้าฟ้าว่อง คือเจ้ากรุงปักกิ่งค้างอยู่ขอให้เมืองหลวงพระบางจัดกองทัพขึ้นไปช่วยชำระ แลจัดแจงเข้าศึกให้เรียบร้อยกับวาคครอบครัวสิบสองพันนาซึ่งตกค้างอยู่ในบ้านในเมืองขอให้ปล่อยขึ้นไปโดยเร็ว

(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ หน้า ๕๒)

นอกจากนี้ คำว่า อยู่ ที่มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ยังสามารถปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงสิ่งของหรือสิ่งไม่มีชีวิตได้ด้วย บริบทนี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา กล่าวคือ จากเดิมในสมัยสุโขทัยสามารถปรากฏร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ ต่อมาในสมัยอยุธยาก็สามารถปรากฏร่วมกับเวลาและคน จนในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ นี้ นอกจากปรากฏได้กับหน่วยดังที่กล่าวแล้ว คำว่า อยู่ ในสมัยนี้ก็สามารถปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงสิ่งของหรือสิ่งไม่มีชีวิตได้ด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้ แสดงให้เห็นว่าคำว่า อยู่ สามารถปรากฏกับ “หนังสือ” ซึ่งเป็นสิ่งของหรือสิ่งไม่มีชีวิตได้

- (๗๘) ไม่ได้หัวเราะเลยแต่เข้ามาจนบัดนี้ เป็นการสบายอย่างเก่าของฉันที่นอนจมนั่งจมอยู่กับหนังสือจนเสมอใจว่าได้นึกว่าถ้าฉันไม่เป็นขี้หลงหนังสือแลไม่มีหนังสือที่ชอบใจอ่านเช่นนี้จะทำอย่างไร

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๒ หน้า ๑๒)

ความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับสถานที่ที่เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

- (๗๙) ครั้นเวลาเช้าขึ้นลมอุตราพัดลงกล้า ทอดพระเนตรลงไปเห็นเรือลำหนึ่งแล่นหนีอยู่ข้างล่าง ได้ไต่ถามจีนที่ถูกสลัดตี ก็ยืนยันว่าเรือลำนั้นเป็นเรือสลัดแน่แล้ว จึงได้แล่นเรือพระที่นั่งแล่นลงไปใกล้เรือลำนั้น

(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๕ หน้า ๑๗)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นนามธรรม)

- (๘๐) ขอให้ฉันมีความระลึกถึงเมืองแกลงให้สดอยู่ในใจเหมือนดอกไม้ฉันนี้

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๕ หน้า ๓๐)

นอกจากนี้ คำว่า อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ปรากฏร่วมกับบุพบทวลีบอกเวลาได้ด้วย ดังตัวอย่าง

ประโยคนั้น นอกจากจะแสดงความหมายบอกการณั้ลักษณะดำเนินอยู่แล้ว ยังมีความหมาย แสดงการเน้นความอีกด้วย ดังตัวอย่าง

(๘๕) แต่รสชาติตามที่นึกตามคำเล่าไม่เหมือนกับที่กินจริงๆ สีน้ตาลค่นมีการนอนอยู่ที่ ก้นมาก แต่ไม่ขมเช่นที่กล่าวออกหวานพอกินได้ **อ่อยอยู่**

๔.๒.๔.๓ **กระสวนที่ ๓** คำว่า **อ่อย** ที่เป็นวลีตายตัวทำหน้าที่เป็นกริยา
วิเศษณ์

โครงสร้าง วลีตายตัว “**อ่อยข้าง**” + กริยาวลี

คำว่า **อ่อย** ที่ปรากฏใช้ในกระสวนนี้เป็นวลีตายตัว ทำหน้าที่เป็นคำกริยา
วิเศษณ์ มีลักษณะเป็นคำประสมแล้วนำมาใช้เป็นวลีตายตัว ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ พบใช้
๑ คำ คือ “**อ่อยข้าง**” มีความหมายว่า “ค่อนข้าง, เกือบ” ปรากฏหน้ากริยาวลีในประโยค
ดังตัวอย่าง

(๘๖) ฉันท**อ่อยข้าง**แข็งแรงดีมาก

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๘ หน้า ๔๖)

๔.๒.๕ **ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า **อ่อย** ในสมัย
รัชกาลที่ ๖-๘**

จากการวิเคราะห์บริบทของคำว่า **อ่อย** ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ พบว่า
คำว่า **อ่อย** ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๔ หน้า ที่ คือ คำกริยา คำช่วยหลังกริยา คำกริยา
วิเศษณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์ สามารถจำแนกเป็นกระสวนได้ทั้งหมด ๔ กระสวน ดังนี้

๔.๒.๕.๑ **กระสวนที่ ๑** คำว่า **อ่อย** ที่ทำหน้าที่เป็นกริยา

คำว่า **อ่อย** ที่ทำหน้าที่เป็นกริยาในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ปรากฏใช้เป็นกริยา
เดี่ยวในประโยค หรือปรากฏเป็นกริยาหลักในกริยาวลีและกริยาหลักเรียงกันก็ได้ มี ๓
ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๘๗) ช่าง ๒ พวกนี้อยู่ตึกแถวที่ในเมือง

(สารสันสมเด็จ เล่ม ๙ หน้า ๑๗)

(๘๘) แม่นั้นอยู่ที่ตำหนักสมเด็จพระยาสุดาร์ตนตลอดมา

(สารสันสมเด็จ เล่ม ๑ หน้า ๑๔)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบบริบทที่นามวลีที่ตามหลังกริยา อยู่ ได้ผ่านกระบวนการทำเป็นหัวเรื่อง (Topicallization) แล้วย้ายที่ไปปรากฏอยู่หน้านามวลีที่เป็นประธานของ อนุภาคย์หรือประโยค ทำให้ดูเหมือนว่าในบริบทนั้นไม่มีหน่วยใดปรากฏตามหลังคำว่า อยู่ มา ดังตัวอย่าง

(๘๙) โฮเทลถนน Kelawei ที่ตรัสถามนั้นชื่อว่า โฮเทลเซียงไฮ้ อยู่ริมทะเล ห่าง Cinnamon Hall ที่หม่อมฉันอยู่สัก ๕ เส้น แต่ไม่เป็นที่ที่หม่อมฉันชอบไปเที่ยวเตร่ จึงไม่ได้พบกับใครที่มาอยู่โฮเทลนั้น

(สารสันสมเด็จ เล่ม ๗ หน้า ๒๗)

(๙๐) วัดที่พระสงฆ์อยู่โดยมากไม่มีพระเจดีย์หรือโบสถ์โดยมาก

(สารสันสมเด็จ เล่ม ๙ หน้า ๗๓)

นอกจากนี้ ยังมีบริบทที่คำว่า อยู่ ปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงคนด้วย ดังตัวอย่าง

(๙๑) พราหมณ์แลทาสีให้การใส่ไคล้ว่านางปริยัมวทาผู้เป็นนางกำนัลของท้าวชัยเสนซึ่งอยู่ด้วยนางมัทนาให้หามาทำอาถรรพณ์

(สารสันสมเด็จ เล่ม ๒ หน้า ๒๓)

ความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับสถานที่ที่เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

(๙๒) พระเทพสุธีว่าพระเจดีย์องค์นี้หล่อด้วยดีบุก ได้ยินว่าเดิมอยู่วัดราชคฤห์ถาว์ตะไคร่
ไม่แน่

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๑ หน้า ๕๐)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นนามธรรม)

(๙๓) บ้านเมืองเวลานี้อยู่ในฐานที่ขาดแคลนเงิน

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๒ หน้า ๔๙)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบบริบทที่นามวลีที่ตามหลังกริยา อยู่ ได้ผ่าน
กระบวนการทำเป็นหัวเรื่อง (Topicallization) แล้วย้ายที่ไปปรากฏอยู่หน้านามวลีที่เป็น
ประธานของ อนุภาคย์หรือประโยค ทำให้ดูเหมือนว่าในบริบทนั้นไม่มีหน่วยใดปรากฏ
ตามหลังคำว่า อยู่ มา ดังตัวอย่าง

(๙๔) ว่าถึงปัญญามนุษย์ ในตำราวิชาสรีรศาสตร์ Anatomy ว่าปัญญาอยู่ที่มันสมอง
Brain อธิบายว่ามันสมองที่อยู่ในกระโหลกศีรษะแบ่งเป็นหลายภาคและสำหรับ
กระทำกิจต่างกันเป็น ๒ อย่าง

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๖ หน้า ๓๐)

ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ นี้ คำว่า อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” ก็สามารถ
ปรากฏร่วมกับบุพบทลึบออกเวลาได้เช่นเดียวในสมัยที่ผ่านมา ดังตัวอย่าง

(๙๕) ถ้าเช่นนั้นสมัยที่สร้างพระพิมพ์นี้อยู่ในระหว่าง พ.ศ.๑๕๘๗ จน พ.ศ.๑๖๗๐ และ
พระพิมพ์นี้พบในพระเจดีย์พังองค์หนึ่งอยู่ในบริเวณพระเจดีย์ใหญ่ ซึ่งเรียกว่า
“มงคลเจดีย์”

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๙ หน้า ๗)

ส่วนความหมายว่า “มีชีวิต” นั้น ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ปรากฏในบริบท
ที่ คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับคำกริยาวิเศษณ์ ดังตัวอย่าง

(๙๖) ถ้าได้มาก็ต่อแยกกันไปทำเครื่องรางว่าอยู่คงกระพันชาตรีดีหนัก

(สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๖ หน้า ๒๓)

๔.๒.๕.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของประโยค ปรากฏหลัง คำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา และมี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๙๗) หม่อมฉันต้องไป**รีบออกมาอยู่**นครปฐมด้วยกัน

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ หน้า ๗)

(๙๘) ถ้ามีความจริงในข่าวที่กล่าวนั้นคงจะได้กราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตก่อนเปรียบว่าถ้าหากบังอาจตัดจริงดังข่าวลือ น่าจะมีผลให้หม่อมฉันปลงใจอยู่ที่ปิ่นนี้แทนที่ได้ทูลท่านไปก่อนว่าถ้าเบื่อบ้างเมื่อไรก็จะกลับเข้าไป**อยู่ที่**กรุงเทพฯ หรือหัวหินดังคิดไว้

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ หน้า ๕)

นอกจากปรากฏกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่แล้ว คำว่า อยู่ ที่หมายถึง “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ในโครงสร้างนี้ก็สามารถปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงคนได้ด้วย ดังตัวอย่าง

(๙๙) **เมื่อยังอยู่กับพะม่า** ตัวเจ้าพระยามหาโยธาเป็นเจ้าเมืองอัครัน

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ หน้า ๗๑)

ความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับสถานที่ที่เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

(๑๐๐) หีบศพใบนี้**อยู่ใน**หอไตรวัดบวรนิเวศฯ มาช้านาน จนไม่มีใครในวัดนั้นรู้ว่า**อยู่**มาแต่เมื่อใด

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ หน้า ๒๘)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นนามธรรม)

(๑๐๑) เรื่องที่จะช่วยบูรณปฏิสังขรณ์บรมราชานุสรณ์นั้น ก็ยังอยู่ในเจตนาของหม่อมฉัน

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เล่ม ๔ หน้า ๑๕)

นอกจากนี้ยังปรากฏกับบุพพทวลีที่หมายถึงคนอื่นอีกด้วย ดังตัวอย่าง

(๑๐๒) เครื่องนมัสการพระ ซึ่งควรจะอยู่กับพระแท่นมณฑลก็หลุดไปอยู่กับพระนั่ง
ภัทรปฏิฐ

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เล่ม ๑ หน้า ๕๗)

ส่วนความหมาย “มีชีวิต” ปรากฏในปริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับ
กริยาวิเศษณ์ และบุพพทวลีบอกเวลา ดังตัวอย่าง

(๑๐๓) การที่เพนดั่งนี้รู้สึกตัวว่าออกจะเซอะเซอะ และสงสารพระพินิจ เลยสืบถึงดาพราหมณ์
ได้ความว่ายังอยู่ดี ได้รับพระบรมรูป ๖๓ กับพระบรมรูปฉายาลักษณะที่ได้มาส่งให้
นายเฟโรจี้ไปปั้นซ่อมแซมอยู่แล้ว

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เล่ม ๖ หน้า ๓)

(๑๐๔) ต่อมาได้เป็นขุนนาง จะเป็นขุนหลหรือเป็นหลวง ให้มีราชทินนามอย่างไร หม่อมฉัน
จำไม่ได้ และไม่ทราบว่าจะตายหรือยังอยู่ในเวลา

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เล่ม ๘ หน้า ๖๖)

๔.๒.๕.๑.๓ โครงสร้างที่ ๓ อยู่ + กริยาหลัก

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลัก และปรากฏ
หน้ากริยาหลักอีกตัวหนึ่ง มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

(๑๐๕) ถ้าไปตรงๆ ออกจากสงขลาไปทางราว ๖ ชั่วโมงเศษ ถึงปิ่นังไปพักที่บ้านพระ
ยารัตนเศรษฐี (ซึ่งหม่อมฉันรับจะจัดการได้) อยู่ที่เยวปีนัง ๒ วัน ๓ วันแล้ว
จึงกลับมาสงขลา

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เล่ม ๔ หน้า ๒๑)

๔.๒.๕.๑.๔ โครงสร้างที่ ๔ อยู่ + คำหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของกริยา และปรากฏหน้าคำหลังกริยา มี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๑๐๖) พืชพรรณจึงกลายเป็นสัตว์อีกประเภท ๑ เรียกว่า Amphibian (นักหาคัพภวิทยาภาษาไทยให้ตรงกันยังไม่ออก) ความหมายว่าอยู่ได้ทั้งในน้ำและบนบก
(ศาสน์สมเด็จ เล่ม ๖ หน้า ๘)

ความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับบุพบทวลีบอกเวลา ดังตัวอย่าง

(๑๐๗) หีบศพใบนี้อยู่ในหอไตรวัดบวรนิเวศฯ มาช้านาน จนไม่มีใครในวัดนั้นรู้ว่าอยู่มาแต่เมื่อใด
(ศาสน์สมเด็จ เล่ม ๘ หน้า ๒๘)

๔.๒.๕.๑.๕ โครงสร้างที่ ๕ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่ + คำหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของกริยาลี้ ปรากฏระหว่างคำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา กับคำหลังกริยา แล้วตามด้วยกาลวลี หรือไม่มีหน่วยใดตามมาก็ได้ มีความหมายว่า “มีชีวิต” จำแนกได้ ๒ โครงสร้างย่อย ดังตัวอย่าง

(๑๐๘) ดวงชีวิตเมื่อแรกเกิดขึ้นนั้น เป็นแต่อย่างต่อมอันหนึ่งอยู่ในน้ำมากกว่ามาก มีธรรมชาติ (เกิดแก่เจ็บตาย) ต้องหายใจและกินอาหารจึงอยู่ได้ มิฉะนั้นก็ตาย
(ศาสน์สมเด็จ เล่ม ๖ หน้า ๗)

๔.๒.๕.๑.๖ โครงสร้างที่ ๖ กิริยาหลัก + อยู่

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา และปรากฏในตำแหน่งหลังกริยาหลักอีกตัวหนึ่ง มี ๒ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๑๐๙) ฝ่าพระบาทประทับอยู่ป็นังจะตรัสอะไรก็ตรัสได้

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ หน้า ๑๒)

(๑๑๐) สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจึงต้องเอาเมืองพิษณุโลกเปนราชธานี เสด็จขึ้นไป
ประทับอยู่ ณ ที่นั้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๐๖ มาจนตลอดรัชชกาล

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ หน้า ๒๖)

นอกจากนี้ ยังปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงคนได้เช่นเดียวกับสมัยก่อนหน้านี้นี้ ดังตัวอย่าง

(๑๑๑) ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายพระพรชัยมงคลแด่ใต้ฝ่าพระบาท และเจ้านายทุกพระองค์ที่
ประทับอยู่ด้วยใต้ฝ่าพระบาท ขอให้ทรงพระเจริญยิ่งตามคำสัตยาธิฐานของ
ข้าพระพุทธเจ้าทุกประการ

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ หน้า ๒๓)

ส่วนความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับสถานที่ที่เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

(๑๑๒) ถัดนั้นมีเรือพระที่นั่งกิ่งเรียงอยู่สายใน เป็นเรือสำรองคู่ ๑

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ หน้า ๑๙)

(๑๑๓) เมื่อชาวหงสาวดีถากถางทำเป็นเจดีย์สถานแล้ว องค์พระนอนยังต้องตากแดดกรำ
ฝนอยู่กลางแจ้งช้านาน

(สาส์นสมเด็จพระเจ้า ๙ หน้า ๗๓)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นนามธรรม)

(๑๑๔) ส่วนชั้นที่จำหลักเป็นกลีบบัวก็มีอย่างอยู่เหมือนกันคือชั้นหมอนที่ใช้ปักแวนเวียน
เทียบอยู่ในราชการวันนี้ ภายหลังจะเห็นว่าลูนหนักไม่งามจึงคิดทำดอกบัวคว่ำต่อ
เป็นเชิง ใต้อย่างมาจากบัวบัลลังก์ มีทั้งชั้นทั้งพาน แล้วก็ขึ้นเกี่ยวจำหลักเป็นกลีบ
บัว ทำแต่เกลี้ยงๆ หรือยกสายให้เป็นอย่างอื่นไปเสียก็มี

(สาส์นสมเด็จพระเจ้า ๘ หน้า ๔๘)

นอกจากนี้ ยังปรากฏกับบุพพทวีสอบอกเวลาได้ด้วย ดังตัวอย่าง

(๑๑๕) ถึงกระนั้นก็ชวนให้หน้าคิดว่าลิ่งใหญ่จะแปรพันธุ์มาเป็นคนคล้ายลิ่ง และคนคล้ายลิ่ง
จะแปรพันธุ์มาเป็นมนุษย์ แต่มีหลักฐานปรากฏอยู่ ด้วยขุดพบโครงกระดูกมนุษย์ที่
มีพันธุ์สืบมาจนปัจจุบันนี้ในภูมิมิธาตุมัยเดียวกันกับโครงกระดูกคนคล้ายลิ่งหลาย
แห่ง แสดงให้เห็นว่ามนุษย์กับคนคล้ายลิ่งมีอยู่ในสมัยเดียวกันทั้ง ๒ พันธุ์

(สาส์นสมเด็จพระเจ้า ๖ หน้า ๓๒)

๔.๒.๕.๒ กระสวนที่ ๒ คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลัง
กริยา

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในกระสวนนี้ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา ปรากฏ
ระหว่างกริยาหลักกับคำหลังกริยา และปรากฏหลังกริยาหลัก อาจเป็นหน่วยสุดท้ายของ
อนุพากย์หรือประโยค หรือตามด้วยส่วนขยายก็ได้ คำว่า อยู่ ที่ใช้ในบริบทนี้มีเพียง
ความหมายเดียว คือ ความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ ดังนี้

๔.๒.๕.๒.๑ โครงสร้างที่ ๑ กริยาหลัก + อยู่ + คำหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา ปรากฏหลัง
กริยาหลัก แล้วตามด้วยคำหลังกริยา มีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่
ดังตัวอย่าง

(๑๑๖) หม่อมฉันได้รับลายพระหัตถ์จะบับลงวันที่ ๖ เมษายน ไปรษณีย์เอามาส่งวันที่ ๘ เวลาเช้า พออ่านแล้วจะกลับอยู่ไม่ได้ด้วยชื่นใจ จึงลงมือร่างจดหมายฉบับนี้ในเช้าวันนั้น

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดโชฯ เล่ม ๗ หน้า ๕)

๔.๒.๕.๒.๒ โครงสร้างที่ ๒ กริยาหลัก + อยู่

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา ปรากฏหลังกริยาหลัก และเป็นหน่วยสุดท้ายของประโยค หรือตามด้วยส่วนขยาย และมีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ ดังตัวอย่าง

(๑๑๗) ครั้นไปถึงศาลากลางพบผู้ว่าราชการเมืองเพนพะมา ชื่อ อุ สันติน U Than tin คอยรับอยู่บอกว่าตัวเขาจะนำเอง และเมื่อเที่ยวแล้วขอเชิญไปกินกลางวันณจวนที่อยู่ของเขาด้วย ฉันก็รับด้วยขอบใจ

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดโชฯ เล่ม ๙ หน้า ๓๐)

(๑๑๘) ขณะเมื่อจะสร้างเห็นหงส์ทำรังอยู่ณเกาะใกล้กับเมืองเพนนิมิตร จึงขนานนามเมืองว่า “หงสาวดี” แต่คนทั้งหลายมักเรียกกันและยังเรียกอยู่จนบัดนี้ว่า “เมืองพะโค Pagu” เพราะอยู่ริมลำน้ำพะโค

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดโชฯ เล่ม ๙ หน้า ๓๑)

นอกจากนี้ คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในบริบทนี้ยังสามารถแสดงความหมายบอกการเน้นความควบคู่กันไปกับความหมายบอกการณลักษณะดำเนินอยู่ ดังตัวอย่าง

(๑๑๙) คิดๆ ไปมันไปเข้าสู่ภษิตของสมเด็จพระอู่ไขษมายั ซึ่งดำรัสว่า “ข้างจะเข้ารุ้เข็มนั้นยากอยู่” แต่งานสำคัญได้เสียก็อยู่วันที่ ๒๘ ตอนเย็นวันเดียว

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดโชฯ เล่ม ๒ หน้า ๙)

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในบริบทนี้จะต้องปรากฏร่วมกับกริยาบอกสภาพ (stative verbs) เท่านั้น จึงจะสามารถแสดงความหมายบอกการเน้นความได้ นอกจากนี้ คำว่า อยู่ ก็จะต้องปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของอนุพากย์ หรือประโยค ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อยู่ ปรากฏร่วมกับกริยาบอกสภาพ “ยาก” และแสดงความหมายบอกการณลักษณะควบคู่ไปกับความหมายแสดงการเน้นความ

๔.๒.๕.๓ ภาวณที่ ๓ คำว่า อยู่ ที่เป็นวนลิตายตัวทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์

โครงสร้าง วลิตายตัว “อยู่ข้าง” + กริยาวลี

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในภาวณนี้เป็นวนลิตายตัว ทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ มีลักษณะเป็นคำประสมแล้วนำมาใช้เป็นนวนลิตายตัว จากข้อมูลในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ พบใช้ ๑ คำ คือ “อยู่ข้าง” เช่นเดียวกับสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ มีความหมายว่า “ก่อนข้าง, เกือบ” ปรากฏหน้ากริยาวลีในประโยค ดังตัวอย่าง

(๑๒๐) หม่อมฉันอยู่ข้างจะปลาบปลื้มที่ทราบว่อาวุธสำเรียนเข้าสอบความรู้นักธรรมตรีได้
(สารันสมเด็จ เล่ม ๘ หน้า ๕๑)

๔.๒.๕.๔ ภาวณที่ ๔ คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์

โครงสร้าง อยู่ + มา

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในภาวณนี้ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ ปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคร่วมกับคำว่า “มา” แล้วตามด้วยอนุพากย์ แสดงความหมายบอกเวลาภายหลัง ดังตัวอย่าง

(๑๒๑) ครั้นพระสามีเลื่อนพระยศเป็นกรมพระราชวังบวรฯ ในรัชกาลที่ ๓ พระองค์เจ้าหญิงดาราวดี ก็ได้เป็นใหญ่ข้างฝ่ายในวังหน้าเรียกกันว่า “เสด็จข้างใน” อยู่มาเจ้าจอมมารดาน้อย ซึ่งเป็นชนนีของพระองค์หญิงดาราวดีถึงอนิจกรรม
(สารันสมเด็จ เล่ม ๘ หน้า ๓๐)

๔.๒.๖ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่ ในสมัยปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์บริบทของคำว่า อยู่ ในสมัยปัจจุบัน พบว่า คำว่า อยู่ ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๔ หน้าที คือ คำกริยา คำช่วยหลังกริยา คำกริยาวิเศษณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์ สามารถจำแนกเป็นภาวณได้ทั้งหมด ๔ ภาวณ ดังนี้

๔.๒.๖.๑ **กระสวนที่ ๑** คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาในสมัยปัจจุบัน ปรากฏใช้เป็นกริยาเดียวในประโยค หรือปรากฏเป็นกริยาหลักในกริยาวลีและกริยาหลักเรียงกัน และมี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ดังนี้

๔.๒.๖.๑.๑ **โครงสร้างที่ ๑** อยู่ ที่ปรากฏใช้เป็นกริยาเดียว

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลัก มี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ ณ ที่นั้น” และ “มีชีวิต” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๑๒๒) แม่ของมันเป็นอยู่บ้านพักคนชรามานานหลายสิบปี

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๒๓) ทั้งนี้สายบังคับบัญชาขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชาคนเดียวกัน ซึ่งพนักงาน ของรัฐแต่ละคนก็มีการกำหนดเงินเดือนแตกต่างกัน โดยผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารจะได้รับเงินเดือนสูง กว่าผู้ที่อยู่ในเมือง

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

นอกจากนี้ คำว่า อยู่ ที่หมายถึง “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ในโครงสร้างนี้ยังสามารถปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงคนได้อีกด้วย ดังตัวอย่าง

(๑๒๔) เด็กทั้งสองคนอยู่กับตายายมาตั้งแต่ยังแบะาะ

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

ความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับสถานที่ที่เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

(๑๒๕) บ้านเราอยู่เขตชนบทห่างจากตัวจังหวัดไปกว่ายี่สิบกิโลเมตร การขับมอเตอร์ไซด์บนถนนสายนี้ นับว่าอันตรายมาก

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๒๗) ตำนานกฤษณ์เขียนไว้ว่าถิ่นกำเนิดอยู่บนเกาะสุมาตราและเกาะชวา ตอนนี้กฤษณ์มีทั่วไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นนามธรรม)

(๑๒๘) แสดงความเห็นจากประสบการณ์ของตนเองว่า "ตอนอยู่มัธยม แค่วิ่งเล่นหน้าห้องก็ไม่ได้ ทำไมเด็กวิ่งเล่นไม่ได้ วยอย่างนั้นควรมีอิสระ เด็กต้องแอ็คทีฟพอออกมาบอกเมื่อกี้ใครออกมาเล่นหน้าห้อง เรียกออกมาตี แต่ที่ครูมาสายได้

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๒๙) หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ไม่ได้แจ้งต่อ ปปช. ในเรื่องที่ทำให้แม่บ้านถือหุ่นแทน เข้าข่าย แจงทรัพย์สินเป็นเท็จ โครงสร้างย่อยที่ "เสธ.หนั้น" ตายน้ำตื้น อะไรจะเกิดขึ้นกับอนาคตของไทยรักไทย ที่อยู่ในกำมือของ "ทักษิณ" เพียงผู้เดียว

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๓๐) คนส่วนใหญ่ในโลกวันนี้จึงมักจะรู้สึกต่อสิ่งที่อยู่เบื้องหลังความดีงามว่าเป็นเพียง "สัญลักษณ์" ที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าวิตก

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

ในสมัยปัจจุบัน นอกจากคำว่า อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” จะปรากฏร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ได้แล้ว ยังสามารถปรากฏร่วมกับบุพบทวลีบอกเวลาได้ด้วย ดังตัวอย่าง

(๑๓๑) โดยภาพรวมแล้วถือว่ามีแนวโน้มผู้ติดเชื้อรายใหม่ต่ำลง แต่เนื่องจากระยะการพักตัวของเชื้อเอชไอวี/เอดส์ อยู่ระหว่าง ๒-๑๐ ปี จำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคเอดส์ จึงยังจะเพิ่มขึ้นต่อไปอีก ๕-๑๐ ปี

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ในสมัยปัจจุบัน คำกริยา อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” ยังสามารถปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่มีความหมายบอกสภาพหรืออาการได้ด้วย ดังตัวอย่าง

(๑๓๒) โดยเฉพาะ พล.ต.สนั่น นั้นอยู่ในอาการเจ็บสงบ และค่อนข้างจะยอมรับสภาพความเป็นจริงแล้ว จะมีบ้างเพียงแสดงอาการ "งอน" ออกมาให้เห็นเท่านั้น
(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

ส่วนความหมาย “มีชีวิต” นั้นปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับกริยาวิเศษณ์ ดังตัวอย่าง

(๑๓๓) ผมเชื่อว่าเครื่องรางต่างๆ ที่เขาสะสมไว้เหล่านี้ทำให้เขาอยู่คงกระพันยิ่งฟันไม่เข้า
(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

๔.๒.๖.๑.๒ โครงสร้างที่ ๒ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของประโยค ปรากฏหลังคำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา มี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๑๓๔) พี่สาวสองคนแต่งงานไปแล้ว ไปอยู่จังหวัดอื่นไม่ไกลเท่าไร ทุกเดือนต้องแวะมาเยี่ยมบ้านพร้อมหลานๆ ครอบครัวเรามีความสุข รักกัน
(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๓๕) ครั้นพ่อแม่เสียชีวิตแล้วก็จะขาดคนดูแลอย่างใกล้ชิด บางคนต้องเข้าไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ ขณะที่บางคนมีญาติพี่น้องเลี้ยงดู แต่จากการศึกษา พบว่าเด็กหญิงบางคนถูกญาติพี่น้องล่วงเกินทางเพศ
(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

นอกจากปรากฏกับสถานที่แล้ว คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ก็ยังสามารถปรากฏกับบุพบทวลีที่หมายถึงคนได้เช่นกัน ดังตัวอย่าง

(๑๓๖) เมื่อยังอยู่กับพ่อแม่ ผมไม่เคยตั้งใจทำอะไรอย่างจริงจัง เพราะถือว่าอย่างไรเสีย พ่อแม่ก็เลี้ยงเราได้อยู่แล้ว แต่ตอนนี้ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนไปหมดแล้ว

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

นอกจากนี้ ยังปรากฏกับเวลาได้ด้วย ดังตัวอย่าง

(๑๓๗) ลุงสายบอกว่ามาอยู่ ๓๐ กว่าปี มีลูกหลานมากมายแล้ว จึงไม่ยากย้ายครอบครัวไปอยู่ที่ไหนอีก

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

ความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับ สถานที่ที่เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ดังตัวอย่าง

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นรูปธรรม)

(๑๓๘) ส่วนจุดท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปได้เองจะอยู่บริเวณโดยรอบที่ทำการอุทยานฯ

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ” (สถานที่ที่เป็นนามธรรม)

(๑๓๙) งานเลี้ยงฉลองสมรสของพระราชวงศ์ซึ่งจัดขึ้นที่นี่ และยังอยู่ในความทรงจำของทุกคน คือ งานของเจ้าชายและเจ้าหญิงแห่งเวลส์ ในปี ๑๙๘๑

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

๔.๒.๖.๑.๓ โครงสร้างที่ ๓ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่ + กริยาหลัก

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลัก ปรากฏอยู่ระหว่าง คำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา กับกริยาหลักอีกตัวหนึ่ง แล้วตามด้วยส่วนขยาย มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

(๑๔๐) ช่างที่มาอยู่ซ่อมแซมวัดแห่งนี้จะต้องมากินนอนในวัดเป็นเวลาหลาย ๆ เดือน

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๔๑) หลังจากการประชุมเสร็จสิ้น เขาจะอยู่เที่ยวใหญ่ยุโรปต่ออีก ๑ อาทิตย์ แล้วจึงกลับเมืองไทย

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

๔.๒.๖.๑.๔ โครงสร้างที่ ๔ อยู่ + กริยาหลัก

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักในโครงสร้างกริยาหลักเรียงกัน ปรากฏหน้ากริยาหลัก แล้วตามด้วยส่วนขยาย มีความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ดังตัวอย่าง

(๑๔๒) พ่อกับแม่อยู่คอยส่งลูกจนรถไฟแล่นลับสายตาไป

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๔๓) สมใจเป็นเด็กที่มีความกตัญญูมาก แม้ว่าจะต้องลำบากยากจนอย่างไร แต่เด็กหญิงก็ไม่เคยทิ้งให้พ่อแม่ที่พิการ รวมทั้งตายายผู้แก่ชราต้องอดอยาก เธออยู่ดูแลอย่างดีที่สุด แม้ว่าจะต้องออกไปทำงานไกลๆ ก็ไม่เคยคิดจะทอดทิ้ง

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

๔.๒.๖.๑.๕ โครงสร้างที่ ๕ อยู่ + คำหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของกริยาวลี ปรากฏหน้าคำหลังกริยา แล้วตามด้วยส่วนขยาย หรือปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของอนุพากย์ก็ได้ มี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” “มีชีวิต” ดังนี้

อยู่ ที่หมายถึง “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่”

(๑๔๔) หลวงพ่อบอกว่าที่ท่านไม่ไปรักษาเพราะไม่ยอมเปลี่ยนแปลง ท่านอยู่มาอย่างนี้ก็ไม่เป็นทุกข์อะไรอยู่แล้ว และถึงจะไปเปลี่ยนแปลงสังขารของท่านก็อยู่ได้อีกไม่นาน จึงไม่ยากไปผ่าตัด

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ”

(๑๔๕) อย่างเรื่องผลงานของ นิคม รายยวา **หลายเรื่องที่อยู่ได้** เพราะความไม่แน่นอนของความหมาย และสนุกเพราะความไม่แน่นอนของความหมาย
(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

อยู่ ที่หมายถึง “มีชีวิต”

(๑๔๖) ถ้าจะเปรียบแล้วคัมภีร์แพทย์จีนเชื่อว่า ร่างกายของเรา**อยู่ได้**ด้วยการขับเคลื่อนของลมปราณ การฝังเข็มก็เป็นการปรับสมดุลในร่างกาย และทำให้เลือดลมไหลเวียนดีขึ้น
(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

๔.๒.๖.๑.๖ โครงสร้างที่ ๖ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + อยู่ + คำหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นกริยาหลักของกริยาลีปรากฏระหว่างคำหน้ากริยาหรือคำช่วยหน้ากริยา กับคำหลังกริยา มีความหมาย ๒ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” ดังนี้

อยู่ ที่หมายถึง “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่”

(๑๔๗) เตือนเจ็ด พระสีละวันตะ เจ้าอวาสวัดโมกกะเนียง ซึ่งมีศักดิ์เป็นน้องของหลวงพ่อกี้เดินทางมาเยี่ยม มา**อยู่ได้ ๗ วัน** ท่านจะกลับไปเข้าพรรษาในพม่า หลวงพ่อกี้จึงขออนุญาตหมอ กลับไปจำพรรษาที่วัดบ้าง
(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๔๘) มีความสามารถในการสร้างงานให้ได้สร้างงานต่อไป เป็นกำลังใจ เป็นที่มาของกำลังใจ ทรัพย์เพื่อเขาจะได้**อยู่ได้**ต่อไปอีกปีสองปี โดยไม่ต้องมานั่งพะวงเขียนหนังสือทีละ ๔ เล่ม

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

อยู่ ที่หมายถึง “มี, ปรากฏ”

(๑๔๙) เพราะอาจจะเจอแต่เรื่องที่ทำร้ายความรู้สึกและสิ่งแวดล้อมกันมามากแล้ว แต่เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า โลกวันนี้ธุรกิจจะอยู่ได้ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความจริงใจ

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๕๐) เราอ่านบางครั้งรู้สึกเลวว่างานชิ้นนี้มันจะอยู่ไปได้นาน เพราะว่ามีอะไร ประทับใจเรา เมื่อเราไปคุยกับคนอื่นแล้วก็สามารถที่จะรู้ได้

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

๔.๒.๖.๑.๗ โครงสร้างที่ ๗ กิริยาหลัก + อยู่

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นคำกริยา มี ๒ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” ดังนี้

ความหมายว่า “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีหรือบุพบทวลีบอกสถานที่ที่เป็นรูปธรรม ดังตัวอย่าง

(๑๕๑) แม่เลยหันมาบ่นใส่พ่อบ้างว่า พ่อเองเวลาพูดก็ไม่ยั้งคิดบ้าง ฉันไม่สนใจโบกรถสองแถวเข้าเมือง และไปอาศัยอยู่บ้านเพื่อน

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๕๒) ตัวเราเองแถมก็พลอยได้กุศลไปด้วยเหมือนกัน ยิ่งเห็นหลวงพ่ผู้ปลื้กวิเวก หลบหนีความวุ่นวายไปบำเพ็ญเพียรภาวนาอยู่ในถ้ำกลางป่า วัตรปฏิบัติก็งดงาม ไม่บ้าสะสมเบนซ์ ไม่บ้าสร้างมหาเจดีย์เพื่ออวดเก่ง ไม่อวดบ้าว่าข้าขลัง

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

นอกจากปรากฏกับสถานที่แล้ว คำว่า อยู่ ในบริบทนี้ยังสามารถปรากฏร่วมกับบุพบทวลีที่หมายถึงคนได้เช่นกัน ดังตัวอย่าง

(๑๕๓) ขณะนี้ในพื้นที่ 4 ตำบลของอำเภอดอกคำใต้ที่พี่เข้าไปคลุกคลีอยู่กับชาวบ้านแทบจะไม่มีเด็กที่ไม่เรียนต่อเลย ยิ่งตอนนี้มีการเปิดโรงเรียนขยายโอกาส

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

ส่วนความหมายว่า “มี, ปรากฏ” ปรากฏในบริบทที่คำว่า อยู่ เกิดร่วมกับนามวลีบอกสถานที่ ดังตัวอย่าง

(๑๕๔) เพียงแค่ชั่วข้ามฟากเราก็มาถึงวัดปากน้ำ ซึ่งตั้งอยู่ ต.แควอ้อม ของอ.อัมพวา
ผมติดใจความเก่าแก่ของวัดแห่งนี้มาก

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

๔.๒.๖.๒ ภาระสอนที่ ๒ คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่แสดงการณลักษณะ

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในภาระสอนนี้ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา จำแนกได้ ๒ โครงสร้างตามตำแหน่งและการปรากฏร่วมกับกริยาอื่นๆ ในหน่วยกริยา ได้แก่ ปรากฏระหว่างกริยาหลักกับคำหลังกริยา และปรากฏหลังกริยาหลัก อาจเป็นหน่วยสุดท้ายของอนุภาคหรือประโยค หรือตามด้วยส่วนขยาย คำว่า อยู่ ที่ใช้ในบริบทเหล่านี้มีเพียงความหมายเดียว คือ ความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ ดังนี้

๔.๒.๖.๒.๑ โครงสร้างที่ ๑ กริยาหลัก + อยู่ + คำหลังกริยา

คำว่า อยู่ ที่ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา ปรากฏระหว่างกริยาหลัก กับคำหลังกริยา แล้วตามด้วยส่วนขยายหรือไม่ก็ได้ มีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ ดังตัวอย่าง

(๑๕๕) ไฟแช็กจะยังติดอยู่ได้ ถ้าปริมาณออกซิเจนเหลืออยู่เกิน ๑๓ เปอร์เซ็นต์

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๕๖) เจนทำงานอยู่ได้ ๓ ปี จึงตัดสินใจลาออก

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

๔.๒.๖.๒.๒ โครงสร้างที่ ๒ กริยาหลัก + อยู่

คำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา ปรากฏหลังกริยาหลัก และเป็นหน่วยสุดท้ายของประโยค หรือตามด้วยส่วนขยายต่างๆ มีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ ดังตัวอย่าง

(๑๕๗) ต้นไม้ขึ้นเฟื่องล้มลงใหม่ ๆ ไปยังเขี้ยวสดอยู่

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

(๑๕๘) ในอุทยานฯ มีสัตว์ป่าหายากอาศัยอยู่หลายชนิด พระเอกของป่าแห่งนี้ก็คือ 'กูปรี' ที่เชื่อว่าอาจหลงเหลืออยู่ ส่วนจุดท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปได้เองจะอยู่บริเวณโดยรอบที่ทำการอุทยานฯ

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

นอกจากแสดงความหมายบอกการณัลักษณะดำเนินอยู่แล้ว ผู้วิจัยยังสังเกตว่าคำว่า อยู่ ในโครงสร้างนี้ยังทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา และแสดงการเน้นความควบคู่กัน ดังตัวอย่าง

(๑๕๙) ส่วนปราชญ์ อันดามัน ยังคงระดับเอาไว้ได้อย่างสง่าผ่าเผย "แนวทาง" ในเนชั่นสุดสัปดาห์ยังพออ่านได้อิมอยู่ แต่ถ้าจะให้อิมท่องอิมอารมณ์ต้องขึ้น "ตัวตน" ในมติชนสุดสัปดาห์

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในปริบทนี้จะต้องปรากฏร่วมกับกริยาบอกสภาพ (stative verbs) เท่านั้น จึงจะสามารถแสดงความหมายบอกการเน้นความได้ นอกจากนี้คำว่า อยู่ ก็จะต้องปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของอนุพากย์ หรือประโยค ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อยู่ ปรากฏร่วมกับกริยาบอกสภาพ "อิม" และแสดงความหมายบอกการณัลักษณะควบคู่ไปกับความหมายแสดงการเน้นความ

๔.๒.๖.๓ กระสวนที่ ๓ คำว่า อยู่ ที่เป็นวลีตายตัวทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์

โครงสร้าง วลีตายตัว "อยู่ดี"

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในกระสวนนี้เป็นวลีตายตัว ทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ มีลักษณะเป็นคำประสมแล้วนำมาใช้เป็นวลีตายตัว จากข้อมูลในสมัยปัจจุบันพบใช้ ๑ คำ คือ "อยู่ดี" มีความหมายว่า "อย่างที่ควรจะเป็น" ปรากฏอยู่ท้ายประโยค ดังตัวอย่าง

- (๑๖๐) ฉันอาจจะได้รับอิทธิพลการร้องมาจากนักร้องที่ฉันชื่นชอบ แต่ถึงอย่างไรฉันก็ยังคิดว่าตัวเองเป็นนักเปียโนมากกว่านักร้องอยู่ดี

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

๔.๒.๖.๔ **กระบวนที่ ๔** คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อม
อนุพากย์

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏในกระบวนนี้ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ ปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคร่วมกับคำว่า “มา” แล้วตามด้วยอนุพากย์ แสดงความหมายบอกเวลาภายหลัง ดังตัวอย่าง

- (๑๖๑) อยู่มาเขาก็พบว่าสิ่งที่ได้ทำไปนั้นไม่คุ้มค่ากับที่ได้ลงทุนลงแรงไป

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

- (๑๖๒) อยู่มาวันหนึ่ง ศาสตราจารย์คนนี้รู้จักกับเพื่อนบ้านที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ดูเหมือนจะเป็นครอบครัวเรียบง่าย แต่เมื่อนานเข้าหลายสิ่งหลายอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป

(ฐานข้อมูล Cu-Concordance)

๔.๓ พัฒนาการด้านวากยสัมพันธ์

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำว่า อยู่ ที่ใช้ในแต่ละสมัย ปรากฏในบริบททางวากยสัมพันธ์ได้แตกต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔ แสดงลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่ ในสมัยต่างๆ

กระสวนที่/ หน้าที่	ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ โครงสร้างที่	สมัยที่ปรากฏ					
		สุโขทัย	อยุธยา	ร.๑-๓	ร.๔-๕	ร.๖-๘	ปัจจุบัน
๑. กริยา	๑.๑ กริยาเดี่ยว	/	/	/	/	/	/
	๑.๒ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + <u>อยู่</u>	/	/	/	/	/	/
	๑.๓ กริยาหลัก + <u>อยู่</u>	/	/	/	/	/	/
	๑.๔ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + <u>อยู่</u> + กริยาหลัก	/	/	/	/		/
	๑.๕ <u>อยู่</u> + กริยาหลัก		/	/	/	/	/
	๑.๖ กริยาหลัก + <u>อยู่</u> + กริยาหลัก		/	/			
	๑.๗ <u>อยู่</u> + คำหลังกริยา				/	/	/
	๑.๘ คำหน้า/คำช่วยหน้ากริยา + <u>อยู่</u> + คำหลังกริยา				/	/	/
๒. คำช่วยหลัง กริยา	๒.๑ กริยาหลัก + <u>อยู่</u>		/	/	/	/	/
	๒.๒ กริยาหลัก + <u>อยู่</u> + คำหลังกริยา			/		/	/
๓. กริยาวิเศษณ์	๓.๑ วลีตายตัว “ <u>อยู่</u> ข้าง”				/	/	
	๓.๒ วลีตายตัว “ <u>อยู่</u> ดี”						/
๔. คำ เชื้อ อ ม อนุพากย์	<u>อยู่</u> + มา + อนุพากย์					/	/
รวม	๑๓	๔	๗	๘	๙	๑๐	๑๑

ตารางนี้แสดงให้เห็นพัฒนาการด้านปริบททางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่ ได้ ๒ ประการ คือ ประการแรก จำนวนปริบททางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในแต่ละสมัยมีไม่เท่ากัน ในสมัยสุโขทัยมีจำนวนน้อยที่สุด แล้วค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับจนสมัยปัจจุบันพบจำนวนปริบททางวากยสัมพันธ์มากที่สุด ดังนี้

จำนวนกระสวน และโครงสร้างปรากฏเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบันแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่ ได้อย่างชัดเจนว่า คำว่า อยู่ สามารถใช้ได้ในการปริบทที่หลากหลายมากขึ้น

นอกจากนี้ กระสวนที่พบใช้ทุกสมัยมีเพียงกระสวนเดียว จากทั้งหมด ๔ กระสวน ได้แก่ กระสวนที่ ๑ คำว่า อยู่ ทำหน้าที่เป็นคำกริยา

ปรากฏการณ์นี้แสดงว่าปริบททางวากยสัมพันธ์ ๓ แบบนี้เป็นแบบหลัก และเป็นลักษณะร่วมของทุกสมัย นอกจากนี้หากพิจารณาในรายละเอียดก็ยิ่งพบว่า *บุพบท* *วลีบอกสถาน* เป็นเพียงหน่วยเดียวที่สามารถปรากฏในปริบทที่เป็นโครงสร้างหลักของคำว่า อยู่ ได้ครบทั้ง ๓ โครงสร้าง แสดงให้เห็นว่าคำว่า อยู่ เป็นคำที่แสดง

ความสัมพันธ์เชิงสถานที่เป็นหลัก แล้วต่อมาจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปแสดงความสัมพันธ์ด้านอื่นเพิ่มมากขึ้น

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ว่าคำว่า อยู่ มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์แตกต่างกันในภาษาแต่ละสมัยได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า คำว่า อยู่ ก็มีโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่เหมือนกันในภาษาแต่ละสมัยด้วยเช่นกัน

หน้าที่ของคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในแต่ละสมัย สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๕ หน้าที่ของคำว่า อยู่ ในสมัยต่างๆ

หน้าที่	สมัยที่ปรากฏ					
	สุโขทัย	อยุธยา	ร.๑-๓	ร.๔-๕	ร.๖-๘	ปัจจุบัน
๑. คำกริยา	/	/	/	/	/	/
๒. คำช่วยหลังกริยา		/	/	/	/	/
๓. คำกริยาวิเศษณ์				/	/	/
๔. คำเชื่อมอนุพากย์					/	/
รวม	๑	๒	๒	๓	๔	๔

จากตารางจะเห็นภาพรวมของคำว่า อยู่ ว่าหน้าที่ของคำว่า อยู่ ที่เพิ่มขึ้นในทุกสมัยแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงไปเป็นคำไวยากรณ์ทั้งสิ้น คือ จากคำกริยาซึ่งเป็นคำหลักก็มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ไปแสดงเป็นคำไวยากรณ์มากขึ้น เห็นได้จากหลังสมัยสุโขทัย คำว่า อยู่ สามารถปรากฏใช้เป็นคำช่วยหลังกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์ได้ นอกจากนี้ คำว่า อยู่ ที่ใช้คำกริยาวิเศษณ์ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงเป็นคำไวยากรณ์ด้วย เพราะเป็นกริยาวิเศษณ์ที่มาจากวลิตายัตว์ ไม่สามารถปรากฏลำพังได้

ประการที่สอง หน้าที่ของคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ทุกสมัยมีหน้าที่เดียว หน้าที่จากทั้งหมด ๔ หน้าที่ ได้แก่ หน้าที่ที่เป็นคำกริยา

ประการที่สาม หน้าที่ต่างๆ ของคำว่า อยู่ ในภาษาทุกสมัยอาจมีปริบททางวากยสัมพันธ์และความหมายไม่เหมือนกัน โครงสร้างที่ปรากฏได้ในสมัยนี้อาจจะไม่ปรากฏในอีกสมัยหนึ่งก็ได้แม้ว่าจะทำหน้าที่เดียวกันในประโยค ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่ ในข้อมูลแต่ละสมัย

๔.๔ พัฒนาการด้านความหมาย

คำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในบริบททางวากยสัมพันธ์ต่างๆ ทั้ง ๔ กระสวน สามารถแสดงความหมายได้ทั้งความหมายที่เป็นคำหลักในประโยค และความหมายทางไวยากรณ์ จากข้อมูลภาษาทุกสมัยพบว่า คำว่า อยู่ มีความหมายทั้งสิ้น ๗ ความหมาย แบ่งเป็น ความหมายที่เป็นคำหลัก ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” และความหมายที่เป็นคำไวยากรณ์ ๔ ความหมาย ได้แก่ “แสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่” “เกือบ, ค่อนข้าง” “อย่างที่ควรจะเป็น” และ “บอกการเพิ่มความ”

ความหมายต่างๆ ของคำว่า อยู่ ที่กล่าวข้างต้นปรากฏใช้ต่างกันในแต่ละสมัยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๖ ลักษณะทางความหมายของคำว่า อยู่ ในสมัยต่างๆ

หน้าที่	ความหมาย	สมัยที่ปรากฏ					
		สุโขทัย	อยุธยา	ร.๑-๓	ร.๔-๕	ร.๖-๘	ปัจจุบัน
๑. คำกริยา	พักอาศัย, ไม่ไปจากที่	/	/	/	/	/	/
	มี, ปรากฏ ณ ที่นั้น	/	/	/	/	/	/
	มีชีวิต	/			/	/	/
๒. คำช่วยหลังกริยา	การณลักษณะบอกการดำเนินอยู่		/	/	/	/	/
๓. คำกริยาวิเศษณ์	เกือบ, ค่อนข้าง				/	/	
	อย่างที่ควรจะเป็น						/
๔. คำเชื่อมอนุพจน์	บอกเวลาภายหลัง					/	/
รวม	๗	๓	๓	๓	๕	๖	๖

นอกจากนี้ จากตารางข้างต้นยังทำให้เห็นพัฒนาการด้านความหมายของคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในแต่ละสมัยได้ ๖ ประการ คือ

ประการแรก ความหมายของคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในแต่ละสมัยมีจำนวนไม่เท่ากัน สมัยสุโขทัยมีจำนวนน้อยที่สุดคือ ๓ ความหมาย แล้วค่อยๆ เพิ่มจำนวนขึ้นเป็น ๖ ความหมายในสมัยปัจจุบัน ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมายของคำว่า อยู่ ได้อย่างชัดเจนว่าสามารถใช้ในบริบททางความหมายที่หลากหลายมากขึ้น จำนวนความหมายที่เพิ่มมากขึ้นนี้สอดคล้องกับบริบททางวากยสัมพันธ์และหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นด้วย

ประการที่สอง ความหมายของคำว่า อยู่ ที่ใช้เป็นคำกริยาทั้ง ๓ ความหมายยังคงปรากฏใช้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะความหมาย “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” ที่นอกจากจะพบทุกสมัยแล้วยังปรากฏในคำที่กลายเป็นคำไวยากรณ์ด้วย แสดงให้เห็นว่าความหมายหลักของคำว่า อยู่ ที่ใช้เป็นกริยา คือ ความหมายที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสถานที่ และการมีอยู่หรือปรากฏอยู่ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ณ สถานที่ทั้งรูปธรรมและนามธรรม โดยคำว่า อยู่ ที่ใช้กับสถานที่ที่เป็นนามธรรมเริ่มปรากฏใช้ในสมัยอยุธยา เป็นสมัยแรก

ประการที่สาม ความหมายของคำว่า อยู่ ที่แสดงการณัลักษณะบอกการดำเนินอยู่เริ่มปรากฏครั้งแรกในสมัยอยุธยาหลังจากที่ปรากฏความหมายบอกการณัลักษณะควบคู่กับกริยามาก่อนหน้านี้ในสมัยสุโขทัย และมีใช้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ประการที่สี่ ความหมายของคำว่า อยู่ ที่ใช้เป็นกริยาวิเศษณ์มี ๒ ความหมาย ความหมายแรกที่พบคือสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ในวลีตายตัว “อยู่ข้าง” หมายถึง “เกือบ” หรือ “ค่อนข้าง” และปรากฏใช้มาจนสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ เท่านั้น ในปัจจุบันไม่ปรากฏปรับทของคำว่า อยู่ ในความหมายนี้แล้ว ส่วนความหมาย “อย่างที่จะเป็น” ในวลีตายตัว “อยู่ดี” พบใช้เพียงสมัยปัจจุบันสมัยเดียว

ประการที่ห้า คำว่า อยู่ ที่ใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์เริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ใช้บอกเวลาภายหลังเพียงความหมายเดียวจนถึงปัจจุบัน

ประการสุดท้าย ความหมายของคำว่า อยู่ ทั้ง ๗ ความหมายดังกล่าวข้างต้นมีเพียง ๒ ความหมายที่ปรากฏได้ทุกสมัย ได้แก่ ความหมายของกริยา “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และความหมายของกริยา “มี, ปรากฏ”

ผลการศึกษาพัฒนาการคำว่า อยู่ ทั้งด้านวากยสัมพันธ์ และความหมายที่ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันสรุปว่า คำว่า อยู่ สามารถใช้ได้หลายความหมาย แต่ความหมายที่เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์น่าจะได้แก่ความหมาย “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” เนื่องจากเป็นความหมายที่ปรากฏร่วมกับความหมายทางไวยากรณ์อื่นๆ กริยา อยู่ ปรากฏครั้งแรกในสมัยสุโขทัย และมีลักษณะเป็นคำไวยากรณ์มากขึ้น เนื่องจากพบว่าสามารถใช้เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะบอกการดำเนินอยู่ในสมัยอยุธยา ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ พบว่าคำว่า อยู่ สามารถใช้เป็นวลีตายตัวทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของครอฟท์

(Croft, 1990) ในเรื่องการทำให้เป็นสำนวน (idiomaticization) ว่าเป็นการกลายเป็นคำไวยากรณ์แบบหนึ่ง นอกจากนี้ คำว่า อยู่ ก็ปรากฏใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ได้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖-๘ จนถึงปัจจุบัน คำเชื่อมอนุพากย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่พบหลังสุดของคำว่า อยู่ ที่ปรากฏทุกสมัย

จะเห็นได้ว่าคำว่า อยู่ มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์จากหน้าที่ที่เป็นคำหลักมาเป็นหน้าที่ทางไวยากรณ์จำนวนหลายหน้าที่ และปริบทที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์อย่างเดี่ยว ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

๔.๕ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า อยู่

๔.๕.๑ กระบวนการทางวากยสัมพันธ์

กระบวนการนี้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคำว่า อยู่ ได้ว่าการที่คำว่า อยู่ สามารถทำหน้าที่ในประโยคได้ ๔ หน้าที่ทั้งหน้าที่ที่เป็นคำหลัก และหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์นั้นเป็นเพราะคำว่า อยู่ ได้เกิดกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ในสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นสมัยแรกนั้น คำว่า อยู่ สามารถทำหน้าที่เป็นคำกริยาได้เพียงหน้าที่เดียว ดังตัวอย่าง

(๑๖๓) นากับหอพอยู่หนองยางน้อย

(ศิลาจารึกวัดสุทัศน์ พ.ศ.๑๙๖๐ บรรทัด ๓๐)

(๑๖๔) พระมาตุจฉาเจ้าธมาอยู่ตำหนักหัวสนามเก่า ตะวันตกวัดสุทัศน์

(ศิลาจารึกวัดสุทัศน์ พ.ศ.๑๙๖๐ บรรทัด ๑๙)

(๑๖๕) พระมหาเถรเจ้าธมาอยู่เอาพรรษาในนี้

(ศิลาจารึกวัดสุทัศน์ พ.ศ.๑๙๖๐ บรรทัด ๑๒)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็พบว่าในสมัยสุโขทัยนี้ก็มีปริบทที่แสดงให้เห็นแนวโน้มว่าคำกริยา อยู่ กำลังเปลี่ยนแปลงไปมีหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดง

การณลักษณะได้ด้วย ดังจะเห็นได้จากโครงสร้างที่คำว่า อยู่ ปรากฏตามหลังกริยาหลัก แล้วตามด้วยบุพบทวลีบอกสถานที่ ดังตัวอย่าง

(๑๖๖) จักให้แก่ท่านแต่งแ่งสะอาดงามหนักหนา จึงโอยทานบิณฑบาต โอยทานบ่มิขาด สักวัน โอย...สิบห้าคาบแล...มักฉันทุกวันดังอันแล มักจำศีลภาวนาอยู่กลางป่า กลางดงหลงอดฉันไปพง...นลุกหมากรากไม้

(ศิลาจารึกวัดศรีชุม ประมาณ พ.ศ.๑๘๘๔-๑๙๑๐ ด้าน ๑)

ต่อมาคำกริยา อยู่ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ระยะแรก คือ กริยา อยู่ ได้กลายมามีหน้าที่เพิ่มขึ้นอีก ๑ หน้าที่ คำหนึ่งมีหน้าที่และความหมายเหมือนเดิม คือ กริยา อยู่ ส่วนคำใหม่ที่มีหน้าที่และความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม คือ คำว่า อยู่ ที่เป็นคำช่วยหลังกริยา ดังตัวอย่าง

(๑๖๗) จุลศักราชได้ ๘๔๔ ศก แต่งหนนโพนนทสูตรคำหลวงครั้งนี้ จุลศักราชได้ ๑๐๘๘ ศก วางกันอยู่ถึง ๒๕๔ ปี นนโพนนทสูตร ที่พระบาทเปนปรกตಿಯ่างเทศนาทั้งปวง มี อยู่ในพระคัมภีร์ที่ฌนิกายสีลขันธนั้น ตั้งเอวมเมก่อนนนโพนนทสูตรอันมีใน พระอรรถกถาแก้พระคัมภีร์อปทานนี้

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๓๒ หน้า ๑๐๔)

(๑๖๘) เพลง ๑๑ ประการนี้เฝ้าใหม่อยู่เพนนิจกาล

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๑๖ หน้า ๔๔)

(๑๖๙) ครั้นรุ่งเช้าเศรษฐีจิตานั้นเลงเห็นสามีตายล้มอยู่ เศรษฐีจิตานั้นบังเกิดโศกาตูล ร้องไห้รำไปมา

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๑๖ หน้า ๓๙)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นปริบทที่คำว่า อยู่ ปรากฏหลังกริยาหลัก แล้วตาม ด้วยกาลวลี กริยาวิเศษณ์ คำบอกจำนวน และปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของประโยค ตามลำดับ

ระยะที่สอง เกิดในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ คำใหม่ที่เป็นผลจากการกลายเป็น คำไวยากรณคำว่า อยู่ ที่เป็นคำช่วยหลังกริยาในสมัยนี้ คือ คำว่า อยู่ ที่เป็นวลีตายตัว ทำหน้าที่เป็น คำกริยาวิเศษณ์

วลีตายตัวซึ่งเกิดจากกระบวนการแยกคำในระยาะที่สามนี้อยู่ในลักษณะของคำประสม และเปลี่ยนหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ กรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ได้หมายความว่าคำว่า อยู่ ที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมหรือวลีตายตัว “อยู่ข้าง” เริ่มจากเป็นส่วนหนึ่งของคำประสมหรือวลีตายตัว แล้วพัฒนาไปเป็นคำกริยาวิเศษณ์ที่ปรากฏอยู่หน้ากริยาลีในประโยค หากแต่สิ่งที่น่าจะเป็นไปได้ คือ คำว่า อยู่ ที่ผ่านกระบวนการกลายเป็น คำไวยากรณมาแล้วก่อนหน้านี้ได้พัฒนาจากคำไวยากรณไปเป็นส่วนประกอบของคำประสมหรือวลีตายตัว ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับกับแนวคิดของครอฟท์ (Croft, ๑๙๙๐) ที่เรียกว่า การทำให้กลายเป็นสำนวน (idiomaticization)

ระยาะที่สาม ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ คำใหม่ที่เกิดขึ้นได้แก่ คำว่า อยู่ ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ มีตำแหน่งการปรากฏอยู่ต้นอนุพากย์ ดังตัวอย่าง

- (๑๗๐) ครั้นพระสามิเลื่อนพระยศเปนกรมพระราชวังบวรฯ ในรัชกาลที่ ๓ พระองค์เจ้าหญิงดาราวดี ก็ได้เปนใหญ่ข้างฝ่ายในวังหน้าเรียกกันว่า “เสด็จข้างใน” อยู่มาเจ้าจอมมารดาน้อย ซึ่งเป็นชนนีของพระองค์หญิงดาราวดีก็ถึงอนิจกรรม
(สาส์นสมเด็จ เล่ม ๘ หน้า ๓๐)

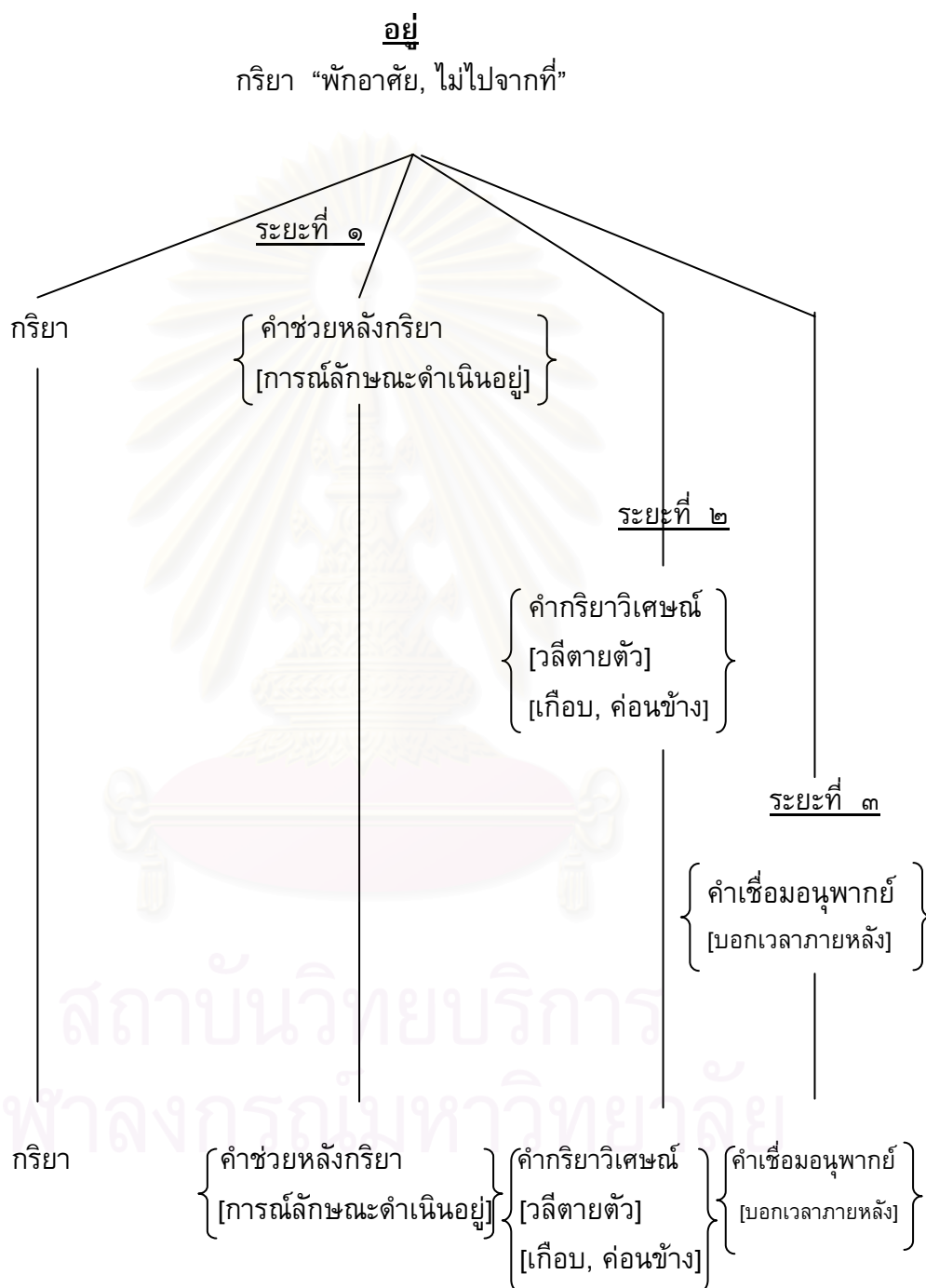
เหตุผลที่ผู้วิจัยเห็นว่าคำเชื่อมอนุพากย์ อยู่ กลายมาจากคำกริยา อยู่ โดยตรงเนื่องจากในข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ผู้วิจัยพบปริบทที่คำว่า อยู่ ปรากฏอยู่ต้นอนุพากย์หรือตามหลังคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ในตำแหน่งเดียวกับคำเชื่อมอนุพากย์ อยู่ ตามด้วยอนุพากย์ คำว่า อยู่ ในปริบทเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นกริยาของประโยค หมายถึง “อาศัยมาระยะเวลาหนึ่ง” ดังตัวอย่าง

- (๑๗๑) จึงพ้ออยู่หัวเจ้าธนิมนต์เข้าชุมนุมกับพระเชตุพน อยู่มาสบวันดีจึงพระมหาเถรเจ้าก็ระบิตริในใจและมารจนามหาเจดีย์มีข้างรอบ ประกอบด้วยพระเจ้าหย่อนดิน และพระวิหารและหอพระแล้วเสร็จ
(ศิลาจารึกวัดสุทัศน์ พ.ศ.๑๙๖๐ บรรทัด ๑๕)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในสมัยสุโขทัยทำหน้าที่เป็นคำกริยาในประโยค แสดงความหมายว่า “อาศัยมาระยะเวลาหนึ่ง” แตกต่างจากภาษาในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ และสมัยปัจจุบัน เนื่องจากคำว่า อยู่ ตัวอย่างที่ปรากฏได้ในปริบทเดียวกันนั้น ได้กลายมาทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ไม่ใช่คำกริยาเหมือนในสมัยก่อนหน้า

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้ง ๓ ระยะสามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๓ แสดงกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า อยู่ ทั้ง ๓ ระยะ

๔.๕.๒ กระบวนการทางความหมาย

กระบวนการทางความหมายที่มีผลทำให้คำว่า อยู่ กลายเป็นคำไวยากรณ์ มี ๒ กระบวนการ ดังนี้

๔.๕.๒.๑ การทำให้มีความหมายทั่วไป (generalization) ฮอปเปอร์ และ เทรากอตต์ (๑๙๙๓) กล่าวว่า หมายถึงกระบวนการที่ทำให้คำเปลี่ยนแปลงความหมายไปในลักษณะที่กว้างขึ้น ทำให้สามารถใช้ในความหมายได้กว้างขึ้นกว่าเดิม เนื่องจาก อรรถลักษณะของคำลดลง สอดคล้องกับแนวคิดของไบบี เปอร์กิน และปากลียูคา (Bybee et al, ๑๙๙๔) ว่าการเกิดความหมายทั่วไปเป็นผลกระทบทางความหมายประการหนึ่งจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ทำให้คำสูญเสียความหมายเดิมที่มีความซับซ้อนหรือมีลักษณะเฉพาะเจาะจง มาเป็นมีความหมายกลางๆ สามารถใช้ในบริบทที่กว้างขึ้น และเกิดร่วมกับคำที่มีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ได้หลากหลายมากขึ้น

คำว่า อยู่ เมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์จะมีการขยายความหมายให้กว้างขึ้น จากความหมาย “พัก, อาศัย” และ “มี, ปรากฏ” ไปเป็นคำช่วยหลังกริยาแสดง การณ์ลักษณะบอกการดำเนินอยู่ การแสดงการณ์ลักษณะนี้ยังคงมีความหมายของการมี ปรากฏอยู่ให้เห็น และแสดงระยะเวลาที่ต่อเนื่องกัน แล้วก็ขยายความหมายไปเป็น การเพิ่มความเมื่อทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุภาค ความหมายแสดงการเพิ่มความหรือ การบอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังใน “อยู่มา” แสดงให้เห็นเหตุการณ์ก่อนหน้านี้ แล้วเมื่อเวลาผ่านไป ก็เกิดเหตุการณ์ใหม่เพิ่มขึ้นมา

๔.๕.๒.๒ การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical extension)

เมื่อคำว่า อยู่ ทำหน้าที่เป็นคำกริยาจะมีการเปลี่ยนแปลงความหมายเชิง อุปลักษณ์ โดยขยายการปรากฏร่วมกับสถานที่ที่เป็นรูปธรรมเพียงอย่างเดียว มาเป็น ปรากฏร่วมได้ทั้งกับที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม รวมทั้งปรากฏกับเวลาได้ด้วย ดังตัวอย่าง

(๑๗๒) แลห้องกลางนั้นอยู่กลางสวน แต่ที่พระสงฆ์อยู่นั้นในสวน

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๖๔)

(๑๗๓) แล้วอยู่ณะปีชานอักษก มีโกหกอยู่อายนักโสมตั้งตัวเปนใหญ่ในเมืองลานช้าง แล้ว ลาวลานช้างอยู่ในอำนาจมันสิ้น

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๒ หน้า ๗๕)

จากนั้นจึงขยายการปรากฏร่วมจากสถานที่ทั้งรูปธรรมและนามธรรมมาเป็นปรากฏร่วมกับคนได้ ดังตัวอย่าง

(๑๗๔) กล้องก็อยู่กับตาแกนั้นเอง

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ รัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๘ หน้า ๔๘)

ต่อจากนั้นจึงขยายความหมายไปอีกทำให้สามารถปรากฏร่วมกับเวลาได้ ดังตัวอย่าง

(๑๗๕) ถ้าเช่นนั้นสมัยที่สร้างพระพิมพ์นี้อยู่ในระหว่าง พ.ศ.๑๕๘๗ จน พ.ศ.๑๖๗๐ และพระพิมพ์นี้พบในพระเจดีย์พระองค์หนึ่งอยู่ในบริเวณพระเจดีย์ ซึ่งเรียกว่า “มณฑลเจดีย์”

(สารสินสมเด็จ เล่ม ๙ หน้า ๗)

ตัวอย่างของการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ จะเห็นได้ว่า คำว่า อยู่ มีการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์จาก สถานที่ที่เป็นรูปธรรม > สถานที่ที่เป็นนามธรรม > คน > เวลา

๔.๖ สรุป

ลักษณะโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์และความหมาย รวมทั้งพัฒนาการด้านต่าง ๆ และขั้นตอนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า อยู่ ที่ได้กล่าวไปข้างต้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า คำว่า อยู่ มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายที่แตกต่างกันในภาษาแต่ละสมัย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน หากแต่เกิดขึ้นเป็นลำดับอย่าง ต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า อยู่ ก็มีทั้งกระบวนการทางวากยสัมพันธ์และความหมาย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียวจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ สอดคล้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นสากล

บทที่ ๕

ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

๕.๑ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของคำว่า อยู่แล้ว จำนวนทั้งหมด ๓๙๖ คำ โดยใช้เกณฑ์ตำแหน่งและความหมายพบว่า คำว่า อยู่แล้ว เริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา และทำหน้าที่ในประโยคได้เพียงหน้าที่เดียวคือ เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะ เนื่องจากสามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบ

กริยาวลี _____ (ส่วนขยาย) / #

จากกรอบประโยคทดสอบดังกล่าวสามารถจำแนกบริบทของคำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏในประโยคได้เป็น ๒ โครงสร้างตามตำแหน่งที่ปรากฏในประโยค คือ โครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ คำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏหลังกริยาวลี และเป็นหน่วยสุดท้ายของประโยค ส่วนโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ คำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏหลังกริยาวลี แล้วมีส่วนขยายตามมา ได้แก่ บุพบทวลีบอกสถานที่ บุพบทวลีบอกเวลา กริยาวิเศษณ์ และคำบอกจำนวน ดังนี้

โครงสร้างที่ ๑ กริยาวลี + อยู่แล้ว

โครงสร้างที่ ๒ กริยาวลี + อยู่แล้ว + ส่วนขยาย

คำว่า อยู่แล้ว ในโครงสร้างทั้งสองที่ปรากฏใช้ในสมัยต่างๆ นั้นมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายที่เหมือนและแตกต่างกันในภาษาแต่ละสมัย ดังนี้

๕.๒ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยต่างๆ

๕.๒.๑ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยอยุธยา

จากการวิเคราะห์บริบทของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยอยุธยาพบว่า สามารถปรากฏในโครงสร้างที่ ๑ คือ กริยาวลี + อยู่แล้ว ได้เพียงโครงสร้างเดียว และทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณัลักษณะสมบูรณ์ ดังตัวอย่าง

- (๑) แลถวายบังคมพระราชสาสน์แล้ว อัครมหาเสนาธิบดีผู้ใหญ่ให้ล่ามแปลว่าฝงดหลายวันแล้ว ทางซึ่งจะเชิญพระพุทธรเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้า พระราชสาสน์ไปนั้นแห่งอยู่แล้ว
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๗๑)
- (๒) ครั้นเพลายายเอนตราให้กปีตังการังมาถามข่าว และบอกว่ากำปั่นใหญ่ซึ่งจะไปส่ง ณกรุงศรีวิฒนบุรีนั้นมีอยู่แล้ว
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ฉบับที่ ๒๐ หน้า ๖๑)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า อยู่แล้ว ในสมัยอยุธยาสามารถปรากฏหลังกริยา “แห่ง” และกริยา “มี” และปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของประโยค

อยู่แล้ว ที่ปรากฏใช้ในสมัยอยุธยานี้เป็นการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยา ๒ คำ คือ คำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะบอกการดำเนินอยู่ อยู่ และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะสมบูรณ์ แล้ว

๕.๒.๒ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓

จากการวิเคราะห์บริบทของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ พบว่าสามารถปรากฏในโครงสร้างที่ ๑ คือ กริยาวลี + อยู่แล้ว ได้เพียงโครงสร้างเดียว และทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณัลักษณะสมบูรณ์ ดังตัวอย่าง

- (๓) เมืองปาศักหัวเมืองลาวทังปวง ก็เรย็บรอยเปนปรกติอยู่แล้ว
(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๓ เล่ม ๔ หน้า ๑๔)

- (๔) แต่อาคารรั้งนก ณ เมืองตรังกูรา จำนวนปีมะแมตรีศก สงปีวอกจัตวาศกนั้น เมืองสงขลาได้ทำติดพันมาอยู่แล้ว ก็ให้พระยาสงขลาทำไปปีหนึ่งก่อน ถ้าถึงปีวอกจัตวาศกจึงให้เมืองนครทำสืบต่อไป ได้มีตราไปถึงเมืองนครฉบับ ๑ แจงอยู่แล้ว
(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๒๑)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า อยู่แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ สามารถปรากฏหลังกริยาวลี “เรียบรอยเปนปรกติ” และกริยาวลี “ได้ทำติดพันมา” ตามลำดับ และมีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์

คำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ นั้นนอกจากจะมีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์แล้ว ยังมี ความหมายที่แสดงความแน่ใจหรือแสดงความมั่นใจของผู้พูดปรากฏเพิ่มขึ้นมาด้วย ดังตัวอย่าง

- (๕) จึงมีพระราชโองการดำรัสว่า ซึ่งพระอภัยวานีมีจิตคิดถึงพระเดชพระคุณ ได้จัดแจง ปืน กระสุน ดินประสิ่ว ให้แก่เมืองไทรไปเป็นกำลังรับอ้ายพม่าเข้าศึกนั้น เป็น ความชอบอยู่แล้ว แลซึ่งจะแต่งสลุปกำปั่นให้บรรทุกสินค้าเข้าไป จำหน่าย ณ กรุงศรีอยุธยาจะให้เข้าไปเมื่อใด ก็ให้พระอภัยวานีจัดแจงให้เข้าไปค้าขายตามใจเถิด

(จดหมายเหตุ รัชกาลที่ ๒ หน้า ๑๘)

อยู่แล้ว ที่ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ นี้มี ๒ หน่วยที่แตกต่างกัน หน่วยแรก เป็นการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยา ๒ คำ คือ คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ อยู่ และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ แล้ว หน่วยที่ ๒ คือ คำว่า อยู่แล้ว ที่รวมกันเป็นหนึ่งหน่วย แสดงความหมายบอกการณลักษณะดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์ รวมทั้งมีความหมายแสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดด้วย ความหมายแสดงความแน่ใจหรือมั่นใจนี้ช่วยจำแนก อยู่แล้ว ที่เป็นหนึ่งหน่วย และ อยู่แล้ว ที่เป็นการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยา อยู่ และคำช่วยหลังกริยา แล้ว ออกจากกัน

๕.๒.๓ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัย
รัชกาลที่ ๔-๕

จากการวิเคราะห์บริบทของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ พบว่า
สามารถปรากฏในโครงสร้างที่ ๑ คือ กริยาวลี + อยู่แล้ว ได้เพียงโครงสร้างเดียว และ
ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะ
สมบูรณ์ ดังตัวอย่าง

- (๖) ถ้ามิได้กราบทูลฉลองก่อนอย่าเพอภาต้วถวายเลย แต่บุตรมหาดเลกนั้นเปนหมู่
อยู่แล้ว เอาตัวมาใช้ตามหมู่ถึงไม่ถวายตัวก็เคยใช้มา แต่เมื่อพิเคราะห์ไปโดยเลียด
ก็ไม่ควร เพราะคนที่ในหลวงไม่รู้จักแล้วจะเปนมหาดเลกใช้สอยไกล่ๆ อย่างไร
(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ หน้า ๘๙)

- (๗) วันที่ ๒๕ ไปร้านเครื่องแก้ว ซื้อเครื่องแก้วแล้วกลับมากินเข้าเอมเปอเรอมาไม่บอก
ให้รู้ตัว ฉันกำลังไปห้องน้ำ มาคอยอยู่แล้ว เสมอใจไปตบประตูปอก ออกมาใส่
เสื้อพลางขอโทษพลาง เลยชอบกอดชมว่าฉันใส่เสื้อฟรอกโก๊ตสวย นั่งพูดอยู่เปน
๒๐ นาที สังกัดได้ว่าออกชอบฉันมากขึ้น
(พระราชหัตถเลขารัชกาลที่ ๕ ฉบับที่ ๓๕ หน้า ๑๑๙)

นอกจากนี้ จากข้อมูลสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ผู้วิจัยพบบริบทที่คำว่า อยู่แล้ว
มีความหมายแสดงความแน่ใจหรือมั่นใจของผู้พูดเช่นเดียวกับในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ด้วย
ดังตัวอย่าง

- (๘) การที่เก็บสมพัทษรสวนพลูตามพิกัตอย่างเดิมนั้นก็ดีอยู่แล้ว เพราะทรง
พระราชดำริห์เห็นดังนี้ จึงทรงพระคุษณีภาพนึ่งอยู่หาได้สั่งให้ตั้งไปไม่
(ราชกิจจานุเบกษา รัชกาลที่ ๔ หน้า ๗๑)

อยู่แล้ว ที่ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ นี้มี ๒ หน่วยที่แตกต่างกัน
หน่วยแรก เป็นการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยา ๒ คำ คือ คำช่วยหลังกริยา
แสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ อยู่ และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะ
สมบูรณ์ แล้ว ดังปรากฏในตัวอย่างที่ (๖) และ (๗) ส่วนหน่วยที่ ๒ คือ คำว่า
อยู่แล้ว ที่รวมกันเป็นหนึ่งหน่วย แสดงความหมายบอกการณลักษณะดำเนินอยู่และ
การณลักษณะสมบูรณ์ รวมทั้งมีความหมายแสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดด้วย

ตั้งในตัวอย่างที่ (๘) ความหมายแสดงความแน่ใจหรือมั่นใจนี้ช่วยจำแนก อยู่แล้ว ที่เป็นส่วนหนึ่งหน่วย และ อยู่แล้ว ที่เป็นการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยา อยู่ และคำช่วยหลังกริยา แล้ว ออกจากกัน

๕.๒.๔ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว สมัยรัชกาลที่ ๖-๘

จากการวิเคราะห์ปริบทของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ พบว่ามีหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์ ปรากฏในโครงสร้างได้ ๒ โครงสร้าง โครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ กริยาวลี + อยู่แล้ว และโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ กริยาวลี + อยู่แล้ว + ส่วนขยาย ดังนี้

๕.๒.๔.๑ โครงสร้างที่ ๑ กริยาวลี + อยู่แล้ว

คำว่า อยู่แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ที่ปรากฏในโครงสร้างที่ ๑ มีตัวอย่างดังนี้

(๙) ในเวลาที่เสด็จไปประพาสนั้น ฝนยังไม่ตก แต่มีดอยู่แล้ว ต่อดอนป้ายฝนจึงได้ตกตกอยู่หลายพัก

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ หน้า ๑๙๘)

(๑๐) เมื่อพระเจ้าอนิรุทธิ์ได้เป็นใหญ่ในเมืองพุกามราว พ.ศ. ๑๖๐๐ ชาวเมืองนั้นถือพระพุทธศาสนาตามคติตันตรอยู่แล้ว พวกภิกษุสงฆ์ในเวลานั้นพะมาเรียก “อริ(ย)” ประพฤติลามกมาก

(สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ เล่ม ๙ หน้า ๕๕)

โครงสร้างที่ ๒ กริยาวลี + อยู่แล้ว + ส่วนขยาย

คำว่า อยู่แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ที่ปรากฏในโครงสร้างที่ ๒ ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์ มีส่วนขยายที่ตามสามารถตามมาได้ ๔ หน่วย ได้แก่ บุพบทวลีบอกสถานที่ บุพบทวลีบอกเวลา คำบอกจำนวน และ กริยวิเศษณ์ ดังตัวอย่าง

- (๑๑) แต่ถ้าว่าตามเค้าเงื่อนทางโบราณคดีพะมาน่าจะถ่ายแบบการสอบพระปริยัติธรรมไปจากมอญ จึงจัดระเบียบเป็น ๔ ประโยคอย่างเดียวกัน คงเห็นว่าความรู้พระวินัยรุ่งเรืองอยู่แล้วในเมืองมอญ (อันเป็นอาณาเขตต์ของพะมาอยู่แล้ว) จึงบำรุงความรู้ ปรมัตถในเมืองพม่า
(สาส์นสมเด็จ เล่ม ๗ หน้า ๓๒)
- (๑๒) สันนิษฐานต่อมาว่าเมืองนศพพะเจ้ากรุงธนบุรี ก็คงใช้พระโกศใบนี้เองทรงพระศพเมื่อตั้งในพระเมรุ เพราะเป็นโกศชั้นสูงของพะเจ้ากรุงธนบุรีมีอยู่แล้วในเวลา นั้น เห็นจะไม่สร้างพระโกศชั้นใหม่
(สาส์นสมเด็จ เล่ม ๘ หน้า ๒๖)
- (๑๓) แผนที้อย่างนี้หม่อมฉันมีอยู่แล้วแผน ๑
(สาส์นสมเด็จ เล่ม ๓ หน้า ๑๓)
- (๑๔) ราชบัณฑิตนั้นก็มุ่งชาวสวมเสื้อขาวอย่างเข้าพิธี คงเป็นคนที่มีบันดาศักดิ์สูง ย่อมจะมีเสื้อครุยสำหรับตัวอยู่แล้วบ้าง ถึงไม่มีเขาก็หยิบยืมกันได้จากมิตรสหาย
(สาส์นสมเด็จ เล่ม ๒ หน้า ๔๙)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นคำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏในโครงสร้างที่ ๒ ปรากฏตามหลังกริยาวลี แล้วตามด้วยบุพบทวลีบอกสถานที่ บุพบทวลีบอกเวลา คำบอกจำนวน และกริยาวิเศษณ์ ตามลำดับ

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ที่ปรากฏในทั้ง ๒ โครงสร้างนี้ นอกจากจะแสดงความหมายการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์แล้ว ก็ยังสามารถแสดงความหมายบอกความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดได้เช่นเดียวกับในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ และสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ดังตัวอย่าง

- (๑๕) นายเกื้ออยู่ข้างจะพิศวงมากถามผมว่าได้เคยเห็นเช่นนี้ที่ไหนบ้างหรือยัง ผมตอบตามความจริงว่าในเมืองไทยยังไม่เคย เห็นแต่ที่ยุโรป ที่จริงผมรู้สึกอยู่แล้วว่าทางนั้นทำให้นึกถึงเที่ยวในยุโรป แต่ครั้งจะพูดขึ้นก็ดูจะเป็นอยากอวดดีว่าเคยไปเมืองนอกเมืองนา ชุบเนื้อชุบตัวอะไรมาแล้ว จึงได้นั่งรอไว้ให้ถามเสียก่อนจึงตอบ

(จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษใต้ หน้า ๙๓)

อยู่แล้ว ที่ปรากฏใช้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ นี้มี ๒ หน่วยที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ และสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ หน่วยแรก เป็นการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยา ๒ คำ คือ คำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะบอกการดำเนินอยู่ อยู่ และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะสมบูรณ์ แล้ว หน่วยที่ ๒ คือ คำว่า อยู่แล้ว ที่รวมกันเป็นหนึ่งหน่วย แสดงความหมายบอกการณัลักษณะดำเนินอยู่ และการณัลักษณะสมบูรณ์ รวมทั้งมีความหมายแสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดด้วย

๕.๒.๕ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์บริบทของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยปัจจุบันพบว่า มีหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะบอกการณัลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณัลักษณะสมบูรณ์ สามารถปรากฏในโครงสร้างได้ ๒ โครงสร้างเช่นเดียวกับสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ โครงสร้างที่ ๑ ได้แก่ กริยาวลี + อยู่แล้ว และโครงสร้างที่ ๒ ได้แก่ กริยาวลี + อยู่แล้ว + ส่วนขยาย ดังนี้

โครงสร้างที่ ๑ กริยาวลี + อยู่แล้ว

คำว่า อยู่แล้ว ในสมัยปัจจุบันที่ปรากฏในโครงสร้างที่ ๑ ได้มีตัวอย่างดังนี้

- (๑๖) พ่อและแม่รวยอยู่แล้ว นับจากวันพรุ่งนี้เป็นต้นไป ลูกไม่ต้องไปเรียนอีกแล้ว ยังไง พ่อก็มีเงินเลี้ยงลูกได้ชั่วชีวิตแน่ๆ อย่างลำบากเลย
(ฐานข้อมูล CU-Concordance)
- (๑๗) กฎหมายเดิมดีอยู่แล้ว ถ้าผู้หญิงอยากใช้นามสกุลเดิมก็ควรรงเล็บเอาไว้
(ฐานข้อมูล CU-Concordance)
- (๑๘) ๒๕ ปีผ่านไป หลายคนยังคงรำลึกเหตุการณ์วันนั้นได้ดี "ตอนนั้นผมเป็นนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ วันที่เขมรแดงเข้าพนมเปญผมดีใจ เพราะเกลียดเผด็จการนายพล ลอนนอลอยู่แล้ว คิดว่าเขมรแดงจะปราบคอร์รัปชัน
(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นคำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏหลังกริยาวลี และ เป็นหน่วยสุดท้ายของประโยค แสดงความหมายบอกการลักษณะดำเนินอยู่และการณ์ลักษณะสมบูรณ์

โครงสร้างที่ ๒ กริยาวลี + อยู่แล้ว + ส่วนขยาย

คำว่า อยู่แล้ว ในสมัยปัจจุบัน ที่ปรากฏในโครงสร้างที่ ๒ มีส่วนขยาย ตามมาได้ ๔ หน่วย ได้แก่ บุพบทวลีบอกสถานที่ บุพบทวลีบอกเวลา คำบอกจำนวน และกริยาวิเศษณ์ ดังตัวอย่าง

(๑๙) กวีวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจตั้งชื่อคอลัมน์เรียกเป็น บทกวีแห่งจักรวาล จะเป็นแรงกระตุ้น ให้ผู้ที่มีความเป็นกวีอย่างแท้จริงอยู่แล้วในจิตวิญญาณ ได้รังสรรค์บทกวี วิทยาศาสตร์ที่มีคุณค่าขึ้นมา และเป็นโอกาสให้กวีวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ ได้มีโอกาส ฝึกฝนและเรียนรู้การรังสรรค์บทกวี

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๒๐) ที่พูดเรื่องนี้ขึ้นมาเพราะของดีมันอยู่แล้วในอดีต จึงนำกลับมาค่อนข้างง่าย

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๒๑) โครงการนี้เกิดขึ้นเพื่อจัดตั้งธุรกิจบริเวณชายแดนให้มีนักธุรกิจเข้ามาลงทุนกันมากขึ้น เพื่อเชื่อมโยงการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านจากเดิมที่มีอยู่แล้วจำนวนหนึ่ง ให้เพิ่มมากขึ้นตามอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๒๒) ผมชอบดนตรีอยู่แล้วด้วย ก็เข้าไปอบรมประมาณ ๑ ปีเห็นจะได้ จากนั้นก็หันมา แต่งเพลงเล่นดนตรีอย่างจริงจัง จนปัจจุบันนี้อยู่ในวงการมา ๑๐ กว่าปีแล้ว

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

คำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏในโครงสร้างทั้ง ๒ นี้ นอกจากจะแสดงความหมายบอกการณ์ลักษณะดำเนินอยู่ และการณ์ลักษณะสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยก็ยังพบบริบทที่มีความหมายแสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดปรากฏใช้ควบคู่กันไปด้วย ดังตัวอย่าง

(๒๓) เธอก็เห็นอยู่แล้วว่าฉันกำลังยุ่งอยู่ ขอเวลาอีก ๑๐ นาทีแล้วฉันจะออกไปตามนัดนะ

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

(๒๔) เธอก็เห็นอยู่แล้วอย่างชัดเจนว่าทุกอย่างไม่มีอะไรแน่นอน

(ฐานข้อมูล CU-Concordance)

นอกจากนี้ จากข้อมูลสมัยปัจจุบันยังพบว่ามีการใช้คำว่า อยู่แล้ว ในอีกลักษณะหนึ่ง คือ คำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏใช้ตามลำพังโดยไม่ได้ปรากฏร่วมกับกริยาใดในประโยค ดังปรากฏในบทสนทนาต่อไปนี้

ตัวอย่าง (๒๕)

- ก ช่วงวันหยุดสงกรานต์เธอจะไปเที่ยวต่างจังหวัดหรือเปล่า
ข อยู่แล้ว ฉะนั้นไม่พลาดหรอก

จากบทสนทนาข้างต้น ผู้พูดพูดคำว่า อยู่แล้ว ขึ้นมาคำเดียว ด้วยน้ำเสียงที่แตกต่างจากเวลาที่ออกเสียงคำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏร่วมกับคำอื่นๆ ในประโยคในที่นี้ ข ไม่ได้ใช้คำว่า อยู่แล้ว ตามลำพังเพื่อแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ และการณลักษณะสมบูรณ์ของกริยา หากแต่ใช้เพื่อแสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจว่าจะต้องไปเที่ยวต่างจังหวัดในวันหยุดสงกรานต์แน่นอน

ตัวอย่าง (๒๖) บทสนทนายระหว่างเพื่อนสองคนที่สนิทกัน

- ก ว่าไงเพื่อน ร่ำเรื่องอย่างนี้แสดงว่าเอนท์ติดคณะคะแนนสูงๆ ใช่มั้ย
ข อยู่แล้ว
ก ว่าแล้วเชียว ถึงว่ายังไม่หุบเชียว ดีใจด้วยนะ

จากบทสนทนาข้างต้น จะเห็นได้ว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏเดี่ยวๆ นั้น นอกจากจะแสดงความมั่นใจของผู้พูดแล้ว ก็ยังแสดงให้เห็นว่าผู้พูดมีความรู้สึกภาคภูมิใจด้วย

ดังนั้น จึงเห็นได้ชัดเจนว่า คำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏลำพังดังที่กล่าวมานี้ ไม่ใช่คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ และการณลักษณะสมบูรณ์อีกต่อไป หากแต่ใช้เพื่อสื่อความหมายเชิงทัศนคติแสดงความแน่ใจ มั่นใจ และภาคภูมิใจของผู้พูดมากกว่า อย่างไรก็ตาม ความหมายดังกล่าวนี้ก็ไม่ได้เกิดจากคำว่า อยู่แล้ว เพียงคำเดียวเท่านั้น คำว่า อยู่แล้ว จะสื่อความหมายนี้ได้ก็ต่อเมื่อปรากฏอยู่ในบริบทการสนทนา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดให้คำว่า อยู่แล้ว ดังกล่าวทำหน้าที่ดัชนีปริจเฉท

๕.๓ พัฒนาการด้านวากยสัมพันธ์

จากข้อมูลในภาษาแต่ละสมัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่แล้ว กล่าวคือ คำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏใช้ในสมัยอยุธยา เดิมเกิดจากการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยาบอกการณัลักษณะ ๒ คำ ได้แก่ คำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะบอกการดำเนินอยู่ อยู่ และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะสมบูรณ์ แล้ว ที่ปรากฏหลังกริยาวลีและมีตำแหน่งติดกันในประโยค

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ คำช่วยหลังกริยา อยู่ และคำช่วยหลังกริยา แล้ว ที่ปรากฏติดกันในประโยคได้พัฒนามารวมเป็นหน่วยเดียวกัน คือ เป็นคำช่วยหลังกริยา อยู่แล้ว และปรากฏอยู่หลังกริยาวลี ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณัลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณัลักษณะสมบูรณ์ รวมทั้งแสดงความแน่ใจหรือมั่นใจของผู้พูดด้วยควบคู่กัน ในขณะที่คำช่วยหลังกริยา อยู่ และคำช่วยหลังกริยา แล้ว ที่ปรากฏร่วมกันในประโยคก็ยังคงมีใช้อยู่ในภาษาด้วยเหมือนเดิม

ต่อมาในสมัยปัจจุบัน คำช่วยหลังกริยา อยู่แล้ว ที่เป็นหน่วยเดียวกันได้พัฒนาไปมีปริบททางวากยสัมพันธ์และมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น กล่าวคือ สามารถปรากฏได้ลำพังโดยไม่ต้องอยู่หลังกริยาวลี และมีหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉท แสดงความสัมพันธ์ของปริบทในระดับข้อความ ลักษณะที่สอง คือ คำช่วยหลังกริยา อยู่ + แล้ว ที่ปรากฏติดกันหลังกริยาวลี และลักษณะที่สามคือ คำช่วยหลังกริยา อยู่แล้ว ที่รวมเป็นหนึ่งหน่วยและแสดงความหมายแน่ใจหรือมั่นใจของผู้พูด

ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่แล้ว จำแนกได้ ๓ ปริบท คือ ปรากฏหลังกริยาวลีและเป็นหน่วยสุดท้ายของอนุพากย์หรือประโยค ปรากฏระหว่างกริยาวลีกับหน่วยขยาย เช่น บุพบทวลีบอกสถานที่ บุพบทวลีบอกเวลา คำบอกจำนวน และปรากฏตามลำพัง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๗ แสดงลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่แล้ว ในสมัยต่างๆ

โครงสร้างที่	ลักษณะทางวากยสัมพันธ์	สมัยที่ปรากฏ					
		สุโขทัย	อยุธยา	ร.๑-๓	ร.๔-๕	ร.๖-๘	ปัจจุบัน
๑	กริยาวลี + <u>อยู่แล้ว</u>		/	/	/	/	/
๒	กริยาวลี + <u>อยู่แล้ว</u> + ส่วนขยาย					/	/
๓	ปรากฏลำพังในปริจเฉทการสนทนา						/
รวม	๒	๐	๑	๑	๑	๒	๓

ตารางนี้แสดงให้เห็นพัฒนาการด้านปริบททางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่แล้ว ว่า จำนวนปริบททางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่แล้ว ในแต่ละสมัยมีไม่เท่ากัน ในสมัยสุโขทัยไม่พบปริบทที่มีคำว่า อยู่แล้ว เลย อยู่แล้ว เริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา ในโครงสร้าง กริยาวลี + อยู่แล้ว จากนั้นจึงปรากฏใช้มาทุกสมัยจนถึงปัจจุบันแล้วมีปริบททางวากยสัมพันธ์เพิ่มขึ้นไปอีก ๑ ปริบทในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ และสมัยปัจจุบัน คือ อยู่แล้ว ที่ปรากฏหลังกริยาวลี แล้วมีหน่วยขยายตามมา และในสมัยปัจจุบันก็พบว่าคำว่า อยู่แล้ว สามารถปรากฏโดยลำพังได้ แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่แล้ว ที่สามารถปรากฏในปริบทที่กว้างมากขึ้น ปริบททางวากยสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้นนี้สอดคล้องกับหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตว่าคำว่า อยู่แล้ว มีปริบทการปรากฏร่วมกับกริยาชนิดต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วย กล่าวคือ จากเดิมในสมัยสุโขทัยสามารถปรากฏร่วมกับกริยาได้ ๒ ชนิด ได้แก่ กริยาแสดงสภาพถาวรบอกคุณลักษณะ และกริยาแสดงสภาพถาวรบอกความเป็นเจ้าของและการทรงสภาพ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ และรัชกาลที่ ๔-๕ อยู่แล้ว จึงปรากฏร่วมกับกริยาได้เพิ่มขึ้นอีก ๒ ชนิด คือ กริยาแสดงสภาพถาวรบอกการนี้รู้และทัศนคติ และเริ่มปรากฏร่วมกับกริยาแสดงอาการบอกกระบวนการไม่เสร็จสิ้น ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ อยู่แล้ว สามารถปรากฏร่วมกับกริยาแสดงสภาพชั่วคราวได้เป็นสมัยแรก และปรากฏต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน อยู่แล้ว สามารถปรากฏร่วมกับกริยาได้ ๑๐ ชนิด คือ กริยาแสดงคุณลักษณะ กริยาแสดงการนี้รู้และทัศนคติ กริยาแสดงการเป็นเจ้าของและการทรงสภาพ กริยาแสดงการรับรู้ทางประสาทสัมผัส กริยาแสดงความรู้สึกทางร่างกาย กริยาแสดงอารมณ์ความรู้สึก กริยาแสดงกระบวนการไม่เสร็จสิ้น กริยาแสดงกระบวนการเสร็จสิ้น กริยาแสดงเหตุการณ์สัมฤทธิ์ และกริยาแสดงเหตุการณ์ที่จบสิ้นในระยะเวลาอันสั้น ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่แล้ว ได้อย่างชัดเจนว่าสามารถปรากฏในปริบทที่หลากหลายมากขึ้น

๕.๔ พัฒนาการด้านความหมาย

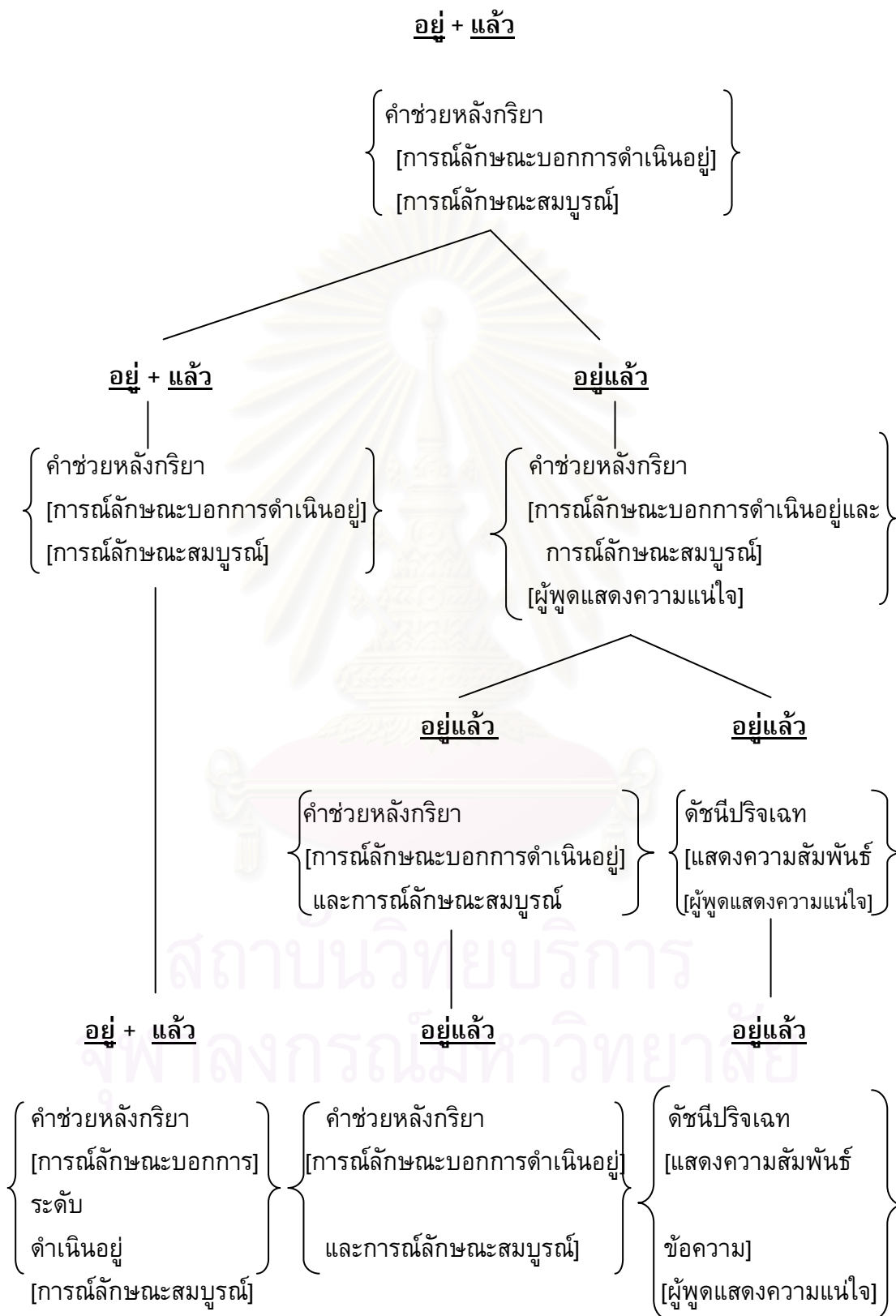
คำว่า อยู่แล้ว ที่ปรากฏใช้ในสมัยอยุธยามาจากคำช่วยหลังกริยา อยู่ และคำช่วยหลังกริยา แล้ว ที่ปรากฏร่วมกันในตำแหน่งหลังกริยาวลีในประโยค แสดงความหมายบอกการณัลักษณะดำเนินอยู่ และการณัลักษณะสมบูรณ์ ตามลำดับ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ คำช่วยหลังกริยา อยู่ และคำช่วยหลังกริยา แล้ว ที่ปรากฏร่วมกันในตำแหน่งหลังกริยาวลีก็ได้พัฒนามีความหมายแสดงความแน่ใจหรือมั่นใจของผู้พูดด้วย ทำให้คำช่วยหลังกริยา อยู่ และคำช่วยหลังกริยา แล้ว รวมกันเป็น ๑ หน่วย และ

แสดงความหมายบอกการณัลักษณะควบคู่ไปกับความหมายแสดงความแน่ใจหรือมั่นใจ และยังปรากฏใช้ควบคู่ไปกับ อยู่แล้ว ที่ไม่มีความหมายแสดงความแน่ใจหรือมั่นใจของผู้พูด แสดงให้เห็นว่าคำว่า อยู่แล้ว มีการเปลี่ยนแปลงความหมายจากเดิมที่ไม่มีการแสดงความแน่ใจของผู้พูด มาเป็นมีการแสดงความแน่ใจของผู้พูดด้วยในบางบริบท และในสมัยปัจจุบันก็ปรากฏบริบทที่คำว่า อยู่แล้ว สามารถแสดงความหมายบอกความแน่ใจหรือมั่นใจของผู้พูดเพียงความหมายเดียว โดยไม่ต้องปรากฏร่วมอยู่กับความหมายแสดงการณัลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณัลักษณะสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านวากยสัมพันธ์และหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นด้วยดังในแผนภูมิต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ ๔ แสดงพัฒนาการทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว

๕.๕ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า อยู่แล้ว

จากพัฒนาการทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า อยู่แล้ว ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในสมัยอยุธยาเมื่อคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ อยู่ และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ แล้ว ปรากฏใช้ติดกันเสมอในตำแหน่งหลังกริยาวลี ปัจจัยการใกล้ชิดนี้เองมีส่วนช่วยให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ ดังที่ฮอปเปอร์และเทรกกอตต์ (๑๙๙๓ : ๘๑) ได้กล่าวถึงปัจจัยของการใกล้ชิดว่ามีผลทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยามาเป็นกริยาช่วยของ คำว่า go ไปเป็น be going to ซึ่งมีความหมายแสดงอนาคต ปรากฏการณ์นี้เกิดจากการที่ be going to ปรากฏใกล้ชิดกับคำว่า to ในโครงสร้าง be going in order to V เพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย ต่อมาเกิดการละ in order เหลือเพียง be going to ทำให้ be going to กลายความหมายจากความหมายแสดงจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจจะทำ กลายเป็นความหมายแสดงอนาคต

ในกรณีของคำว่า อยู่แล้ว เมื่อคำว่า อยู่ และ แล้ว ปรากฏใกล้ชิดกันเสมอทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เรียกว่า การดูดซับความหมายปริบท (absorption of contextual meaning) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คำเดิมไปดูดซับความหมายของปริบทที่ปรากฏร่วมอยู่ด้วย ทำให้เกิดการกลมกลืนทางความหมายขึ้น ดังเช่นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ อยู่ และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ แล้ว ที่ปรากฏติดกันหลังกริยาวลีจนเป็นโครงสร้างปกติ ทำให้เกิดกระบวนการดูดซับความหมายปริบทซึ่งกันและกัน จนรวมกันเป็นคำช่วยหลังกริยาหน่วยเดียวกัน และพัฒนาไปมีความหมายแสดงความแน่ใจหรือมั่นใจของผู้พูดด้วยควบคู่ไปกับความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์ ส่วนปริบทที่คำช่วยหลังกริยา อยู่ และคำช่วยหลังกริยา แล้ว ปรากฏติดกันแต่ยังไม่ได้รวมเป็นหน่วยเดียวกันนั้นก็ยังคงมีปรากฏใช้อยู่เช่นกัน ความหมายแสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดเป็นความหมายที่ช่วยแยกคำว่า อยู่แล้ว ที่เป็นคนละหน่วยกันออกจากคำว่า อยู่แล้ว ที่ได้ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์และรวมเป็นหน่วยเดียวกัน ต่อมาในสมัยปัจจุบัน คำว่า อยู่แล้ว ที่แสดงความหมายบอกการณลักษณะดำเนินอยู่และบอกการณลักษณะสมบูรณ์ รวมทั้งแสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดได้เกิด การกลายเป็นคำไวยากรณ์อีกคำหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉท กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่แล้ว เปลี่ยนแปลงไปด้วยจากเดิมที่จะต้องปรากฏหลังกริยาวลี ไม่สามารถปรากฏลำพังได้เมื่อเป็น คำช่วยหลังกริยา มาเป็นสามารถปรากฏตามลำพังได้เมื่อเป็นดัชนีปริจเฉทในสมัยปัจจุบัน และเมื่อทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉท ความหมายที่แสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และ

การณั้ลักษณะสมบรูณ์ก็ได้หายไป เหลือเพียงความหมายแสดงความแนใจหรือความม่ใจ
ของผู้พูดเท่านั้น

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นสรู้ได้ว่า คำว่า อยู่แล้ว น่าจะมาจาก
คำช่วยหลังกริยาแสดงการณั้ลักษณะบอกการดำเนินอยู่ อยู่ และคำช่วยหลังกริยาแสดง
การณั้ลักษณะสมบรูณ์ แล้ว มารวมกันเป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณั้ลักษณะบอกการ
ดำเนินอยู่และการณั้สมบรูณ์ อยู่แล้ว แล้วพัฒนาต่อมาโดยมีความหมายแสดงความแนใจ
หรือความม่ใจของผู้พูดเพิ่มขึ้นมาด้วย และต่อมาสมัยปัจจุบันความหมายบอก
การณั้ลักษณะได้หายไป เหลือเพียงความหมายแสดงความแนใจหรือม่ใจของผู้พูดเพียง
ความหมายเดียว ดังแผนภูมิต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๖

สรุปผลการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการวิจัยต่อเนื่องจากงานวิจัยนี้ ดังนี้

๖.๑ สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ในสมัยสุโขทัย อยุธยา และรัตนโกสินทร์ ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์แตกต่างกันในภาษาแต่ละสมัย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่เหมือนกันในภาษาแต่ละสมัยด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้สอดคล้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นสากล และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำเหล่านี้มีระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงไม่พร้อมกัน ดังนี้

๖.๑.๑ พัฒนาการของคำว่า แล้ว

๖.๑.๑.๑ พัฒนาการด้านวากยสัมพันธ์ของคำว่า แล้ว

ผลการศึกษาโดยใช้เกณฑ์ตำแหน่งและความหมายพบว่า หน้าทีของคำว่า แล้ว มีไม่เท่ากันในแต่ละสมัย และเพิ่มจำนวนขึ้นมาจาก ๓ หน้าทีในสมัยสุโขทัย ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยา คำเชื่อมอนุพากย์ เป็น ๗ หน้าทีในสมัยปัจจุบัน ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยา คำเชื่อมอนุพากย์ วลีตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ วลีตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา วลีตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นคำบอกเวลา และดัชนีปริจเฉท ลักษณะเช่นนี้ทำให้คำว่า แล้ว สามารถปรากฏในบริบททางวากยสัมพันธ์ได้เพิ่มขึ้น

๖.๑.๑.๒ พัฒนาการด้านความหมาย

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยามีทั้งหมด ๔ ความหมาย ได้แก่ “เสร็จสิ้น” “จบ” “ขึ้นอยู่กับ, ตามใจ” และ “เต็มไปด้วย” ความหมาย “เสร็จสิ้น” เป็นความหมายที่ปรากฏใช้ทุกสมัย ส่วนความหมาย “จบ” เริ่มปรากฏในสมัยสุโขทัย และ

ปรากฏอีกครั้งในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ จนถึงสมัยปัจจุบัน ความหมาย “ขึ้นอยู่กับ, ตามใจ” เริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา และปรากฏอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนความหมายที่เริ่มปรากฏใช้หลังความหมายอื่นๆ คือ ความหมาย “เต็มไปด้วย” ซึ่งพบครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ และใช้มาจนถึงรัชกาลที่ ๖-๘ ในสมัยปัจจุบัน คำว่า แล้ว ที่มีความหมาย “เต็มไปด้วย” แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงด้านวากยสัมพันธ์และความหมาย กล่าวคือ ปัจจุบันความหมาย “เต็มไปด้วย” จะปรากฏในวลีตายตัวที่เป็นกริยา “ล้วนแล้วไปด้วย” แทนที่จะปรากฏในกริยากรรมตาเช่นในสมัยก่อนหน้า

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาปรากฏในโครงสร้าง ๒ โครงสร้าง โครงสร้างแรกเป็นโครงสร้างที่ปรากฏใช้ทุกสมัยตั้งสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนอีกโครงสร้างหนึ่งเริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ และปรากฏใช้อย่างต่อเนื่องมาจนถึงสมัยปัจจุบัน คำว่า แล้ว ที่ปรากฏในบริบทเหล่านี้แสดงความหมายบอกการณลักษณะสมบูรณ์เพียงความหมายเดียวเหมือนกันทุกสมัย

คำว่า แล้ว ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์สามารถเป็นได้ทั้งคำเชื่อมอนุพากย์เดี่ยว และกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ คำว่า แล้ว ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์เดี่ยวและสามารถปรากฏใช้ทุกสมัยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ แล้ว ที่สามารถปรากฏได้ทุกสมัย ได้แก่ โครงสร้างที่คำว่า แล้ว ปรากฏนำหน้าคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ แล้วตามด้วยอนุพากย์

คำว่า แล้ว ที่ใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์มีความหมายทั้งสิ้น ๗ ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกเวลาภายหลัง บอกความที่คล้อยตามกันหรือเพิ่มความ บอกผลบอกเวลาภายหลังและผล บอกเวลาภายหลังและเพิ่มความ บอกความขัดแย้งและเพิ่มความ รวมทั้งบอกความขัดแย้งและเวลาภายหลัง ความแตกต่างของความหมายเหล่านี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการปรากฏใช้ของคำว่า แล้ว ว่าปรากฏเป็นคำเชื่อมอนุพากย์เดี่ยวหรือกลุ่มคำเชื่อมอนุพากย์ กล่าวคือ หากปรากฏเป็นคำเชื่อมเดี่ยว ก็จะเป็นคำเชื่อมอนุพากย์บอกความหมายเดี่ยว และหากปรากฏเป็นกลุ่มคำเชื่อม ก็จะเป็นได้ทั้งคำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดี่ยวและคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมาย

ความหมายของคำเชื่อมอนุพากย์ แล้ว ที่เริ่มปรากฏใช้ในสมัยสุโขทัยเป็นสมัยแรก และเป็นความหมายที่ปรากฏใช้ทุกสมัยมีเพียง ๑ ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกเวลาภายหลัง ความหมายที่ปรากฏใช้ในสมัยอยุธยาเป็นสมัยแรกมี ๒ ความหมาย ได้แก่ ความหมาย บอกความคล้อยตามกันหรือเพิ่มความ และความหมายบอกเวลาและเพิ่มความ ในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ คำว่า แล้ว สามารถแสดงความหมาย

บอกผล และสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ก็สามารถบอกเวลาภายหลังและบอกผล ความหมายที่พบใช้ครั้งแรกในสมัยปัจจุบัน ได้แก่ ความหมายบอกความขัดแย้งและเวลาภายหลัง และความหมายบอกความขัดแย้งและเพิ่มความ สมัยปัจจุบัน คำว่า แล้ว สามารถปรากฏใช้ได้ครบทั้ง ๗ ความหมาย

ความหมายของคำว่า แล้ว ที่ใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายอย่างชัดเจน กล่าวคือ มีจำนวนความหมายเพิ่มขึ้นจาก ๑ ความหมายในสมัยสุโขทัย มาเป็น ๗ ความหมายในสมัยปัจจุบัน และความหมายที่เพิ่มขึ้นมาแสดงให้เห็นความซับซ้อนในการใช้มากยิ่งขึ้น คือ ในสมัยสุโขทัยพบเพียงคำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว คือ ความหมายบอกเวลาภายหลัง แต่ในสมัยต่อมาพบว่า คำว่า แล้ว ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์สามารถใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ความหมายเดียว และคำเชื่อมอนุพากย์สองความหมายก็ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเกิดจากการที่ในสมัยหลังๆ คำว่า แล้ว ที่ใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์สามารถปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์อื่นๆ ได้มากขึ้น เช่น “ถึง” “เลย” “ก็เลย” “จึงเลย” “แต่” และ “ครั้น” เป็นต้น ทำให้สามารถแสดงความหมายได้หลากหลายมากขึ้น

คำว่า แล้ว ที่ใช้เป็นวลีตายตัวทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ในโครงสร้าง “.....แล้วเล่า” หมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลายครั้ง ซ้ำๆ กัน หรือแสดงความหมายที่เป็นพหูพจน์และสิ่งที่ซ้ำๆ กัน ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ปรากฏวลีตายตัว “.....แล้ว.....รอด” หมายถึงลักษณะที่เป็นอยู่อย่างนั้นเรื่อยไป รวมทั้งยังมีวลีตายตัว “ก็แล้วกัน” ที่เป็นสรุปผลเพื่อเน้นย้ำเหตุการณ์ที่กล่าวแล้ว และหวังว่าเหตุการณ์จะเป็นเป็นอย่างที่ต้องการ ปรากฏใช้ในสมัยนี้ด้วย ในสมัยปัจจุบันมีวลีตายตัว “.....แล้ว.....อีก” หมายถึง ลักษณะของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ กันหลายครั้ง ความหมายนี้ปรากฏใช้มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔-๕ หากแต่ปรากฏในคนละบริบท กล่าวคือ สมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ปรากฏในวลีตายตัว “...แล้ว.....เล่า” ขณะที่สมัยปัจจุบันปรากฏในวลีตายตัว “.....แล้ว.....อีก” เพิ่มขึ้นอีกบริบทหนึ่ง

คำว่า แล้ว ที่ใช้เป็นวลีตายตัวทำหน้าที่เป็นคำกริยา ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ในวลีตายตัว “ลั่นแล้วไปด้วย” หมายถึง “เต็มไปด้วย” และในปัจจุบันมีวลีตายตัว “แล้วไปแล้ว” หมายถึง “จบสิ้น, ผ่านพ้น” เพิ่มขึ้นอีกความหมายหนึ่ง

นอกจากนี้ ในสมัยปัจจุบันปรากฏความหมายว่า “ที่ผ่านมา” ในวลีตายตัว “ที่แล้ว” ได้ด้วย รวมทั้งยังมีความหมายแสดงความสัมพันธ์ระดับข้อความเพื่อบอกความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดเพิ่มขึ้นมาเมื่อคำว่า แล้ว ทำหน้าที่เป็นดัชนีปริเขต

๖.๑.๒ พัฒนาการของคำว่า อยู่

๖.๑.๒.๑ พัฒนาการด้านวากยสัมพันธ์ของคำว่า อยู่

ผลการศึกษาโดยใช้เกณฑ์ตำแหน่งและความหมายพบว่า หน้าทีของคำว่า อยู่ มีไม่เท่ากันในแต่ละสมัย และเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน สมัยสุโขทัยพบ ๑ หน้าที ได้แก่ คำกริยา สมัยอยุธยา จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ พบ ๒ หน้าที ได้แก่ คำกริยา และคำช่วยหลังกริยา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ คำว่า อยู่ มีหน้าทีเพิ่มขึ้นเป็น ๓ หน้าที ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยา และคำกริยาวิเศษณ์ ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ และสมัยปัจจุบัน คำว่า อยู่ ปรากฏใช้ครบทั้ง ๔ หน้าทีเท่ากัน ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยา คำกริยาวิเศษณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์

หน้าทีของคำว่า อยู่ ที่เพิ่มขึ้นในทุกสมัยแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงไปเป็นคำไวยากรณ์ทั้งสิ้น คือ จากเดิมในสมัยสุโขทัย คำว่า อยู่ ทำหน้าที่เป็นคำกริยาซึ่งเป็นคำหลักได้เพียงหน้าทีเดียว ต่อมาก็มีการเปลี่ยนแปลงหน้าทีไปเป็นคำไวยากรณ์มากขึ้นเห็นได้จากตั้งแต่สมัยอยุธยา คำว่า อยู่ สามารถปรากฏใช้เป็นคำช่วยหลังกริยา คำกริยาวิเศษณ์ที่เป็นวลีตายตัว และคำเชื่อมอนุพากย์ได้ หน้าทีใหม่ทั้ง ๓ หน้าทีที่เพิ่มขึ้นมานี้เป็นหน้าทีทางไวยากรณ์ทั้งสิ้น

นอกจากนี้ หน้าทีของคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ทุกสมัยมีเพียงหน้าทีเดียว คือ หน้าทีที่เป็นคำกริยา จากทั้งหมด ๔ หน้าที ส่วนบริบททางวากยสัมพันธ์ที่พบใช้ทุกสมัย ได้แก่ โครงสร้างที่คำว่า อยู่ ทำหน้าที่เป็นคำกริยาตามด้วยนามวลีบอกสถานที่หรือบุพบทวลีบอกสถานที่ แสดงให้เห็นว่าคำว่า อยู่ เป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสถานที่เป็นหลัก แล้วต่อมาจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปแสดงความสัมพันธ์ด้านอื่นเพิ่มมากขึ้น

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า คำว่า อยู่ มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์แตกต่างกันในภาษาแต่ละสมัยได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า คำว่า อยู่ มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่เหมือนกันในแต่ละสมัยด้วย

๖.๑.๒.๒ พัฒนาการด้านความหมายของคำว่า อยู่

คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาของประโยคมี ๓ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” และ “มีชีวิต” ความหมายที่ปรากฏใช้ทุกสมัยมี ๒ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” ส่วนความหมายว่า “มีชีวิต” ไม่มีปรากฏใช้ในข้อมูลสมัยอยุธยาและสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ความหมาย “มีชีวิต” ปรากฏใช้น้อยมากเมื่อเทียบกับอีก ๒ ความหมาย ได้แก่ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ”

คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา เริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา และปรากฏอย่างต่อเนื่องจนถึงสมัยปัจจุบัน มีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่เช่นเดียวกันทุกสมัย

คำว่า อยู่ ที่เป็นวลีตายตัวทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔-๕ และ ๖-๘ ได้แก่ วลีตายตัว “อยู่ข้าง” ซึ่งปรากฏหน้ากริยาวิเศษณ์หมายถึง “ค่อนข้าง, เกือบจะ” และในสมัยปัจจุบัน มีวลีตายตัว “อยู่ดี” ซึ่งปรากฏอยู่ท้ายประโยค มีความหมายว่า “อย่างที่ควรจะเป็น”

คำว่า อยู่ ที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์เริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ในโครงสร้างที่คำว่า อยู่ ปรากฏต้นอนุพากย์ร่วมกับคำว่า “มา” และแสดงความหมายบอกเวลาภายหลังเพียงความหมายเดียวจนถึงสมัยปัจจุบัน

ในด้านความหมาย คำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้ในแต่ละสมัยมีจำนวนความหมายไม่เท่ากัน สมัยสุโขทัยมีจำนวนน้อยที่สุดคือ ๓ ความหมาย แล้วค่อยๆ เพิ่มจำนวนขึ้นเป็น ๖ ความหมายในสมัยปัจจุบัน ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมายของคำว่า อยู่ ได้อย่างชัดเจนว่าสามารถใช้ในบริบททางความหมายที่หลากหลายมากขึ้น จำนวนความหมายที่เพิ่มมากขึ้นนี้สอดคล้องกับบริบททางวากยสัมพันธ์และหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากนี้ ความหมายของคำว่า อยู่ ที่ใช้เป็นคำกริยาทั้ง ๓ ความหมาย ยังคงปรากฏใช้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะความหมาย “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ” ที่นอกจากจะพบทุกสมัยแล้วยังปรากฏในคำที่กลายเป็นคำไวยการณด้วย แสดงให้เห็นว่าความหมายหลักของคำว่า อยู่ ที่ใช้เป็นกริยา คือ ความหมายที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสถานที่และการมีอยู่หรือปรากฏ

อยู่ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ณ สถานที่ที่ทั้งรูปธรรมและนามธรรม โดยคำว่า อยู่ ที่ใช้กับสถานที่ที่เป็นนามธรรมเริ่มปรากฏใช้ในสมัยอยุธยาเป็นสมัยแรก

ความหมายของคำว่า อยู่ ทั้ง ๗ ความหมายดังกล่าวข้างต้นมีเพียง ๒ ความหมายที่ปรากฏได้ทุกสมัย ได้แก่ ความหมายของกริยาทั้ง ๒ ความหมาย คือ “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” และ “มี, ปรากฏ”

๖.๑.๓ พัฒนาการของคำว่า อยู่แล้ว

ผลการศึกษาโดยใช้เกณฑ์ตำแหน่งและความหมายพบว่า คำว่า อยู่แล้ว ทำหน้าที่ในประโยคได้ ๒ หน้าที่ คือ เป็นคำช่วยหลังกริยา และเป็นดัชนีปริจเฉท คำว่า อยู่แล้ว เริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยา และมีลักษณะเป็นการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะ ๒ คำ คือ คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ แล้ว ต่อมาจึงมีความหมายแสดงความแน่ใจของผู้พูดเพิ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ และปรากฏมาจนถึงปัจจุบันควบคู่กับ ความหมายที่มีการแสดงความแน่ใจของผู้พูด แสดงให้เห็นว่าคำว่า อยู่ แล้ว มีการเปลี่ยนแปลงความหมายจากเดิมที่ไม่มีการแสดงความแน่ใจของผู้พูด มาเป็นการแสดงความแน่ใจของผู้พูดด้วยในบางบริบท เมื่อถึงสมัยปัจจุบัน คำว่า อยู่แล้ว ก็มีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น คือได้พัฒนาไปเป็นดัชนีปริจเฉทที่แสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูด โดยไม่มีความหมายบอกการณลักษณะปรากฏร่วมอยู่ด้วย

๖.๑.๔ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว

ผลการศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีระยะเวลาไม่พร้อมกัน คำว่า แล้ว น่าจะเป็นคำที่เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ก่อนคำว่า อยู่ และ อยู่แล้ว เนื่องจากปรากฏใช้เป็นคำช่วยหลังกริยา และคำเชื่อมอนุพากย์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย แสดงว่าอาจจะมีการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาแล้วในสมัยก่อนสุโขทัย จากนั้นจึงพัฒนาไปเป็นวลีตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นกริยาวิเศษณ์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔-๕ เป็นต้นมา รวมทั้งสามารถใช้เป็น วลีตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาได้ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ต่อมาในสมัยปัจจุบันจึงพัฒนาไปเป็นวลีตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นคำบอกเวลา และสามารถใช้เป็นดัชนีปริจเฉทได้อีกด้วย

ส่วนคำว่า อยู่ เริ่มมีความหมายแสดงการณลักษณะปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย หากแต่ยังไม่ได้ปรากฏใช้เป็นคำไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์ ต่อมาในสมัยอยุธยาจึงปรากฏใช้เป็นคำช่วยหลังกริยา และในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ พบคำว่า อยู่ ที่เป็นวลีตายตัว และ ทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์เป็นจำนวนมาก ในสมัยรัชกาลที่ ๖-๘ ก็พบคำว่า อยู่ ที่ปรากฏใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์

ส่วนคำว่า อยู่แล้ว พบในสมัยอยุธยาเป็นสมัยแรก และทำหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะได้เพียงหน้าที่เดียว ผลการศึกษาพบว่า อยู่แล้ว เกิดจากการปรากฏร่วมของคำช่วยหลังกริยา อยู่ และคำช่วยหลังกริยา แล้ว ในระยะแรกจึงมีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์ ต่อมาจึงพบ อยู่แล้ว ที่เป็นคำช่วยหลังกริยา ๑ หน่วย มีความหมายแสดงความแน่ใจของผู้พูดด้วยในสมัยรัชกาลที่ ๑-๓ ในสมัยปัจจุบัน คำว่า อยู่แล้ว ได้พัฒนาทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉทได้ด้วย

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว มีระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงไม่พร้อมกัน กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของทั้งสามคำนี้มีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไปและมีการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นสากล

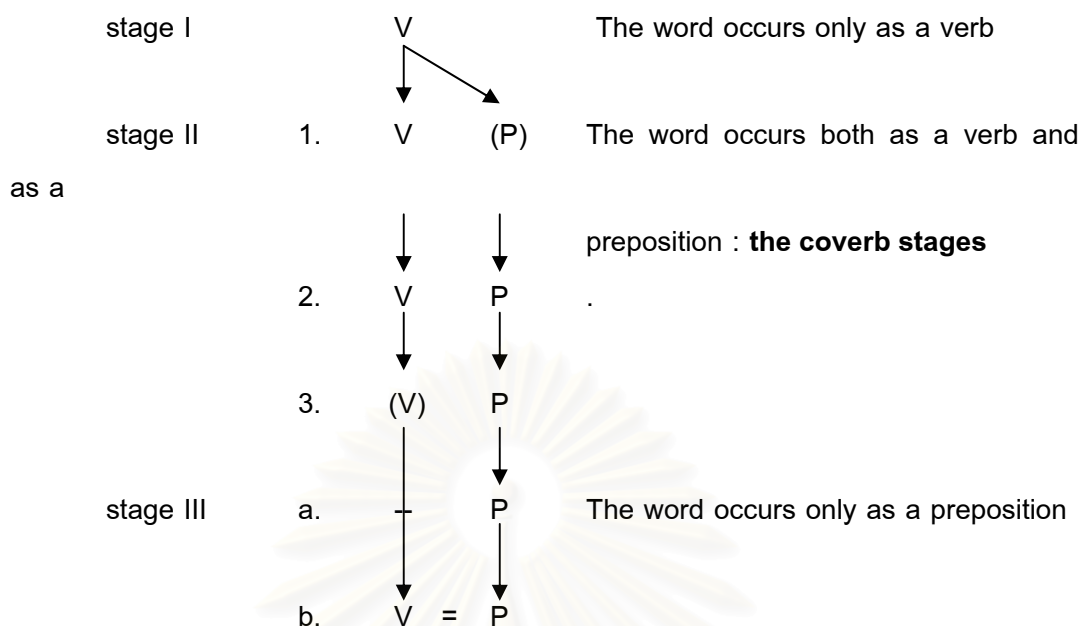
สรุปได้ว่า งานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นเส้นทางการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคำที่ตำราโครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์ ของวิจินตน์ ภาณุพงศ์ (๒๕๒๐) เรียกว่าคำช่วยหลังกริยา ซึ่งมีทั้งหมด ๓ คำ ได้แก่ แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าก่อนที่จะมาเป็นคำช่วยหลังกริยากลุ่มเดียวกันนั้น คำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ต่างมีลักษณะและเส้นทางการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน แล้ว กับ อยู่ เริ่มจากคำกริยาซึ่งเป็นคำหลัก แล้วผ่านการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทำให้มีหน้าที่ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น เป็นคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะ คำเชื่อมอนุพากย์ และวลีตายตัว เป็นต้น ส่วนคำว่า อยู่แล้ว มาจากคำที่ผ่านการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาแล้ว คือ กลายมาจากคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ แล้ว และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ อยู่ เป็นคำใหม่ที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายเพิ่มขึ้น ลักษณะของคำว่า แล้ว และคำว่า อยู่ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นสากล ซึ่งกล่าวว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการที่คำหลักกลายมาทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น ส่วนคำว่า อยู่แล้ว สอดคล้องกับกระบวนการที่คำที่เป็น

คำไวยากรณ์อยู่แล้วหรือคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยกลายมา มีหน้าที่และความหมายทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น

๖.๒ อภิปรายผล

จากผลสรุปข้างต้นที่ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงด้านวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว นั้น ผู้วิจัยพบว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจอีก ๒ ประการเกี่ยวกับคำว่า อยู่ ที่ปรากฏหลังกริยาหลัก แล้วตามด้วยนามวลีบอกสถานที่ที่ผู้วิจัยเห็นว่าคำว่า อยู่ ที่ปรากฏในตำแหน่งนี้นอกจากจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาแล้ว ก็อาจพิจารณาในอีกมุมมองหนึ่งได้ว่า เป็นคำที่สามารถทำหน้าที่เป็นทั้งคำกริยาและคำบุพบทควบคู่กัน เนื่องจากคำว่า อยู่ ในบริบทนี้ปรากฏอยู่หน้านามวลีซึ่งเป็นตำแหน่งเดียวกับคำบุพบท ดังนั้นจึงน่าจะมีหน้าที่และความหมายแสดงความสัมพันธ์กับนามวลีที่ตามด้วย นอกเหนือจากหน้าที่ที่เป็นคำกริยา ดังนี้

ประการแรก ปรากฏการณ์ที่คำในภาษาสามารถทำหน้าที่เป็นทั้งคำกริยาและคำบุพบทควบคู่กันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายภาษา เช่น ภาษาจีน และภาษาแอฟริกันต่างๆ เป็นต้น ผู้วิจัยพบว่ามีนักวิชาการหลายคน เช่น กิวอน (Givon, ๑๙๗๕ อ้างถึงในกึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, ๑๙๘๖) คลาร์ก (Clark, ๑๙๗๗ อ้างถึงในกึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, ๑๙๘๖) ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์นี้ และเรียกคำเหล่านี้ว่า Coverbs กิวอน (๑๙๗๕, อ้างถึงในกึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, ๑๙๘๖) ได้กล่าวถึงปัจจัย ๓ ประการที่ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่จากคำกริยาเป็นคำบุพบท ว่าประกอบด้วยปัจจัยทางอรรถศาสตร์ (Semantic criteria) ปัจจัยหน่วยคำ (Morphological criteria) และปัจจัยทางวากยสัมพันธ์ (Syntactic criteria) ส่วนคลาร์ก (Clark, ๑๙๗๗ อ้างถึงในกึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, ๑๙๘๖) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ใหม่ (re-analysis) ของ Coverbs ว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้คำที่มีสถานะเป็นคำกริยาหายไป และเรียกว่ากระบวนการ deserialization คลาร์กได้แบ่งการเปลี่ยนแปลงออกเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการที่ศึกษา Coverbs ในภาษาไทย คือ กิ่งกาญจน์ เทพกาญจน (๑๙๙๖) ซึ่งได้กล่าวถึงคำกริยาในภาษาไทยจำนวน ๑๕ คำที่มีลักษณะคล้าย coverbs ได้แก่ ให้ ไป มา จาก ถึง อยู่ ตาม ผ่าน,เลย ข้าม กลับ ขึ้น ลง เป็น เอา ว่า อย่างไรก็ตาม กิ่งกาญจน์ เทพกาญจน (๑๙๙๖ : ๒๐๗) เห็นว่าคำในภาษาไทยทั้ง ๑๕ คำดังกล่าวนี้ยังไม่จัดเป็น coverbs เหมือนในภาษาอื่นๆ เนื่องจากยังมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายเป็นกริยาอย่างสมบูรณ์อยู่ แต่ก็อาจจะกล่าวได้ว่า คำเหล่านี้กำลังจะเข้าสู่ขั้นตอนที่ ๒ (stage II) ของการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะพัฒนาไปสู่ขั้นตอนที่ ๓ (stage III) ซึ่งคำเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นคำบุพบทได้เพียงหน้าที่เดียวเท่านั้น

ในขณะที่ผู้วิจัยเชื่อว่า คำว่า อยู่ ในภาษาไทยน่าจะอยู่ในขั้นตอนที่ ๒ ซึ่งสามารถทำหน้าที่เป็นคำบุพบทได้ ดังในโครงสร้างที่คำว่า อยู่ ปรากฏตามหลังกริยาหลัก แล้วตามด้วยนามวลีดังได้กล่าวแล้วข้างต้น ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับในภาษาเขมรที่คำว่า /nɔv/ ซึ่งแปลว่า อยู่ สามารถปรากฏร่วมกับกริยาอื่นในตำแหน่งหน้านามวลี และทำหน้าที่เป็นทั้งคำกริยาและคำบุพบทได้ (Bisang, ๒๐๐๓) เช่นเดียวกับที่ผู้วิจัยพบในภาษาไทย ดังตัวอย่าง

vi:ə	thvɯ -ka	nɯ	phtəh
he	do-work	COV: be.at	house
'He works at home'			

บีซัง (Bisang, ๒๐๐๓) จัดให้คำว่า *nlw* ที่ปรากฏในบริบทนี้ทำหน้าที่เป็น adposition ที่เรียกว่า coverbs

การที่คำว่า อยู่ ในภาษาไทยปรากฏหลังกริยาหลักและนำหน้านามวลีนั้น จะมีหน้าที่และความหมายอย่างคาบพบบทด้วยเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เนื่องจากเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในภาษาที่มีการใช้กริยาเรียงหลายๆ ภาษาทั่วโลก รวมทั้งภาษาเขมรซึ่งเป็นภาษาเพื่อนบ้านของไทยและมีความสัมพันธ์กันทางภาษาในหลายลักษณะด้วย

๖.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นน่าสนใจที่สามารถนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังต่อไปนี้

๖.๓.๑ การศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำหมวดอื่นในภาษาไทย

ผู้วิจัยพบว่ายังมีคำหมวดอื่นๆ ที่น่าสนใจศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ เช่น คำหน้ากริยา และคำหลังกริยา เป็นต้น

๖.๓.๒ การศึกษาคำแสดงการณลักษณะในภาษาไทยเชิงประวัติ

คำแสดงการณลักษณะในภาษาไทยมีทั้งที่เป็นคำช่วยหน้ากริยา เช่น คง เคย ยัง จะ และคำช่วยหลังกริยา แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าการแสดงการณลักษณะของคำกลุ่มนี้น่าสนใจ โดยเฉพาะการศึกษาในเชิงประวัติซึ่งยังไม่มีใครทำมาก่อน รวมทั้งการปรากฏร่วมกันของคำแสดงการณลักษณะต่างๆ ในเชิงประวัติด้วย

๖.๓.๓ การศึกษาความสัมพันธ์ในเชิงประวัติของคำว่า แล และ แล้ว

จากการศึกษาคำว่า แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีคำอื่นๆ เช่น แล และ ซึ่งน่าจะมีความสัมพันธ์กับคำว่า แล้ว และอาจจะช่วยให้เห็นเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำนี้ได้ชัดเจนขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- จรัสดาว อินทรทัศน. **กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- จารึกสมัยสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๒๖.
- จิราพร โชติเชียวระวงศ์. **การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำสันธานในสมัยสุโขทัยอยุธยา กับสมัยปัจจุบัน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔.
- สถาวร พัทธบำรุง. **การใช้คำ เป็น ในภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.
- เทพี พันธุมเมธา. **การใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.
- นวรรรณ พันธุมเมธา. **ไวยากรณ์ไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๒๕.
- นวรรรณ พันธุมเมธา. **“การจำแนกคำในภาษาไทย” วารสารภาษา. ๘, ๑ (เมษายน) : ๑๑-๑๖.**
- ประชุมหมายรับสั่ง ภาคที่ ๑ สมัยกรุงธนบุรี.** กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, ๒๕๒๓.
- ประชุมหมายรับสั่ง ภาคที่ ๒ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, ๒๕๒๕.
- พนมพร สิงห์พันธุ์. **วิเคราะห์การใช้คำ “ก็” ในภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.
- พิมพ์ บำรุงสุข. **คำหลายหน้าที่ในภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔.
- เพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์. **ความหมาย และการศึกษาความหมาย. ใน ภาษาไทย ๓. เล่ม ๒, หน้า ๒๙๐-๒๙๓, กรุงเทพมหานคร : สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๑๕๓๓.**
- ไพทยา มีสัตย์. **การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. **เที่ยวเมืองพระร่วง.** กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๒๖.
- ราตรี ธีนวารช. **ลักษณะของคำไวยากรณ์ในภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑-๔. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นฉบับ, ๒๕๔๐.
- ราชกิจจานุเบกษา ในรัชกาลที่ ๔. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ต้นฉบับ , ๒๕๔๐.
- รุ่งอรุณ ทีฆชอุณหเถียร. **อนิยมสรรพนามและปฏิเสธสรรพนาม : การศึกษาเชิงประวัติ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๕.
- วลีย์ ฉิมไพบูลย์. **คำช่วยกริยาในภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๗.
- วิจิตร ภาณุพงศ์. **โครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐.
- ศิลปากร, กรม. **เรื่องกฎหมายตราสามดวง.** กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อุดมศึกษา แผนกการพิมพ์, ๒๕๒๑.
- สถาวร พัชรบำรุง. **การใช้คำ เป็น ในภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.
- สาตี อาริมิตร. **หน้าที่และความหมายของคำเลย ในภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗.
- สิริลักษณ์ หุ่นสีงาม. **การศึกษาประโยคภาษาไทยที่มีคำว่า “ทำไม” ทางด้าน อรรถศาสตร์และ วัจนปฏิบัติศาสตร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- อิงอร สุพันธุ์วิช. **กาลในภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. **หลักภาษาไทย.** พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔.

ภาษาอังกฤษ

- Anderson, M. James., **Structural Aspects of Language Change**. Norfolk : Lowe & Brydone, 1973.
- Bisang, Walter., A real typology and grammaticalization : Processes of grammaticalization based on noun and verbs in East and mainland South East Asian languages in **Studies in Language**, 20, 519-597. 1996.
- Boonyapatipark, Tasanalai. **A study of aspect in Thai**. Doctoral Dissertation, University of London, 1983.
- Brinton, L. J. **The Development of the English Aspectual Systems : Aspectualizers and Post-verbal particles**. Cambridge Studies in Linguistics 49. Cambridge : Cambridge University Press, 1988.
- Bybee, J., Perkin, R., and Pagliuca, W. **The evolution of grammar : Tense, aspect and modality in the languages of the world**. Chicago : Chicago University press, 1994.
- Bybee, Joan L. **Morphology : A study of the relation between meaning and form**. Amsterdam : John Benjamin Publishing Company, 1985.
- Bybee, Joan L. & Dahl, Osten., "The creation of tense and aspect systems in the Languages of the world" in **Studies in Languages**, 13.1, 51-103, 1989.
- Comrie, B. **Aspect : An introduction to the study of verbal aspect and related problems**. Cambridge: Cambridge University Press, 1976.
- Dikken, Marcel den, **Particles**. Oxford : Oxford University Press, 1995.
- Diller, A. Grammaticalization and Tai Syntactic Change. In M.R. Kalaya Tingsabath and Arthur S. Abramson (eds.), **Essays in Tai Linguistics**. pp. 139-175. Bangkok : Chulalongkorn University Press, 2001.
- Giorgi, Alessandra and Fabio Pianesi, **Tense and aspect from semantics to morphosyntax**. Cambridge : Oxford University Press. 1997.
- Harris, A. C. , and Campbell, L. **Historical Syntax in Cross-Linguistic Perspective**. Cambridge : Cambridge University Press, 1995.
- Haspelmath, Martin., **Indefinite Pronouns**. Oxford : Oxford University Press, 1997
- Haspelmath, Martin and Konig, Ekkchard (eds.) **Converbs in Cross-Linguistics Perspective**, Berlin : Mouton de Gruyter, 1995.

- Heine, B., Claudi, U., and Hunnemeyer, F. **Grammaticalization : A conceptual Framework**. Chicaco : Chicaco University press, 1991a.
- Heine, B., Claudi, U., and Hunnemeyer, F. From cognitive to grammar evidence from African languages. In E.C. Traugott and B. Heine (eds.), **Approach to grammaticalization**, Vol. 1, pp. 149-187. Amsterdam : John Benjamins Publishing Co., 1991b.
- Hopper, P. J. On some principles of grammaticalization, In E.C. Traugott and B. Heine (eds.), **Approach to grammaticalization**, Vol. 1, pp. 17-35. Amsterdam : John Benjamins Publishing Co., 1991.
- Hopper, P. J., and Traugott, E. **Grammaticalization**. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
- Hopper, P. J., Tense-Aspect : **Between semantics & Pragmatics**. Amsterdam : John Benjamins Publishing Co., 1982.
- Jagacinski, ngampit., waa and complement-taking predicates in Thai in Ratliff, Martha and Eric Schiller (eds.) **Papers from the first annual meeting of the South East Asia Linguistics Society**, Arizona : US Department of Education, 1992.
- Kemmer, Suzanne., "Grammatical prototypes and competing motivations in David Garry W. and Gregory K. Iverson (eds.) **Explanation in Historical Linguistics** Philadelphia : John Benjamin Publishing Company, 1992.
- Kullavanijaya, Pranee., **Transtive Verbs in Thai**. Doctoral Dissertation, University of Hawaii, 1974.
- Kuno, S. **Functional Syntax**. Chicago : The University of Chicago Press, 1987.
- Lefebvre, Claire. Eds., **Serial Verbs : Grammatical, comparative and cognitive approaches**, Philadelphia : John Benjamins Publishing Co., 1991.
- Lehmann, C. Grammaticalization : Synchronic variation and diachronic change. **Lingua E stile** 20 : 303-318, 1985.
- Lehmann, C. Grammaticalization and linguistic typology. **General Linguistics** : 3-12. 1986.
- Lord, Carol., **Historical change in serial verb constructions**. Philadelphia : John Benjamins Publishing Co., 1993.
- Lyon, J. **Semantics**. Vol 2. London : Cambridge University Press, 1977.

- McMahon, A. M. S. **Understanding Language Change.** Cambridge : Cambridge University Press, 1995.
- Newmeyer, F. J. **Language Form and Language Function.** Massachusetts : The MIT Press, 1998.
- Palmer, F. R. **Grammatical Roles and Relations.** Cambridge : Cambridge University Press, 1994.
- Shibatani, Masayoshi and Theodora Bynon., **Approaches to Language Typology.** Oxford : Oxford University Press, 1995.
- Thepkanjana, Kingkarn. **Serial Verb Constructions in Thai.** Doctoral dissertation, University of Michigan, 1986.
- Sopen, Timothy. edit. **Language typology and syntactic description : Grammatical categories and the lexicon,** Avon (Great Britain) : The Bath Press, 1985.
- Trask, R. L. **Historical Linguistics.** New York : St Martin's Press, 1996.
- Verkuyl, J. Henk., **A theory of aspectuality.** Cambridge : Cambridge University Press, 1993.
- Vendler, Zeno. "Verbs and Times" in **Linguistics in Philosophy**, 97-121. 1967.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๑ ที่จังหวัดตรัง สำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ ๑) สาขาวิชาภาษาไทย จากภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา ๒๕๔๒ และได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ที่ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา ๒๕๔๓

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย